T.C
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜNAHKÂR DÎVÂNI
Tenkitli Metin

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAT BİLGE

ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

KOCAELİ - 2008

T.C
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜNAHKÂR DÎVÂNI
Tenkitli Metin

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAT BİLGE

ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. M. ESAT HARMANCI

KOCAELİ – 2008

T.C
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜNAHKÂR DÎVÂNI
Tenkitli Metin

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Murat BİLGE
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No: 8.10.2008 - 2008/24

Prof. Dr.	Doç. Dr.	Yrd. Doç. Dr.
İ. Güven KAYA	Aynur KOÇAK	Gencay ZAVOTÇU

KOCAELİ - 2008

ÖN SÖZ

Bu çalışmamızda kaynaklarda adına rastlayamadığımız Klasik Türk Edebiyatı şairlerinden Günahkâr mahlaslı şairin Dîvân'ının elimize geçen nüshalarından tenkitli metnini oluşturduk. Üzerinde çalıştığımız bu eser tasavvuf merkezli bir felsefe doğrultusunda oluşturulmuş bir eserdir. Bu eser karşımıza bir çok nüshasıyla çıkmasına rağmen kaynaklarda şairi ve kendisi hakkında bilgi bulunmamasıyla oldukça dikkat çekicidir. Eserin elimize geçen yedi nüshası bulunmaktadır. Tenkitli metni ortaya çıkarırken bu nüshalar arasında orjinallik, orjinale yakınlık bakımından bir karşılaştırma yapmaya çalıştık. Bunu yapmamızın nedeni; nüshalar arasında şiir, bazı şiirlerde beyit, bazı beyitlerde de kelime sıralanışlarında deiğişiklikler bulunmasıdır. Bu karşılaştırmayı yaparken bazı nüsha veya nüshalardaki fazla beyitleri ve şiirleri şairin mahlası olması halinde şairin kabul ederek çalışmamıza ekledik. Şairin mahlasının olmadığı şiirlerin de metne eklenmiş olmasıyla birlikte üzerlerindeki tereddütümüz doğrultusunda metnin en sonuna ayrı bir başlıkla eklenmiştir.

Çalışmamızda temel nüsha olarak NP nüshasını otantik söyleyiş ve otantik kelime yapısına sahip olmasından dolayı temel olarak aldık. Bu metne sağlamlık bakımından en yakın olarak gördüğümüz HS ve KK nüshalarını da göz ardı etmeden çalışmamızı yaptık. Ancak bunu yaparken diğer nüshalar bir kenearaa bırakılmamış ve değerlendirmeye katılmıştır. Bu üç nüshanın yanında MK^{1} nüshası içinde barındırdığı fazladan şiirlerle çalışmamıza büyük katkı sağlamıştır. Fazla şiir barındırmasına rağmen çalışmamıza temel olmayışın sebebi; söyleyiş, kelime ve vezin yapısındaki bozukluklardır. Bu bizde nüshanın orijinal metne en uzak nüsha olduğu kanaatini oluşturmuştur.

MK^{3} adlı nüshanın da diğerlerinden ayırıcı bir özelliği ile karşılaştık. Çalışmamıza başlarken arşiv kayıtlarında Günahkâr Sefernâmesi olarak karşımıza çıkan eserin bir mecmu eser olduğu, bu eserin içinde de Günahkâr'ın Sefernâmesi adıyla Dîvân'ının yer aldığını anladık.

Eserin başlarda bize halk edebiyatına yakın, tasvvuf çizgisinde normal bir eser izlenimi vermsiyle beraber aslında normalin üstünde iyi bir eser olduğnu analamış bulunmaktayız. Daha sonra şairin hayatı konusunda yaptığımız araştırmalarda da şair hakkında bilgi edinemiyişimiz ve şairin şiirlerinden anladığımız kadarıyla kendini mahlasıyla çok iyi gizleyebilmiş şöhret hevesi olmayan, kişiliği sağlam ve bu kadar çok sayıda nüshasının olmasının bize gösterdiği

kadarıyla, zamanında tanınan ve çok sevilen bir şairin eserini ortaya çıkarmış olamanın mutluluğunu yaşamaktayız.

Büyük bir ihtimalle daha bir çok nüshasının oldğunu düşündüğümüz bu eserin şairinin hayatı ve varsa diğer eserleri hakkında yapılacak araştırmalar bize yeni bilgiler sunacaktır. Yaptığımız bu çalışmanın yapılacak araştırmalara bir temel teşkil edeceğini ummaktayız.

Çalışmam sırasında tez danışmanım ve lisans hocam sayın Doç. Dr. M. Esat HARMANCI'nın büyük emeği ve değerli katkıları olmuştur. Kendilerine teşekkürü bir borç bilmekteyim.

İzmit, 2008

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ……...I

İÇİNDEKİLER……..……III

ÖZET……..IV

ABSTRACT……V

KISALTMALAR……VI

1. GÜNAHKÂR HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE

DÜNYA GÖRÜŞÜ…….1

1.1. Hayatı…….……..…….……..……..1

1.2. Edebî Kişiliği……..……...3

1.3. Dünya Görüşü……...…….……6

2. GÜNAHKÂR DİVÂNININ TANITILMASI…….....39

2.1. Nüsha Tavsîfi……..……..39

3. GÜNAHKÂR DİVÂNININ İNCELENMESİ…….....47

3.1. Vezin……..…….47

4. TENKİTLİ METİN……48

4.1. Metnin Kuruluşu İle İlgili Notlar……...…….....48

4.2. Tenkitli Metin……...…….…….50

SONUÇ…….……...195

TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ...……..196

KAYNAKÇA……...…….……..…….211

ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

Bu çalışmada, 16. yüzyılda yaşadığını sandığımız "Günehkār" mahlaslı bir şairin bilinen tek eseri olan Divân'ı üzerinde araştırma yapmak hedeflenmiştir. Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, şairin hayatı, edebi kişiliği ve dünya görüşü hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümünde tenkitli metnin kurulmasında yararlanılan nüshaların tavsîfi yapılmıştır. Üçüncü bölümde eserin vezni hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde tenkitli metnin kuruluşuyla ilgili notlara yer verildikten sonra ele geçmiş nüshaların karşılatırılmasıyla ortaya çıkan tenkitli metne yer verilmiştir.

ABSTRACT

İn this research, it is aimed that searching on only known consequence of a poet known as Günahkar who is also known to live in 16. century. This research composed of 4 parts. The first part of this work is about the life, literary personality and world perspective of poet . The second part is about qualification of criticizing text while it is composed. The third part is about the rhyme of poem. The forth and the last part of this work after stating the notes about the composition of criticizing text,which is composed by comparison of handled examples.

KISALTMALAR

K. : Kaside

G. : Gazel

M. : Müstezad

b. : Beyit

a : Birinci mısra

b : İkinci mısra

a : Birinci sayfa

b : İkinci sayfa

yk. : Yaprak

Hz. : Hazret-i

NP : Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa Bölümü

HS : Hacı Selim Ağa Kütüphanesi

KK : Kastamonu İl Halk Kütüphanesi

MK1 : Milli Kütüphane No:1

MK2 : Milli Kütüphane No:2

MK3 : Milli Kütüphane No:3

1. GÜNAHKÂR HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ ve DÜNYA GÖRÜŞÜ

1.1. Hayatı

Yapılan katalog ve kaynak taramaları sonunda Günahkar mahlaslı bir şair hakkında herhangibir bilgiye rastlanmamıştır. Yedi nüsha ile metini kurduğumuz Divan sahibi şair hakkında bilgi bulunmaması oldukça düşündürücüdür. Klasik Türk Edebiyatı geleneğine uymayan daha çok tekke şiiriiformunda şiirler yazan şair "Günehkār" mahlasını ile kendini bir doktrin çizgisinde gizlemiş görünmektedir.

GÜNEHKĀRā günāhuŋdan utanmaz daḫı söylersüŋ
Dilün ṭut bī-ḥayā olma ne haddüŋdür senin inşā

(G.1/b.30)

Aksş takdirde bir mutasavvıf hakkında biligi bulunmaması çok anlaşılır değildir. Özellikle kurumsal olarak bir tekkede meşihat görevinde bulunması bu durumu daha gerekli kılmaktadır. Bu yönüyle Günahkar, yüksek ihtimalle tanınan bir tarihi şahsiyet olmalıdır. Bu süreçte yapılan araştırma sonucunda edebi ve tarihi ağırlıklı kaynaklarda bilgiye rastlanmamamış olsa da gelecekte tekke kayıtları ve hazireleri üzerinde yapılacak bir çalışma ile bu sorunun aydınlığa çıkacağını düşünmekteyiz.

Şöhretten sakınmasının önemli bir meziyet olduğu bilincinde olan Günahkar'ın şiirlerinin değeri nispetinde dönemin tezkirelerinde değer bulmamış olması bugün için mantıklı görünmeyebilir. Çeliki gibi görünen bu durum günümüzde mahlas kullanılmaması ile ilgilidir. Mahlas ile tanınmayan bir sanatçı herkesin bildiği ve tarife muhtaç olmayan bir şahsiyet de olabilir.

Günahkar hakkında şimdilik kaydıyla vereceğimiz bilgiler elimizdeki bilinen tek eseri olan Dīvān'ındakilerle sınırlı olacaktır. Nerede yaşayıp ne zaman vefat ettiğini bilmediğimiz şairin emin olduğumuz yönü mutasavvıf oluşu ve dil özelliklerinden en geç 16. yüzyılda yaşamış olduğudur. Divan metninde yer alan Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinden onun uzun süre taşrada yaşamış olduğu tahmin edilebilir.

Divan nüshalarından sadece Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa Bölümünde yer alan şiirlerden biri* "Hacı Piri" isimli bir Kadiri şeyhi hakkında bilgi

---

* 1. Bu maḳām-ı Cennet'üŋ rıḍvānı kim
Şeyḫ ʿAbdulkādir-i Geylānī'dür

verilmektedir. Divan metninin sonuna aldığımız şairi meçhul bu şiire göre Hacı Piri Anadolu'ya sonradan gelmiş bir Kadiri şeyhidir. Bu şiire düşülen tarih kaydı Divan nüshasının yazılış tarihini işaret etmektedir.

Bunların dışında şair hakkında bilgi veren beyitler ve özellikle Günahkar'ın bir müridine ait olduğunu düşündüğümüz bir şiirde şairle ilgi bilgi olarak gördüğümüz beyitlere de aşağıda yer verdik.

Şair anlaşıldığı kadarıyla uzun sayılabilecek bir ömür sürmüştür. Bu ömrünün son demelerine kadar da şiirle uğraştığını ifade etmektedir.

Yaraşa mı ʿaceb fikrüŋ cüvānī
Çü ʿömrüŋ irişe heştād sāle

(G.54/b.12)

ʿÖmrüŋ irdi āḫire dünyā ġamından geçmedüŋ
Şimdiden girü nidersin ḫān ü mānı ġam yime

(G.49/b.14)

Şairin şeyhlik makamında olduğunu düşündüren bir beyit:

Ẕihī kim mürşīd-i kāmildür ol bir kez baḳışında
Olur elbetde ehlu'llāh berāber cāhil aʿrābı

(G.66/b.4)

---

2. ʿAdn ile Firdevs'i gel bu bāba ṣor
   Bu ḳapunuŋ içü devlet kānıdur
3. Ḥacı Pīrī'nüŋ cinānı bu sarāy
   Bundan özge cümle var fānidür
4. Uş bu Beytu'llāh'a ḫizmet eyleyen
   Cennet'üŋ vildān ile ġılmānudur
5. Kaʿbe birdür gel ṭavāfa gāhice
   Ḥacc-ı ekber ṣādıḳuŋ devrānıdur
6. Şimdi Rūm'a geldi meger ṭayy ile
   Cismi Rūm'uŋ iş bu tekye cānıdur
7. Ol maḳām-ı ḳuṭba ey ġayb-ricāl
   Feyże gel bu himmetüŋ ʿummānıdur
8. Ġavs-ı aʿẓam feyżidür ḫalvetleri
   Pīr-i ʿışḳ u evliyā sulṭānıdur
9. Ey şerīfüm sizüŋ İsmaʿīl ise
   Sen Ḫalīl'üŋ ins ü cin ḳurbānıdur
10. Biŋ otuzbeş tariḫi oldı temam
    Ehl-i derdün ṣahib-i Loḳmān'ıdur

Şairin eğitim seviyesinin oldukça yüksek olduğunu anlamaktayız. Bu beyitlerde sadece şer'i ilimler konusunda değil fenni ilimlerde de oldukça donanımlı olduğu savunulmaktadır.

Fünūn-ıʿ ilmi evvelden Ḥaḳ aŋa ḳılmış erzānī
Maʿ ānī ḥikmet ü mantıḳ kelām ü ṣarf ü iʿ rābı
(G.66/b.8)

Eḥādīṯ daḥı tefsīr ü fürūʿ ü fıḳh usūl ü fen
Müyesser eylemiş Allāh ḳamu biʿ l-faẕli ve'l-bābı
(G.66/b.9)

Mübārek ḳalbi ḥıfẓ içün olupdur maḥzen-i Raḥmān
Bilür bi'l-lafẓü ve'l-maʿ nā ve bi't-tecvīd-i Ḳur'ān'ı
(G.66/b.10)

Bir başka şiirinin bir beyitinde şair kendisini felsefeyle uğraştığından yermektedir. Buradan da anlaşılmaktadır ki şair bu bilim dalında da söz sahibi olacak bilgiyle donanımlıdır.

Cürm ü fısḳ ü ẕenb ü ʿ işyān işleri başarmada
Feylesofī ʿ ālem üstād-ı her kār işde ben
(G. 42/b.4)

1.2. Edebî Kişiliği

Günahkar Dîvânı Klasik Türk Edebiyatı dîvân münderecâtı geleneğine tam olarak uymadığı gibi gazel ve kaside olarak adlandırdığımız tür ya da şekiller de yine bu klasik forma denk düşmemektedir. Tevhîd, münâcât ve na't türündeki kasideler Klasik Türk Edebiyatı kaside geleneği içerisinde değerlendirilmemiştir. Gazel nazım şekli ile sıraladığımız şiirler de muhteva bakımından aynı gelenekle örtüşmeyecektir.

Günahkar'ın elimizdeki eseri okuyucu ve araştırmacıların yararına sistematik olarak klasik edebiyat geleneği çerçevesinde oluşturulmaya çalışılmış ise de bir kısmı ilahi formu ile yazılmış şiirler ve Günahkar'ın kullandığı üslup onu tekke şiirine ait kılmaktadır.

Böyle bir vadide söz söyleyen mutasavvıf şairler için form ve edebi geleneğin önemli bir ölçü olmadığı da bilindiğinden şairin, söylemek istediği manayı önceleyen bir mesaj ve misyon şairi olduğunu söyleyebiliriz.

Günahkar sade ve akıcı bir üsluba sahip, eğitimli, kültürlü bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca şiirlerinde ön plana çıkan her koşulda ümitvar olmak gibi olgular hoşgörülü bir kişiliğe sahip olduğunu ve bunu şiir söyleyişine de yansıttığını kanıtlamaktadır.

Günahkar, şiir yazmaya başlamasını zaruret olarak göstermektedir. Yaşadığı ve gördüğü olaylara daha fazla dayanamamış ve bunlardan sadır olanı dillendirmeye başlamıştır.

Gönül çü gördi ki nefiʿ belürmedi ṣabruŋ
Żarūrī başladı şimdi fiġāne n'eyleyelüm

(G. 35/b.8)

Bu şūr ü şeyni ẕemānuŋ cān içre ṣaḳlarduḳ
Żarūret ile getürdük lisāne n'eyleyelüm

(G. 35/b.9)

Ancak şiir yazmayı dedikodu yapmaya benzetmektedir şair. Bu işlerin söylemekle hallolmadığını, icraat olmadıktan sonra şiir yazıp söylemenin boş iş olduğunu düşünmektedir.

Ḳāl ü ḥālüŋ farḳını bilen dürür insān olan
Ḳīl ü ḳālüŋ defterin dürdüm divāndan geçmişem

(G. 34/b.8)

Aslında yaptığı işten utanmaktadır şair. İslami akideleri dillendirmek dururken şiir yazmayı seçtiğini, bu işin aslında nefisten kaynaklandığını söylemektedir. Nefsine hoş gelen bu işten o yüzden vazgeçememiştir. Yazdıklarını da kuru laf olarak görmektedir. Bunun gibi binlerce dîvân yazsa bir işe yaramayacağı düşüncesindedir.

Bunca āḥbār ü āḥādiṯ tilāvet aŋmaduŋ
Nefsüŋe ḫoş geldi çün şiʿr ü ġazelden geçmedüŋ

(G. 31/b.6)

Şunca ʿömri żāyiʿ itdün başmadın yola ḳadem
Şimdi ḳurı lāf ile var fażl-ı iẓhār eyleme

(G. 46/b.12)

Bu ḳurı lāf ile dervīşlik olmaz
Hezārān defter ü dīvān olursa

(G. 47/b.13)

Şair bir beyitinde bu sevdaya düştüğü andan itibaren her işini, tahsilini ve ezkarını terk eylediğini söylemektedir.

Ḳamu terk eyledüm ṭaḥṣīl-i şuġli
Ḳodum teḳrārumı ʿışḳa düşelden

(G. 38/b.3)

Şair şiir yazmayı ancak nasihat vermek amacıyla olduğu zaman kabul edilebilecek yararlı bir iş saymıştır. Gönülleri dünyalık sevgisine bağlayan batılın peşinden götüren sözleri insanların akıllarına zararlı sözler olarak görmektedir.

Nice söz var ki her giz nefʿ i yoḳdur
Daḫı belki żarar ider dimāġa

(G. 48/b.3)

Yine göŋlüme geldi bir belāġa
Naṣīḥatdür ṣaḳın götürme lāġa

(G. 48/b.1)

Şair bir beytinde de yazdıklarında neden isim kullanmadığını açıklarken bu işi bilmediği şeylerden haber vermeye benzeterek yalancılık saydığını, bu yüzden ismini gizlediğini söylemektedir.

Görmedük yirden ḫaber virmek bu yolda kiẕb ola
Terk-i maḥlās anuŋ içündür fülāndan geçmişem

(G. 34/b.9)

Yukarıdaki açıklamalardan ve örnek beyitlerden anlaşıldığı gibi şair, yazılan bu şiirlerin ancak insanlara bir fayda sağladığı sürece anlamlı olduğunu savunan bunun dışında olanları dedikodu ve yalandan ibaret gören bir edebi kişiliğe sahiptir.

1.3. Dünya Görüşü

Bu bölümde Günahkar'ın dünya görüşüne kısaca değinildikten sonra dîvândan seçtiğimiz örnek beyitler vasıtasıyla şairin dünya görüşü somut olgularla gösterilecektir.

Şair tasavvuf geleneği içersinde kaleme aldığı eserinde dünya görüşünü çok açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Eser dikkatle incelendiğinde şiirlerin, manaları ve vermek istedikleri mesajlarla bir kompozisyon oluşturdukları görülmektedir. Kimi şiirler de baştan sona tek başına bu büyük kompozisyonun küçük özeti özelliğini göstermektedir.

Şairin dünya görüşü bağlı bulunduğu geleneğin tüm özelliklerini tipik bir şekilde yansıtmaktadır. Şiirlerinden şairin bu gelenek içersinde "ehli sünnet" çizgisinden ayrılmadığı anlaşılmaktadır. Bu çizgide, kainatın yaratıcısı Allah insanı kendisine kul olarak, kendisini bilmesi için yaratmıştır. İnsan gönderildiği dünya hayatında, dünyaya geldiği ilk andan son ana kadar bir sınava tabi tutulmaktadır. Bu sınavda dünyanın cazibedar fitnelerine aldanmadan kulluk bilinci içersinde, bu dünya hayatının geçiciliğini unutmadan, bu dünyaya bağlanmadan, dinin koyduğu kurallar çerçevesinde bir hayat sürmek esastır.

Dünya, müşahede edilip yaratıcının büyüklüğünü anlamaya çalışmada bir araç olmak dışında her şeyiyle kötü görülmektedir. Malının, mülkünün, zamanının geçiciliği ve sonunda ölümün kaçınılmaz olmasıyla bu düşünceler savunulmuştur.

Bu sınavdan başarıyla ayrılmanın yolları da mevcut görülmüştür. Bu yolların başında Allah'ın insanlara gönderdiği Peygamberinin yol gösteriliciliği esastır. Peygamber Allah'ın koyduğu din kurallarıyla insanlara yol göstermektedir. İnsan samimiyetle bu yola baş koymalı ve teslimiyet içersinde, ahiret hayatını, hesap gününü aklından çıkarmadan dünya hayatına sabretmelidir.

İnsanın nefsine yenilip kuralları ihlal edebilir bir yaratılışa sahip olduğu kabullenilmiştir. Çünkü nefis dünyanın cazibedar fitnelerine düşkündür. Bunun yanında insanın ezeli ve ebedi düşmanı şeytan da boş durmamakta, onu hataya düşürmek için onun yürüdüğü yol üzerine tuzaklar kurmakta ve hataya düşmesi için elinden geleni yapmaktadır. Ancak bunun da çareleri sıralanmıştır. İnsan ne kadar hata, günah işlese de Allah'ın affedici olduğunu unutmadan O'nun rahmetinden umut kesmemeli ve tövbe ipine sımsıkı bağlanmalıdır.

İnsanın bu işi tek başına başarması zordur. Bunu başarabilmesi için bir tarikata girip bir mürşitten el almalıdır. Sadece Allah aşkına bağlanmalı, dünyadan el etek çekmelidir. Bir derviş, bir sufi hayatı yaşamalıdır.

Şu da unutulmamalıdır ki şairin her şiiri nerdeyse her beyti bir ayete bir hadise dayandırılmıştır denebilir. Şiirlerinin ve beyitlerinin temellendirildikleri bu ayet ve hadislerin tefsirleri olduğunu söylemek de kabul edilebilir bir yargıdır.

Yukarıda bahsi geçen kavramlar bir görüş sahibi olunması amacıyla başlıklandırılmış ve bu başlıklar birkaç beyitle örneklendirilmiştir.

Tevhit:

Şair tevhit akidesine sıkı sıkıya bağlı olduğunu şiirlerinde göstermektedir. Ona göre Allah birdir, O'nun eşi benzeri, ortağı yoktur. Bununla beraber insanlar tevhidi ancak ilmel yakin olarak anlayabilmekte daha üst mertebelerde anlamak herkese nasip olmamaktadır.

"Elīf" Allāhu ʿāzamsın saŋa her giz ẕevāl irmez
Sen ol sulṭān-ı kāmilsin kemālüŋe kemāl irmez
(K.2/b.1)

"Te" tevḥīd itmede ẕātuŋı ʿālīm muttaḳi cümle
Velī keyfiyyetüŋ vaṣfına her giz ḳīl ü ḳāl irmez
(K.2/b.3)

"Ṣe" ṣabitdür ḳamu dilde ki eẕelden Ferd ü Vāḥid'sin
Ḳadīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm'sın ki saŋa intiḳāl irmez
(K.2/b.4)

Kemālüŋ kāfı żımnında ḳonılan ḥikmete her giz
Ne ʿaḳl-ı Bū ʿAlī Sīnā ne fehm-i Dānyāl irmez
(K.2/b.22)

Şaire göre sözlerin en güzeli de bu akideyi tekrar tekrar zikretmektir. Çünkü bu akide Müslümanların yegane senedi, dinin temeli, Cennet'in de anahtarıdır. Bu akide insanlar arasındaki statü farkını da ortadan kaldırmaktadır; çünkü bu akide ile herkes bir bu noktada buluşmaktadır. Şeytanın şerrinden kurtulmanın yoludur.

Ẕihī sözün ḥaseni *Lā ilāhe illa'llāh*
Ki dir faḳīr ü ġanī *Lā ilāhe illa'llāh*

(K.3./b.1)

Ḥaḳ'uŋ kelām-ı ḳadīmi vü ümmetüŋ senedi
Sever şerīf ü denī *Lā ilāhe illa'llāh*

(K.3./b.2)

Esāsı dīn ü şerīfüŋ ʿaṭāsı Raḥmān'uŋ
Vü Cennet'üŋ ṣemeni *Lā ilāhe illa'llāh*

(K.3./b.3)

Ger ilticā diler iseŋ şurūr-i şeyṭāndan
Ṭut elde bu beceni *Lā ilāhe illa'llāh*

(K.3./b.12)

Peygamber:

Şair Peygamberi (Hz. Muhammet) yer yüzünde Allah'ın temsilcisi olarak görmüş ve kainatın yaratılışına O'nun varlığının vesile olduğu görüşünü kabul etmiştir. Peygamber o kadar değerlidir ki onu methetmeye bile kimsenin gücü olamaz; çünkü O'nu metheden bizzat Allah'tır.

Oldı sebep bu ʿālemüŋ icādına ṭapuŋ
Lā büd tufeylüŋ oldı bu yir ehli ve's-semā

(K.18/b.13)

Kimüŋ ne zehresi ola medḥ ide özüŋi
Çün dimiş ola şanuŋa *Levlāk* ol Ḫüdā

(K.18/b.23)

Onun peygamberliğinin herkes tarafından kabul edildiği her şeyin ona teveccüh ettiği de vurgulanmıştır.

Çün ẕātuŋ oldı zübde-i kevneyn-i kāināt
Ṭutdı yüzin saŋa ḳamu ervāḥ-ı enbiyā

(K.18/b.1)

Dünyada onun izinden giden kimsenin yolunu şaşırmayacağı, getirdiği kurallara uyanların kurtulacağı üzerinde durulmuştur.

İrdi şerīf ẕātuŋa şaşurmadı izin
Şol kimseler ki şerʿüŋi idindi rehnümā

(K.18/b.5)

Temām ögretdi İslāmuŋ şurıʿṭın
Resūlu'llāh Ḥaḳḳ'uŋ tercümānı

(K.15/b.11)

Hz. Muhammet'in Mirac hadisesi vasıtasıyla da diğer peygamberlerle arasındaki derece farkı hatırlatılmıştır. Bu hatırlatmayla şairin ona ümmet olmanın da bir ayrıcalık olduğunu düşündüğünü söyleyebiliriz. Hz. Muhammet'in Mirac'la Allah'a en yakınlığı üzerinde durulmuş ayrıca derecesini biraz daha gösterebilmek için Hz. Musa'ya Tur dağında ayakkabısının çıkartıldığı ona ise arşta böyle bir şey denilmediği bunun karşılığında sadece "merhaba" denildiği hatırlatılmıştır.

Virdi ḫaber bu ʿāleme Ḫallāk-ı kāʿināt
Vasf eylemekde ḳurbuŋı *Ḳavseyni ev-ednā*

(K.18/b.8)

*Feḫla*ʿ dinildi Musa'ya Tūr üzre sen şehā
ʿArş işiginde naʿlüne dinildi merḥabā

(K.18/b.10)

"Se" āḫir Seyyid'ül Kevneyn senüŋ sevgülü yāruŋdur
Saʿādet tācını urduŋ aŋa taġyīr-i ḫāl irmez

(K.2/b.12)

Şükür ki Ḥaḳ tarafından irürdi bize ʿaṭā
O Mekkī vü Medenī *Lā ilāhe illa'llāh*

(K.3/b.11)

Şair Peygamberin Allah tarafından alemlere rahmet olarak (raḥmeten li'l ʿālemin) gönderildiğine, tüm insanların yardım isteyebileceği bir makamda

olduğuna, dilerse tüm insanların affına vesile olup şefaat edebileceğine inanmış ve bunu da dîvânının çoğu yerinde dile getirmiştir.

Raḥmeten li'l ʿālemīn oḳındı çün ki şānına
Dilese alur ḳamu pīr ü cüvānı ġam yime

(G.49/b.10)

Ol şāhsın ki şanuŋa raḥmet oḳındı nām
Ki oldı reʿ fetüŋe rehīn raḥmet-i Ḫüdā

(K.18/b.11)

Dime kim yoḳdur ṣıġıncaġum ne ḳılam n'eyleyem
Çün şefīʿ itdi saŋa Faḫr-i Cihān'ı ġam yime

(G.49/b.8)

İman:

Şair imanı öyle büyük bir nimet olarak kabul etmiştir ki o verildikten sonra başka bir şeye ihtiyaç duyulmayacağını, imanı olanın malı mülkü olmasa da fakir olmadığı savunmuştur.

Taŋrı'dan niʿmet dilerseŋ niʿmet-i īmān yiter
Mürşid-i hādī gerekse āyet-i Ḳur'ān yiter

(G.7/b.1)

Ol ki īmān ehlidür sen anı ṣanmaġıl faḳīr
Key ġanī oldur ki anuŋ ṣıdḳı var īmānı var

(G.10/b.13)

İmanın insana en çok lazım olacağı yer olarak da ahiret yurdu görülmüştür. Ama oraya iman ile gitmenin de garantisi olmadığı, bunun ancak Allah'ın inayetiyle olacağı, asıl mutluluğun da bu olduğu vurgulanmıştır.

ʿİnāyet ḳıl ki ire ḥażretüŋe
İmān ile bu cān *el ḥükmü lillāh*

(K.4/b.24)

Bil ol demdür saŋa şādī müsellem
Gidicek yoldaşuŋ īmān olursa

(G.47/b.10)

İnsanın kamil bir imana sahip olmasının dinin kuralarına uymanın dışında önemli bir yolu olarak da kişinin herkes için kendisine istediği her şeyi isteyebilmesi olduğu, böyle olmazsa imanın tam olmayacağı insan ilişkileri bakımından önemli bir kural olarak kabul edilmiştir.

Saŋa ṣandıġuŋı ṣan ḳamu ḫalḳa
Temām olmaz ol olmayınca īmān

(G.44/b.13)

Teslimiyet:

Şair her işini Allah'ın izniyle yaptığına inanan bir kişi profili çizmekte ve bir kişinin bir şeyler başarabilmesinin tek çaresinin Allah'ın tevfiki olduğuna inanmaktadır. Bu teslimiyet aslında olmazsa olmaz bir kuraldır; teslim olan da olmayan da Allah'ın hükmüne mahkumdur. Allah dilediğini dilediği gibi işler; insan bunun karşısında tek bir söz söylemeye hak sahibi değildir, "hüküm Allah'ındır."

Yā İlāhī luṭf idüp her kime ḳılsaŋ feṯḥ-i bāb
Refʿ olup göŋli gözinden açılur külli ḥicāb

(K.1/b.1)

Kimsenüŋ yoḳdur mecāli sensüzin bir iş ḳıla
Ḳudretüŋ zencirine baġlıdur aʿnāḳ ü rikāb

(K.1/b.3)

Ne dilerse ḳılur fermān anuŋdur
Buŋa yoḳdur gümān *el ḥükmü lillāh*

(K.4/b.1)

Bu hükme insan ve cinler bağlı olduğu gibi yaratılmış ne varsa, tüm kainat da bağlıdır. Bir an ya da miktar ayrılması mümkün değildir

Zihī Ḥākim ki ḥükmine ḳamu eşyā olur münḳād
Felek ḥükmine gerdān yir emriyle ḳarār eyler

(K.5/b.3)

Ḥükmüŋe maḥkūm olupdur her ne kim ʿālemde var
İns ü cin yirde hevām ender hevā ṭayr ü ʿukāb

(K.1/b.6)

Allah kimi isterse affeder kimi isterse de cezalandırır. Bu konuda affedilecek kişinin günahkar ya da reddedilecek kişinin abid birisi olmasının bir önemi yoktur.

Zehresi yoḳ kimsenüŋ dimeklige çūn ü çerā
ʿĀṣiyi maḳbūl idersin yā muṭīʿ[i] redd-i bāb

(K1./b.7)

Kader de Allah'ın takdirinde işlemektedir. Bunu tüm kainat kabul etmiştir; çünkü Allah her şeyi bilen ve ilim sahibidir.

Ne ki [yazdı ise] ol taḳdir gelür her bir ḳula
Cümlesi dirler *Semiʿnā indehū ʿilmü'l kitāb*

(K.1/b.22)

Şaire göre; Allah dilediğini yüceltir dilediğini ise zelil eder; onun yücelttiğini düşürecek, zelil ettiğini yüceltecek O'ndan başka kimse yoktur.

Meẕellet ẕālini her kime ṭavḳ itmedise faẕluŋ
Muʿazzezdür ebed her giz aŋa ẕül ü ẕülāl irmez

(K.2/b.9)

Bir ḳulını taḥta aġdurduŋ adın sulṭān ḳodun
Yidügi nuḳl ü kebāb ü içdügi şehd ü şerāb

(K.1/b.14)

İnsanın sahip olduğu hiçbir şey aslında kendisine ait değildir. Kendisine biçilen ömür müddeti içersinde bunlara emanetçidir. Karşılaşılan sıkıntılar, dertler, kederler, ölümler hep O'nun emriyle başa gelmektedir; çünkü veren de O'dur, alan da O'dur. İnsan bu duruma teslim olmalıdır.

Viren oldur alan ol çün ki cānı
Nedür bunca fiġān *el ḥükmü lillāh*

(K.4/b.4)

Dünya:

Şair şiirlerinin çoğunda dünyayı kötü yönleriyle ele almıştır. Dünyanın geçiciliğini ve aldatıcılığını sürekli hatırlatmıştır. Dünya öyle bir yerdir ki şaire göre onunla satranç oynayan herkes şah mat olmuştur. İnsanları aldatmakla da kalmaz, aldattığı herkesi rezil rüsva eder. Bu dünyaya aldananlar ahiret nimetlerinden mahrum olmuştur. Bunun sebebi olarak da bu kişilerin Cennet'i unutmuş olması gösterilmiştir.

Bu dünyā nuṭʿına bir ṣatranc yayma
Ki şāh-mat oldı anda nice Leclāc

(K.10/b.6)

Uyan ġafletten iy ġāfil seni aldamasun dünyā
Kimi kim aldadı dünyā ḳılur elbet anı bil rüsvā

(G.1/b.1)

Bu fenā dünyāya her kim aldanur maḥrūm olur
Bilmez anı kim Ḫüdā'nuŋ Cenneti Rıḍvānı var

(G.10/b.9)

Şair dünyayı kişinin karşısına canlandırarak koymuş ve konuşturmuştur. Dünya herkese seninim diyen bir yalancı olarak vasfedilmiştir.

Eger dirse saŋa dünyā seninem
İnanma çünki ẓahirdür yalanı

(K.15/b.20)

Dünya kendisine itibar edilmeyecek bir yerdir, “murdar”dır. Bunu herkes kabul etmektedir. İnsan buraya temiz gelmektedir. Buradan temiz bir şekilde ayrılmak için de çaba göstermelidir.

Tāhir gelüpsin ʿāleme cehd eyle ṭāhir varasın
Budur ṭahāret dünyānuŋ virme göŋül mürdārına
(G56/b. 8)

Ulu kiçi ʿālem ḳamu dünyāya virdi göŋlini
Bir kişi var mı redd ide bu cīfeyi mürdarı gör
(G.23/b.5)

Dünyayı sevmek her hatanın başıdır hadisi kabul edilmiştir. Bu sevginin sonunda dünyayı sevene, mutlaka bir şer uğrayacaktır.

Dimişdür Muṣtafā mü’min ḳuluŋ zindānudur dünyā
Benüm gözlerüme bu ḥırṣ anı Cennet-miṯāl eyler
(G.8/b.10)

Dünye sevmek her ḫatānuŋ başı buyurdu Resūl
Terk it anı ger ṭutarsaŋ ḥükmini aḫbārınuŋ
(G32/b. 21)

Bu ḥubb-ı dünyenüŋ şerri iriserdür saŋa taḥḳīḳ
Zīrā kim Ḥaḳ kitābında oḳındı āyeti *Yuḥyā*
(G.1/b.7)

Dünya bir köprüye benzetilerek geçiciliği vurgulanmış burada ebedi kalınacağını sanmanın yanlışlığı, buranın sadece bir sürelik konak yeri olduğu üzerinde durulmuş, böyle düşünmenin akıl kârı olduğu, bu yüzden kişinin dünyasını mamur yapmakla uğraşmaması gerektiği çünkü sonunda “viran” olacağı şair tarafından hatırlatılmıştır.

Dīn ulusı dünyāyı bir köprüye beŋzetmiş
ʿĀḳil kişi yapar mı köprü üstünde ṭuraḳ
(G30/b. 4)

Ne ḥācet bunda muḥkem yapu yapmaḳ
Bu bir yurt yiridür ancaḳ ḳonası

(G61/b. 11)

Dünyā dārin yapmaġa ʿömrüŋi żāyiʿ eyleme
Her ʿimāret kim görürsin ʿāḳibet virānı var

(G.10/b.5)

Bu dünyaya hiçbir şeye sahip olmadan gelinmiştir ve bu şekilde de gidilecektir. Bazen dünyada insanlar yüksek mevkilere çıkıp mal mülk sahibi olabilmektedir. Bunları bir gün mutlaka kaybedeceklerdir. İnsanın unutmaması gereken bu dünyaya zaten varlıksız geldiği dolayısıyla dünya malı için gam yememesi gerektiğidir. Çünkü bu devlet yoluna can koyanlara bile kalmamıştır.

Dünyā içün ġam yime fikr eyle evvel ḥālüŋi
Ḫoş nasīḥatdür cihāna geldigüŋ ʿüryān yiter

(G.7/b.9)

Bu devlet degmeye olmaz müyesser
Meger kim yoluŋa cānlar ḳoyane

(G50/b. 17)

Dünyanın insanı bir yerlere getirmesinin sebebi de onu tekrar atmaktır zaten.

Aldanma irtifāʿına bu fāni dünyānuŋ
Atmaġ içün çıkārdı seni ol mināreye

(G52/b. 3)

Ancak bu dünyanın elinden kurtulmanın da bir yolu vardır şaire göre; o da dünyaya takva tuzağını kurmaktır.

Avlamaġ-içün dünyāyı taḳvā ṭuzaġın ḳur
Tesbīḥ alup elüŋe zünnāre yapışma

(G55/b. 6)

Şair dünyayı bütün bu kötülüklerinin yanında ahiretin kazanç kapısı olarak da görmekte ve burada geçirilen zamanın boşa geçirilmemesini tavsiye etmektedir.

Ger bunda iken işüŋi saġ itmeyesin sen
Şöyle ḳala ebter
Nefʿ eylemeye anda saŋa ʿözr ü bahāne
Cānuŋ oda yane

(M.1/b.6)

V'ey devlet anuŋ özüni ġafletden uyardı
Bu dār-ı fenāda
V'ey ol ḳula kim bencileyin bunda uyuye
Tā anda uyane

(M.1/b.11)

Şu kim bunda sefer-ẕādın müheyyā ḳıldı müstevfī
Anuŋ şādisine her giz melāl ü inkisār olmaz

(G.24/b.29)

Dünyā mālına mār dimiş girçek erenler
ʿAḳluŋ var ise māl diyüben māre yapışma

(G.55/b.10)

Bunun yanında boşa geçen zaman bu dünya işlerine harcanan zamandır. Bu yüzden dünyada kazançlı tek iş zamanını ahiret işlerine harcamaktır.

Bu ʿömri āhiret şuġline ḫarc it
Ki dünyenüŋ ḳamu şuġli hebādur

(G.17/b.8)

Şair bu dünyada sahip olunan tek malın insanın eliyle verdiği, diğer insanlarla paylaştığı mal olduğu düşüncesini vurgulamakta, paylaşılmayan malın hiçbir faydası olmadığı düşüncesini savunmaktadır. Malını paylaşabilenler fani mallar ile beka bulanlardır. Geri kalan malların tümü bir uğraşıdan, kavgadan ibarettir.

Saŋa ḳalan elünle virdigüŋdür
Senüŋ ṣanma ṣaḳın senden ḳalanı

(K.15/b.19)

Şular kim cemʿ idüp dirdi idi muḥtāca yidirdi
O buldı fānīde ancaḳ ḳalanı külli ġavġadur

(G.21/b.3)

Bu dünyadan vazgeçip ahireti arzulayanlar ise işte şaire göre asıl kazananlardır. Bu dünyada iken nefislerinin arzularına gem vurabilenler ahirette makbul insan sıfatına sahip olacaklardır. Bunu anlayıp cihanı terk edebilenlerin yeri Firdevs Cenneti'dir.

Āḫiret arzu idenler dünyeden dūr oldılar
Ẓulmeti terk eyleyenler pāk ü pür-nūr oldılar

(G.14/b.1)

Bunda merdūd eyleyenler yarın anda özini
Ḥaḳḳ hużūrunda ḳamu merġūb ü makbūl oldılar

(G.14/b.3)

Şular kim aŋladı bildi cihānuŋ terkini urdı
Buradan varıcaḳ yurdı anuŋ Firdevs-i āʿlādur

(G.21/b.7)

İnsan:

Şair insanı eşrefi mahluk olarak kabullenmiş fakat birkaç şiirinde de insanı karakter çeşitliliğiyle resmetmiştir. Kimi kötü kimi iyi, kimi zengin kimi fakir, kimi kulluk yapar kimi dünya işleriyle uğraşır. Ama bu insan tipleri arasında en çok yerdiği kendini beğenmiş kişiliğe sahip olan, gaflete dalmış ticaretle uğraşan

hocalardır. Bu karaktere sahip insanlarla fakir insanlar arasındaki münasebeti canlı bir şekilde dizeleriyle resmetmiştir.

Dimişdür Ḥaḳḳ bu insānı melāikden mükerremdür
Ki Ādem ḥaḳḳına geldi kitāb içinde *Kerremnā*

(G.1/b.18)

Kimisi ḫˇāce-i fāḫir kimi faḳīr ü gedā
Kimisi mīr ü sipāhī kimisi şah ü vez̲īr

(G.11/b.13)

Kimi şāh ü kimi ḳuldur kimi bay kimi yoḫsuldur
Kimi çirkinī ṣūretde kimini gül-ʿizār eyler

(K.5/b.16)

Kimisi z̲ühd ü ṭāʿatde kimi dün gün ʿibādetde
Kimi ṭopraḳ ü ṭaş ṭartar kimi ṣayd ü şikār eyler

(K.5/b.17)

Kimisi hˇocadur fāḫir oturmış sīm ü zer yıġmuş
Bulara iltifāt itmez anuŋla iftiḫār eyler

(K.5/b.22)

Niceler çevre yanunda aŋa boynun egüp baḳar
Terazü almış eline ṭurup ṭartar ʿayār eyler

(K.5/b.23)

Eger gelürse bir miskīn çevürür yüzini andan
Aŋa söz söylemek ḳande selām virmege ʿār eyler

(K.5/b.24)

Ancak bu karaktere sahip hocaların sonu da düşeceği haller de oldukça kötüdür. Bunlar, sahip olduğunu sandıkları her şeyi bir gün kaybedecektir.

Ṭutılur ḫˇocanuŋ ḳāli diger-gün olur aḥvāli
Geçerken ḫoş mehi sāli yirini ḫak ü nār eyler

(K.5/b.26)

Direr bu dünyeden raḫtı döker bu tācı vü taḫtı
O cāndan sevgilü mālın ṭolar boynına mār eyler
(K.5/b.27)

Şair insanın yaradılış amacını İslam inancına uygun olarak kabullenmiştir. İnsanın yaradılış gayesi Allah'ı tanımaktır ona göre.

Seni Ḥaḳ ḳulluġa ṣaldı ḳanı ḳulluḳ ḳanı ṭāʿat
Ḳanı ʿahd ü ḳanı īmān yitürdüŋ dīn-i imānı
(G.63/b.3)

Ẕātını bildürmek-içün ḳıldı icād-ı bedīʿ
İns ü cinn ü vaḥş ü ṭayr ü cāmid ü ḥayvānı Hū
(K.7/b.9)

Didi Ḥaḳḳ cinni vü insi beni bilmege yaratdum
Ben anı bildüm taḥḳīḳ ne ḥāṣıl māh ü sālimden
(K.11/b.7)

Nefis:

Şair nefsi değerlendirirken hep onun kötü yönleri üzerinde durmuştur. Nefis kötüdür ve kötü olanı ister felsefesiyle hareket etmiştir. Nefis kendisinden kurtulmak gereken bir mefhum olarak ele alınmıştır. Nefis o kadar kötüdür ki Allah'ın yardımı olmadıkça kişi kendi nefsinden kurtulamaz.

Meded yā Rabb ḫalāṣ eyle beni al benüm elümden
Beni ḳurtar daḫı ḫalḳı benüm bu bed fiʿālümden
(K.11/b.1)

Eger senden ʿināyet irmez ise
Beni uġratdı bu nefsüm belāye
(K.12/b.2)

Eger bir şemme-i luṭf ü ʿināyet irmeye senden
Kim ola kim ḫalāṣ ide beni bu nefs-i ẓālimden
(K.11/b.15)

Nefis, kişi ne zaman bir hayır işlemeye meyletse onu bu yoldan alıkoymaya çalışır. Bu yüzden kişinin başına gelen her kötülüğün sebebi nefistir şaire göre.

Ḳaçan iḳdām idüp ḫayra başam bir dem ḳadem rāha
İrer der-ḥāl bu nefsüm çıḳarur beni bu yolumdan

(K.11/b.3)

Baŋa benden dürür dürlü belālar
Kime eyliyeyin yā Rabb şiḳāye

(K.12/b.4)

Nefse karşı gelmek oldukça zordur. Gerçek pehlivanlar bunu başarabilenlerdir. Bunun yanında nefsine uymayanlar kurtuluşa erenler olarak görülmektedir.

Yüri var pehlüvānlıḳ daʿvā ḳılma
Ḳılursaŋ gel berü nefsüŋ itin baş

(G.27/b.4)

Saʿādet ehli oldur kim ola öz nefsine ġālib
Yüzüm ayaġına ṭopraḳ ki nefsine şikār olmaz

(G.24/b.7)

Nefsin isteklerine karşı gelebilmenin yolu şaire göre nefsi bir köşeye bırakıp Allah'a ibadet etmekten geçmektedir. Bu kulluğu gerçekleştirmenin de yolu nefsi devamlı tok tutmamaktan geçmektedir. Yemek içmek hayvani sıfatlardır. Bu yönünü geliştirenler yani hayvani sıfatlarla nefsini semirtenlerin gönül gözü kapanmaktadır. Kişi bunu yapmayıp ömrünü nefsinin muradına uyarak geçirirse Allah'ın rızasını kazanamayacaktır.

Daḫı nefsüŋ murādına dürişme
Ḳo nefsi Ḫālıḳ'a eyle ʿibādet

(G.3/b.3)

Ḥaḳ'a ḳulluḳ itmege çoḳdur ṭarīḳ
Nefsine ḳuldur olan dā'im şebīʿ

(G.28/b.2)

Eger nefsi zebūn itmek dilerseŋ
Bir iki loḳma eksük vir ġıdāyı

(G.58/b.10)

Yimek içmek bu ḥayvānī ṣıfatdur
Buŋa meşġūl olan görmez liḳāyı

(G.58/b.11)

ʿÖmrini ṣarf iden kişi nefsi murādına
Bu hiẕmet ile Ḫālıḳ'a ṣanma ki yaraya

(G.52/b.1)

Kişinin gelişmesi ve güzelleşmesi için uğraşacağı şey nefsi değil "Rahman'ın evi" olan gönlüdür. Kişi ömür boyu buna çalışmalıdır.

Raḥmān evini yapmaġa ḳıl saʿ yüŋi her dem
Bak nefsüŋ evin şöyle ki zīr ü zeber eyle

(G.53/b.3)

Nefisten kurtulmanın bir diğer yolu da şairin dünyadan kurtulmak için tavsiye ettiği yoldur: Takva sahibi olmak.

Şehvet oḳına ger seni umac ide nefsüŋ
Taḳvā ḳılıcını ḳarşu ṭut aŋa siper eyle

(G.53/b.7)

Şeytan:

Şeytan İslam inancında nasıl kabul edilmişse şair de bundan şaşmamış, onu aynı şekilde kabul etmiş ve değerlendirmiştir. Şeytan insanın ezeli düşmanıdır; çeşitli yollarla insanı aldatıp dost gibi görünmeye çalışır ancak ona aldananlar ahirette huzura boyunlarında günahlarla çıkacaktırlar. Onun dostluğunun sadakati yoktur. Bundan tek kurtuluş yolunun Allah'a sığınmak olduğu vurgulanmıştır.

Ṣaḳın şeyṭāna aldanma ʿadūvdur anı dost ṣanma
Yarın ḥażret'de utanma yıġup boynuŋa eṣāmı

(G.63/b.7)

Uyma iġvāsına īblīs'üŋ ṣakın kim ṭāġīdür
İlticā ol Hū'ya eyle defʿ ider ṭuġyānı Hū

(K.7/b.6)

Ṣaḳın şeyṭān ile dost olma zinhār
Ki gelmez kimseye andan ṣadāḳat

(G.3/b. 10)

Şeytanın tek bir amacı vardır şaire göre o da insanın tek sermayesi olan iman hazinesini eli geçirmektir. Bu amacını gerçekleştirmek için hayır yapma yolunda bile insana yol gösterip onu delalete yönlendirdiğine dikkat çekilmiş insan dikkate davet edilmiştir.

Bu cihān Baġdād'ınuŋ ʿayyarudur dīv-i racīm
Key ṣakın aldırmaġıl sermāyeŋi ʿayyārına

(G.45/b.10)

Anuŋ maḳṣūdı budur her sözinde
Ki īmān gencini eyleye ġāret

(G.3/b. 12)

Saŋa ḫayra diyü yol gösterürse
Sen anı aŋlaġıl ʿayn-ı ḍalālet

(G.3/b. 11)

Bunun yanında insanı doğru yoldan hareketlerle de kandırabileceğini savunan şair kişiyi orta yoldan çıkararak aşırıya kaçmasını sağlayacağını ve kişinin batıla bel bağlamasını sağlayabileceğini düşünmektedir.

İşitme ṣaḳın sözini ol dīv-i racīmüŋ
Baġlamaya tā bilüŋe tesbīḥ diyü ẕünnārı

(G.19/b.7)

Şeytandan kurtulmanın yolunu şair vesvese ile gönlüne giren şeytanı tevhid ile taşlamakta görmektedir.

Gönül evine gire çü şeyṭān ider iġvā
Ṭaşla anı tevḥīd ile sür der-be-der eyle

(G.53/b.7)

Tövbe-ümit:

Şairin en çok dikkat çeken özelliği ümitvar felsefesidir. Kişinin ne kadar çok günah işlemiş olsa da tövbe edip, Allah'ın rahmetine sığınıp kurtulabileceğine defalarca dikkat çekmiştir. Ancak tövbe etmekle temizlenmiş olmanın yanında bu temizliğin korunması da gerekmektedir; bunun da yolu İslam'ın kurallarına bağlanmaktır şaire göre.

Nedenlü çoġ ise cürmüñ ümidüñ kesme raḥmetden
Şefāʿat ister isen ṭut şerīʿat şāhını melcāʿ

(G.1/b.22)

Kesme raḥmetden GÜNEHKĀR ümmīdüñi cürm içün
Tevbe ḳıl kim ʿavf ide bu cürm ile ʿişyānı Hū

(K.7/b.11)

Aslında günahtan korkmamasının da bir sebebi vardır. Yaradılışının gereği günah işlemeye meyilli olduğunun farkındadır. Eğer günah işlemese affedilmenin tadını alamayacağını düşünmektedir. Bu yüzden tövbe kapısına ve başta Allah'ın rahmetine bel bağlamaktadır.

Ḳulını MÜCRİM yaradupdur anuñ çün ol Ġanī
Tā ki iẓhār ide faẓluñ ʿarż ide ġufrānı Hū

(K.7/b.12)

Nicemā cürm ü ʿişyānum çoġ ise olmazam nevmīd
Umarum raḥmeti Ḥaḳ'dan daḫı himmet ricālümden

(K.11/b.13)

Niçesi ummasun bī-çāre MÜCRİM
Ki anuŋ raḥmetine yoḳ nihāye

(K.12/b.13)

Bu düşüncesini Kur'an'dan bir ayetle de desteklemiştir.

Ki çün *Lā taḳnatü* sından ḫiṭāb irişdi ervāha
ʿAceb mi ʿaf olur ise ḳamu maḫlūḳuŋ evzārı

(K.17/b.20)

Kişinin tövbe edebilmesi yaptığı işten pişman olmasıyla ve yaptıklarına üzülmesi ile yakından alakalıdır. Kısacası kişi günahının farkında olmalıdır şair için.

Ne deŋlü çoġ-ısa günāhuŋ faḳīr
Nedāmet gözinden aḳıt ḳanlu āb

(G.2/ 15)

Sen ḳuṣūruŋ bil velīkin kesme raḥmetden ümid
Çün bilürsin kim Ḫüdā'nuŋ faẓlı var iḥsānı var

(G.10/ 15)

Cürm ü ʿiṣyānuŋ aŋıcaḳ aġlayu zārīlıḳ it
Ḥaḳ raḥīmdür merḥamet ḳılur ḳulınuŋ zārına

(G.45/ b.23)

Şair o kadar ümitlidir ki kişinin tevbe etmesiyle affedileceğine, çok rahat bir biçimde "gam yime" diyebilmektedir. Ancak buradan anlaşıldığı kadarıyla günahları için tövbe ettikten sonrası içindir bu rahatlık.

Ol Raḥīm'üŋ raḥmeti dutdı cihānı ġam yime
Ḳıldı müstaġrāḳ zemīn ü āsumānı ġam yime

(G.49/b.1)

Her nedeŋlü çoġ-ısa cürm ü günāhuŋ iy faḳīr
İʿtiẕār itseŋ girü virür emānı ġam yime

(G.49/b.2)

Affedilmenin bir diğer yolu da kişinin devamlı bir şekilde zikirle uğraşmasıdır.

Olma nevmīd ol Raḥīm'üŋ raḥmetinden dā'imā
Ẕikrini tekrār idüp depret lisānı ġam yime

(G.49/b.7)

Bir gün mutlaka işlenen günahları ortaya çıkacağına ve o zaman da kişinin yaptıklarından utanç duyacağına inan şair bu utancın yaşanmaması için çareyi vakit geçmeden tövbe etmekte görmektedir.

Ḥālüŋi fikr it ḳarındaş tevbeye gel tevbeye
Gizlü sırruŋ olmadın fāş tevbeye gel tevbeye

(G.51/b.1)

Gel bu gün furṣat var iken nevm-i ġafletden uyan
Dehr eli urmaz iken tevbeye gel tevbeye

(G.51/b.7)

Şair kişinin işlediği günahlarla, sahip olduğu imanını da zayıflattığına inanmaktadır. Bu zayıflayan imanı tamamen kaybetmemek yine tövbe etmekle kişinin kendi elindedir.

Ṣaratdı īmān bāġınuŋ evrāḳını ʿişyān
Ṣal tevbe ṣuyı nehrin aŋa sen ḥaḍar eyle

(G.53/b.2)

Yüz ḳarasınuŋ çāresini ṣorar olursaŋ
Tevbe ṣabunı giderür ancak bu siyāhı

(G.57/b.6)

Ölüm:

Şair şiirlerinin çoğunda ölüm mefhumuna mutlaka değinmiştir. Ölümün kaçınılmaz bir son olduğu devamlı vurgulanmış ve ecel gelmeden mutlaka hazırlık yapılması tavsiye edilmiştir. Çünkü ecelin ansızın geleceği, insanı gaflet anında

yakalayabileceği ve geldiğinde zengin fakir farkı yapmaksızın insanın canını alacağının farkına varılması gerekliliği hatırlatılmıştır.

Ezelden bu durur ʿādet ḳılur varlığını ġāret

Bu dāre hiç gelen ṭurmaz gider terk-i diyār eyler

(K.5/b.31)

Eyā ġāfil uṣan olma yaraġ it
Ḳala ṣanma bu ʿömr-i cāvidānī

(K.15/b.16)

Niceler ġāfilin yiyüp içerken
İrişür nāgihān *el ḥükmü lillāh*

(K.4/b.12)

Cellād-ı ecel itmedi bir kimseye ḥürmet
Hep birdür aŋa nīk ü bed ü fācir ü ebrār

(G.19/b.9)

Kimesneye virilmedi virilmez
Ecel irse emān *el ḥükmü lillāh*

(K.4/b.5)

Ecel elinde şāḥ ḳul bay ü yoḫsul
Berāberdür hemān *el ḥükmü lillāh*

(K.4/b.6)

Ölümün mutlaka geleceği, bu dünyada sahip olunan her şeyin, başta sağlığın sonra da dünya malının mutlaka elden çıkacağı, ölümün bir an bile hatırdan çıkarılmaması gerektiğini savunmuştur. Sonunda ölüm geldiğinde insan sahip olduğu her malı ellere bırakacak ve giderken yanında hiçbir şey götüremeyecektir.

Bu dünyā kimseye ḳalmaz unutma ölümü zinhār
Bu ṣaġlıḳ pāyidār olmaz unutma ölümü zinhār

(G.12/b.1)

Ḳalur hep ellere māluŋ gerek senüŋ gerek elüŋ
İrişmez bir pula elüŋ unutma ölümü zinhār

(G.12/b.7)

Ancak ölümün kalanlara dayanılması zor bir durum olduğu da unutulmamış teslimiyetle bunun da üstesinden gelinebileceği hatırlatılmıştır. Çünkü veren de Allah'tır alan da O'dur.

Viren oldur alan ol çün ki cānı
Nedür bunca fiġān *el ḥükmü lillāh*

(K.4/b.4)

Hesab günü:

Dünyanın geçiciliğini, ölümün kesinliğini kabul eden şair hesabın da varlığını şüphesiz kabuk etmektedir. Burada işlenilen her iş mutlaka kayda geçmektedir. İnsanın unuttuğu şeyler dahi bu iş ile görevlendirilen melekler tarafından kayda geçmektedir.

Ne kim işlendi-y-ise ḫayr ü şerden
Ḳamusı bil k'olupdur levḥe maḥṭūṭ

(K.6/b.3)

Sen unutduŋsa ne var yazar Kirāmen Kātibīn
Ḥaşr olıcaḳ neşr idiser defteri divānı Hū

(K.7/b.7)

O gün inkar etmenin hiçbir faydası olmayacaktır; çünkü inkar edilen her amele o ameli işleyen aza şahit olacaktır.

ʿAceb bu cürm-i isyānı niye maġrūr olup ḳılduŋ
Eger inkār idem dirsen saŋa şāhid durur āʿżā

(G.1/b.16)

Orada kiminin kazancı Cennet olurken kimininki Cehennem olacaktır.

Niçesine virdi Cennet'te maḳām
Niçesinüŋ menzilin nār eyledi

(K.8/b.22)

Şair ince bir ayrıntının da üzerinde durmuştur. Kişi helal olan her işinin ya da kazancın da bir hesabı olduğunu haram olanların ise sonun azap olduğunu hatırlatarak haramdan kaçılnılması yanında helallerde de dikkatli olunması gerektiğini düşünmektedir.

Nice işidüpsin ḥaḳīḳat ḫaber
Helāl ü ḥeṣāb ü ḥarām ü ʿaẕāb

(G.2/b.11)

Orada pişmanlığın, ağlamanın fayda vermeyeceği burada iken kalbini mutlaka temizleyip Allah'ın huzuruna çıkması gerektiğini hatırlatarak aslında burada insanları kandırabilenlerin orada "sarraf" huzurunda kalplerinin asıl değeri ortaya çıkacaktır demektedir.

ʿIşḳ tevbesinde ḳalbüŋi yandur maḥabbet odına
Ṣarrāf öŋine varmadın cehd it ki ḳalbüŋ arına

(G.56/b.7)

Anda varıcaḳ āġladuġuŋ fāyide virmez
Ger bunda iken olmayasın keyyīs ü rāhī

(G.57/b.7)

Sabır:

Şair sabrın kurtuluşa ermenin önemli bir şartı olduğuna inanmaktadır. Başına gelen belalara sabredenlerin sonsuz kurtuluşa erenler olduğunu vurgulamaktadır.

Belāya ṣabr idenlerdür ki irdi
Dükenmez ʿömr ü zevḳe vü ṣafāye

(K.12/b.5)

Sabra güvenini de “Her zorluktan sonra bir kolaylık vardır” ayetiyle desteklemektedir.

Ẕemāne cevrine ṣabr it cezaʿ fezaʿ ḳılma
Çü bildüŋ anı kim irer *yasīrü baʿde ʿasīr*

(G.11/ 6)

Miḥnete ṣabr eyleyenler vāṣıl oldı raḥmete
Niʿmeti vāfir anuŋ k’itdi ḳanāʿat varına

(G.45/ 26)

Kişinin sabra sabretmesini de dünyada kimsenin dertsiz, kedersiz olmadığı görüşünü hatırlatarak savunmaktadır.

Cihānuŋ cevrine ṣabr it igen feryād ü ẕār itme
Kimi gördüŋ bu ʿālemde ki cevri yoḳ cefāsuzdur

(G.22/ 11)

İhlas:

Şair ihlası din işlerinin de dünya işlerinin de temeli olarak görmekte, olmazsa olmaz şart olarak nitelendirmektedir. Yapılan her işin Allah huzurunda değerlendirileceğini ve değerlendirmenin esasını da ihlasın oluşturacağını savunmuştur.

ʿİbādet ol ki ola anda iḫlāṣ
Ki şarṭ ile ḳabūldür cümle meşrūṭ

(K.6/b.4)

Kişi her ne ʿamel ḳılsa gerek iḫlāṣ ola aṣlı
Riyā vü sümʿadur evvel geçen benüm ḫayālümden

(K.11/b.6)

Ḫāliṣ eyle naḳdüŋi ṣarrāf öŋine varmadın
Rāst gelmez degmenüŋ naḳdi anuŋ miʿyārına

(G.45/b.16)

İbadet de ihlassız yapıldığı zaman bir fayda vermeyecektir. İbadet bağını yeşillendirecek tek su ihlas suyudur şaire göre. Bunun yanında dervişlik de mürşidlerin eteklerine yapışarak değil ihlas ile olacaktır.

Her ki sīr-āb itmediyse āb-ı iḫlāṣ ile bil
Virmedi revnāḳ ʿ ibādet bāġınuŋ eşcārına

(G.45/b.29)

İḫlāṣ ile dervīşlige ger yoġ ise meylüŋ
Var pençe ṣıfat dāmen-i ebrāre yapışma

(G.55/b.9)

Sıdk:

Şair ihlasın yanında doğruluğun da olması gerektiğini savunmaktadır. İki yüzlülük ve yalan ile kişinin bir yere varamayacağını dile getirmektedir. Bu şekilde yaptığı ibadetlerinin de kabul olmayacağını iddia etmektedir.

Riyā vü kiẕb ile iş başa varmaz
İçüŋde olmayınca ṣıdḳ ü iḫlāṣ

(G.27/ 3)

Ḳabūl olmaz riyā-yile ʿ ibādet
Eger biŋ kerre ursaŋ başıŋa ṭaş

(G.26/ 5)

Bu şekilde amel edenleri de çok dikkatli olmaları konusunda uyarmaktadır. Çünkü öyle bir "Sarraf"ın önüne çıkacaklardır ki kendilerini ve insanları kandırdıkları gibi O'nu kandıramayacaklarını hatırlatmaktadır.

Ṣādıḳ oldur kim ḳamu maʿ nīde maʿ nā göstere
Kāẕib oldur kim sözine nisbeti yoḳ kārınuŋ

(G. 32/24)

Bu konuda özellikle hocaları uyarmaktadır.

Var iy ḥˇocam eger ṣıdḳuŋ yoġ ise
Gerek Keşşāf oḳı gerek Hidāye

(K.12/b.7)

Aşk:

Şair aşkı Dîvân Edebiyatı geleneği içersinde tasavvufi olarak değerlendirmiştir. O'na göre asıl aşk Allah'a duyulan aştır. Bu aşk öyle büyük bir olgudur ki içine düşeni kendinden geçirmektedir.

Kimüŋ cānına ʿışḳ odı irür elbette cūş eyler
Ṣıġışmaz içüne cānı ser-āġāz ü ḫurūş eyler

(G.9/b.1)

Tevhid akidesine ters düşen Hallac-ı Mansur'un "ene'l hak" sözünü de söylemesini hoş karşılatacak kadar büyüktür aşk.

ʿIşḳ idi Manṣūr'ene'l Ḥaḳ söyleden
Bī-mücābā ṭutdı ber-dār eyledi

(K.8/b.16)

Aşk ateşi öyle bir ateştir ki yaktığını hamlıktan kurtarıp kemale erdirebilmektedir.

Kime kim ʿışḳ odı virdi ḥarāret
Nicemā ḫām olursa oldı maṭbūḫ

(G.4/b.2)

Aşka düşen aklının hükmünü kaybetmiştir. Çünkü devreye gönül girmiştir artık.

Kime irişdise ʿışḳuŋ berātı
Bu ʿaḳluŋ nüsḫasını ḳıldı mensūḫ

(G.4/b.3)

Aşk meydanı öyle bir pazardır ki bu pazarda canlar satılır bundan başka satacak bir şeyle buraya girmek mümkün değildir.

Bu ʿışḳ bāzārı içünde cānlar mezād olur [iken]
Özge ḳumaş ṣatanlaruŋ geçmez ḳumaşı gelmesüŋ

(G.40/b.3)

Aşık:

Şair aşık mefhumunu da Dîvân Edebiyatı geleneği içersinde tasavvufi olarak ele almıştır. Çünkü şairin aşıklarının tek derdi, dini de imanı da Allah sevgisidir. Allah sevgisine bağlanan aşıklar her şeylerini bırakıp canlarından vazgeçerler. Her arzusu sadece Allah'ı görmektir; bu uğurda Cennet arzusundan da Cehennem korkusundan da geçmiştir aşık. Kişi ancak bu şekilde aşık olabilir.

Naʿresi ʿāşıḳlaruŋ yā Hū vü yā men Hū durur
Zīrā kim maḳṣūdı Hū'dur dīn ü īmānı Hū

(K.7/b.2)

Sen şehaʿ aşıḳ olanlar cümle varından geçer
Cān ü baş yaġma ḳılur her kārbānından geçer

(G.6/b.1)

Evvel āḫir arzusı dīdār-ı dost olır hemīn
Cennetin ummaz Ḫudā'nuŋ ḫavf-ı nārından geçer

(G.6/b.6)

Sen daḫı Allāh içün ḳıl ʿāşıḳ iseŋ ṭāʿati
Ne ḳıl uçmaġuŋ umup ne ḳorḳusı içün nārınuŋ

(G.32/b 2)

Onların tek amacı sevgililerinin rızasıdır. Onların maldan mülkten fakirlikleri aslında zenginliklerinin alametidir. Çünkü maldan mülkten geçebilmekle asıl zenginliğe ulaşabilmektedir. Bunun yanında maşuk aşığa ne kadar zulmederse etsin aşık maşukundan asla yüz çevirmez. Diri diri derisini dahi soysalar…

Riżāsı maʿşūḳuŋ neyse anı gözler durur ʿāşıḳ
Eger ẕehr ise nūş eyler geçer kendü riżāsından

(G.39/b. 5)

Ve ger faḳr ile olursa ġanīdür ʿāşıḳuŋ göŋli
Ki zīrā fāriġ olmışdur bunuŋ faḳr ü ġınāsından

(G.39/b. 6)

Ne cevr olursa ayruḳ yüz çevirmez
Eger dirile eylerse meslūḫ

(G.4/b.5)

Aşığın yolu melamettir şaire göre. Bu yolda selametle yürümeyi düşünerek bu yola girenler sonunda düşüncelerinin tam tersini kazanmaktadırlar. Bu yüzden gerçekten aşık olmayanlar aşıklık iddiasında bulunmamalıdırlar; çünkü aşıklık Mansur gibi olmadıkça kabullenilecek bir şey değildir.

ʿĀşıḳuŋ yolı melāmetdür ṭutan irdi Ḥaḳ'a
Sen selāmet gözleyüp anda yirüŋ nār eyleme

(G.45/ b.4)

ʿĀşıḳ degül iseŋ ḳo bu ʿışḳ daʿvīsin itme
Manṣūr olımazsaŋ yüri kenāre yapışma

(G.55/ b.5)

Çünkü aşıklık sözle olmayacak bir iştir. Aşık dünyayı terk edip mezellet şalına giren kişidir. Alemin her türlü itibarını terk etmiştir.

Hulle-i cāhı döküp girer meẕellet şālına
ʿĀlemüŋ bu raġbet-i faḫr ü vaḳārından geçer

(G.6/b 8)

Aşık bu yolda başkaları yaptığında ayıplanacak ne iş yaparsa yapsın halk onu tan etmez; aşıklığı onu mazur gösterir.

Ne ḥarket eylese maʿẕūr olır ḫalḳuŋ arasında
Kimesne ʿayb ü ṭaʿn itmez işiden dir ki ḫoş eyler

(G.9/b 3)

Aşık bu yolda kemale ermiş ise artık terk ettiği dünya dahi peşinden gelmeye başlar. Devlet büyükleri bile artık aşıktan dualar istemeye başlar.

Cihāna ḥükm iden şāhlar öper ʿāşıḳlaruŋ izin
Duʿālar iltimās eyler bu ʿışḳuŋ bī-nevāsından

(G.39/b. 7)

Bununla birlikte şair aşıkların meclisinin de resmini çizmiştir. Bu meclise görüşleri, amacı farklı olanlar giremez. Bu mecliste aşkın kanı içilmektedir, dünyayı umanlar buraya gelmemelidir. Ayrıca bu meclis çekişmelerin, barışmaların yeri değildir, o işler dünyaya aittir. Buradan şairin aşıkların meclisini dünyadan da çıkardığını anlayabilmekteyiz. Dünyayı terk edenlerin meclisinin de dünya ile alakası yoktur.

Bu ʿāşıḳlar meclisine eydüŋ ki nāşī gelmesün
Çün naẓarı degül ṭoġrı ṣoḥbete şaşı gelmesün
(G.40/b.1)

Zīrā ki ʿışḳuŋ ḫūnunı getürdiler bu meclise
Ḫaber virüŋ ʿışḳsuzlara yimez bu aşı gelmesüŋ
(G.40/b.2)

Ceng ü cidāl idenlerüŋ yiridür dünyā bāzārı
Bunda ṣıġmaz hiç kimsenüŋ ṣulḥ ü savaşı gelmesüŋ
(G.40/b.5)

Mezhep:

Şair başta da söylediğimiz gibi "ehl-i sünnet" çizgisine bağlıdır. Şiirlerinde bunu açıkça görmek mümkündür.

Biḥamdi'llāh ki ṣaldı boynumuza
Bu ḳamu sünneti vü naḳl ü farẓı
(K.15/b.2)

Şair bu akide üzerinde özellikle durmaktadır. Batıldan kaçınmanın üzerinde de durmuştur.

ʿAḳiden ḥücresin muḥkem muḳaffel ḳıl uṣaŋ olma
Ḫazer ḳıl itmeye şeyṭātan īmānuŋ gencini yaġma
(G.1/ 32)

Eğer bir kurtuluş yolu varsa o da sünnete bağlı olarak yaşamaktır şaire göre. Bu yoldan başka bir yola bağlanmak batıldır. Bu yolda yapılması gerekenler de

açıkça bildirilmiştir. Bunlardan başka bir şeyi sonradan çıkarmak yanlıştır. Şefaate ulaşmanın yolu da sünnete bağlanmaktan geçmektedir.

Bir yol isterseŋ ki ol seni ilete Cennet'e
Ol Ḥabīb'üŋ sünneti vü meẕheb-i Nuʿmān yiter

(G.7/b. 2)

Muḫtelif edyānı dutma Taŋrı birdür ḥaḳ Resūl
Ehl-i sünnet ṭutdıġı yol āyin ü erkān yiter

(G.7/b. 5)

Ger şefāʿat ister iseŋ sünnetine ḳā'im ol
Ümmet olmaḳ ister iseŋ ol Ḥaḳ'uŋ muḫtārına

(G. 45/b.7)

Tarikat:

Şair tarikat varlığını savunan bir düşünceye sahiptir. Ancak tarikat olmazsa olmaz değildir. Mürşit olarak bir kişinin varlığı da tarikat gibi olmazsa olmaz değildir. Çünkü asıl mürşit Kur'an'dır şaire göre.

Taŋrı'dan niʿmet dilerseŋ niʿmet-i īmān yiter
Mürşid-i hādī gerekse āyet-i Ḳur'ān yiter

(G.7/b.1)

Ancak bu işi kişinin tek başına yapmaması gerektiği üzerinde de durmaktadır. Bir tarikata girip doğru bir mürşitten el alınması gerektiğine inanmaktadır. Bu mürşit kişiye eksiklik verecek bir mürşit olmamalıdır. Aksine kişiyi tamamlamalıdır.

Ulular silkine uyġıl özüŋi ol yola ḳoyġıl
Senüŋ bildügüni ḳoġıl yaluŋuz ṭaş divār olmaz

(G.24/b.11)

Muḥāl ola kim iresin temāme
Çü tābiʿ olmaduŋ ehl-i kemāle

(G.54/b.10)

Bir kişiye ṣun elüŋ kim seni tekmīl eyleye
Ḳaç katından ol kişinüŋ kim saŋa noḳṣanı var

(G.10/b.16)

Kişinin mürşidinden alacağı nasihatlerle kaybettiklerini geri kazanabileceği de savunulmuştur.

Nice ḫarāb olduŋ ise gel mürşide arż it ḥālüŋ
Sen yıḳdıġuŋ virāneyi nice yapar miʿmārı gör

(G.23/b.9)

Meşāyiḫden alıgörgil neṣāyıḥ
Ki anlardur velī ḫayra delālet

(G.3/b.9)

Sufi:

Şair derviş olmayı belli başlı birkaç kuralla şartlandırmıştır. Bunlardan ilki, bu yola girmeye meyleden kişinin dünyayı terk etmek zorunda olmasıdır. Şaire göre varlıktan geçenin dünyaya da ihtiyacı kalmaz.

Dervīş olmaḳ dilerseŋ dök bu dünye çirkini
Ṣaḳalından geçenüŋ nesine gerek ṭaraḳ

(G. 30/b.12)

Sufi etrafına manasız bir şekilde bakmamalıdır. Her bakışında Yaratıcının izlerini aramayacaksa, amacı bu olmayacaksa hiç bakmamalıdır.

Ṣūfī oldur naẓar ḳılmāya naḳṣa
Murādı olmayunca anda naḳḳāş

(G.26/b.3)

Sufi alçak gönüllü, itaatkar olmalıdır. Kibirli olup baş kaldırmamalıdır.

Ṣūfī oldur ola ehli tevażuʿ
Tekebbürlük idüp ḳaldırmaya baş

(G.26/b.6)

Dervişlik lafla olacak bir iş değildir şaire göre. Kişi bu yola baş koyduğunda kendini hiçe saymayı baştan kabullenmiş olmalıdır. Eğer bu yola ihlas ile girilmeyecekse de girmenin bir manası yoktur.

Dervīşligüŋ ṭarīḳi kendüni hiçe ṣaymaḳ
Sen tenüŋi semirdüp ne ṣaḳırsın pil gibi

(G.64/b.2)

İḫlāṣ ile dervīşlige ger yoġ ise meylüŋ
Var pençe ṣıfat dāmen-i ebrāre yapışma

(G.55/b.9)

Evliya:

Bir mürşide bağlanmak gerektiğine inan şair bu kişileri Allah dostlarından saymış ve onlara itibarı ve onlara tabi olmayı gerekli görmüştür. Birine itibar edilecekse zenginliğinden değil Allah'a yakınlığından itibar edilmelidir.

Sen muḥabbet ḳılur ısaŋ gel bu ehlu'llāha ḳıl
ʿİtibār itme aŋa kim dürri var mercānı var

(G.10/b.19)

Evliyaları Peygamber'in takipçisi olarak görmektedir. Eğer amaç Peygamber'in şefaatine ulaşmaksa bu yola girmek evliyalar aracılığıyla mümkündür. Çünkü evliyalar bu yolun öğretmenleridirler.

Evliyāya tābiʿ ol kim bulasın
Ḥaḳ Resūl'ini yarın anda şefīʿ

(G.28/b.7)

Evliyādur bāġbānı mübtedīler bāġınuŋ
Terbiyet virmese anlar lezzet irmez bārına

(G.45/b.13)

Şair evliyanın inkarına kesinlikle karşı çıkmakta ve kimini kabul edip kimini etmemenin kesinlikle karşısında olduğunu göstermektedir.

Evliyānuŋ cümlesi ḥaḳdur ḥaḳ aŋla ḳamusın
Bażına iḳrār idüp bażına inkār eyleme

(G.46/b.5)

Kendü vicdānuŋda bulmayup ḥarāretden eṣer
Evliyānuŋ münkiri olma ḥālet-i esrārına

(G.45/b.12)

2. GÜNAHKÂR DİVÂNININ TANITILMASI

2.1. Nüsha Tavsîfi

1. Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası (NP):

Süleymaniye Kütüphanesi Nazif Paşa bölümü 866-5/2 numarada kayıtlıdır. 195x140-160x90 mm ebatlarında ve harekeli nesih hatla yazılmış olan nüsha 14 satırdır. Yeşil renkte bez kaplı karton ciltlidir. Eser 1963 yılında Milli Kütüphane tarafından mikrofilme alınmış ve A-4244 olarak numaralandırılmış ve arşivlenmiştir. Mevlevihane-i Bab-ı Cedid vakfıdır.

Yamanın başında Eşrefoğlu Rumī'nin divanı bulunmaktadır. Daha sonra Günehkār Divānı'nın ilk bölümü başlamaktadır. Bu bölümden sonra Abdurraḥmān Tırsī'nin divanı, Kitāb-ı miftāḥ-ı ebu ḥayvān adlı bir eser bulunmaktadır. Daha sonra Günehkār Divānı'nın ikinci bölümü yer almaktadır. Yazma bu şekilde sonlanmaktadır. Günehkār Divānı yazmanın 62^{b}-81^{b} ve 127^{b}-145^{b} numaralı yaprakları arasındadır. Yazmanın 62^{b} numaralı ilk yaprağında müstensihin manzum mukaddimesi ve dua içerikli bir metni yer almaktadır. Yazmanın 134^{a}-134^{b} numaralı yapraklarında da yine müstensihe ait olduğunu düşündüğümüz üç kıt'a ve iki gazel yer almaktadır. Bu nüshada muhtelif 76 şiir bulunmakla birlikte kurulu metinde bulunan 16 tane şiir yer almamaktadır.

Nüshadaki şiirler; kimi bölümlerde alfabetik sıra gözetilmiş olsa da tür ve şekil sırası gözetilmeksizin sıralanmıştır.

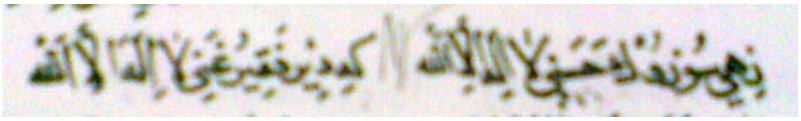
Nüsha kelimelerin orijinal imlalarına en yakın yazım özelliklerini arz etmektedir. Fakat vezin, anlam ve klasik şiir geleneği içersinde yanlış olarak değerlendirilecek yazılışlar söz konusudur. Buna rağmen kültürlü bir katip elinden çıktığı anlaşılan nüsha gerek tarih gerekse yazı karakteri bakımından sağlıklı görülmektedir. Fakat nüshanın şiir tekniği açısından taşıdığı noksanlıklar onun orijinal nüsha ile arasındaki nüsha zincirinin çokluğundan kaynaklanıyor olmalıdır.

Yazmanın sonundaki ketebe kaydından nüshanın Şevval 1034 hicri, 9 Temmuz 1625 miladi tarihinde beyaza çekildiği anlaşılmaktadır.

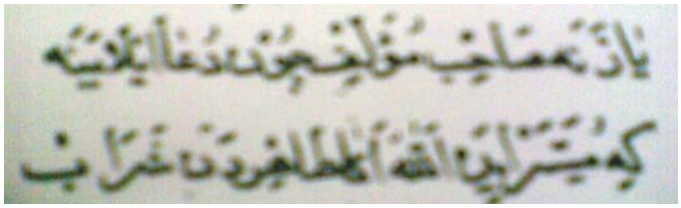
Ketebe kaydı:

" Temmetü'l kitāb bi ʿavni ve mine't tevfīḳ. El-hicretü'n nebeviyetü'l-Muṣṭafaviyyeti fī-şehri'ş-Şevvāli fī-vaḳti'l-işrāḳi fī-yevmi'ş şālişi tāri-i sene 1034"

Başlangıç beyti:

Bitiş beyti:

2. Hacı Selim Ağa Kütüphanesi nüshası (HS):

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi 224 numarada kayıtlı olan nüsha 1^{b}-42^{b} numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. Harekesiz talik hattı ile yazılmış olan nüsha on beş satırlıdır. 203x133 mm ebatlarındadır. Ebru iç kapaklıdır. 1^{b}'deki besmele ile başlayan tevhid ve 2^{a}'daki na't dışındaki şiirler başlıksızdır. Şiirlerin son beyti çerçeve ile ortada yazılmıştır. Nüshanın 1^{b} sayfası mihrabiyeli ve tezhipli diğer sayfaları iki sütunlu ve tek çizgi ile cetvellidir. Üsküdar Valide Atik Camii'nde Seyyid Abdulkadir Üsküdari adına vakıf kaydı vardır.

Tür ve şekil bakımından mürettep bir nüsha özelliği arz etmekte ve MK^{1} nüshası dışındaki nüshalara göre eksiksizdir. Bu nüshada 77 muhtelif şiir bulunmakla birlikte kurulu metinde bulunan 15 şiir yer almamaktadır.

Nüsha; vezin, cümle ve şiir kurgusu bakımından otantik metne en yakın nüsha izlenimini vermektedir. Bu yönü ile müellif nüshası ile arasında nüsha sayısı en az olan bir nüsha olduğunu düşündürmektedir; fakat tasavvufi metinlerde sık rastlanıldığı üzere, müstensihin bilgi ve kültür düzeyi bazı kelimelerin orijinal imlasının bozulmasına neden olmuştur. Belki de şifahi olarak okunan bir nüshadan istinsah edilmesi ile yakın seslerin karıştırılması da söz konusu olabilir. Bütün bu problemlere rağmen nüsha şiir yapısı bakımından orijinal metne en yakın nüsha olarak değerlendirilmiştir.

Yazmanın sonundaki ketebe kaydından nüshanın hicri 17 Safer, miladi 29 Mart 1614 tarihinde beyaza çekildiği anlaşılmaktadır.

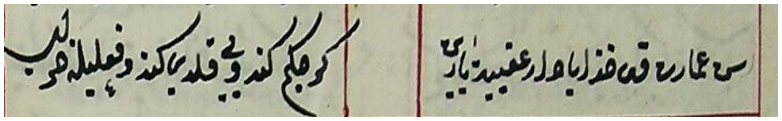
Ketebe kaydı:

“ Temmet-i temām bi-ʿavnillāhi’l Meliki’l-Mennān yevm-i pençşenbe fī-vaḳt-i ẓuhr fī-17 Saferü’l muṭaḥḥār-i min-şühūr sene 1023”

Başlangıç beyti:

Bitiş beyti:

3. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi nüshası (KK):

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi nüshası 476-1 numarada kayıtlıdır. Harekeli nesih hatla yazılmıştır. 1b-41b numaralı yapraklar arsındadır. 139x100-217x158 mm ebatlarında üç ay filigranlı kağıt üzerinde 15 satırdan oluşan nüsha iki sütunludur. Şemse ve zencirekli, mıklebli, kurt yenikli meşin cilt içinde, şiirlerin ilk beyitleri, ilk şiir hariç, kırmızı mürekkeple orta olacak şekilde yazılıdır. Ayrıca nüshanın son şiirinin son beyti de kırmızı mürekkeple yazılmıştır.. Kurulu metinden 18 şiir eksiktir. Ayrıca nüshanın 18. varağı eksiktir. Divanın başı ve sonu aynı biçimde yazılıdır. Sondan beyaz boş 5 yaprağın ilkinde cennet hakkında Türkçe bir balab, sonunda manzum remiller vardır.

Tür ve şekil bakımından mürettep nüsha karakterindedir. Fakat şiirler tam olarak alfabetik değildir. Nüsha sayfaları ve şiirler sonradan numaralandırılmıştır. Ancak 8. varağın fotoğraf çekimi iki kere yapılmış ve 18. varağın çekimi yapılmadığından veya eksik olduğundan kütüphanece yapılmış olan nüsha tavsifinin aksine şiir sayısı 79 değil 74’tür.

Bu nüsha imlası ve otantik metne yakınlığı bakımından NP nüshası ile benzer karakter özellikleri göstermektedir. Bu yönü ile kritik sonucu oluşturmaya çalışılan metne önemli katkılar sağlayan muteber nüshalardan biridir.

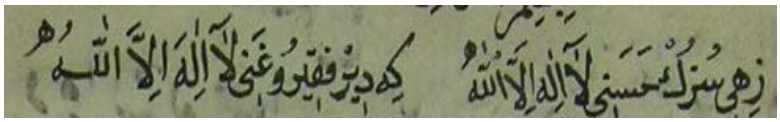
Nüshanın başındaki ve sonundaki kayıttan eserin "El-Ḥāce Hasan Huzūrī" tarafından vakfedildiği anlaşılmaktadır.

Nüsha sonundaki ketebe kaydı eserin Hicri 27 Recep 1028, Miladi 28 Şubat 1794 tarihinde beyaza çekildiğini göstermektedir.

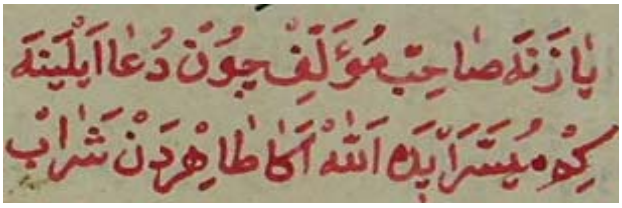
Ketebe kaydı:

" Feḳad teme bi-taḳva'llāhi teʿālā ve hüsnü tevfīkihi sene 1028 receb-i şerīfün 27"

Başlangıç beyti:

Bitiş beyti:

4. Milli Kütüphane 1 Nühası (MK[1])

Milli Kütüphane 1 nüshası 3833-6 numarada kayıtlıdır. 167b-201b numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 242x167-160x95 mm ebatlarında, 18 satırlıdır. Esmer filigranlı kağıt üzerine rika hattıyla yazılmıştır. Serlevha kırmızı boyalı mahlas ve cetveller kırmızı mürekkepledir. Yaldız şemse ve zencirekli, fıstıkî yeşil meşin kaplı, mıklebli, mukavva bir cilt içerisindedir.

Nüsha şiir başlıklarında alfabetik olarak adlandırılmış ve bir harf bölümünde birden fazla şiir bulunması durumunda birinci şiir dışındaki şiirler "diger" olarak adlandırılmıştır. Buna rağmen şiirler şekil ve tür farkına bakılmaksızın sıralanmıştır. Diğer nüshalara nazaran şiir sayısı bakımından farklılık arz etmektedir. Kendisi dışında en eksiksiz olan üç nüshada -NP, HS, KK- yer almayan 8 şiir bu nüshada yer almaktadır. Farklı olan şiirler kimi beyitlerde otantik söyleyişe dil özelliği

bakımından uzak gibi görünse de bu durum nüshanın istinsah tarihi ile alakalı olmalıdır. Bu yönü ile muahhar nüsha otantik metin kurulmasında çok az katkı sağlamış bir nüsha karakteri arz etmektedir. Bu yüzden dipnotlarda gösterilen nüsha farklılıklarında bu nüsha beyit fazlalığı ya da şiir fazlalığı durumları hariç birkaç beyit dışında baz alınmamıştır.

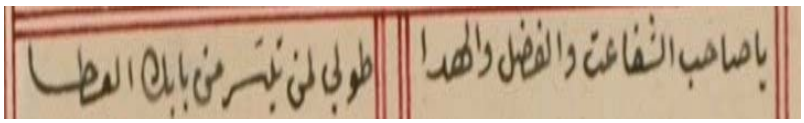
Nüsha sonundaki iki farklı ketebe kaydından nüshanın Seyyid Muhammed Zeyne'l Abidin tarafından Rebiü'lahir ortalarında hicri 1266, miladi Şubat 1850 tarihlerinde beyaza çekildiği anlaşılmaktadır.

Ketebe kaydı:

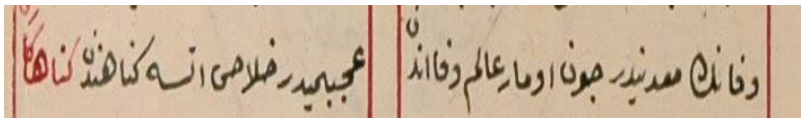
" Düstūr-ı bi-ḥamdi'llāh

Temmet hāzā dīvān-ı be-nām-ı Günehkār-ı fasīḥat-īṣār ḳaddesa'llāhü teḤālā sırrahü'l-esrārī feḳad ferāġatü't- taḥrīri nüsḫa-i belāġat-taḳrīr fī-evā'il-i şehr-i rebīü'l evvel sene hamsün ve sittin ve mieteyn ve elf hicret-i ʿaleyhi's-selām, Yā Hū"

Başlangıç beyti:

Bitiş beyti:

5. Milli Kütüphane 2 Nüshası (MK^2):

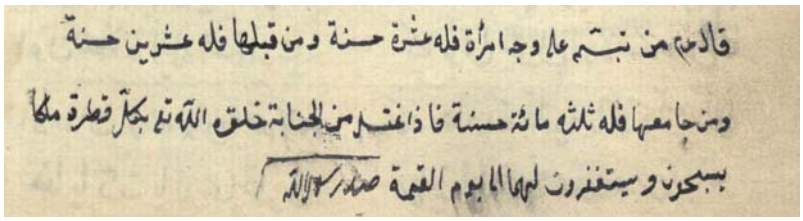
Milli Kütüphane 2 nüshası 4053-2 numarada kayıtlı Sefernāme adlı yazmanın içinde, 130^b-160^b numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 181x133-150x107 ebatlarında, 15 satırdır. Suyolu filigranlı kağıt üzerine harekesiz nesih hatla yazılmıştır. Şirazesi dağınık, sırtı tamir görmüş, miklebli, kapakları desenli kağıt kaplı, harap halde, mukavva bir cilt içerisindedir. Yapraklar rutubet lekelidir.

Nüshanın başında yer alan tevhid ne na't kasideleri dışındaki şiirler "faṣl" adıyla kırmızı mürekkeple başlıklandırılmıştır. Şiirlerin son beyitleri ortada olacak şekilde yazılmıştır. Şiirler tür ve şekle bakılmaksızın sıralanmıştır.

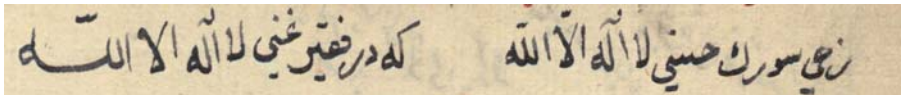
Bu nüsha çok sayıda beyit eksikliği içermektedir. Bunun yanında tenkitli metinde bulunan 29 şiir nüshada yer almamaktadır. Nüshada muhtelif 63 şiir yer almaktadır. Kurulu metnin oluşturulmasında ihtiva ettiği şiirlerle metindeki beyit ve kelime seçimlerini genelde tasdik etmesi dışında katkısı yok denecek kadar azdır.

Ketebe kaydı:

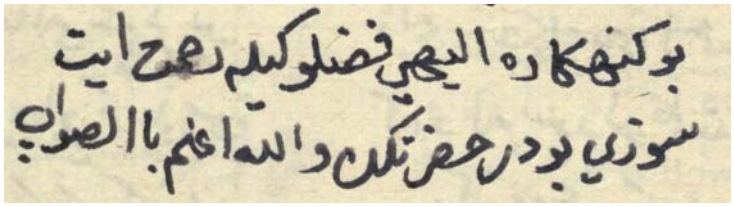
H. 1085 kaydı düşülmüştür. Ardında aşağıdaki hadis-i şerif not düşülmüştür.

Başlangıç beyti:

Bitiş beyti:

6. Milli Kütüphane 3 Nüshası (MK[3]):

Milli Kütüphane 3 nüshası 8294/14 numarada kayıtlıdır. 155[a]-176[a] numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 220x146 - 182x114 mm ebatlarında 17 satırdır. Soylu filigranlı kağıt üzerine harekeli nesih hatla yazılmıştır. Şirazesi dağılmış, koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindedir.

Eserin başında boş bir varak yer almakta ve eser ilk şiiriyle noksan olarak başlamaktadır. Bu noksanlıklar eserin devamında da beyit ve şiirlerde kendini göstermektedir. Eksik olan bazı beyit mısraları bir sonraki beyitin mısrası gibi

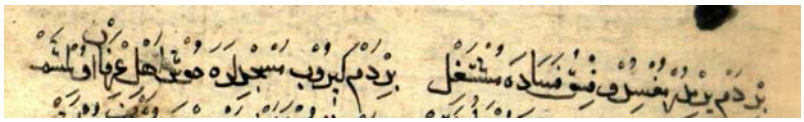
yazılarak şiirdeki şekil ve içerik düzeni bozulmuştur. Bu eksiklikler ve düzensizlikler dipnotlarda ayrıntılarıyla gösterilmiştir.

Eser genelde iki sütun halinde yazılmakla birlikte kimi sayfalarda bir beytin bulunduğu sıraya bir sonraki beytin ilk mısrası da eklenerek üç sütun halinde yazılmıştır.

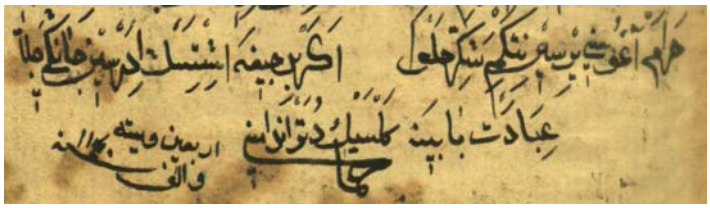
Bu nüshada muhtelif 45 şiir bulunmakla birlikte kurulu metinde bulunan 47 şiir yer almamaktadır. Bu yönleriyle nüshanın kurulu metne şekil ve içerik bakımından katkısı birkaç kelime dışında olmayan muteber bir nüsha olmadığı anlaşılmaktadır.

Nüshanın ketebe kaydında sadece nüshanın yazıya geçiriliş tarihi olan H. 1146 tarihi bulunmaktadır.

Başlangıç beyti:

Bitiş beyti:

7. Uşşaki Tekkesi Nüshası:

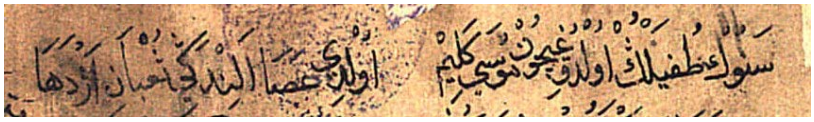
Süleymaniye Kütüphanesi Uşşaki Tekkesi bölümünde 149 numarada kayıtlıdır. 1a-72a numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 203x143-155x62 ebatlarında 14 satırdır. Harekeli nesih hatla yazılmıştır.

Nüsha bir şiirin ortasından eksik bir şekilde başlamaktadır. Nüshanın giriş kısımlarında şiirler iki sütun halinde kafiye düzenine uygun bir şekilde dizilerek nüshaya başlanmışken ortalarına doğru bu diziliş özelliği bozulmaktadır. Sıralanışın yanında şiirlerin yazılış şekli de bozulmaktadır. Şiirler her mısra bir satıra gelecek şekilde yazılmaktadır. Bu düzen de her sayfada aynı devam ettirilmemiştir.

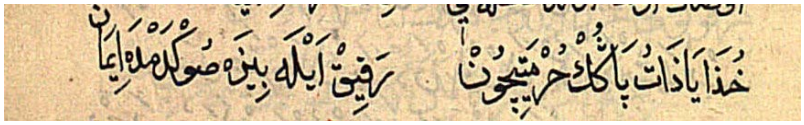
Nüshanın sonunda; türkü, semai, kalenderi örnekleri yer almaktadır. Bu örneklerin sonradan eklendiği yazı karakterlerinden anlaşılmaktadır. Nüshada muhtelif 69 şiir yer almaktadır. Bununla birlikte kurulu metinde bulunan 23 şiir yer almamaktadır.

Kurulu metnin oluşturulmasında bu nüshanın düzensizliği, eksiklikleri ve kurulu metnin nüsha karşılaştırmaları sırasında artık değişmediği, karşılaştırılan nüshaların genelde kurulu metni tasdik ediyor olması göz önünde bulundurularak bu nüsha kurulu metinle karşılaştırılmamıştır.

Başlangıç beyti:

Bitiş beyti:

3. GÜNAHKÂR DİVÂNININ İNCELENMESİ

3.1. Vezin

Günahkâr Dîvânında en fazla itibar edilen vezin, aruzun altıncı bahri olan hezec bahrinin mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ûlün şeklindeki kalıbıdır. Bu kalıbın haricinde, yine hezec bahrinin, mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün şeklindeki ve aruzun sekizinci bahri olan remel bahrinin fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/fâ'ilün kalıpları sıkça kullanılmıştır. Bunlarla beraber *Dîvân*da, üçü 14'lü, ikisi 16'lı olmak üzere, hece ölçüsüyle yazılmış toplam beş tane gazel bulunmaktadır.

Zihaf, "uzun okunması gereken hecelerin kısa okunmasına denir. Uzun sesli heceleri bulunan Arapça ve Farsça kelimeleri aruz kalıplarına uydurabilmek için yapılan hatadır."[1] *Dîvân*da yapılan zihafların hemen hemen tamamı Mūsi, zírā, ma'ní, ímān, sûfî kelimelerinde gerçekleşmiştir. Tenkitli metinde bu kelimelerin tamamı vezin kuralları gözetilmeksizin aslî imlalarıyla gösterilmiştir.

Kimi Arapça ve Farsça uzun ünlüden sonra sessiz harfle biten kelime ve heceler, kendilerinden sonra ünlüyle başlayan bir kelime gelmesine rağmen vezin gereği imale-i memdûde yapılarak okunmuştur: meşġūl olma (G. 8/24b),

Vezin-İmlâ İlişkisi:

1. İstinsah edilen metinlerde, bazı sözcüklerde bulunan ünlüler, vezne göre yazılarak uzun ya da kısa okunacak şekilde belirtilmiştir. Dünyâ دنيا dünye دنيه nice نجه nîce هجيٮ dahı دخى dâhı داخى neçâr چار نه nâçâr چاران bâzâr بازار bazâr بزار düşmân دشمان düşmen دشمن sözcükleri bu duruma örnektir. Eserde Türkçe bazı eklerdeki ünlülerin de genellikle vezne göre yazıldığı görülmektedir: bilme**ye** ايمليب eyle**ye** ايليا kıl**ma**ya ويامڭق dimekli**ge** اكلكميدي

2. Aslı رستاخيز olan rüstâ-hîz kelimesi vezin gereği رستخيز şeklinde yazılmıştır.

---

[1] Haluk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, 4. baskı, İstanbul**:** Dergâh Yayınları, 2001, s. 155.

4. TENKİTLİ METİN

4.1. Metnin Kuruluşu İle İlgili Notlar

1. *Günahkâr Dîvânının* tenkitli metni hazırlanırken bugün itibariyle bilinen yedi nüshası gözden geçirilmiş ve tenkitli metin oluşturulurken özellikle NP nüshasını temele almakla birlikte HS, KK nüshalarından yararlanılmıştır. Bununla birlikte MK1 nüshasından; bu üç nüshanın üçünde de bulunmayan beyitler ve şiirler konusunda yararlanılmış ve bunlar metne eklenmiştir.

2. Metin oluşturulurken, nüshalar arasındaki kelime farklılıklarında dönemin özelliğini yansıtan veya vezne uygunluk gösteren kelimeler tercih edilmiş ve bu tercihler dipnotlarda belirtilmiştir.

3. Transkripsiyonlu metinde şiirlerin başlıklarına tutturulan aparatlarda şiirlerin nazım şekillerini belirten kısaltmalar ve şiirin nüshadaki yaprak numaraları yazılmıştır.

4. Dîvân metni geleneksel mürettep divan tertip özelliklerine göre alfabetik olarak yeniden düzenlenmiş, şiirler nazım şekillerine göre numaralandırılmıştır. Kasideler; tevhid, münacat ve na't sırasıyla dizilmiştir. Gazeller nüshada kendi aralarında alfabetik olarak sıralanmıştır.

5. Nüshadaki bölüm başlıkları koyu harfle yazılmıştır.

6. Nüshada eksik olan yerler vezin ve anlama göre tamamlanarak köşeli ayraç [ ] içinde gösterilmiştir.

7. Nüshada yanlış ya da eksik yazılan ve harekelenen kelimeler düzeltilerek bu kelimelerin nüshadaki yazılışları imlâ bahsinde belirtilmiştir.

8. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler ā, í, ō, ū harfleriyle gösterilmiş, zihaf yapılmasını gerektiren kelimeler nüshadaki şekilleriyle yazılmış, bu kelimeler vezin bahsinde belirtilmiştir.

9. Nüshada hece düşmesi bulunan kelimeler kesme işareti (') kullanılarak gösterilmiştir.

10. Arapça ve Farsça kelimelerin imlâsında Prof. Dr. İsmail Ünver'in bu konudaki önerilerine[2] uyulmaya çalışılmıştır.

11. Arapça ve Farsça kelimelerde bu sözcüklerin sözlüklerdeki yaygın imlâ şekilleri ile alınmasına özen gösterilmiştir.

---

[2] İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", Türkoloji Dergisi, CXI/1 Ankara (1993), ss. 51-89.

12. Türkçe kelimelerde vezin gereği imâle yapılarak uzun okunan ünlüler transkripsiyonda gösterilmemiştir.

13. Metinde geçen âyet ve hadisler italik yazıyla gösterilmiş, "Notlar" başlığı altında metin sonunda künyeleri ile verilmiştir.

14. Aparatlardaki [a] harfi birinci mısraı, [b] harfi ikinci mısraı; nüsha yapraklarındaki **[a]** ve **[b]** harfleri ise yaprak sayfalarını karşılamaktadır.

4.2. Tenkitli Metin

KASİDELER

1. TEVHİD

1.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

- + - -/ - + - -/- + - -/- + -

1. Yā İlāhī luṭf idüp her kime ḳılsaŋ feṯḥ-i bāb
   Refʿ olup göŋli gözinden açılur külli ḥicāb

2. Her neye ḳılsaŋ naẓar sensin görinen gözine
   Senden alur saŋa virür senden oḳır faṣl-ı bāb

3. Kimsenüŋ yoḳdur mecāli sensüzin bir iş ḳıla
   Ḳudretüŋ zencirine bağlıdur aʿnāḳ ü rikāb

4. Ebr ü bād ü encüm ü eflāḳ ü ra'd ü şems ü māh
   Cümlesi emrüŋ içinde yügrişüp ḳılur şitāb

5. Nūr-ı ẓulmet kim cihāna görinür leyl-i Nehār
   Birisi gelse hemān-dem birisi olur nikāb

6. Ḥükmüŋe maḥkūm olubdur her ne kim ʿālemde var
   İns ü cin yirde hevām ender hevā ṭayr ü ʿukāb

7. Zehresi yoḳ kimsenüŋ dimeklige çūn ü çerā
   ʿĀṣiyi maḳbūl idersin yā muṭīʿ[i] redd-i bāb

8. Kaḥr-ı āʿda itmek istesen saŋa āsān ḳamu
   Ṣu çıḳar ḥāk ü ḥacerden od atar gökten seḥāb

K. 1 NP: 164[b] HS: 41[b] KK: 40[b] MK[2]: 160[b] - MK[3] (MK[2]'de şiir: sonunda farklı bir mahlas beyiti hariç olmakla, ilk 7 beyiyitten oluşmaktadır. Son 23 beyit eksiktir.)

1[b] göŋli NP, KK, MK[2]: göŋül HS; külli HS: cümle NP,KK
2[a] ḳılsaŋ NP, KK, MK[2]: itse HS; görinen NP, HS: görine KK, MK[2]: gözine NP, HS, KK: gözini MK[2]
3[a] sensüzin bir iş ḳıla NP, KK: sensüz bir işde HS: sensüz kim bir iş ḳıla MK[2]
3[b] bağlıdur NP, MK[2]: bağlı durur HS; + pes KK
4[b] yügrişüp NP, HS, MK[2]: yügrişer KK

9. Peşşenüŋ nīşine ḳuvvet virdin oldu tünd ü tīz
Ḥalḳ-ı ʿālem bildi Nemrūd'a nite ḳıldı ʿaẕāb

10. Ḥışmıla ṭūfānı salduŋ ḳavm-i Nūh'ı ḳıldı ġarḳ
Kendiyü ḳurtarmaġ içün virdüŋ aġaçtan rikāb

11. Musa'ya taʿlim ḳılduŋ urdı çün baḥre ʿaṣā
Ḳıldı Firʿavnı temāmet leşker ile ġarḳ-ı āb

12. Yine gel gör ʿibret ile ḳıl naẕar bu ḥikmete
Kim ne resm ile zebūn eyler pili kemter zebāb

13. Bu ne ḥikmetdür Ḫudāya kim buŋa irmez ʿuḳūl
Kimse bu defter rümūzun oḳıyup virmez hisāb

14. Bir ḳulını taḫta aġdurduŋ adın sulṭān ḳodun
Yidügi nuḳl ü kebāb ü içdügi şehd ü şerāb

15. ʿAyş ü nūş ü ẕevḳ ü ʿişret eyleyüp sürer ṣafā
Biri ḥayrān ḳarşusında aḳar azġından lüʿāb

16. Bir ḳuluŋı ʿazl idüp ḳılduŋ libāsını pelās
Bir ḳuluŋ ʿüryān iken virdüŋ giyer dürlü s̱iyāb

17. Bir ḳuluŋ döşendügi dībāc ü aṭlaṣdur ḫarīr
Bir ḳuluŋ ṭaş yaṣdanur döşendügi toz ü türāb

18. Bir ḳuluŋı ġarḳ idüpdür habs ü necs ü muhmelāt
Bir ḳuluŋa ḳarşu ṭutarlar niṣ̱ār içün gül-āb

19. Birinüŋ yirin cihānda ḥabs ü zindān eyledüŋ
Birine ḳılduŋ müyesser ḫoş maḳām-ı müsteṭāb

10[a] ṭūfānı NP, HS: ṭūfāna KK
14[b] - rümūzun NP; hisāb NP, KKcevāb HS
14[a] sulṭān HS, KK: Süleymān NP; ḳuluŋı NP, HS: ḳulı KK; adın NP: adını HS, KK
16[b] giyer HS: aŋa NP: pes giydürürsin KK
17[a] dībāc NP: zībā HS: dībā KK; aṭlaṣdur NP, KK: aṭlaṣdan HS
17[b] yaṣdanur NP, KK: yaṣdanup HS

20. Bir ḳuluŋ bulmaz döşimege palās eski ḥaṣır
Bir ḳuluŋ zerrīn döşek üzre oturur verd-i tāb

21. Bir ḳuluŋı keşf idüp için ṭaşın ḳılduŋ riyā
Bir ḳuluŋ setr eyledüŋ ʿismetde tonanmış niḳāb

22. Ne ki [yazdı ise] ol taḳdir gelür her bir ḳula
Cümlesi dirler *Semiʿnā indehū ʿilmü'l kitāb*

23. Yine ferrāş-ı sabā çün kim ire faṣl-ı behār
Süpürür yir yüzüni pes ṣu ṣaçar gökden sehāb

24. Çün görür meşşāta-i dehr ele alur şānesin
Sünbülüŋ ṭarar saçın hem getürür gülden nikāb

25. Açulur her bir çiçek revnāḳ virür yir yüzine
Ẕikr iderler Ḫālıḳ'ı ḫoş böyle bulırlar mücāb

26. Bülbül-i āşıḳ gelür o meclīsüŋ gūyendesi
Gāh oḳur medḥ ü ṣenālar gāh oḳur faṣl-ı ḫitāb

27. Ehl-i meclis mest olup çü ʿışḳ meyinden küng ü lāl
Ġoncenüŋ aġzında mühr ü nergisüŋ gözinde ḥˇāb

28. Ey Ḫüdā'yā ḳudretüŋden ẓāhir oldı bu fiʿāl
N'ola fażluŋdan yine raḥm eyleyüp sunsaŋ ināb

---

20 + MK[1]: 170[a] ; - NP, HS, KK
21 + MK[1]: 170[a]; - NP, HS, KK
24 + MK[1]: 170[a]; - NP, HS, KK
22[a] yazdı ise: yazuya MK[1]
23[b] pes ṣu KK: ṣuyın HS: ṣu NP
24[a] dehr ele alur şānesin NP, KK: dehri alur ele şānun HS
24[b] saçın hem NP: saçını HS, KK
25 + MK[1]: 170[a] ; - NP, HS, KK
26[a] gelür NP, KK: olur HS
26[b] ṣenālar gāh NP: ṣenā gāhī HS: ṣenā gāh KK
27[a] çü ʿışḳ meyinden NP: şebnem meyinden HS: şebnemīden KK
28[b] sunsaŋ NP: susan HS: susal KK

29. Bu GÜNEHKĀRuŋ zelīlüŋ Yā İlahe'l ʿālemin
Cürmini ʿavf eyle luṭfından duʿāsın müstecāb

30. Sen ʿimāret ḳıl Ḫudāyā dār-ı ʿuḳbāda yirin
Gerçi kim kendin ḳılupdur kendü fiʿliyle ḫarāb

31. Yazana saḥib müʿellif çün duʿā eyleyene
Ki müyesser ide Allāh ana ṭahirden şerāb

2.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün
+ - - -/ + - - -/ + - - -/ + - - -

1. "Elīf" Allāhu ʿāzamsın saŋa her giz ẕevāl irmez
Sen ol sulṭān-ı kāmilsin kemālüŋe kemāl irmez

2. "Be" bāḳī mülke māliksin ḳamu müllāk işigüŋde
Melūl ḫor ü ʿācizdür saŋa her giz melāl irmez

3. "Te" tevḥīd itmede ẕātuŋı ʿālīm muttaḳi cümle
Velī keyfiyyetüŋ vaṣfına her giz ḳīl ü ḳāl irmez

4. "Ṣe" ṣabitdür ḳamu dilde ki eẕelden Ferd ü Vāḥid'sin
Ḳadīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm'sın ki saŋa intiḳāl irmez

5. Cemālüŋ cīm cāmından ne cān kim ṭatdısa cürʿa
Olupdur mest ü lā yaʿḳil aŋa taġyir-i ḫāl irmez

6. "Ḥa" Ḥayy–ber Ḥayy Ebed'sin kim ḳamu şaḫsı ḳılan iḥyā
Yine maʿdūm iden sensin neçündür kim ḥayāl irmez

29[a] Günāhkār-ı zelīlüŋ: KK Günāhkār'uŋ zelīldür NP: Günāhkār-ı zelīli HS
30[a] Ḫudāyā HS, KK: Ḫudā NP; yirin NP: yarın HS
30[b] kendin ḳılupdur NP: kendüyi ḳıldı HS: kendü ḳılupdur KK
31[b] kim HS, KK: ki NP
K. 2 NP: 161[a] HS: 37[a] KK: 31[b] - MK2 - MK[3]
2[a] işigüŋde NP, HS: işügüŋde hep KK
3[a] cümle NP, HS: kimse KK
6[a] Ḥayy-ı ber Ḥayy Ebed 'sin kim HS: Ḥayy ü Ebed sensin NP: Ḥayy ü Ebed'sin ; şaḫsı HS: ḥayyı NP, KK
6[b] neçündür NP, KK: anuŋçün HS; kim NP: ki KK: - kim HS

7. “Ḫa” ḫor eyleyen āʿdayı senüŋ ʿizz ü celālüŋdür
Aŋı sen maġrūr eyledüŋ ki aŋa her giz melāl irmez

8. Devāmuŋ dālidür derdine her şaḫṣa olan dermān
Aŋa kim sen delālet eyledüŋ her giz ḍalāl irmez

9. Meẕellet ẕālini her kime ṭavḳ itmedise fażluŋ
Muʿazzezdür ebed her giz aŋa ẕül ü ẕülāl irmez

10. “Ra” Raḥmānürraḥīm’sün sen tecellī itdigüŋ kimse
Olur maẓhar cemālüŋe aŋa hiç inḳiṣāl irmez

11. “Ze” zecr oḳına her kime ki umac eyledi ḳahruŋ
Racīm oldı düʿālemde daḫı yirde mecāl irmez

12. “Se” āḫir Seyyid’ül Kevneyn senüŋ sevgülü yāruŋdur
Saʿādet tācını urduŋ aŋa taġyīr-i ḫāl irmez

13. “Şin”-i şeyṭān şerinden ne ḳulı kim sen ırağ itdüŋ
Mażżaret ḳılmadı kimse aŋa mekr ile āl irmez

14. “Ṣad”-ı ṣadrına ṣādıḳdur şu kim ṣıdḳıla inandı
Hemişe ḳul ṣādıḳdur diline küng ü lāl irmez

15. “Ḍalālet ḍādı żürrinden anı kim ṣaḳladı fażluŋ
Mufaḍḍaldur dünʿālemde aŋa degme ricāl irmez

---

7 - HS
7[a] eyleyen NP: iden KK
7[b] aŋı sen maġrūr NP: pes anı muʿazzez KK
8[a] - “de” HS; devāmuŋ dālidür NP: devādur dil HS; devāmuŋ dili KK; her şaḫṣa NP: ẕātuŋ HS: her şaḫsuŋ KK
8[b] aŋa kim sen NP, HS: aŋa sen kim KK
9[a] ṭavḳ itmedise HS: ṭarḳ itmedi NP, KK
10 + MK[l]78[b] - NP, KK, HS
11[a] zecr NP, KK: zecerce HS; kime ki umac eyledi ḳahruŋ NP, KK: ki kim ideŋ umac HS
12[b] taġyīr NP, KK: teġayyür HS; aŋa NP, HS: başına KK
13[a] - sen NP, KK; ne ḳulı kim NP, KK: anı kim HS
14[a] ṣadrına HS: ṣaydına NP, KK; ṣādıḳdur HS: ṣādıḳü’l ḳavldür KK: ṣādıḳü’l ḳavlüŋ NP: şu kim NP, KK: o kim HS; ṣıdḳıla NP, HS: ṣıdḳına KK
15[b] ricāl NP, KK: ẕevāl HS

16. “Ṭı” Ṭāhā didügüŋ şānında o bir sulṭān-ı kāmildür
Ki bir dem seyrine anuŋ hezerān māh ü sāl irmez

17. “Ẓı” ẓāhirdür dü kevneyn anuŋ nūrına müsteġrāḳ
O nūra nūr-ı şems irmez ya bedr ü ya hilāl irmez

18. “ʿAyın” ʿayn-ı ʿināyetdür eger bir ḳatre feyż itseŋ
Ḳamu ʿālem ḳana andan ʿayn ü ẕülāl irmez

19. “Ġayın” Ġaffār-ı ʿālemsin senüŋ şanuŋdadur ġufrān
Bu biz ġāfillere her giz günehden özge ḥāl irmez

20. “Fe” Fāriġ’sin sen andan kim saŋa dil uzada nādān
Zīrā ṭaʿnınden anlaruŋ saŋa hiç infiʿāl irmez

21. Olar kim ḳurbetüŋ “Ḳāf”ında dā’īm müʿtekiflerdür
Muʿazzezdür ebed anlar o ʿizze mülk ü māl irmez

22. Kemālüŋ “kef”i żımnında ḳonılan ḥikmete her giz
Ne ʿaḳl-ı Bū ʿAlī Sīnā ne fehm-i Dānyāl irmez

23. Livā-yı “lām”ı luṭfuŋla mü’ebbed her kimi ḳılsaŋ
O devletden aŋā her giz nüzūl-ı inʿizāl irmez

24. Muḥammed “mīm”inüŋ mihr-i ḥaḳ-ıçün bu GÜNEHKĀRuŋ
Muʿāf eyle ṣuçın yā Rabb vegerni hiç mecāl irmez

25. Nevālüŋ “nūn”ınuŋ ḥūnın basīṭ arżı basṭ itdüŋ
Ne şaḫs-ı bī-nevādur ol aŋa andan nevāl irmez

16[a] didügüŋ NP, KK: didüŋ HS; o bir KK: ol NP, HS
16[b] anuŋ NP, KK: seyri HS
17[a] dü kevneyn NP, KK: görineŋ gün HS
17[b] ya bedr NP, KK: bedr HS
18[a] ʿināyetdür NP, KK: ʿināyetden HS
18[b] - aŋa HS
19[b] özge NP, KK ġayri HS
21[a] olar NP: olur HS: oldur KK
21[b] muʿazzezdür ebed: muʿazzezlerdür HS: muʿazzezdür ḳamu KK
22[a] kemālüŋ NP, KK: kemāl HS
23[a] livā-yı lāmı NP, HS: livāyı KK; ḳılsaŋ NP, KK: itseŋ HS
24[a] - “Mim” HS
25 - HS
25[a] nūnınuŋ KK: ḫūnınuŋ NP

26. Kime kim vaḥdetüŋ “vāv”ın anuŋ başına ṭāc ḳılduŋ
Vilāyet taḫtına geçdi daḫı hiç irtiḥāl irmez

27. “He” Her kimse ki nefsinüŋ murādına muḥālifdür
Aŋa bir vech ile her giz tażarruʿ ibtihāl irmez

28. Egerçi “lām-elif” maʿnāsı lādur līkī illāsız
Ḳalur ebter temām olmaz aŋā ansuz kemāl irmez

29. “Ye” Yā Allāh ü Yā Rabbe-hu Yā Sulṭān ü Yā Sübḥān
Elümüz saŋa sen irgür vegerni saŋa el irmez

3.

Mefāʿilün/ Feʿilātün/ Mefāʿilün/ Feʿilün
+ - + -/ + + - -/ + - + -/ + + -

1. Ẕihī sözün ḥaseni *Lā ilāhe illa’llāh*
Ki dir faḳīr ü ġanī *Lā ilāhe illa’llāh*

2. Ḥaḳ’uŋ kelām-ı ḳadīmi vü ümmetüŋ senedi
Sever şerīf ü denī *Lā ilāhe illa’llāh*

3. Esāsı dīn ü şerīfüŋ ʿaṭāsı Raḥmān’uŋ
Vü Cennet’üŋ ṣemeni *Lā ilāhe illa’llāh*

4. Hezārān ḥamd ü ṣenā kim ṭaḳıldı boynımuza
Bu ḥaḳ dīnüŋ reseni *Lā ilāhe illa’llāh*

5. Dimāġ ü cān ü dili ʿaẕb ü şehd ü şeker ide
Çü ṭoldura deheni *Lā ilāhe illa’llāh*

26[a] kime kim vaḥdetüŋ vāvın anuŋ NP: kimün kim vaḥdet-i vāvın HS: kimün vaḥdetüŋ vāvın KK; ṭāc NP, KK: ṭāc-ı ser HS
26[b] hiç irtiḥāl NP, KK: bī- irtiḥāl HS
27[a] her kimse ki nefsinüŋ NP, KK: her kim ki bu nefsüŋ HS
28[a] līk illāsız NP: illā līksüz KK: līki illāsız HS
29[a] yā Deyyān HS: yā Rabbe-hu NP, KK
K. 3 13-19 beyitler ;NP: 127[a] HS: 1[b] NP: 134[b] KK: 1[b] MK[2]: 129[b] - MK[3]
5[a] ʿaẕb ü şehd ü şeker ide NP, KK, MK[2]: şehd ü şeker eyler HS
5[b] çü NP, HS, MK[2]: ki KK; ṭoldura NP, KK: ṭolar mey HS

6. Bezer ciḥān ʿarūsın laʿl ü cevher ile
Ṭaḳup dürr-i ʿadeni *Lā ilāhe illa'llāh*

7. Çerāġ-ı dīne żiyālar virür münevver ider
Bu tevḥīdüŋ rūġeni *Lā ilāhe illa'llāh*

8. Yir üzre ins ü felekde melekler ḳılur tekrār
Dilünde bu süḫeni *Lā ilāhe illa'llāh*

9. Dir ise ṣıdḳla bir kez olurdı mü'min-i ḫāṣ
Yehūdī vü veṣenī *Lā ilāhe illa'llāh*

10. Ṭutup dururdı cihānı ḍelālet ü ẓulümāt
Götürdi bu fiteni *Lā ilāhe illa'llāh*

11. Şükür ki Ḥaḳ tarafından irürdi bize ʿaṭā
O Mekkī vü Medenī *Lā ilāhe illa'llāh*

12. Ger ilticā diler iseŋ şurūr-i şeyṭāndan
Ṭut elde bu beceni *Lā ilāhe illa'llāh*

13. Riyāż-ı ravża-i Cennet müzeyyen olmasınuŋ
Budur külli ṣemeni *Lā ilāhe illa'llāh*

14. Göŋül bāġında biten gülbün-i reyāḥīnüŋ
Ṭonandı her [dikeni] *Lā ilāhe illa'llāh*

15. Ġarīḳ-i raḥmet olur bil bu cān meyyitine
Ṣarınsa bu kefeni *Lā ilāhe illa'llāh*

---

7 MK^{2}'de 8. beyit
7^{a} żiyālar MK^{1}: żiyā NP, HS, KK, MK^{2}; ider NP, KK, MK^{2}: eyler HS
7^{b} tevḥīdüŋ NP, KK, MK^{2}: tevḥīd ki HS
8 MK^{2}' de 7. beyit
8^{a} melekler ḳılur MK^{2}: melek ḳılur NP, HS: ḳılurlar KK
9^{a} kez olurdı mü'min-i ḫaṣ NP: kere olır mü'min ḳul HS: kere olır mü'min-i ḫaṣ KK: kere olur mü'min-i ḫāliṣ MK^{2}
11^{a} -ki NP; irürdi bize NP, KK: irdi HS: bize oldı MK^{2}
12^{b} tut elde NP, HS, KK: elinde tut MK^{2}
13 - MK^{2}
14 - MK^{2}
14^{a} gülbün-i reyāḥīnüŋ NP, KK: berg-i reyḥānuŋ HS
14^{b} ṭonandı NP: ṭonatdı HS: ṭutdı KK; dikeni:fiteni KK: ṭarafı NP: każayı HS
15^{a} olur bil bu cān NP: olur bu ḥayāt KK: olurdı bu cān MK^{2}; - bil HS
15^{b} ṣarınsa NP, HS, KK: ṣarılsa MK^{2}

16. Nihāl-i serv-i ʿ ināyet dikerse faż̧l-ı Ḫüdā
Zihī bu dīl çemeni *Lā ilāhe illa'llāh*

17. Ḳaçan ki āh ide mü'min yazar semā yüzine
Bil āhınuŋ duḫeni *Lā ilāhe illa'llāh*

18. Bu cān ṭıflına ger emzürürse dāye-i dīn
Bu sükkerī lebeni *Lā ilāhe illa'llāh*

19. Zihī saʿ ādet ü devlet GÜNEHKĀRuŋ ola
Ki āḫirin süḫeni *Lā ilāhe illa'llāh*

4.

Mefāʿ īlün / Mefāʿ īlün/ Feʿ ūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Emānetdür bu cān *el ḥükmü lillāh*
Viren alur hemān *el ḥükmü lillāh*

2. Ne dilerse ḳılur fermān anuŋdur
Buŋa yoḳdur gümān *el ḥükmü lillāh*

3. Ḫüdā'nuŋ emri birle ʿ Azrāil de
Arada tercümān *el ḥükmü lillāh*

4. Viren oldur alan ol çünki cānı
Nedür bunca fiġān *el ḥükmü lillāh*

5. Kimesneye virilmedi virilmez
Ecel irse emān *el ḥükmü lillāh*

16[a] nihāl NP, HS, MK[2]**:** niʿ āl KK
17[a] ki NP, MK[2]**:** kim HS, KK**;** ide NP, HS, MK[2]**:** ider KK**;** yazar NP, MK[2]**:** irer HS, KK
18[a] - ger HS, KK**;** ṭıflına NP, HS, KK**:** ṭıflını MK[2]
18[b] bu NP, HS, KK**:** bir MK[2]**;** sükkerī NP, HS, MK[2]**:** şeker KK
19[a] +ki NP**;** Günāhkār'uŋ ola NP, KK, MK[2]**:** GÜNEHKĀR'a ger ola HS
19[b] ki āḫirin NP, HS**:** ger āḫirin KK**:**ger āḫirin nefsüŋ MK[2]
K. 4 NP: 147[a] HS: 20[a] KK: 18[b] MK[1]: 191[b] MK[2]: 148[b] MK[3]: 157[a]
1[b] hemān NP, HS, MK[2], MK[3]**:** gine KK

6. Ecel elinde şāḥ ḳul bay ü yoḫsul
Berāberdür hemān *el ḥükmü lillāh*

7. Nice şāhlar ḳoyup bu tāc ü taḫtı
Giyüp gitdi kefen *el ḥükmü lillāh*

8. Nice servi ṣıfat boylar bükilüp
Olupdur çün kemān *el ḥükmü lillāh*

9. Nice dügünleri yas eylemişdür
Ki görüpsin ʿayan *el ḥükmü lillāh*

10. Nice ata ana bilin büküpdür
Döküp gözleri ḳan *el ḥükmü lillāh*

11. Nice mecruḥ cigerler āh idicek
Göge irür duḫān *el ḥükmü lillāh*

12. Niceler ġāfilin yiyüp içerken
İrişür nāgihān *el ḥükmü lillāh*

13. Nice sulṭānlaruŋ bu mevt elinden
Ṭolupdur baġrı ḳan *el ḥükmü lillāh*

14. Zebūn olmış durur dest-i ecelden
Hezerān pehlüvān *el ḥükmü lillāh*

15. Nice Rüstem'lerüŋ ʿālemde adı
Oḳunur dāsıtān *el ḥükmü lillāh*

16. Nice bunuŋ gibi ṣaḥib-ʿimāret
Görüpdür bu cihān *el ḥükmü lillāh*

9[b] ki görüpsin ʿāyān NP, KK, MK[2], MK[3]: fuyarmışdur fiġān HS; - ki KK
12 - NP
12[b] + ecel HS
13 - NP
14 - NP
14[a] dest-i ecelden HS: ecel pençesinde KK: ecel pençesinden MK[3]: ecel pençesinüŋ MK[2]
15 - HS
15[b] oḳunur NP, KK: oḳunup MK[2],MK[3]
16 - NP - HS
16[a] ṣaḥib MK[1]: yapu KK, MK[2], MK[3]

17. Nicesin irmedi henüz kemāle
Girü ḳıldı virān *el ḥükmü lillāh*

18. Niçenüŋ nev-bāharı tāze iken
İrişdi bu ḥazān *el ḥükmü lillāh*

19. Ḳanı ḳardaş ata ana oġıl ḳız
Ḳamu oldı revān *el ḥükmü lillāh*

20. Geçürdi külli bunlar nevbetini
Saŋa geldi uyan *el ḥükmü lillāh*

21. Bu derdüŋ çāresi ṣabr oldı bayıḳ
Digil sen de hemān *el ḥükmü lillāh*

22. Ne deŋlü ṣabr iderseŋ vardur āṣṣı
İdemezsüŋ ẕiyān *el ḥükmü lillāh*

23. Refīḳ eyle GÜNEHKĀRa İlāhī
Āḫir demde īmān *el ḥükmü lillāh*

24. ʿİnāyet ḳıl ki ire ḥażretüŋe
İmān ile bu cān *el ḥükmü lillāh*

---

17 - HS
17[a] niçesin MK[3] **:** niçesi NP, KK, MK[2]
18 - NP
19[a] ḳardaş ata ana NP, HS, KK, MK[2]**:** ata ana ḳardaş MK[3]
20 - MK[3]
21 -NP, MK[3]
22 - NP, KK, MK[3]
23 - MK[3]
23[b] imān NP, KK, MK[2]**:** hemān HS
24 - MK[3]

5.

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Zihī Ḫallāḳ-ı bī-hemtā ki ṣunʿin āşikār eyler
   Eger bir ḳatreye ḳılsa naẓar nehr ü biḫār eyler

2. Zihī kim fāʿil ü muḫtār işine kimse el ḳarmaz
   Dilerse nūrı nār eyler dilerse nārı nūr eyler

3. Zihī Ḥākim ki ḥükmine ḳamu eşyā olur münḳād
   Felek ḥükmine gerdān yir emriyle ḳarār eyler

4. Bir emr-i kāf nūn içre dü kevneyne virür icād
   Ne tedbīr ü tefekkür var ne iḥṣā ne şümār eyler

5. Yaradur Cennet-i Me’vā maḳām-ı evliyā içün
   Birin āʿdaya ḥabs içün düzer adını nār eyler

6. Ẕihī ḳādir ki ṣunʿinden nice elvān ü zībā reng
   Kevākible ider teṣīr gice leyl ü nehār eyler

7. Ẕihī ḳādir ki dünyāya virür revnaḳ bahār ile
   Açulur dürlü çiçekler cihānı sebzezār eyler

8. Eser çün bād-ı nevrūzı yaşarur cümle yir yüzi
   Libāsın dürlü reng ile bezer naḳş ü nigār eyler

K. 5 NP: 149^{b} HS: 22^{b} KK: 20^{b} MK^{1}: 174^{a} MK^{2}: 138^{a} MK^{3}: 158^{b}

2 HS, KK, MK^{3}’de 3. beyit

2^{b} nūrı nār eyler dilerse nārı nūr NP**:** nārı nūr dilerse nūrı nār eyler HS**:** nūr ider nārı dilerse nārı nūr eyler KK**:** nūr ider nārı dilerse nūrı nār eyler MK^{3}**:** nūrı ider nārı diler nūrını nār eyler MK^{2}

3 HS, KK, MK^{3}’de 2. beyit**;** MK^{2}’de 4. beyit

3^{b} ḥükmine NP, HS, MK^{3}: ḥükminde KK, MK^{2}**;** gerdān ü yir MK^{3}: gerdān yir NP, HS, KK**:** danven yir MK^{2}

4 MK^{2}’de 3. beyit

4^{a} - dü HS

5^{b} āʿdaya NP, HS, MK^{2}, MK^{3}**:** āʿdayı KK

6 - NP**,** HS**,** KK, MK^{2}, MK^{3}**;** + MK^{1}

7^{b} - MK^{3}, dürlü HS, KK, MK^{2}**:** dürlü dürlü NP**;** sebzezār HS, KK, MK^{2}**:** sebzevar NP**;** KK’de 8^{b}

8^{a} - KK, MK^{3}**;** yaşarur NP, MK^{2} **:** yaşadur HS**;** yüzi NP, MK^{2}**:** yüzini HS

9. Gül açılur geçer taḥta çiçekler ḳarşu ṣaf bağlar
Ḥaḳ anı kendü lüṭfından bulara şehrī-yār eyler

10. Bu zevḳ ü şevḳı göricek gelür ḳarşusına bülbül
Gehī medḥ ü senā eyler gehī āh ile zār eyler

11. Yine her bir aġaç bir dürlü meyveyle müşerrefdür
Kiminüŋ sīb ü emrūdı kimi naḫl ü enār eyler

12. Geçer çün vaḳti evrāḳuŋ ḫazān irer bozar rengin
Dökilür ḳara ṭopraġa be-küllī ḫāksār eyler

13. Ḳaçan ḳış ire dünyāya virür bir ṣūret-i tīre
Bahāruŋ düzdigi bezmi ṭaġıdur tārümār eyler

14. Dökilür ol yaşıl yaprak büzilür sündüs istibrāḳ
Sürer ḥükmüni zemistān cihānı ḳış ü ḳar eyler

15. Yine gel gör ki insāna ne ikrām eyler ol Ḫālıḳ
Bularuŋ külli mevtini gör insāna niṣār eyler

16. Ḳamusına bir ad ile laḳab urdı ki insāndur
Kimi şerm ü ḥayā ehli kimini şermsār eyler

17. Kimi şāh ü kimi ḳuldur kimi bay kimi yoḫsuldur
Kimi çirkinī ṣūretde kimini gül-ʿizār eyler

18. Kimisi ẕühd ü ṭāʿatde kimi dün gün ʿibādetde
Kimi ṭopraḳ ü ṭaş ṭartar kimi ṣayd ü şikār eyler

9[b] - anı NP
10[b] senā eyler NP, KK, MK[3]: senā ḳılur HS, MK[2]
11[a] yine NP, KK, MK[2], MK[3]: key HS
11[b] kiminüŋ NP, KK, MK[2], MK[3]: kimi HS; enār KK, MK[2], MK[3]: es'ār NP, HS
13[a] ṣūret-i tīre NP: ṣūret-i tīr HS: ṣūret-i nīze KK, MK[3]: ṣūret-i tāze MK[2]
15[b] gör bularuŋ külli mevtini NP: ki bunlar cümle mevcūdın bu HS: ki bunlar külli mevtini KK, MK[3]: ki bular külli mevcūdını MK[2]
16[b] kimini NP, HS, MK[2]: kimisin KK, MK[3]; şerm NP, KK, MK[2], MK[3]: şermā HS
17[a] kimi bay kimi yoḫsuldur NP, HS, MK[3]: kimi yoḫsul kimi baydur KK: kimi bay kimi ḳuldur MK[2]
17[b] çirkinī NP, HS, MK[2]: çirkin KK: çirkündür MK[3]
18[a] dün gün NP, KK, MK[2], MK[3]: düni gün HS
18[b] ṭartar HS, KK, MK[2], MK[3]: ṭartup NP
19[a] selāmetde NP, KK, MK[3]: selāmetdür HS

19. Kimi ṣaġdur selāmetde kimisi zevḳ ü ʿişretde
Kimine derd ulaşmışdur ki āhı cāna kār eyler

20. Feraḥdur kimi gülmekde kimi virmekde almaḳda
Kimi aġlar melāletde gözi yaşın bıŋar eyler

21. Kimi eker biçer durmaz kimi hiç işe el ḳarmaz
Kimi dükkānını ḳurmuş alur ṣatar bazār eyler

22. Kimisi hˇocadur fāḫir oturmış sīm ü zer yıġmuş
Terazü almış eline ṭurup ṭartar ʿayār eyler

23. Niceler çevre yanunda aŋa boynun egüp baḳar
Bulara iltifāt itmez anuŋla iftiḫār eyler

24. Eger gelürse bir miskīn çevürür yüzini andan
Aŋa söz söylemek ḳande selām virmege ʿār eyler

25. Hiç aŋmaz anı ġāfletden ecel bir gün irer nāgāh
Dutar muḥkem emān virmez giŋiş dünyāyı ṭar eyler

26. Ṭutılur ḥˇocanuŋ ḳāli diger-gūn olur aḥvāli
Geçerken ḫoş mehi sāli yirini ḫak ü nār eyler

27. Direr bu dünyeden raḫtı döker bu tācı vü taḫtı
O cāndan sevgilü mālın ṭolar boynına mār eyler

28. Biter bu dünye teşvīşi nedāmetdür hemīn işi
Meded hiç kimseden irmez nice kim āh ü ẕār eyler

19[b] kimine derd NP, KK, MK[3]: kimine pür derd HS: kime bir derd MK[2]; ki NP, HS, MK[2], MK[3]: kim KK
20[b] melāletde NP, HS, KK: melāmetde MK[2], MK[3]
21a eker NP, HS, KK, MK[3]: ekin MK[2]; ḳarmaz NP, HS, KK, MK[3]: urmaz MK[2]
21[b] dükkānını ḳurmuş NP: dükkān ḳurmuşdur HS, MK[2], KK: ḳurup durmış MK[3]
22[b] terazü almış eline NP, KK, MK[2], MK[3]: eline terazü almış HS; ṭurup NP, HS: anı KK, MK[2], MK[3]
23[a] baḳar HS, MK[2]: baḳmış NP, KK, MK[3]
24[b] selām virmege NP, HS, MK[2], MK[3]: selām almaġa virmege KK
25[a] aŋmaz NP, HS, MK[3]: aŋlamaz KK; + ki HS
25[b] dünyāyı HS, KK, MK[3]: dünyāya NP, MK[2]
26 - NP, HS, KK, MK[2], MK[3]; + MK[1]
27[a] bu tāc MK[3] : tāc NP, HS, KK; vü NP,HS, MK[3]: ile KK
27[b] sevgilü mālın NP, KK: sevdügi mālı HS, MK[2], MK[3]

29. Çüriyüp ḫāk olur cismi bozılur hem ḳamu resmi
Pes andan hāven-i devrān döger ḫāki ġubār eyler

30. Geçer üstine çoḳ yıllar adın aŋmaz olur diller
Tozudur ṭopraġın yiller ẕelīl ü ḫor ü zār eyler

31. Eẕelden bu durur ʿādet ḳılur varlıġını ġāret
Bu dāre hiç gelen ṭurmaz gider terk-i diyār eyler

32. Ḳalur anda bu ḥāl ile benüm didügi māl ile
Çeker yirine bir şaḫsı geçürür nāmdār eyler

33. Gel imdi gör GÜNEHKĀRı ki ne ʿāḳılsuz aḥmaḳdur
Buları böyle bilürken cihāna ʿitibār eyler

34. Direm ben bu GÜNEHKĀRa ki iy MÜCRİM yüzi ḳara
Kimi gördüŋ bu dünyāda ebed gitmez ḳarār eyler

6.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Ḫüdā şol dem ki ḳıldı yiri mebsūṭ
Yaratdı ʿālemi eyledi maẕbūṭ

2. Ḳamu insi vü cinni ḳıldı daʿvet
Arada līki şeyṭān oldı maṭrūṭ

3. Ne kim işlendi-y-ise ḫayr ü şerden
Ḳamusı bil k'olupdur levḥe maḥṭūṭ

29[a] + ki KK
29[b] hāvan NP: āḫir çün HS: āḫir-i KK, MK[3]: āḫir hāde-yi MK[2]
30[b] ṭopraġın HS, KK, MK[2], MK[3]: ṭopraḳnı NP
32[a] benüm didügi NP, KK: bunuŋ dürdügi HS, MK[2], MK[3]
32[b] nāmdār NP, HS, MK[2], MK[3]: bā-murād KK
34[a] - ki, bu MK[3]
34[b] dünyāda NP, MK[3]: ʿālemde HS, MK[2], KK
K. 6 NP: 141[a] HS:8[a] KK: 8[a] MK[2]: 155[a] - MK[3]
3[a] işlendi-y-ise HS, KK: işlenildi-y-ise NP: işletdi-yise MK[2]
3[b] ḳamusı NP, HS, KK: ḳamu MK[2]

4. ʿİbādet ol ki ola anda iḫlāṣ
Ki şarṭ ile ḳabūldür cümle meşrūṭ

5. Göresin yarın anda cümle ḫalḳı
Kimi maḥbūb ola kimisi mesḫūṭ

6. İki fiʿl işler olsaŋ bir zamānda
Degüldür biri birisine merbūṭ

7. ʿİnāyet ḳıl GÜNEHKĀRa Ḫüdāyā
Ki olmaya yarın ṭapuŋda maṭrūṭ

7.

Fāʿilātün / Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün
- + - - / - + - - / - + - -/ - + -

1. Bil ḥaḳīḳat ḫalḳ iden bu cinni vü insānı Hū
Ādem'i daʿvet ḳılup redd eyleyen şeyṭānı Hū

2. Naʿresi ʿāşıḳlaruŋ yā Hū vü yā men Hū durur
Zīrā kim maḳṣūdı Hū'dur dīn ü īmānı Hū

3. ʿĀrifüŋ ḳalbindeki maʿrūf olan Hū'dur hemīn
Hū durur hem feyż iden ḳalbine bu ʿirfānı Hū

4. Mest-i lā yaʿḳil ḳamu Hū'dan durur ehl-i kemāl
Kim ṭolup durur leb-ā-leb ser-te-ser vicdānı Hū

4[a] ol ki NP, KK, MK[2]: oldur HS
4[b] ḳabūldür NP, HS, KK: olupdur MK[2]; meşrūṭ NP, HS, MK[2]: mesḫūṭ KK
5 - KK
5[a] cümle NP, MK[2]: ḳamu HS
6[b] birisine NP, MK[2]: birine HS, KK
K. 7 NP: 128[a] HS: 12[a] KK: 11[b] MK[2]: 158[b] MK[3]: 173[a]
1[b] ḳılup redd eyleyen NP, HS, MK[2]: ḳılup durur iden KK: kılupdur eyleyen MK[3]
2[a] - vü KK, MK[3]; durur NP, HS, MK[2], MK[3]: dur KK
2[b] maḳṣūdı NP, HS, MK[2], MK[3]: maḳṣūd KK; īmānı NP, HS, MK[2], MK[3]: hem īmānı KK
3[a] olan NP, HS, MK[3]: ol KK, MK[2]
3[b] Hū'durur NP, KK, MK[2], MK[3]: Hū'dur HS
4[b] - MK[3] (Bu nüshadaki bu eksiklik şiirin sonuna kadar devam ettiğinden bu beyitten sonraki beyitlerde mısra düzeni bozulmuştur; her mısra bir önceki beyitin mısrası haline gelmiştir. Bu değişiklikler nüsha farklarında gösterilmemiştir); ser-te-ser NP, KK: ser-be-ser HS, MK[2]

5. Diŋ ṣalā olsun bugün baş oynayan ʿāşıklara
Kim müheyyā oldı ḫoş çevgān ile meydānı Hū

6. Uyma iġvāsına īblīs'üŋ ṣakın kim ṭāġīdür
İlticā ol Hū'ya eyle defʿ ider ṭuġyānı Hū

7. Sen unutduŋsa ne var yazar Kirāmen Kātibīn
Ḥaşr olıcaḳ neşr idiser defteri divānı Hū

8. Maʿrifet dürrini taḥsīl eyleyen ġavvāṣı gör
Kim ne ʿışḳ-ile ṭolupdur baḥr ile ʿummānı Hū

9. Ẕātını bildürmek-içün ḳıldı icād-ı bedīʿ
İns ü cinn ü vaḥş ü ṭayr ü cāmid ü ḥayvānı Hū

10. Yidi ḳat yir yidi ḳat gök yidi yılduz yidi gün
Yidi deryā yidi iḳlīm cümlenüŋ sulṭānı Hū

11. Kesme raḥmetden GÜNEHKĀR ümmīdüŋi cürm içün
Tevbe ḳıl kim ʿavf ide bu cürm ile ʿışyānı Hū

12. Ḳulını MÜCRİM yaradupdur anuŋ çün ol Ġanī
Tā ki iẓhār ide faẓluŋ ʿarż ide ġufrānı Hū

5[b] ḫoş NP: uş HS, KK, MK^2, MK^3
6[a] iġvāsına īblīs'üŋ NP, KK, MK^2, MK^3: īblīs'üŋ iġvāsına HS
7[a] yazar NP, HS, MK^2, MK^3: yazdı KK
7[b] idiser NP, HS, MK^2, MK^3: olısar KK
8[b] baḥr ile HS: baḥr bu NP: baḥrı vü KK, MK^2: bahrı MK^3
9[a] bediʿ NP: بد یر HS: bedīḍ KK, MK^2, MK^3
10[a] yılduz yidi gün NP, KK, MK^2, MK^3: yıduzlar temām HS
11[a] Günehkār NP, HS, KK: Günehkārā MK^2,MK^3 : ümidüŋi NP, HS, KK: ümidüŋ MK^2, MK^3
11[b] cürm ile HS: cürmüŋi NP: cürm ü KK, MK^2, MK^3
12[a] - ol KK; ḳulunı NP, KK, MK^3: özümi HS; Ġanī NP, KK, MK^3: Kerīm HS
12[b] ʿunvānı HS; faẓluŋ ʿarż ide NP, MK^2, HS: faẓluŋdan anı KK: faẓluŋdan MK^3: ġufrānı NP, KK, MK^2, MK^3

8.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

\- + - -/ - + - -/ - + -

1. Ḥaḳ cihānı yoġ iken var eyledi
   Żulmeti götürdi envār eyledi

2. Cümle mektūm-idi bunca kāi'nāt
   Kāf ü nūn'dan külli iżhār eyledi

3. Encüm ü şems ü kevākib yā ḳamer
   Kimi ṣabīt kimi seyyār eyledi

4. Cümleye bir emr ile virdi vücūd
   Kimin ʿizzetde kimin ḫ^{v}ār eyledi

5. Kimi maʿzūl itdi merdūd ü ḥacīl
   Kimisin maḳbūl ü ebrār eyledi

6. Ḥükm anuŋdur emr anuŋdur fiʿl anuŋ
   Yiri sākin çarḫı devvār eyledi

7. Gel saŋa ʿibret gerekse ḳıl naẓar
   Kim ne resme nārı gülzār eyledi

8. Cümle ḫalḳuŋ ṣāniʿi oldur velī
   Niçeler ṣunʿına inkār eyledi

9. Baʿżısı bir ḳatreye muḥtāc ü aç
   Baʿżınuŋ ḳısmetin enhār eyledi

K. 8 NP: 155^{a} HS: 29^{a} KK: 26^{b} MK^{2}: 144^{a} MK^{3}: 164^{b}
2^{b} külli NP, KK, MK^{2}**:** cümle HS
3^{a} - yā NP
4^{b} kimin HS, KK, MK^{2}, MK^{3}**:** kimi NP
5 - NP
6 - NP
6^{b} devvār NP, HS, KK, MK^{3}**:** devrān MK^{2}
7^{b} kim ne resme NP, HS, KK, MK^{3}**:** kimisine MK^{2}**:** gülzār NP, KK, MK^{2}**:** gülʿizār HS
8^{b} ṣunʿına NP, KK, MK^{2}, MK^{3}**:** ṣuniʿile HS
9 - NP
9^{b} 10^{b} MK^{3}**,** te**;** baʿżınuŋ kısmetin **:** baʿżısınuŋ ḳısmeti HS**:** baʿżınuŋ ḳısmını KK, MK^{3}**:** Baʿżınuŋ evrādın ezkār eyledi MK^{2}

10. Baʿżısınuŋ fiʿlini fısḳ ü fücūr
Baʿżınuŋ evrādın ezkār eyledi

11. Baʿżı mülke ʿaḳla degdi salṭanat
Yapdı maʿmūr itdi emṣār eyledi

12. Baʿżı ʿaḳla kim ḥevālet oldı ʿışḳ
Baş ḳodı öŋinde iḳrār eyledi

13. Bozdı bünyādını ʿaḳluŋ ser-te-ser
Ḥükmini ṭarḥ itdi evkār eyledi

14. ʿIşḳ işine münkir olan kimseler
Şāh-ı ʿışḳı gördi iḳrār eyledi

15. Pīrī Ṣanʿān'a irişdi şemmesi
Kesdi tesbīḥini zünnār eyledi

16. ʿIşḳ idi Manṣūr'a ene'l Ḥaḳ söyleden
Bī-mücābā ṭutdı ber-dār eyledi

17. Çünki Mecnūn'a görindi bir neẓar
Vālih ü şeydā ü inkār eyledi

18. Güle virdi ḥüsn ṣūret ḫūb būy
Ḳarşusına bülbüli zār eyledi

19. Kimi ġāfil vālih ü şeydā vü mest
Kimini ʿaḳl ile ḫüşyār eyledi

10[a] - MK[2]; fiʿlini NP, HS: fiʿlini pes KK
10[b] 9[b] MK[3]'te baʿżınuŋ; NP, KK, MK[3]: baʿżısınuŋ HS
11 - NP
12[a] kim NP, HS, KK: ki MK[2], MK[3]
12[b] ḳoydı NP: ḳodı HS, KK, MK[2], MK[3]
13[b] evkār NP, HS, MK[2], MK[3]: efkār KK
15 - NP
15[a] şemmesi HS, MK[2], MK[3]: şemsveş KK
16[a] ene'l Ḥaḳ HS, KK, MK[3]: el ḥaḳ NP, MK[2]
16[b] bī-mücābā ṭutdı ber-dār KK, MK[2]: bī-muḥāl ṭutdı ber-dār NP: bī-mücābā ṭutdı per-vāz HS: bī-meḥābā dutdı MK[3]
17[b] inkār KK, MK[2], MK[3]: efkār NP, HS
18[a] - ṣūret HS; ṣūret NP, MK[3]: rū KK: rūyı MK[2]; būy NP, MK[2], MK[3]: rū KK
19 - NP
19[b] ʿaḳl ile HS, MK[2], MK[3]: ʿaḳl ile ber-dār KK

20. Niçe senüŋ gibi geldi ʿāleme
Ḳurdı dükkān ṣatu bāzār eyledi

21. Mevt irişdi ḳıldı yaġmā varını
Ṭatlu cāndan daḫı bī-zār eyledi

22. Niçesine virdi Cennet'te maḳām
Niçesinüŋ menzilin nār eyledi

23. Ḳodı ʿaḳlı bu GÜNEHKĀR-ı ẕelīl
Nefse uydı kendüyi ḫ^{v}ār eyledi

24. Zī ḥamāḳat ki bu ṭahir ẕātını
Dünyenüŋ ḥırsında mürdār eyledi

2. MÜNĀCĀT

9.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Kimüŋ başına sen şāh urasın tāc
Cihānda ḥāṣā ol ḳul ola muḥtāc

2. Sen ol şāhsuŋ ki fażluŋ matbaḫından
Ṭoyunur her nefesde nice biŋ aç

3. Seni tesbīḥ ider dillü dilince
Hezārān bülbül ü ṭūṭiyi vü ṭurrāc

20[a] senüŋ NP, KK, MK^{2}: ẕātuŋ HS
21[a] varını NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: eyledi HS
22[b] menzilin NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: menzilüŋ HS
23[a] Günāhkār-ı ẕelīl NP, MK^{2}: Günāhkār'uŋ ẕelīl HS: Günāhkār-ı ʿazīz KK
23[b] kendüyi NP, KK: kendözin HS
24[a] ẕātını NP, HS, MK^{2}, MK^{3}: ẕātuŋı KK
24[b] ḥırsında NP, MK^{2}, MK^{3}: ḥırsın HS
K. 9NP: 137[b] HS: 4[b] KK: 4[b] MK^{2}: 152[a] - MK^{3}

4. Senüŋle beyʿ ü bāzār eyleyenler
Ne zaḥmet çekdiler ne virdiler bāc

5. Bu ben mücrim çürütdüm bunca ʿömri
Ne bir ḫayr işledüm ne ḳılmışam Ḥāc

6. Bu dünyā nuṭʿına bir ṣatranc yayma
Ki şāh-mat oldı anda nice Leclāc

7. İlāhī bu GÜNEHKĀR-ı faḳīri
Özünden özgeye eyleme muḥtāc

10.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Kimün ḳalbini kim feṯḥ itdi Fettāḥ
Uyardı anda yüz biŋ şemʿ-i misbāḥ

2. Münevver ḳıldı için şuʿle-i nūr
Hemān-demde irişdi kāse-i rāh

3. Çün ol meclisde oldı ʿışḳ-ı sākī
Peyā pey geldi pür envāʿ āḳdāḥ

4. Ne āşıḳ kim bu meyden nūş ḳıldı
Gözine zerre gelmez cism ü ervāḥ

4[b] bāc NP, KK, MK[2]: ḫarāc HS
5[b] işledüm NP, KK, MK[2]: eyledüm HS
6[a] yayma NP, HS, MK[2]: pīmār KK; - bir KK
6[b] Leclāc HS, KK: leccāc NP:keclāc MK[2]
7[b] özgeye NP, KK, MK[2]: ġayrıya HS
K. 10 NP: 137[b] HS: 5[a] KK: 4[b] MK[2]: 152[b] MK[3]: 171[a]
2[a] için NP, KK, MK[2], MK[3]: içüŋ HS
3[b] āḳdāḥ HS, KK, MK[2], MK[3]: aḳlāḥ NP
4[a] ne NP, HS, MK[2], MK[3]: şu KK

5. Unutdı bilmedi leyl ü nehārı
Ḫayālinden daḫı gider eṣbāḥ

6. Kaçan cān mürgi zevḳ aldı bu meyden
Hemīn pervāze ḳalḳdı açdı ecnāḥ

7. GÜNEHKĀRuŋ muḳaffel ḳaldı ḳalbi
İlāhī sen viribi aŋa miftāḥ

11.

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün
+ - - - / + - - - / + - - - / + - -

1. Meded yā Rabb ḫalāṣ eyle beni al benüm elümden
Beni ḳurtar daḫı ḫalḳı benüm bu bed fi'ālümden

2. Erenler yüzine baḳmaġa ḳalmadı mecālüm hiç
Be-ġāyet şermsāram ben girü kendü vebālümden

3. Ḳaçan iḳdām idüp ḫayra başam bir dem ḳadem rāha
İrer der-ḥāl bu nefsüm çıḳarur beni bu yolumdan

4. Nice kim ḫayra cehd itdüm ḳılam bir ḫayra bünyādı
Müyesser olmadı her giz ne elümden ne mālumdan

5. Ne ḳılam n'eyleyem yā Rabb ḳatı ḫayrān ü ẕāram kim
Te'essüfler beni bükdi bu fi'lümle melālümden

---

5 - MK^{3}
5^{a} bilmedi MK^{1}: aŋlamadı NP, HS, KK, MK^{2}
5^{b} - daḫı KK; eṣbāḥ NP, HS: esḥār ü eṣbāḥ KK, MK^{2}
6^{a} zevḳ NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: zevḳı HS; - bu NP, KK, MK^{3}
6^{b} hemīn NP, HS, KK, MK^{2}: hemān MK^{3} ; pervāze NP, MK^{2}, MK^{3}: pervāne HS; açdı NP: uçdı HS

K. 11 NP: 152^{b} HS: 26^{a} KK: 24^{a} MK^{2}: 141^{b} MK^{3}: 162^{a}

1^{a} ḫalāṣ eyle HS, KK, MK^{2}, MK^{3}: beni ḳurtar NP; beni al NP, HS, MK^{2}, MK^{3}: beni bu KK
2^{a} ḳalmadı mecālüm NP, HS, KK, MK^{2}: mecālüm ḳlamadı MK^{3}
2^{b} ben NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: oldum HS
3^{a} idüb NP, MK^{2}: idem HS, MK^{3}; rāha KK, MK^{2}: rāh NP, HS, MK^{3}
3^{b} der-ḥāl bu nefsüm NP, MK^{3}: der-ḥāl benüm nefsüm HS: der-ḥāl ki bu nefsüm KK, MK^{2}
4^{a} ḫayra cehd itdüm ḳılam bir ḫayra bünyād NP, KK, MK^{3}: cidd ü cehd itdüm ḳılam bir ḫayra bünyād HS: cidd ü cehd itdüm ḳılayum ḫayra bünyād MK^{2}
5^{a} ẕāram kim NP: ẕār oldum HS, KK, MK^{2}, MK^{3}

6. Kişi her ne ʿamel ḳılsa gerek iḫlāṣ ola aṣlı
Riyā vü sümʿadur evvel geçen benüm ḫayālümden

7. Didi Ḥaḳḳ cinni vü insi beni bilmege yaratdum
Ben anı bildüm taḥḳīḳ ne ḥāṣıl māh ü sālimden

8. Günāh baḥrine ġarḳ oldum ḳatı ḥayrān ü ẕāram ben
Bu ḥayretden durur nuṭḳum degül faẓl ü kemālümden

9. Geçirdüm yoḳ yire ʿömri ʿabeṯ yollarda yilmekde
Çü vāṣıl olmadum ḥāle ne ḥāṣıl ḳīl ü ḳālümden

10. Ne ṭaş bağırlu şaḥsam kim getürmedi yola her giz
Bedende her ḳılum her dem ḫaber virür ẕevālümden

11. Ġanī görsem tevażuʿdan elif ḳaddümi dāl itdüm
Faḳīre uġrasam baḳmaz gözüm kibr ü delālümden

12. Bu ġaflet ḫamrı eyle kim beni ḥayrān ü mest itdi
Mecālüm yoḳ gözüm açam baḳam ṣağıma ṣolumdan

13. Nicemā cürm ü ʿiṣyānum çoġ ise olmazam nevmīd
Umarum raḥmeti Ḥaḳ'dan daḫı himmet ricālümden

14. Beni ṣaḳla bu ḥāl ile ulı dergāha varmaḳdan
Viribi faẓluŋı luṭf it beni ḳurtar bu ḥālümden

15. Eger bir şemme-i luṭf ü ʿināyet irmeye senden
Kim ola kim ḫalāṣ ide beni bu nefs-i ẓālimden

8[a] ḳatı ḥayrān ü ẕāram ben NP: enīn ü ʿāciz ü ḫayrān HS: ḳatı ḥayrān ü ʿācizven KK, MK^2, MK^3; ḳatı KK: enīn MK^3: igen MK^2
9[a] yollarda NP, KK: yollara HS, MK^2: yollar MK^3
10[a] baġurlu şaḥsam NP, KK, MK^2, MK^3 : baġurluyam yā Rabb HS: kim NP, HS: ben KK: ki MK^2,MK^3
10[b] her ḳılum NP, HS, MK^2, MK^3: ḳılum KK
12[a] - eyle HS
12[b] ṣağıma ṣolumdan NP, KK, MK^2, MK^3: ṣoluma ṣağımdan HS
13[a] nicemā NP, HS, MK^2, MK^3: niçe KK
13[b] daḫı himmet NP, HS, MK^2, MK^3: yoḳ KK
15[a] luṭf ü ʿināyet HS, KK, MK^2, MK^3: luṭfuŋ ʿināyet NP

16. GÜNEHKĀRam günāhumdan yüzüm ṭopraġa düşmişdür
Umaram faẓlın Allāh'uŋ ṭutup ḳaldura elümden

17. Lebāleb ṭoludur deryā-yı raḥmet biz ḳamu ʿaṭşān
Eger bir ḳatre feyż itse ḳana ʿālem ẕülālinden

12.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. İlāhī ḳuluŋa senden ḥimāye
Vegerni iriser āhum semāye

2. Eger senden ʿināyet irmez ise
Beni uġratdı bu nefsüm belāye

3. Baŋa günden güne arturdı cevri
Nice ḳıldum ise nefse riʿāye

4. Baŋa benden dürür dürlü belālar
Kime eyliyeyin yā Rabb şiḳāye

5. Belāya ṣabr idenlerdür ki irdi
Dükenmez ʿömr ü zevḳe vü ṣafāye

6. Bu yola ṣıdḳ ile gelenler irdi
Gümān ile gelen vardı hebāye

16[b] faẓlın NP, KK**:** faẓluŋ HS**:** faẓlı MK[2], MK[3]
17[a] deryā-yı raḥmet biz NP, HS, MK[2]**:** raḥmet deryāsı ki biz cümle KK
17[b] eger NP, KK, MK[2]: n'olu HS**;** itse NP: itseŋ HS, KK, MK[2]**;** ẕülālinden HS: ẕülālümden NP, MK[2]**:** ẕülālüŋden KK

K. 12 NP: 129[a] HS: 13[a] KK: 12[b] MK[2]: 159[b] MK[3]: 174[a]

2[a] eger NP, HS, MK[2], MK[3]**:** veger KK
2[b] nefsüm NP, HS, MK[2], MK[3]**:** başum KK
3[b] nefse NP, MK[2], MK[3]**:** nefsi HS, KK
4[a] benden NP, HS, KK, MK[3]**:** senden MK[2]**;** belālar NP, KK, MK[2]**:** elemler HS, MK[3]
5[a] ki NP, KK, MK[2]**:** kim HS**:** ne MK[3]
5[b] ʿömr NP, HS, MK[2], MK[3]: ʿömri KK**;** zevḳe HS: zevḳ NP, MK[2], MK[3]
6[b] vardı HS, MK[2]**:** irdi NP, KK**;** KK'da 7. beyit

7. Var iy ḥ̆ocam eger ṣıdḳuŋ yoġ ise
Gerek Keşşāf oḳı gerek Hidāye

8. Ḳo ḫalḳı dilden idrāḳüŋ var ise
Hemīn öz ḥālüŋi eyle viḳāye

9. Dilencidür şu ḳul kim hiç elinde
Bulınmaya aŋun bir ḥabbe māye

10. Yime ġam rızḳ içün sen iy ḳarındaş
Seni bisler tevekkül ḳıl Ḫüdā'ye

11. Çü düşdi şānına senüŋ gedāyī
Yüri cidd ile meşġūl ol duʿāye

12. GÜNEHKĀRuŋ elünde yoḳ vücūhı
Meger kim ṭuş ola ẓıll-i hümāye

13. Niçesi ummasun bī-çāre MÜCRİM
Ki anuŋ raḥmetine yoḳ nihāye

---

7 KK'da 8. beyit**;** - MK^2 **(** MK^2'de sayfanın devamını bildiren kelimede doğru kelimeyle şiirin devamı gösterilmekle beraber şiir devam etmemekte ve başka bir şiire geçilmektedir. Başlayan bu yeni şiirin de ilk yirmi dokuz beyitinin eksik olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu şiirin bulunduğu sayfanın üst sol köşesinde diğer sayfalardan farklı olarak sayfa numarası bulunmaktadır "152"**;** ancak bu numaraya bağlı olarak da bakıldığında şiir devamının nüshada bulunmadığı anlaşılmaktadır.**)**
7^a ḫ^{v}ocam NP, HS, KK**:** ḫ^{v}ocam MK^3
8 KK'da 9. beyit**;** - MK^2
8^b hemīn NP, KK, MK^3**:** hemān HS
9 - KK, -MK^2
9^b aŋun HS, MK^3**:** elinde NP
10 HS'de, KK, MK^3'te 6. beyit**;** - MK^2
11 - MK^2
12 - MK^2
12^a vücūhı NP, KK, MK^3**:** vücūdı HS
13 - HS**,** MK^2
13^a niçesi NP, HS, KK**:** niçe MK^3**;** Mücrim KK, MK^3**:** ʿāṣıḳ NP
13^b yoḳ KK**:** yoḳdur NP, MK^3

13.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

\+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Günāh itdüm hezār *estaġfiru'llāh*
   Ḳıluram āh ü zār *estaġfiru'llāh*

2. Aŋamaz idüm evvel seyyi'ātı
   Ṭururaḳ ḳıldı kār *estaġfiru'llāh*

3. İlāhī tevbemüzi sen ḳabūl it
   Ḳoma dilde ġubār *estaġfiru'llāh*

4. Ḫüdāyā fażluŋ ile müctemiʿ ḳıl
   Ki oldum tārümār *estaġfiru'llāh*

5. Āl itdi raḫt ü bengāhuma şeyṭān
   Beni ḳıldı şikār *estaġfiru'llāh*

6. Benüm ʿişyānuma yirler ü gökler
   Olımaz hem-ʿayār *estaġfiru'llāh*

7. Ecel eli irüp ṭutdı yaḳamı
   Direm çār ü neçār *estaġfiru'llāh*

8. Yaraġum yoḳ yolum uzaḳ yüküm çoḳ
   Uş irişdi sefer *estaġfiru'llāh*

9. Ṭuruşum yoḳ daḫı ecel atına
   Hemīn oldum süvār *estaġfiru'llāh*

K. 13 NP: 128[b] HS: 12[b] KK: 12[a] MK[2]: 159[a] MK[3]: 173[b]

2[a] evvel NP, KK, MK[2], MK[3]**:** evvelden HS**;** KK, MK[2], MK[3]'te 3. beyit
3 -HS**;** KK, MK[2], MK[3]'te 4. beyit
4 KK'da 5. beyit
5 HS'de 7. beyit**;** KK, MK[2], MK[3]'te 6. beyit
5[a] bengāhuma NP, KK, MK[2], MK[3]**:** yöngāh HS
6 HS'de 4. beyit**;** KK, MK[2], MK[3]'te 7. beyit
7 HS'de 5. beyit**;** KK, MK[2], MK[3]'te 8. beyit
8 HS'de 6. beyit**;** KK, MK[2], MK[3]'te 9. beyit
9 KK, MK[2], MK[3]' te 10. beyit
9[a] daḫı NP, HS, MK[3]**:** hemīn KK

10. Nicemā cürm ü ʿişyānum öküşdür
Birine ṣad hezār *estaġfiru'llāh*

11. Ḳaraŋu sīnn içinde gözlerümi
Yiyiser mūr ü mār *estaġfiru'llāh*

12. Kimesne bilmeye anda ḥālümi
Ne oġıl ḳız ne yār *estaġfiru'llāh*

13. Bu yüzüm ḳaresi iki cihānda
Beni eyledi ḫ^{v}ōr *estaġfiru'llāh*

14. GÜNEHKĀRa ʿaceb nefʿ eyleye mi
Bu bī-vaḳt iʿtiẕār *estaġfiru'llāh*

14.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Ḫudāyā ʿālemüŋ sensin ġıyāsı
Cemiʿ-i müstaġīṣüŋ müsteġāsı

2. Virürsün bunca ḫalḳa dürlü niʿmet
Yolun senden bulur dürlü esāsı

3. Ḳamu ḫalḳuŋ şehā Rezzāḳı sensüŋ
Ḳamu başlar giyer senden rüʿyāṣı

4. Yüriden ḳudretüŋdür şems ü māhı
Yaradan peşşeyi pil ü buġāṣı

---

10 - NP**;** KK, MK^{2}, MK^{3}'te 2. betit
10^{b} birine ṣad HS, MK^{2}, MK^{3}**:** her birisine KK
12 - NP
12^{a} anda HS, MK^{2}, MK^{3}**:** hiç KK
12^{b} ne KK, MK^{2}, MK^{3}**:** ü HS
K. 14 NP: 137^{a} HS: 4^{a} KK: 4^{a} MK^{2}: 152^{a} - MK^{3}
4^{a} māhı NP, HS, MK^{2}**:** mesāhı KK
4^{b} peşşeyi NP, KK, MK^{2}**:** şebbe HS

5. Cihāna çünki ṭāhir geldüŋ evvel
Arıt bu ḳalbümizden iŋtibāṣı

6. Çü mecrūḥ eyledi şeybet sihāmı
Ne denlü ḳılavuz pes irtiṣāṣı

7. Ḫudāyā sen bilürsin evvel āḫir
GÜNEHKĀRun saŋadur istiġāṣı

15.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Yaradan bu semāvātı vü arżı
K'aŋa ḫardal degüldür ṭūl-i ʿarżı

2. Biḥamdi'llāh ki ṣaldı boynumuza
Bu ḳamu sünneti vü naḳl ü farżı

3. *Rażīnā minke yā Ḫallāḳ-ı ʿālem*
Veʿannā cümleten yā Rabbi arżī

4. Bizi bizligimüzden eyle taḫlīṣ
Saŋa ṣıġınmışuz Basṭın vü Ḳabżī

5. Unutduḳ ṣıḥḥate olduḳ çü maġrūr
Ṭabīb el urduġı vaḳtin be-nabżī

6. GÜNEHKĀRı ẕelīl itme Ḫüdāyā
Süʿāl olduġı vaḳtin yevm-i arżı

5[a] ṭāhir KK, MK[2]: ẓahir NP, HS
6 - MK[2]
6[a] çü NP, HS: çünki KK
6[b] ḳılavuz KK: ḳıldı NP, HS

K. 15 NP: 141[a] HS: 8[a] KK: 7[b] MK[2]: 155[a] - MK[3]

4[a] taḫlīṣ NP, MK[2]: telḫīṣ HS, KK
5[a] ṣıḥḥate olduḳ çü maġrūr NP, KK: ṣıḥḥati vü ġarrā olduḳ HS
5[b] vaḳtin NP: vaktüŋ HS: be-nabżī NP, HS, KK: be-ḳabżī MK[2]

7. Īmānı rūḥına sen eyle yoldaş
Şu dem kim güç ide bundan be-ḳabżī

16.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Yaradan bu zemīn ü asmānı
Ne ḫoş yaratdı gör kim bu cihānı

2. Eger āḳluŋ var ise ḳıl tefekkür
Neden var eyledi kevn ü mekānı

3. Ne tedrīc ile bu insānı ol Ḥayy
Yoġ iken var idüben virdi cānı

4. Zihī ḳudret şu kim bir ḳatre ṣudan
Düzeltdi et ü ḳanı üstiḫānı

5. Ana raḥiminde ḳıldı rızḳuŋı ḳan
Çü doġduŋ süd idüp emzirdi ḳanı

6. Ne bilürdüŋ yemek içmek ü emmek
Saŋa taʿlim idüp ögretdi anı

7. Geçirdüŋ çün ṭufūliyet demini
Anuŋ ardınca irdi cüvānī

8. Başıŋa ʿaḳl göze nūr viren ol
Ḳulaġ işide söyletdi lisānı

9. Çün āḳil baliġ olduŋ ġāfil olma
İrişdi emr-i teklīfüŋ zamānı

7[a] rūḥuna sen eyle NP, KK, MK[2]: sen ide rūḥuna HS
K. 16 MK[1]: 199[b] - NP - HS - KK - MK2 - MK[3]

10. Bu kerre başladı ol Ḥayy ü Ḳayyūm
Saŋa taʿlīm ider dīn ü īmānı

11. Temām ögretdi İslāmuŋ şurıʿṭın
Resūlu'llāh Ḥaḳḳ'uŋ tercümānı

12. Gel imdi mü'min isen ey müselmān
Gider ḳalbüŋdeki şekki gümānı

13. Çü gördüŋ bunca inʿamını Ḥaḳḳ'uŋ
Tā ki emr eyledi muḥkem ṭut anı

14. Revā mı görmiş iken bunca luṭfın
Serāser ġaflet ile zindegānī

15. Ḳanı ʿizzet ḳanı ṭaʿāt ḳanı od
Ḳanı ḫavf ü recā ḳullıḳ nişānı

16. Eyā ġāfil uṣan olma yaraġ it
Ḳala ṣanma bu ʿömr-i cāvidānī

17. Ḳaçan ʿömrüŋ irişe intihāya
Ecel gelür sana virmez emānı

18. Gelecek nesnenüŋ tizdür gelişi
Eger biŋ ise [de] bir dem bil anı

19. Saŋa ḳalan elünle virdigüŋdür
Senüŋ ṣanma ṣaḳın senden ḳalanı

20. Eger dirse saŋa dünyā seninem
İnanma çünki ẓahirdür yalanı

21. Eger olsa Süleymān'a ḳalaydı
Ki Ḳāf'dan Ḳāf'a ṭutmışdı cihānı

22. Buları cümle yoḳdan var iden Ḥayy
ʿAceb mi ger diriltse hep öleni

23. Ebed bāḳī senüŋ ḳatuŋdur ey Ḥaḳḳ
Ḳamu fāni dürür senden ḳalanı

24. İlāhī cümle mü'min ḳullaruŋa
Dem-i āḫirde yoldaş it īmānı

25. Ḳo ʿucb ü kibri terk eyle GÜNEHKĀR
Çü gördüŋ gözine ṭopraḳ dolanı

17.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün
+ - - -/ + - - -/ + - - -/ + - - -

1. Yine bu gör bu ne ḥikmet ki ḥayrān nice biŋ dānī
Bu ḫalḳuŋ kimisi ẕāhid kimisi sūḳ u bāzārī

2. Kiminüŋ ḳorkısı yoḳdur geçer ʿömri fesād içre
Kimisi yüz yire urmış ḳılur dergāhına zārī

3. Kimi şerm ü ḥayāsından yire göge neẓar itmez
Kimisi şerm-sār olmış ne udı var ḫod ʿārı

4. Kimi zerrīn sarāy içre oturmış ʿıyş ü ʿişretde
Bulamaz kimi ʿālemde başın ṣoḳmaġa bir dārı

5. Kimi sulṭān kimi ḳūldur kimi bay kimi yoḫsuldur
Kimi bir ḥabbeye muḥtāc kiminüŋ ṭolı anbārı

6. Kimisi ḳuvveti muḥkem ṣıkarsa ṭaşı un eyler
Kimisi şöyle żaʿīf olmış çār-ı nā-çārı

7. Kimi nuṭḳ eylemez ṣāmit gezer ḥayrān mübtelā
Kiminüŋ ʿālemi ṭutmış feṣāḥat birle güftārı

K. 17 MK[1]: 200[a] - NP - HS - KK - MK2 - MK[3]
1 ḥikmet: ḥikmetdür MK[1]

8. Kimi altun gümüş aḳça ḥisābından ḳalır ʿāciz
Kimi bir cübbeye muḥtāc çeker daġdan odun hārī

9. Kimisi ac ʿüryāndur yatur toz ṭurāb içre
Kimi semmür vaşaḳ içre giyüp aṭlas kinnārı

10. Kiminüŋ yidiġi şeker kimi şerbet içer kevs̱er
Kimi bir pāre nān içün ṭoḳız kez ṭolanur şārı

11. Kimi iʿrāż idüp bezmiş cihānuŋ mülk ü mālından
Kimi cānuŋ fedā idüp sever bu cīfe mürdārı

12. Kiminüŋ arzūsı Cennet kimi ḳorḳar Cehennem'den
Kiminüŋ derdi yoḳ fārigˇ ne Cennet aŋdı ne nārı

13. Kiminüŋ dünye vü ʿuḳbā gözine ẕerre görinmez
Hemīn didāruŋa ʿāşıḳ iderler āh ıla zārı

14. Kimi eski pelās içre olupdur nūra müstaġrāḳ
Sen anı şöyle ṣanursın ki yoḳdur hiç anuŋ zārı

15. Kimi seyr ü sülūḳ içre Cüneyd-i Bāyezid olmış
Kimisi ḳurı lāf ile begenmez Ḫˇace ʿAṭṭār'ı

16. Bu ḥikmetler bu ḳudretler Nebeʿilmi senüŋdür pes
Kimüŋ ne zehresi vardur ki keşf ide bu esrārı

17. Sipās-ı ḥamd-ı bī-ġāyet senüŋdür dergāhıŋa Yā Rabb
Kim oldı bunca maḫlūḳuŋ Muḥammed şāh muḥtārı

18. Yine yüz biŋ taḥiyyāt ü selām ol rūḥ-ı pākine
Anuŋ kim ʿarş ü ferşe ġarb ü şarḳa ṭolmış envārı

19. İlāhī sen ʿināyet ḳıl ki yarın rūz-ı maḥşerde
Şikāyet itmeye bizden Çehār yār-ı envār

20. Ki çün *Lā taḳnatü* sından ḫiṭāb irişdi ervāha
ʿAceb mi ʿaf olur ise ḳamu maḫlūḳuŋ evzārı

21. Ne naḳs ola Ḫüdāvendā ʿaceb deryāyı raḥmetden
Eger ġarḳ idesin yüz biŋ benüm gibi GÜNEHKĀR

3. NA'T

18.

Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Yā ṣahībü'l şefāʿāti ve'l-fażli ve'l-hüdā
Ṭūbā limen teyesserā min bābike'l-ʿaṭā

2. Çün ẕātuŋ oldı zübde-i kevneyn-i kāināt
Ṭutdı yüzin saŋa ḳamu ervāḥ-ı enbiyā

3. Çendānuŋa elde olmıya ser-māye-i ʿāmel
Yoḳdur mecāli aŋa daḫı ḳatʿ eyleye ricā

4. Her kim sıġındı ġayruŋa ol bulmadı felāḥ
Devletlü ḳul ki sen şehe eyledi ilticā

5. İrdi şerīf ẕātuŋa şaşurmadı izin
Şol kimseler ki şerʿüŋi idindi rehnümā

6. Başdan başa bu ʿālemi Miʿrāc'a seyr içün
Nūruŋ münevver eyledi fi leyleti'd-dücā

7. İẓhār ḳılduŋ ol gice envār-ı sırruŋı
Bedr-i temāma dönmişdi kevkeb-i sühā

K. 18 NP: 135[a] HS: 2[a] KK: 2[a] MK[2]: 131[a] - MK[3]

2[a] - kevneyn KK
2[b] yüzin KK, MK[2]: yüzini NP, HS
3[a] ser-māye NP, HS, MK[2]: māye KK
3[b] eyleye NP, HS: idüpdür KK: ider MK[2]
4[a] ġayruŋa NP, KK, MK[2]: ġayrıyā HS
4[b] ki KK, MK[2]: kim NP, HS
5[b] ki NP, KK, MK[2]: kim HS
6[a] - bu KK; ʿālemi NP, KK, MK[2]: ʿālem HS

8. Virdi ḫaber bu ʿāleme Ḫallāk-ı kāʿināt
Vasf eylemekde ḳurbuŋı *Ḳavseyni ev-ednā*

9. ʿAmiyā iken fütādeye red odı nūr-ı ʿayn
İzüŋ tozından irdi aŋa çünki tūtiyā

10. *Feḫlaʿ* dinildi Musa'ya Tūr üzre sen şehā
ʿArş işiginde naʿlüne dinildi merḥabā

11. Ol şāhsın ki şanuŋa raḥmet oḳındı nām
Ki oldı reʿfetüŋe rehīn raḥmet-i Ḫüdā

12. Zī ʿizz ü raġbeti saŋa virildi tā ebed
Sürer yüzini izüŋe her şāh ü her gedā

13. Oldı sebep bu ʿālemüŋ icādına ṭapuŋ
Lā büd tufeylüŋ oldı bu yir ehli ve's-semā

14. Yüz biŋ senā ü şükr ile minnet Ḫüdā'ya kim
Ḳıldı bu müẕnīb ümmete sen şāhı müktedā

15. Ādem kim künyeti anuŋ oldı ebu'l-beşer
Ḫāk-idi ṭapuŋ olmış-iken şāh-ı enbiyā

16. Kör ola münkirüŋ gözi kim görmedi anı
Dūn içre ḫak-i Yeṯrīb'e yüzüŋ vire żiyā

8[a] bu ʿāleme KK, MK[2ʿ]: āleme NP, HS
8[b] ḳurbuŋı MK[2]: ḳurbuŋ NP: ḳurbetüŋ HS, KK
9 10. beyit KK
9[a] fütādeye NP, KK: fetāye KK: ḳanādeye MK[2]
10 9. beyit KK, - MK[2]
10[a] - Musa'ya KK
10[b] naʿlüne HS, KK: naʿlinüne
11 - NP
11[a] +sen, - şanına KK, - nām MK[2]
11[b] reʿfetüŋe rehīn KK: rehin reʿfetüŋe rehīn HS: rehīn re'fetüŋe MK[2]
12[a] saŋa virildi NP, HS: virildi saŋa KK, MK[2]
14[a] - senā, - ile KK; şükr ile NP, MK[2]: ḥamd ile HS: kim HS, NP, MK[2]: ki KK
14[b] ümmete sen şāhı NP, HS, KK: ümmetine sen şāh MK[2]
15[a] kim künyeti anuŋ oldı NP, HS: ki künyeti ki oldı KK: ki künyeti oldı anuŋ MK[2]
15[b] ṭapuŋ olmış-iken NP, KK, MK[2]: ol daḫı sen olmuşduŋ HS
16[a] ola NP, KK, MK[2]: idi HS; görmeye NP, KK, MK[2]: görmedi HS; - ki KK
16[b] ḫak KK, MK[2]: ḫake NP,HS; vire NP, HS, KK: vir MK[2]

17. Levḥ-i ezelde zātuŋa Aḥmed dimiş Eḥād
Āḥirine ṣıfatuŋa ad urdı Muṣṭafā

18. Senüŋ ṭufeylüŋ olduġı-çün Mūsī-i Kelīm
Oldı ʿaṣā elinde ki ṣüʿbān ü ejdehā

19. Īsā beşāret eyleyü geldi çü fażluŋı
Virdi ḥayāt meyyite çün eyledi duʿā

20. Cedd-i şerīfüŋ olmaġ içün senüŋ İsmaʿīl
Ḳurbānı kebş gönderüben Ḥaḳ savdı hamā

21. Bildi bu ʿālem anı ki der-ruz-ı rustaḫīz
Senden umar şefāʿati erbāb-ı kibriyā

22. Ekṣer bu ḫalḳuŋ oldığı ʿişyāna mürtekib
Budır ʿaṣā-yı şefḳatüŋe ider ittiḳā

23. Kimüŋ ne zehresi ola medḥ ide özüŋi
Çün dimiş ola şanuŋa *Levlāk* ol Ḫüdā

24. Ger irmeye GÜNEKĀRa ẓıll-ı şefāʿatuŋ
Yüz yıl yanarsa nāruŋa yüz biŋ daḫı sezā

25. Düşdi yolım ḍalālete yā Hadīye's-sübül
Ḳıl şerʿi müstaḳīm ki ṣıratuŋa *ihdinā*

26. *Ekremtenā bi-luṭfike yā vāfire'l-kerem*
Fāġfir lenā bi faḍlike yā vāsiʿe'l-ʿatā

17[b] demiş NP, HS, KK**:** desin MK[2]
18[b] ʿaṣā elinde ki NP, HS, KK**:** elindeki aṣā MK[2]**;** - ü NP, HS**;** - ki KK
19[a] eyleyü NP, HS, KK**:** eyleyüp MK[2]
19[b] hayat HS, KK meyyite**:** hayatı meyyite NP**:** ḥayā meyyite MK[2]
20[b] gönderüben Ḥaḳ savdı NP, HS**:** gönderüb savdı Ḥaḳ KK**:** gönderüben ṣavdı Ḥaḳ MK[2]
21[b] şefāʿati NP, HS, MK[2]**:** şefāʿat KK
22[a] ʿişyāna HS, MK[2]**:** ʿişyān NP
22[b] şefḳatüŋe ider HS**:** şefḳatüŋe ḳılur NP, MK[2]**:** şefḳatü aŋa ḳılur KK
23[a] ola NP, HS, KK**:** var MK[2]**;** özüŋi NP, HS**:** özüŋ KK, MK[2]
23[b] - ol HS
24[a] Günehkāra NP, HS, KK**:** Günehkāruŋ MK[2]
24[b] yıl NP, KK, MK[2]**:** biŋ HS
25[b] - ki NP, KK, MK[2]**;** ṣıratuŋa NP, HS, MK[2]**:** ṣıratuŋla KK

MÜSTEZAD

1.

Mefʿūlü/ Mefāʿīlü/ Mefāʿīlü/ Feʿūlün

- - +/ + - - +/ + - - +/ + - -

1. Bünyād olalı ʿāleme kim geldi cihāne
   Kim ṭoymadı cāne
   Geh içürdi baġır ḳanını devr-i zemāne
   İçdi ḳane ḳane

2. Helvā diyü her kime ki bir loḳma ṭadurdı
   Zehr eyledi āḫir
   Eyle ṣanasın gelmedi her giz bu cihāne
   Maḥv oldı hemāne

3. Ṣayyād-ı ecel seni ṣayd ider āḫir çü bilürsin
   Ne şübhe ḳılursın
   ʿĀḳlı olan iş bu söze taḥḳīḳ inane
   Düşmeye ġümāne

4. ʿÖẕrine cihānuŋ ṣaḳın aldanma yalandur
   Bu kimsenüŋ olmaz
   İy niçe benüm diyenleri ḳoydı ṣapane
   Atdı yabāne

5. Dükendi ʿömür ġaflet ile nice yatursın
   Dir başuŋa ʿaḳlı
   Yeter uyuduŋ aç gözüŋi bir dem uyane
   İy delü divāne

M. 1 NP: 129[a] HS: 13[b] KK: 13[a] - MK2 MK[3]: 174[b]
1[b] geh NP, HS, KK**:** ki MK[3]**;** baġır NP, HS**:** baġrı KK, MK[3]
2[a] ṭadurdı NP, HS, KK**:** virdi MK[3]**;** - ki NP, HS
2[b] - bu KK**;** eyle NP, KK, MK[3]**:** öyle HS**;** - hir giz HS
3[a] ṣayd ider āḫir çü HS **:** seni ṣayd idesini NP**:** ṣaydasın āḫī KK**:** ṣayd idesini āḫir MK[3]
4[b] iy niçe benüm diyenleri NP**:** benüm diyeŋ ancasını HS**:** benüm diyenüŋ nicesini KK, MK[3]

6. Ger bunda iken işüŋi saġ itmeyesin sen
Şöyle ḳala ebter
Nefˁ eylemeye anda saŋa ʿözr ü bahāne
Cānuŋ oda yane

7. Her kim yüzini ol ulu dergāha dutarsa
Ol ḳalmaya maḥrūm
Tā yanmaya her kimse ki luṭfuŋa ṭayane
Düşmeye ṭayane

8. Her kişiye kim dünyā dir [ise] senünem ben
İnanma ey ʿāḳīl
Aḥmaḳ durur ol kimse ki gerçekdür inane
Bir ḳavl-i yalane

9. Bir ḳatresi biŋ ʿālemi ġarḳa virür iken
Raḥmet deŋizinüŋ
Lāyıḳ mı senüŋ şānuŋa ʿālem oda yane
Ey Ḥayy ü tüvāne

10. Cürm-i GÜNEHKĀRuŋ eger defter iderseŋ
Yüz yıl yazarsın
Getürmeyesin biŋde birin belki lisāne
Ey ʿāḳil ü dānā

11. V'ey devlet anuŋ özüni ġafletden uyardı
Bu dār-ı fenāda
V'ey ol ḳula kim bencileyin bunda uyuye
Tā anda uyane

6[b] cānuŋ HS, KK, MK[3]: cān NP
7[a] - ulu MK[3]
7[b] kimse ki NP; kimse kim HS, KK, MK[3]; düşmye HS, KK: ol düşmeye NP
8[a] her kişiye kim dünyā HS: dünyā her kişiye NP: her kişiye dir şimdi KK: her kişi kim dir şimdi MK[3]; ise: şimdi NP, KK, MK[3]; - ey MK[3] : ey NP, HS: yā KK; - kim NP, - şimdi HS
8[b] aḥmaḳ durur HS, MK[3]: aḥmaḳdur NP, KK; kimse kim gerçek NP, KK, MK[3]: ki gerçekdür HS; bir NP, HS: bu KK
9[a] ġarḳa NP, HS: ġarḳaya KK, MK[3]
10[a] cürm-i GÜNEHKĀRuŋ NP, HS, MK[3]: cürmüni eger GÜNEHKĀRuŋ KK: iderseŋ HS, KK, MK[3]: ider NP; yüz NP, KK, MK[3]: biŋ HS
11[a] v'ey HS: ẕihī NP: rāy KK: ẕī MK[3]; özüni HS: özin ki NP: anuŋ ki KK: anuŋ ki özini MK[3]
11[b] ol ḳula kim NP, HS, KK: kim ana MK[3]

GAZELLER

1.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

\+ - - -/ +- - -/ + - - -/ + - - -

1. Uyan ġafletten iy ġāfil seni aldamasun dünyā
   Kimi kim aldadı dünyā ḳılur elbet anı bil rüsvā

2. Ne ṣanduŋ sen bu ġaddārı ki ciddile anı sevdüŋ
   Niçe senüŋ gibi şaḫsı ḳılupdur mekr ile yaġma

3. İrişdi Ḥaḳ Resūl'ünden cevab-ı ʿāleme taḥḳīḳ
   Velī nidem eṣer ḳılmaz saŋa bu āyet-i kübrā

4. Bu ne dīn ü mezhebdür işitmezsin bu āḫbārı
   Ṭutarsın ḳavl-i şeyṭānı henüz göstermedi ṭuġra

5. Bu dehr-i pire-zen kim sen maʿşūḳ idinürsüŋ
   Neden görindi bu aḥsen senüŋ gözlerüŋe raʿnā

6. Bu ẓāhir gözüŋi örtüp naẓar bāṭına it gör kim
   Saŋa keşf ola bir maʿnā degülse baṭınuŋ ʿamā

7. Bu ḥubb-ı dünyenüŋ şerri iriserdür saŋa taḥḳīḳ
   Zīrā kim Ḥaḳ kitābında oḳındı āyet-i *Yuḥyā*

G. 1 NP: 131[a] HS: 15[a] KK: 14[a] MK[2]: 133[a] MK[3]: 175[a]

1[b] kimi kim aldadı dünyā HS: kimi kim adlar ise NP, MK[2]: kimi aldar ise bunda KK: kimi adlar ise MK[3] ; ḳılur NP, HS, KK, MK[2]: ḳalur MK[3]; - anı MK[2], MK[3]

4[a] mezhebdür NP, HS, MK[3]: ne mezhebdür KK, MK[2]; işitmezsin NP, KK, MK[2], MK[3]: işitmez HS

5[a] - sen NP: sen HS: sen anı KK, MK[2] ,MK[3]; idinürsüŋ NP, KK, MK[2],MK[3]: olursuŋ HS

5[b] raʿnā NP, HS, KK, MK[3]: ʿālā MK[2]

6[a] gözüŋi HS, KK, MK[2]: gözin NP: gözüni MK[3]; bāṭına it NP, KK: bāṭından HS: bāṭından it MK[2], MK[3]; gör NP, HS, MK[2], MK[3]: göz KK

6[b] - ola HS

7[a] taḥḳīḳ HS, KK, MK[2], MK[3]: bir gün NP

7[b] - Ḥaḳ MK[3] ; yuḥyā NP: yuḥmā HS, KK, MK[2], MK[3]

8. Bu ʿucb ü kibr vü küstāḫī be-ġayet ḥadden aşurduŋ
Vücūdun peşşeden kemter görinmez gözüŋe ʿanḳā

9. Eger var ise idrāküŋ yüri dilüŋi ḫalḳdan kes
Saŋa nefsin yeter düşmen idinme ʿālemi āʿdā

10. Neye irdi elüŋ şerden ki sen terk eyledüŋ anı
Neye irdi bu nefs iti sen anı ḳılmaduŋ iġvā

11. Saŋa sen itdigüŋ ẓulmü kimesne kimseye itmez
Teʿaddi çünki sendendür nedür bu ġayrıdan şekvā

12. Naʿīm ü Cennet'üŋ hażır müheyyā līki meylüŋ yoḳ
Hemīn dünyāyı ḳılmışsuŋ ḥımār-ı nefsüŋe merʿā

13. Eger zikr ü eger Kur'ān idersin dil-ile tekrār
Velī maʿnīde ġāfilsüŋ nitekim mantıḳ-ı bebġā

14. Aduŋ zāhid işüŋ fāsid ʿaceb sālūṣ-ı aḥmaḳsuŋ
Ḥarām aġusını yirsüŋ nitekim şekkerī ḥelvā

15. Eger bir cīfe işitseŋ irürsüŋ çāpüki çālāḳ
ʿİbādet bābına gelsen ṭutar endāmuŋı ḥummā

16. ʿAceb bu cürm-i isyānı niye maġrūr olup ḳılduŋ
Eger inkār idem dirsen saŋa şāhid durur āʿżā

8[a] - vü NP, HS, MK[2], MK[3]
8[b] peşşeden kemter NP, HS, MK[3]: beşüŋden gitmez KK: nūrı senüŋ kemter MK[2]
9[a] dilüŋi ḫalḳdan kes NP: kes dilüŋi Ḥaḳḳ'dan HS: sözüni kes ḳamu ḫalḳdan KK: kes dilüŋi ḫalḳdan MK[2], MK[3]
10[a] - MK[3] bu eksikliten dolyı bu nüshada bu beyitin arkasından gelen beş beyitin mısra düzenleri karışmıştır. Bu karışıklıklar nüsha farklarında gösterilmemiştir; şerden ki sen terk NP, KK, MK[2]: yüri ki sen HS; eyledüŋ NP: itmedüŋ HS, KK, MK[2]
10[b] sen anı ḳılmaduŋ NP, KK, MK[2], MK[3]: anı ḳılmaduŋ HS
11[a] itmez NP; HS, MK[2], MK[3]: itmedi KK
12[a] meylüŋ yoḳ NP, HS, KK, MK[3]: yoḳ meylüŋ MK[2]
13[a] tekrār NP, HS, MK[2], MK[3]: iḳrār KK
13[b] velī NP, HS, MK[2], MK[3]: ve ger KK; bebġā HS, MK[2], MK[3]: بيغا NP, KK
14[a] sālūs-ı āḥmaḳsuŋ NP, HS, KK, MK[3]: āḥmaḳ dursın sen MK[2]; - fāsid MK[3]
15[a] irürsüŋ NP, KK, MK[2]: idersüŋ HS: idersin MK[3]
16 - KK, - MK[3]

17. Neṣāyıḫ kim bu ehlu'llāh cihāna ṭobṭolu ḳıldı
İşitmezsüŋ anı her giz ḳılup cān ḳulagın ışġa

18. Dimişdür Ḥaḳḳ bu insānı melāikden mükerremdür
Ki Ādem ḥaḳḳına geldi kitāb içinde *Kerremnā*

19. Vücūduŋ şehrini ḳılduŋ mülevveṣ şekk ü şübheyle
Anuŋ taṭhirine cehd it ululardan ḳıl istidʿā

20. Saŋa ṣanʿat olupdur kim daḥılar ʿaybını ṣaymaḳ
Gör evvel kendü ʿaybuŋı idebilür misin iḥṣā

21. Senüŋ bu āḫiret fikri anuŋ çün ʿaynuŋa gelmez
Ki dünyā zīnetin ḳılduŋ göŋülde maḳṣād-ı aḳṣa

22. Nedeŋlü çoġ ise cürmüŋ ümidüŋ kesme raḥmetden
Şefāʿat ister isen ṭut şerīʿat şāhını melcāʿ

23. Ḥabībidür Ḫudā'nuŋ bil ki oldur zübde-i kevneyn
Hem anuŋ ḳurbeti vaṣfı durur *Ḳavseyni ev-ednā*

24. Anuŋ evlād ü āline yüzüŋi ḫākı-ı rāh eyle
Ki anlardan iriserdür bu ḫalḳa re'fet-i ʿuẓmā

25. Ḫusūsā evvlin yārı ki ol ṣıddıḳ-ı Ekber'dür
Nebī'den ṣoŋra ol ḳıldı bu şerʿüŋ rāyetin aʿlā

---

17 - MK^3
17^b anı NP, MK^2: bunı HS, KK; ḳılub cān u NP, HS, MK^2: ḳılupdur KK; ışġa NP, HS, MK^2: imġā KK
18 - MK^3
19 - MK^3
19^b taṭhirine NP, KK: taṭhirini HS: taẓhirine MK^2; cehd it NP, HS, MK^2: cehd it ki KK
20 - MK^3
20^a olupdur kim NP, HS: düşüpdür ki KK, MK^2
20^b evvel HS, KK: āḫir NP, MK^2; kendü ʿaybuŋı NP, KK, MK^2,: ʿaybuŋı kendüŋüŋ HS
21 - MK^3
21^a āḫiret fikri NP, HS: āḫiret şuġli KK: āḫir luṭfı MK^2
22 - MK^3
23 - MK^3
23^a bil ki KK, MK^2: ol ki NP: bu hem HS
24 - MK^3
24^a ḫaḳ-i rāh NP, HS, KK: ḫaḳ ile rāh MK^2
25 - MK^3
25^a evvlin yārı ki NP, MK^2: yār-ı evvel kim HS: yār-ı evvel ki KK
25^b rāyetin NP, MK^2: yolıŋı HS

26. İkinci yārı Ammar'dur şerīʿat taḥtına geçdi
Resūl'üŋ şerʿini sürdi eline aluben turra

27. Üçüncü yārıdur Oṣmān ki zünnūreyn idi el ḥaḳḳ
Ki cemʿ itdi bu Kur'ān'ı düzüp tertipini ġarrā

28. ʿAlī'nüŋ heybeti vaṣfın ki her giz bu cihān içre
Ne diller vaṣf idebildi ne ḫod ḳıldı ḳalem imlā

29. Bularuŋ vaṣfınuŋ künhin yazamaz bu cihān ḫalḳı
Ḳalem olsa idi eşcār midād olsa yidi deryā

30. GÜNEHKĀRĀ günāhuŋdan utanmaz daḫı söylersüŋ
Dilün ṭut bī-ḥayā olma ne haddüŋdür senin inşā

31. Ṣaḳın bu taʿnü teşnīʿi kimesne ḥaḳḳına sürme
Senüŋ öz ḥālüŋe beŋzer bu sözden anlaŋa fehvā

32. ʿAḳiden ḫücresin muḥkem muḳaffel ḳıl uṣaŋ olma
Ḫazer ḳıl itmeye şeyṭān īmānuŋ gencini yaġma

---

26 - MK^3
26^a - kim MK^2; ikinci yārı Ammar'dur NP, MK^2: Ammar'dur yārı isneyn HS: ikinci yārı ʿÖmer'dür KK
27 - MK^3
27^a yārıdur Oṣmān NP. yārı Oṣmān'dur HS, KK, MK^2
27^b ġarā NP, KK, MK^2: ferrā HS
28 - MK^3
28^b idebildi NP, KK, MK^2: idebilür HS
29 - MK^2, MK^3
29^a künkin NP: künhün HS, KK
29^b idi HS: bu NP, KK
30 - MK^3
31 - MK^3
31^a teşnīʿi NP, MK^2: teşnīʿhi HS: teşvīşi KK; - sürme HS
31^b senüŋ NP, KK, MK^2,: sözüŋ HS; anlaŋa NP, MK^2: anlanur HS: aŋlanan KK; feḫvā HS, KK, MK^2: meḫvā NP
32 - MK^3
32^a ʿaḳiden HS, MK^2,: ʿaḳilüŋ NP: ʿaḳlınuŋ KK

2.

Feʿ ūlün/ Feʿ ūlün/ Feʿ ūlün/ Feʿ ūl

\+ - -/ + - -/ + - -/ + -

1. Nasīhat gerekse işit iy şebāb
   Ḫüdā'dan olursa eger feṯḥ-i bāb

2. Ecel bir gün aŋsuz yaḳaŋu ala
   Yiyüp içer iken şerāb ü kebāb

3. Ne deŋlü yaparsaŋ müşeyyed binā
   Olısardur āḫir ḫarāb [ü] yebāb

4. Serāylar ki yapduŋ muzaḫref latīf
   Öte ḳuşlar içinde būm ü ġurāb

5. Mecālüŋ ola mı dilüŋ deprene
   Gözüŋ ḫānesine ṭolıcaḳ türāb

6. Bir eve varırsın ki olmaya hiç
   Ne ḳapu ne baca ne şuʿ le ne tāb

7. Ne almaḳ ne ṣatmaḳ ne saġış ḥesāb
   Ne yatmaḳ ne turmaḳ ne uyḫu ne ḫāb

8. Ne giymek var anda ne yimek ṭaʿ ām
   Ne şerbet içülür ne bir ḳatre āb

9. Ḳarīnüŋ celīsüŋ hemān mūr ü mār
   Ṭola aġzuŋ içi ġubār ü zebāb

G. 2 NP: 136[a] HS: 3[a] KK: 3[a] - MK2 - MK[3]

2[a] aŋsuz NP, KK: aŋsuzın HS
2[b] - ü NP, HS; - içer iken KK
3[b] yebāb HS, KK: ḫarāb NP
4[a] serāylar NP, KK: serāy HS
5[a] ola mı NP, KK: olur mı HS
5[b] ḫānesine NP, HS: ḫānesinde KK
6[a] varırsın NP, HS: varasın KK
7[b] ne uyḫu NP, HS: uyḫu KK
8[a] giymek NP, HS: giymek içmek KK
8[b] şerbet NP: şarab HS, KK
9[a] hemān NP, HS: hemīn KK

10. Cazāsın göresin ḳamu fiʿlüŋüŋ
Kimine s̱evāb ü kimine ʿiḳāb

11. Nice işidüpsin ḥaḳīḳat ḫaber
Helāl ü ḥeṣāb ü ḥarām ü ʿaz̲āb

12. Çü lā-büd bilürsin ḥisāb olısar
Düriş bunda-y-iken ḥāżır it cevāb

13. Bu sözler ger saŋa es̱er ḳıldısa
Hemīn tevbe ḳılmaġa eyle şitāb

14. Naṣīḥat sana sen ḳıl evvel kişi
Dilerseŋ işide sözüŋ şeyḫ ü şābb

15. Ne deŋlü çoġ-ısa günāhuŋ faḳīr
Nedāmet gözinden aḳıt ḳanlu āb

16. Sıġın fażlına ol Raḥīm'üŋ bugün
Ki ʿavf ide cürmüŋi yevmü'l-ḥisāb

3.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Dilersen olasın ehl-i saʿādet
İdingil ḫayr ile iḥsānı ʿādet

11[a] işidübsin NP, KK: işidürsin HS
12[b] it HS, KK: ṭut NP
13[a] saŋa ger HS, KK: ger saŋa NP; ḳıldısa KK ḳıldıysa: NP: ḳıldı ise HS
14[a] sana sen ḳıl evvel kişi NP: kişi sen sana evvel it HS: sana ḳıl sen evvel kişi KK
14[b] işide sözüŋ NP, KK: sözüŋ işide HS; şābb NP, KK: şebāb HS
15[a] - deŋlü KK
15[b] - HS
16[a] - HS
16[b] ki NP: ol HS
G. 3 NP: 136[b] HS: 3[b] KK: 3[b] - MK2 - MK[3]

2. Bu dünyā şuġline sen meşġūl olma
Ki bunuŋ şuġlidür ʿayn-ı şeḳāvet

3. Daḫı nefsüŋ murādına dürişme
Ḳo nefsi Ḫālıḳ'a eyle ʿibādet

4. Tenüŋde ḫūy idin ṣavm ü ṣalātı
Dilüŋde ẕikri tesbīḥ ü tilāvet

5. Göŋülde ṣıdḳ ü iḫlāṣ ile niyyet
Elüŋde bezl ü inʿām-ı seḫāvet

6. Ḥarīs olma daḫılar niʿmetine
Elüŋde varına eyle ḳanāʿat

7. Bu ḫırsuŋ gözine ṭoymaḳ görinmez
Eger dünyā senüŋ olsa temāmet

8. Ḫacālet cübbesin giyseŋ gerekdür
Velī ol demde nefˁ itmez nedāmet

9. Meşāyiḫden alıgörgil neṣāyıḥ
Ki anlardur velī ḫayra delālet

10. Ṣaḳın şeyṭān ile dost olma zinhār
Ki gelmez kimseye andan ṣadāḳat

11. Saŋa ḫayra diyü yol gösterürse
Sen anı aŋlaġıl ʿayn-ı ḍalālet

12. Anuŋ maḳṣūdı budur her sözinde
Ki īmān gencini eyleye ġāret

2[a] - sen HS
5[b] inʿām NP, KK: iḥsān HS
6[a] niʿmetine NP, KK: turmaġına HS
9[a] neṣayıḥ NP, KK: naṣiḥat HS
9[b] anlardur velī NP: anlaruŋ durur HS, KK
11[a] ḫayra NP, KK: ḫayrdur HS
12[b] imān NP, KK: imānun HS

13. GÜNEHKĀRā saʿādetlü cānuŋ var
Eger ḳurtarıbilürseŋ selāmet

14. İrişdi müddet-i ʿömr āḫirine
Daḫı olmadı mı vaḳt-ı nedāmet

4.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Eger sen şāhdan ire baġruma oḫ
Şikāyet ḳılmayam belki diyem oḫ

2. Kime kim ʿışḳ odı virdi ḥarāret
Nicemā ḫām olursa oldı maṭbūḫ

3. Kime irişdise ʿışḳuŋ berātı
Bu ʿaḳluŋ nüsḫasını ḳıldı mensūḫ

4. Kime açıldısa iş bu ḥazā'in
Gözine ẕerre gelmez kesb-i endūḫ

5. Derūnda gizleyemez kimse ʿışḳı
Duḫānın ṭaşra vurur nār-ı efrūḫ

6. Ne cevr olursa ayruḳ yüz çevirmez
Eger dirile eylerse meslūḫ

13[b] ḳurtarıbilürsen NP, KK: ḳurta bilürsen
14[a] ʿömr NP: ʿömrün
14[b] nedāmet NP: ināyet HS
G. 4 NP: 138[a] HS: 5[a] KK: 5[a] MK[2]: 152[b] MK[3]: 171[a]
1[b] ḳılmayam NP, HS, MK[2], MK[3]: ḳılmazam KK; belki NP, KK, MK[2], MK[3]: belkim HS
2[b] ḫām NP, HS, MK[2], MK[3]: ġām KK
3[b] ḳıldı NP, KK, MK[2], MK[3]: itdi HS
4[a] açıldısa NP, KK, MK[2], MK[3]: irişdi HS
5[a] derūnda gizleyemez kimse NP, MK[3]: içinde gizleyemez ādem HS: derūnda kimse bilmez iş bu KK
5[b] vurur NP, KK: urur HS, MK[2], MK[3]
6[a] olursa NP, HS, KK, MK[2]: olur MK[3] ;ayruḳ NP, HS, MK[2], MK[3]: andan KK
6[b] dirile NP, KK, MK[2]: dirildi HS; meslūḫ HS, KK, MK[2]: melsūḫ NP

7. Kerem ehli ʿazīzler duta maʿẕūr
GÜNEHKĀRuŋ bu yolda oldıġın şūh

5.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Bu ben bīçāre bir dem olmadum şād
Ḳılaydum āḫiret dārına bünyād

2. Bu ʿaḳluŋ varmadı ḥükmi ileri
Velī nefsüŋ sözinden ḳıldı infād

3. Cihānuŋ ṭurmasın fikr eyledüm çoḳ
Velī gitmesini hiç ḳılmadum yād

4. Özüme sanʿat itdüm ḥırṣı baḫlı
Velī görinmedi gözlerime rād

5. Günāh ile geçürdüm bunca ʿömri
Yirüdür ger ḳılursam āh ü feryād

6. GÜNEHKĀRā iki ʿālemde her giz
Ḥaḳ'uŋ luṭfı gibi bulınmaz imʿād

7. *Eġsinā yā Ġıyāse'l müstaġiṣin*
Alıvir nefs-i ẓālimden bize dād

7[a] ehli NP, KK, MK[2], MK[3]**:** ide HS
7[b] şūh NP, HS, MK[2], MK[3]**:** süzzaḫ KK
G. 5 NP: 138[b] HS: 5[b] KK: 5[b] MK[2]: 153[a] MK[3]: 171[b]
2[b] velī NP, HS, KK, MK[2]**:** vel hīç MK[3]**;** sözinden NP, HS**:** sözini KK, MK[2]**:** sözde MK[3]**;** infād NP, HS, MK[2], MK[3]**:** inḳād KK
3[b] gitmesini hiç NP**:** hiç gitmesini HS, KK, MK[2], MK[3]
4[b] rād NP, HS, MK[2]**:** lād KK, MK[3]
5[b] ḳılursam NP, KK, MK[3]**:** idersem HS

6.

Fā‘ilâtün/ Fā‘ilâtün/ Fā‘ilâtün/ Fā‘ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sen şeha ʿaşıḳ olanlar cümle varından geçer
   Cān ü baş yaġma ḳılur her kārbānından geçer

2. Mülk-i ʿālem anuŋ olsa ẕerre gelmez gözine
   Tār ü mār eyler ḳamusın māl-ı Ḳārun'dan geçer

3. İçi ṭaşı pür olur envār-ı şevḳıla tolar
   Ḳahr ü lüṭfundan cihānuŋ nūr ü nārından geçer

4. Ger olırsa Şāh Edhem salṭanat terkin urır
   Tāc ü taḫtın bıraġur şehr-i diyārından geçer

5. İḫtilātı terk idüben ʿuzlet eyler iḫtiyār
   ʿİzz ü nāzından cihānun ʿitibārından geçer

6. Evvel āḫir arzusı dīdār-ı dost olır hemīn
   Cennetin ummaz Ḫudā'nuŋ ḫavf-ı nārından geçer

7. Ravża-i gülzār olursa meyl idüp ḳılmaz naẕar
   Göz yumup bu ʿālemüŋ naḳş ü nigārından geçer

8. Hulle-i cāhı döküp girer meẕellet şālına
   ʿĀlemüŋ bu raġbet-i faḫr ü vaḳārından geçer

G. 6 NP: 139[a] HS: 6[a] KK: 6[a] MK[2]: 153[a] - MK[3]
1[a] cümle NP, HS, KK: külli MK[2]
1[b] kārbānından NP, KK: kār ü bārından HS, MK[2]
2[b] eyler NP, KK, MK[2]: ider HS; Ḳārun'dan NP, KK: varından HS: mārından MK[2]
3[a] - pür KK; tolar NP, HS, MK[2]: hem ṭolısar KK
4[b] bıraġur NP, MK[2]: terk ider HS
5[a] idüben NP: ider HS, KK: ider hem MK[2]
7 - MK[2]
7[a] meyl idüp NP, KK: zerrece HS
8 - MK[2]
8[a] girer NP, HS: girüp KK
8[b] KK'de 9[b]

9. Bu GÜNEHKĀR-ı ẕelīli gör ki ne nadān durur
Kim bu fāni zevḳ çün nāmus ü ʿārından geçer

7.

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Taŋrı’dan niʿmet dilerseŋ niʿmet-i īmān yiter
Mürşid-i hādī gerekse āyet-i Ḳur’ān yiter

2. Bir yol isterseŋ ki ol seni ilete Cennet’e
Ol Ḥabīb’üŋ sünneti vü meẕheb-i Nuʿmān yiter

3. Yār ü yoldaş gerekse müslimīn iḫvān yiter
Var ʿadāvet baġlar iseŋ nefs ile şeyṭān yiter

4. Furşat isterseŋ ki ṭāʿat ḳılasın Allāh’uŋa
Ḳanı Ḥaḳ virdügi ʿömrüŋ müddeti meydān yiter

5. Muḫtelif edyānı dutma Taŋrı birdür ḥaḳ Resūl
Ehl-i sünnet ṭutdıġı yol āyin ü erkān yiter

6. ʿİbret isterseŋ cihān başdan başa ʿibret ṭolu
Ḳanı aṣluŋ ḳanı neslüŋ ya ḳanı ākrān yiter

7. Her ki iş bu ʿāleme ḳondı vü göçdi ṭurmadı
Bir biş on gün saŋa daḥı mürġ-i cān mihmān yiter

9[a] nadān durur NP, HS, MK[2]: feryād ider KK
9[b] - bu MK[2]; KK’de 8[b]

G. 7 NP: 149[a] HS: 22[a] KK: 20[a] MK[2]: 138[a] MK[3]: 158[a]

1[a] dilerseŋ HS, KK, MK[2], MK[3]: gerekse NP
2[a] ol seni ilete NP: seni ṭoġrı iletür HS: ol yol seni ilete KK: seni ol ilete MK[3]: seni ṭoġrı ilete MK[2]
3[a] gerekse NP, KK, MK[2], MK[3]: dilerseŋ HS; yeter NP, KK: var HS, MK[3]: pes MK[2]
3[b] baġlar iseŋ NP, HS, MK[2], MK[3]: gerekse KK
4[a] ḳılasın NP, KK, MK[2], MK[3]: itsen HS
5[b] yol NP, HS, MK[2]: bu KK, MK[3]
6[b] neslüŋ NP: ḳavmüŋ HS: ferʿüŋ KK, MK[2], MK[3]
7[a] iş bu NP, KK, MK[3]: geldi HS, MK[2]
7[b] saŋa daḥı mürġ-i cān mihmān NP, HS, KK: mürġ-i cān saŋa daḥı mihmān MK[2]; mürġ-i cān NP, HS, MK[2], KK: cān-i mürġ MK[3]

8. Ḳaç ḍalāletden şehā mekre düşersin key ṣaḳın
Sen seni nesne başardum ṣanduġuŋ ṭuġyān yiter

9. Dünyā içün ġam yime fikr eyle evvel ḥālüŋi
Ḫoş nasīḥatdür cihāna geldigüŋ ʿüryān yiter

10. Sen GÜNEHKĀRā ṣaḳın ḳüfrān-ı niʿmet olma kim
Bunca ʿömri ṣıḥḥat ile sürdügüŋ bürhān yiter

11. Neydügüŋ bilmek dilerseŋ hüccet-i ḳātıʿ saŋa
Şol günehkārlıġ ile aŋıldıġuŋ ʿünvān yiter

12. Dimegil kim nesnem yoḳdur faḳīrem müflisem
Her nefes kim ṣaġluġla geçdi dürr ü mercān yiter

8.

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. İy yārenler benüm göŋlüm benümle çoḳ cidāl eyler
Naṣīḥat virirem almaz muḫāl ḳīl ü ḳāl eyler

2. Dalālet eylerem ḫayra yönün şerre döner baḳmaz
Uyar iġvāsına nefsüŋ baŋa mekr ile āl eyler

3. Ḳaçan ʿaḳla uyar-ısa ṣalāha meyl ider bir dem
Döner nefs ile danışur bu ʿaḳl ile ḳıtāl eyler

8[a] - şehā MK[3]; ḍalāletden NP, HS, KK, MK[3]: melāletden MK[2]
8[b] ṣanduġuŋ HS, KK, MK[2], MK[3]: ṣanduḳuŋ NP
9[b] cihāna NP, KK, MK[2], MK[3]: dünyāya HS
10[a] ṣaḳın ḳüfrān-ı niʿmet olma kim NP, KK, MK[2], MK[3]: ḳüfrān-ı niʿmet olmaġıl HS
10[b] devrān NP, HS, KK: bürhān MK[2], MK[3]
11[b] aŋıldıġuŋ NP, KK, MK[2], MK[3]: geldigüŋ HS
12[a] + ben HS
12[b] nefes kim NP, HS, KK, MK[3]: nefesde MK[2]: geçdi dürr ü mercān NP, KK, MK[3]: geçdi dürr ile mercān HS: geçirdügüŋ mercān MK[2]
G. 8 NP:150[b] HS: 23[b] KK: 22[a] MK[2]: 139[b] MK[3]: 159[b]
3[b] - KK, MK[3]; danışur MK[2]: barışur NP, HS

4. Ḳaçan nefs ile ṣulḥ ide ne dilerse anı işler
Ara yirde bu ben bī-çāreye āḥir vebāl eyler

5. Bular her ne günāh itse yazalar benüm adıma
Ara yirden çıḳar anlar Ḫüdā benden süʿāl eyler

6. Ḫüdā'vende cevābum yoḳ be-ġāyet şermsāram ben
Bu ḥacletler beni yā Rabb ḳatuŋda küng ü lāl eyler

7. ʿİbādetde benüm nefsüm nisālardan daḫı kemdür
Velī gör ne ḥayāsuzdur ki daʿvā-yı ricāl eyler

8. Ḳatı ḥayrān zāram ki n'olısar bilmezem ḥālüm
Aŋa beŋzer ki bu yükler büküp ḳaddümi dāl eyler

9. İlāhī şūr ü şerrinden bu şeyṭānuŋ ḫalāṣ it kim
Yoluma ḥubb-i dünyāyı ḳurar faḫḫ ü ḥiyāl eyler

10. Dimişdür Muṣṭafā mü'min ḳuluŋ zindānudur dünyā
Benüm gözlerüme bu ḥırṣ anı Cennet-miṣāl eyler

11. Buŋa taḥḳīḳ inananlar çıḳar zerrīn ḳabalardan
Özine kesr-i nefs içün libāsın eski şāl eyler

12. Miṣalī bu GÜNEHKĀRuŋ şu bir zenbūra beŋzer kim
Düni güni ʿabeṣ yortar ne mūm eyler ne bal eyler

4[a] - KK, MK[3]
4[b] KK, MK[3]'de 3[b]
5[b] anlar HS, KK, MK[2] , MK[3]: bunlar NP
6[a] cevābum yoḳ NP, KK, MK[2], MK[3]: günāhum çoḳ HS
6[b] küng ü lāl HS, KK, MK[2], MK[3]: ḥor u ẕār NP
7[a] kemdür NP, KK, MK[2], MK[3]: kemter HS
8 - NP
8[b] yükler HS, MK[2]: yüklerüm KK, MK[3]
9[a] şūr ü şerrinden HS, KK, MK[3]: şerr ü şūrinden NP, MK[2]
9[b] ḳurar NP, KK, MK[2], MK[3]: durup HS; faḫḫ NP, HS, KK, MK[3]: ṭuraḳ MK[2]
11 - NP
12 - KK
12[a] - şu MK[3] ; zenbūra NP, MK[2], MK[3]: zenbūreye HS
12[b] güni NP, HS, MK[2]: gündüz MK[3]

9.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

+ - - -/ +- - -/ + - - -/ + - - -

1. Kimüŋ cānına ʿışḳ odı irür elbette cūş eyler
   Ṣıġışmaz içüne cānı ser-āġāz ü ḫurūş eyler

2. Bu bir kemter vucūdı gör ki neyler zerresi ʿışḳuŋ
   İçüp deryāları ḳanmaz aġular bulsa nūş eyler

3. Ne ḥarket eylese maʿẕūr olır ḫalḳuŋ arasında
   Kimesne ʿayb ü ṭaʿn itmez işiden dir ki ḫoş eyler

4. Bu dünyā kārgāhından bozılur cümle eşġāli
   Anuŋ kim ḳādir-i ḳudret yolını ʿışḳa ṭuş eyler

5. Eger olursa Şāh Edhem bıraġur tāc ü taḫtını
   Çıḳup zerrīn ḳabasından özünü köhne pūş eyeler

6. Veger bir peşşe olursa olur ʿanḳā-ṣıfat der-ḥāl
   Bu ʿışḳ meyḫānesinden kim ki bir curʿa nūş eyler

7. Bu ʿuşşāḳuŋ ḥālini vaṣf itdügi çün bu GÜNEHKĀR
   Ṣanur bir kimsedür ʿāşıḳ sözini kimse gūş eyler

8. Gör ol pervāneyi ʿāşıḳ ne resme atılur oda
   Ḳaçan bir şuʿleyi görse hemān-dem ʿışḳ cūş eyler

G. 9 NP: 133[a] HS: 18[a] KK: 17[a] MK[2]: 135[a] MK[3]: 155[b]

1[a] odı irür HS: odı ire NP, MK[2]: odı ki KK: odı düşer MK[3]; cūş HS, KK, MK[2], MK[3]: kār NP
2[b] deryāları ḳanmaz aġular NP, HS, MK[2]: aġuları ḳanmaz agular KK, MK[3]
3[b] ʿayb NP, HS, MK[2], MK[3]: ġayb KK
4[a] kārgāhından NP, KK, MK[2]: bār-gāhından HS; kārgāhında MK[3]
4[b] ḳādir-i ḳudret NP, HS, MK[2], MK[3]: yed-i ḳudret KK
5[b] ḳabasından NP: ḳabalardan HS, KK, MK[2], MK[3]
6[a] ger NP, HS, MK[2], MK[3]: gör KK; - bir KK; olursa olur NP, HS, MK[2]: olursa ki ol KK: olursa ki MK[3]
6[b] kim NP: her HS: ola KK: ki MK[3]; bir cur'a NP, HS, KK: cur'ayı MK[3]
7[a] ḥālini NP, HS, KK, MK[3]: ḥālin MK[2]; itdügi çün NP, KK, MK[2], MK[3]: eyledükçe HS; Günehkār NP, HS, KK, MK[3]: Günehkārı MK[2]
7[b] kimse NP, HS: her ki KK: kimesne MK[3]
8 - KK

10.

Fā‘ilâtün/ Fā‘ilâtün/ Fā‘ilâtün/ Fā‘ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Aŋlayan söz maʿnīsin oldur ki ʿaḳlı cānı var
   Ḳāyil oldur ḥaḳ söze kim dīni var īmānı var

2. Cāhilüŋ ḳavlin işitme kim ḥaḳīḳatsüz durur
   Ṭut ḳulaġuŋ ol söze kim ḥücceti bürhānı var

3. Ben müselmānam dimekle iş temām olmaz hemīn
   Zīrā İslām’uŋ niçe kim āyin ü erkānı var

4. Öldürigör nefsüŋi kim ʿāḳibet ölesidür
   Aŋa aldanma biş on gün ʿömrünüŋ meydānı var

5. Dünyā dārin yapmaġa ʿömrüŋi żāyiʿ eyleme
   Her ʿimāret kim görürsin ʿāḳibet virānı var

6. Sen libās içre görüben kimseyi ʿizzetleme
   Kim pelās içinde gizlü Taŋrı’nuŋ merdānı var

7. Bir kişi dört ḳat bükülüp yatsa ġāfil ṣanma kim
   Nüh felekden yuḳaru belki anuŋ seyrānı var

8. Bu giŋiş dünyāya maġrūr olma ʿişyān işleme
   Kim Cehennem gibi Ḥaḳ’uŋ ḥabsi var zindānı var

G.10 NP: 151[b] HS: 24[a] KK: 22[b] MK[2]: 14 [a] MK[3]: 16 [b]

1[a] kim HS, MK[2]: ki NP, KK, MK[3]
2[a] ḥaḳīḳatsüz durur KK, MK[2], MK[3]: ḥaḳīḳat söz budur NP: sözdür HS
3[a] müselmānum NP, MK[3]: müslümānam HS, KK, MK[2]
3[b] - nice HS; āyin ü erkānı var NP, KK: āyin var erkānı var HS; kim NP, HS: hem KK; - kim MK[3]
4[a] - kim MK[2]; kim NP: çün HS, KK, MK[3]
4[b] beş on NP, KK: ki beş HS, MK[2],MK[3]
5[a] eyleme NP, KK, MK[2], MK[3]: itme HS
6[a] içre NP, KK, MK[3]: içinde HS, MK[2]; görüben NP, KK, MK[2]: görüp HS; kimseyi NP, HS, MK[3]: ġayrı KK: kimseye MK[2]; ʿizzetleme NP, KK, MK[2], MK[3]: ʿibretleme HS
6[b] kim NP, HS, KK, MK[3]: ki MK[2]
7[b] seyrānı NP, KK, MK[2], MK[3]: meyedānı HS
8[a] olma MK[2]: olup NP, HS, KK, MK[3]
8[b] gibi NP, HS, MK[2], MK[3]: bigi KK; ḥabsi var zindānı NP, KK, MK[2]: ḥabsi ü zindānı HS, MK[3]

9. Bu fenā dünyāya her kim aldanur maḥrūm olur
Bilmez anı kim Ḫüdā'nuŋ Cenneti Rıḍvānı var

10. Key ḥamāḳatdür cihānuŋ naḳşına bil baġlamaḳ
Bilür iken Cennet'üŋ ḥūrisi vü ġılmānı var

11. Bunları farḳ eyler ol kim dünyeden bī-gānedür
Āḫiret ni'metlerine ẕerrece ʿirfānı var

12. Derd ehli olur iseŋ gel ṭabībe ʿarż ḳıl
Zīrā her derde ṭabībüŋ lā-cerem dermānı var

13. Ol ki īmān ehlidür sen anı ṣanmaġıl faḳīr
Key ġanī oldur ki anuŋ ṣıdḳı var īmānı var

14. Zāhid oldur ʿābid oldur kim Muḥammed şerʿini
Ṭutdı muḥkem yola girdi meẕheb-i Numānı var

15. Sen ḳuṣūruŋ bil velīkin kesme raḥmetden ümid
Çün bilürsin kim Ḫüdā'nuŋ faẓlı var iḥsānı var

16. Bir kişiye ṣun elüŋ kim seni tekmīl eyleye
Ḳaç katından ol kişinüŋ kim saŋa noḳṣanı var

17. Ḳaç ʿavāmuŋ ṣoḥbetinden el-ʿavāmü ke'l-ʿavām
Ṣūreta insāŋdur anlar maʿnīde şeyṭānı var

18. Ehl-i diller ṣoḥbetinden ḥālī olma cehd ḳıl
Ki anlaruŋ yirden göge ḫalḳ üstine rüçhānı var

9[a] aldanur HS, KK, MK^2, MK^3: aldanup NP; maḥrūm olur NP, KK, MK^2, MK^3: maḥrūm duru HS
10[a] bil NP, KK, MK^2: dil HS, MK^3
10[b] ḥūrisi NP, HS, KK, MK^2: ḥūr MK^3
13[a] ki NP, KK, MK^3: kim HS, MK^2; anı ṣanmaġıl NP, KK, MK^2, MK^3: ṣanma anı HS
13[b] oldur ki NP, KK, MK^2, MK^3: oldur kim HS; ṣıdḳı var NP, KK, MK^2, MK^3: dīn ile HS
14[a] şerʿini NP, KK, MK^2, MK^3: ümmeti HS
16[a] seni tekmīl eyle NP, KK, MK^2, MK^3: tekmīl eyle seni HS
17[a] ḳaç NP, KK, MK^3 : geç HS, MK^2; ke'l-ʿavām NP, HS: ke'l-hevām KK, MK^2, MK^3
17[b] ṣūreta insāŋdur anlar NP, KK: ki anlar ṣūretde insān HS, MK^2, MK^3
18[a] ṣoḥbetinden NP, KK, MK^2, MK^3: meclisinden HS; cehd ḳıl NP, KK, MK^2, MK^3: bir nefes HS
18[b] - ki MK^2

19. Sen muḥabbet ḳılur ısaŋ gel bu ehlu'llāha ḳıl
ʿİtibār itme aŋa kim dürri var mercānı var

20. Āḫiret şuġlüne meşġūl olanı gör ḳo anı
Kim anuŋ dünyā ucından ḳalbinüŋ sekrānı var

21. Sen bu īmāŋ niʿmetin virme yile küfrān ile
Saŋa ne nefʿ ide ol çün kendüye ḫüsrānı var

22. Sen bu dünyā külḫānını gülşen aŋladuŋ meger
Öyle ṣanduŋ ravżadur bu gül biter reyḥānı var

23. Gel bu Cennet bāġunuŋ raʿnālıġına ḳıl naẓar
Kim güli bī-hār açılur anda bir bostānı var

24. Şol kişi kim āḫiretin ṣatdı aldı dünyāyı
Saŋa ne nefʿ ide ol kim kendüye ḫüsrānı var

25. Ehl-i taḳva kisvetin ol kim riyā içün giyer
Kendü kāẕib daʿvāsında şeyḫine bühtānı var

26. Bu GÜNEHKĀRuŋ yüzine baḳmayaydı kimse hiç
Ḥamdü l'illāh sīnesinde Taŋrı'nuŋ Ḳurʿānı var

19[a] HS'de 18. beyit**;** sen NP, KK, MK[2], MK[3]**:** ger HS**;** ḳılur iseŋ NP, KK, MK[2], MK[3]**:** ider iseŋ HS**;** ḳıl NP, KK, MK[2], MK[3]**:** it HS
19[b] dürri var NP, KK, MK[3]**:** dürri ile HS
20[a] olanı gör NP, HS, MK[2], MK[3]**:** olı gör kim KK
20[b] ucundan NP**:** meyinden HS, MK[2], MK[3]**:** meysinde KK
21[a] virme yile NP, KK, MK[2]**:** yile virme HS**:** virme ile MK[3]
21[b] saŋa ne nefʿ ide ol çün kendüye ḫüsrānı var NP**:** izdiyād ol ḳuladur kim niʿmete şükrānı var HS, KK, MK[2], MK[3]
22 - NP
22[b] bu gül biter HS, KK, MK[3]**:** yā külli MK[2]
23 - NP
23[b] - bir MK[3]**;** kim KK, MK[2], MK[3]**:** ki HS**;** açılur anda HS, KK, MK[3]**:** anda açılur MK[2]
24 - NP
24[a] āḫiretin NP, HS, MK[3]**:** āḫiret KK**:** āḫireti MK[2]
24[b] - kim HS, MK[2]**;** kim KK**:** çün MK[3]
25 - NP, MK[2]
25[a] ol HS**:** her KK**:** şol MK[3]
26[a] kimse hiç NP**:** līki HS, MK[2], MK[3]

11.

Mefāʿilün/ Feʿilātün/ Mefāʿilün/ Feʿilün

\+ - + -/ + + - -/ + - + -/ + + -

1. Ṭut imdi cān ḳulaġın diŋle gör ne dir bu faḳīr
   Cihāna ʿibret ile baḳ ger olmaduŋsa żarīr

2. Niceye deg yatısarsın bu ġaflet içre ʿāzīz
   Uyan ki ḳāfile göçdi çalındı kūs ü nefīr

3. Beriyyesinde bu dehrüŋ uyudı ḳaldı özüŋ
   Olar ki irden uyandı irürdi menzile ir

4. İrişmedi ḳulaguŋa ṣadā-yı emr-i Raḥīm
   Racīme uyduŋ ol[ay]duŋ racīm-i emr-i ḥasīr

5. Felān işüm ne ḳıla[yu]m dimekde geçdi günüŋ
   Çüridi ṭūl-i emelde dükendi ʿömr-i ḳaṣīr

6. Ẕemāne cevrine ṣabr it cezaʿ fezaʿ ḳılma
   Çü bildüŋ anı kim irer *yasīrü baʿde ʿasīr*

7. Bu dünyā ẕīnetine olmaġıl igen meftūn
   Ḥisāb olasını aŋla naḳīr ü ger ḳıtmir

8. Bu ḥırṣ oduna cānuŋı yaḳup helāḳ itme
   Varına eyle kanāʿat mine'l ḳalīlü'l-keṣīr

G. 11 NP: 152[a] HS: 25[b] KK: 23[b] MK[2]: 141[a] MK[3]: 161[b]

1[a] - bu NP, HS, MK[2]**;** - gör KK**;** - diŋle MK[3]
2[a] yatısarsın HS, KK, MK[3]**:** yatısar NP**:** yatasın MK[2]**;** - bu KK**:** āzīz NP, HS, MK[2], MK[3]**:** ey āzīz KK
3[b] irürdi NP, KK**:** irdi HS, MK[2], MK[3]
4[a] irişmedi ḳulaġuŋa KK, MK[2], MK[3]**:** irişmedi ḳulaġına HS**:** irişme ḳula ki NP**;** ṣadā-yı HS, KK, MK[2], MK[3]**:** ṣadāsı NP**;** - emr KK, MK[3]
4[b] racīm-i emr-i ḥasīr KK**:** vara racīm NP, MK[3] **:** racīm-āver-racīm HS**:** racīm-var racīm MK[2]
5[a] ne ḳıla[yu]m dimekte NP, HS, KK, MK[2]**:** dimekte ne ḳılam MK[3]
6[b] irer yasīrü baʿde ʿasīr NP, HS, MK[3]**:** yusrin baʿde ʿusur KK**:** iriser baʿde ʿasīr MK[2]
7[b] olasını HS, KK, MK[2], MK[3]**:** olasın NP**;** - ger KK
8[a] cānuŋı HS, KK, MK[2], MK[3]**:** cānuŋ NP
8[b] ḳalīli keṢīr**:** ḳalīlü'l- keṣīr HS, KK, MK[2], MK[3] **:** ḳalīli ve'l-keṣīr NP

9. Yolını ṣıdḳ ile ṭutġıl bu dīn-i İslām'uŋ
Niçeye deg bu riyā vü ḥīle vü bu tezvīr

10. Ḳatuŋda niçelerüŋ bir pula irişmez eli
Senüŋ göziŋe görinmez ne deŋlü olsa keş̱īr

11. Ḫaber getürdi Ḫüdā'dan çü Ḥabībi Allāh'uŋ
ʿAceb ki olmadı özüŋ ḫaberler ile ḫabīr

12. Baṣīret ile bu ḫalkuŋ ḥāline eyle naẓar
Kimüŋ libāsı ḥarīr ü kiminüŋ eski ḥaṣīr

13. Kimisi ḫ̌āce-i fāḫir kimi faḳīr ü gedā
Kimisi mīr ü sipāhī kimisi şah ü veẕīr

14. Düriş bu nefsüŋ elinden özüŋi ḳurtarıgör
Niceye deg ola cānuŋ bu nefs elünde esīr

15. Eger irişmeye fażlı Ḥaḳ'uŋ GÜNEHKĀRa
Yaḳup kül eyleye anı ʿaẕāb-ı nār-ı saʿīr

12.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün / Mefāʿīlün
+ - - -/ + - - -/+ - - -/ + - - -

1. Bu dünyā kimseye ḳalmaz unutma ölümü zinhār
Bu ṣaġlıḳ pāyidār olmaz unutma ölümü zinhār

9[a] - bu HS
9[b] - niçeye deg MK[3]; bu riyā vü bu hīle NP, HS, KK, MK[3]: bu hīle bu riyā MK[2]
10 - NP
10[a] irişmez KK, MK[2], MK[3]: irmez HS
11[a] Ḫüdā'dan NP, HS, MK[2], MK[3]: Allah'tan KK
11[b] - ki NP; - özüŋ MK[2]; ḫaberler NP, KK, MK[2], MK[3]: ḫaberle HS
12 - NP
13 - NP: kimisi KK, MK[2], MK[3]: kimi HS; sipāhī KK, MK[2], MK[3]: siyāhī HS
14[a] özüŋi HS, KK, MK[2], MK[3]: özüŋ NP
14[b] nefs NP, KK, MK[3]: nefsüŋ HS: ten MK[2]
15[b] ʿaẕāb-ı nār-ı saʿīr MK[2]: bilüŋ ʿaẕāb-ı saʿīr NP, HS, KK, MK[3]; - bilüŋ HS
G. 12 HS: 19[a] MK[1]: 177[a] MK[2]: 136[a] MK[3]: 156[b] - NP - KK
1[a] unutma MK[1]: aŋadur HS, MK[2], MK[3]
1[b] unutma MK[1]: aŋadur HS, MK[2], MK[3]

2. Gelen geçer ḳonan göçer naṣib olduḳça yir içer
Ecel ʿömr ekinin biçer unutma ölümü zinhār

3. Beden bir gün olur ḥasta dilüŋ dutmaz olur beste
Ḳalursın şöyle dem-beste unutma ölümü zinhār

4. Niçe cemʿ ider iseŋ māl olur varişlerüŋ der-ḥāl
Ḳılurlar cānuŋ ḳil ü ḳāl unutma ölümü zinhār

5. Çü gelir üstüŋe ṭaġlar ecel gelüp yoluŋ baġlar
Ḳalur bu bāġçe vü bāġlar unutma ölümü zinhār

6. Sen anı şanma mālikdür ḥarām ise vebāllikdür
Helāl ise su'allikdür unutma ölümü zinhār

7. Ḳalur hep ellere māluŋ gerek senüŋ gerek elüŋ
İrişmez bir pula elüŋ unutma ölümü zinhār

8. Kefen ṭonuŋ olur yapraḳ üstüŋe biter gül yapraḳ
Ṭolar gözlerine ṭopraḳ unutma ölümü zinhār

9. Bozılur ṣūret-i niġārıŋ ṭolar ḳaruncalar aġzuŋ
Çüriyüp ḫāk olur meġazuŋ unutma ölümü zinhār

10. Ḳanı ḳardaşlaruŋ oġluŋ ataŋ anaŋ daḫı ehlüŋ
Seni maġrūr ider cehlüŋ unutma ölümü zinhār

11. İgen sevme bu dünyāyı olur bir gün başuŋ ḳayı
Gider başdan bu sevdāyı unutma ölümü zinhār

2[b] unutma MK[1]: aŋadur HS, MK[2], MK[3]
5 4. beyit MK[2]; - MK[3]
5[b] bāġçeler bāġlar MK[2]: bāġçe vü bāġlar HS, MK[3] ; unutma MK[1]: aŋadur HS, MK[2]
7 - HS, - MK[3]
7[a] Ḳalur hep ellere māluŋ gerek senüŋ gerek elüŋ MK[1]: Senüŋle gider āʿmālüŋ ḳalur vāriṣlere māluŋ MK[2]
7[b] unutma MK[1]: aŋadur MK[2]
8[a] üstüŋe biter gül HS, MK[3]: biter üstüŋde gök MK[1], MK[2]
8[b] ṭolar gözlerine MK[1], MK[2], MK[3]: gözlerine ṭolar HS: unutma HS, MK[1], MK[3]: aŋadur MK[2]
10[a] ataŋ anaŋ HS, MK[2],MK[3]: anaŋ ataŋ MK[1]
10[b] seni maġrūr ider MK[2], MK[3] : unutdurdı saŋa HS, MK[1]; unutma HS, MK[1], MK[3]: aŋadur MK[2]
11[a] olur bir gün HS, MK[1], MK[2]: bir gün olur MK[3]
11[b] unutma MK[1], MK[3]: aŋadur HS, MK[2]

12. Girü gelmez varan anda ḳalur ol ḳaragusında
ʿĀmel işleyü gör bunda unutma ölümü zinhār

13. Ḳanı ecdāduŋ ehlüŋ yire girdi ḳamu neslüŋ
Budur maʿnāsı bu faṣluŋ unutma ölümü zinhār

14. GÜNEHKĀRā günāhuŋ çoḳ günāh içün bir āhuŋ yoḳ
Daracıḳ daḫı rāhuŋ yoḳ unutma ölümü zinhār

15. Ṭoḳ evvel boynuŋa bindi daḫı ḫalḳa boyandı
Cihāndan kes bu pīvendi unutma ölümü zinhār

13.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün
+ - - - / + - - - / + - - - / + - -

1. Saŋa ḥāl diliyle her dem cihān söyler fenāyam dir
Ne umarsuŋ vefā benden ki pür cevr ü cefāyam dir

2. İşüm mekr ile ḥīletdür ḫaẕer ḳıl mekre aldanma
Ki ḫalḳa ṣaṭduġum cevdür velī gendüm-nümāyam dir

3. Benüm rengümi görenler ṣanurlar laʿl ü yāḳūtam
Cevāhirden ḫabersüzler bilimez kehrübāyem dir

12[b] unutma HS, MK[1], MK[3]: aŋadur MK[2]
13[a] ehlüŋ HS, MK[1], MK[3]: aṣluŋ MK[2]
13[b] unutma HS, MK[1], MK[3]: aŋadur MK[2]
14 MK[1]'de 15. beyit
14[b] unutma HS, MK[1], MK[3]: aŋadur MK[2]
15 MK[1]'de 14. beyit
15[a] ḫalḳa boyandı HS, MK[3]: rey-i ḫalḳa boyandı MK[1]: dirpendi MK[2]
15[b] unutma HS, MK[1], MK[3]: aŋadur MK[2]
G. 13 NP: 155[b] HS: 29[b] KK: 27[b] MK[2]: 145[a] MK[3]: 165[a]
2[a] ḥīletdür NP, KK, MK[3]: ḥīledür HS, MK[2]; ḫaẕer ḳıl NP, KK, MK[3]: ṣaḳın ol MK[2]
2[b] ṣaṭduġum cevdür velī HS, MK[2], MK[3]: ṣanduġum cevr ü velī NP: ṣaṭduġum cevdar ise ne kendüm buġday-nümāyam dir KK

4. Gözüŋi ġaflet örtmişdür seçemezsin ḫ^{v}ar-ı lengi
Saŋa ḥırṣ eyle gösterdi ki ḥing-i bād-pāyem dir

5. Ben ol zenven ki ʿālemde yüzüm gören olur ʿāşıḳ
Velī kimse murād almaz be-ġāyet bī-vefāyem dir

6. Ḫazā'īn cemʿ idenler ṭoymadı benden daḫı yortar
Gözine ẕerre gözükmez daḫı belki gedāyem dir

7. Ne idrāḳi var ʿavāmun ki özin ḳurtara benden
Ḫalaṣ olur mı gör evvel şular kim evliyāyem dir

8. Ben ol şaḫṣam ki olmadum saʿādet ehlüne yoldaş
Bilür beni cihān ḫalḳı ḳarīn ü eşḳıyāyem dir

9. Ata oġlına ḳaṣd ider ḳıyar ḳardaşına ḳardaş
Benüm içün olur āʿda şular kim eṣdıḳāyem dir

10. Baŋa göŋül viren kimse çıḳar her iḫtiyārından
Yüzüni ḫāk-i rāh idüp yoluŋda cān fedāyem dir

11. Bilürken bu GÜNEHKĀRı yine aldar ḳomaz dünyā
Beni terk eyleme zinhār ki her derde devāyem dir

---

4 - MK^{2}
4^{a} lengi NP, HS, MK^{3}: lengi anmaḳ eşki KK
4^{b} ḥing: خنكه PN , MK^{3} ; ceng HS ünkiç ; KK
5^{a} ki NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: kim HS
6^{a} yurtar NP, KK, , MK^{2} MK^{3}: turtar HS
6^{b} gözine HS, KK: gözüŋeNP; gözükmez NP: görünmez HS, KK, MK^{2}, MK^{3}
7^{a} ʿāvāmun HS: āʿvāmun NP, KK, MK^{2}, MK^{3}; - ki NP
9^{a} ider NP, HS, MK^{2}: eyler KK, MK^{3}
9^{b} kim NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: ki HS
10^{b} idüp NP, HS, MK^{2}, MK^{3}: eyler KK
11^{a} - bu NP, MK^{2}; Günehkārı NP, HS, KK, MK^{3}: Günehkārā MK^{2}

14.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

- + - -/ - + - -/ - + - -/ - + -

01. Āḫiret arzu idenler dünyeden dūr oldılar
Ẓulmeti terk eyleyenler pāk ü pür-nūr oldılar

02. İştihārundan cihānuŋ çekdiler el şöyle kim
Meskenet şālın bürünüp şöyle mestūr oldılar

03. Bunda merdūd eyleyenler yarın anda özini
Ḥaḳḳ huẕūrunda ḳamu merġūb ü makbūl oldılar

04. Ġam yime maġmūm olursaŋ bu fenā dārunda sen
Bunda hep maġmūm olanlar anda mestūr oldılar

05. ʿUcb ü kibr ile yüriyen kişiler merdūd olur
İʿtiẕāl ile sürenler ʿömri maġrūr oldılar

06. Sen GÜNEHKĀRā ümidüŋ kesme Ḥaḳḳ'dan cürm içün
Ḥaḳ nice ʿāṣīleri raḥmetledi maġrūr oldılar

15.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

+ - - - / + - - -/ + - - -/ + - - -

1. Beni gören ṣanur ṣūfī ki ḫoş tāc ü külāhum var
Ne bilsün zerḳa aldanur ki dem dem āh ü zārum var

2. Beni ben daḫı ṣanurdum bir işüm var Ḥaḳ'a lāyıḳ
Şol istidrāce aldanup ki yaʿnī ʿizz ü cāhum var

G. 14 MK: 178[b] - NP, - HS, - KK, - MK[2], - MK[3]
G. 15 NP: 159[b] HS: 34[b] KK:33[a] MK[2]: 149[a] MK[3]: 168[b]
1[a] - ki MK[3]
1[b] āh ü zārum NP, KK: ḳurı lāfum HS: kurı āhum MK[2],MK[3]
2 - NP
2 - var MK[2]
2[b] şol KK, MK[2], MK[3]: şu HS

3. ʿAmel defterlerin külli aradum ẕerre ḫayrum yoḳ
Naẓar her ḥarfe kim ḳıldum hemīn cürm ü günāhum var

4. Yavuz ʿāmalimi gör kim beni bir derde uġratdı
Ne ṭursam ṭurmaġa yirüm ne gitsem ṭoġrı rāhum var

5. Ben ol mürġ-i ẕebūnam kim yolum şahin ü mürg aldı
Ne ḳaçsam pāy-i reftārum ne uçarsam cenāhum var

6. Elüm bir ḫayr işe ṣunsam ẓamīrüm şerre saʿy eyler
Yönüm Ḥaḳ'a yolum ġayra ʿaceb fiʿl-i tebāḥum var

7. Ne tuḫfe bī-ḫayā ḳulam ki iḳrār eylerem cürme
Velī Ḥaḳ'dan utanmazven ʿaceb rūy-i siyahum var

8. Olupven ʿāciz ü ḫayrān girü kendü fiʿālümden
Bī-ḥamdi'llāh ki ḫayf itmez keremlü padişāhum var

9. Bu iḳrārı ḳılurven ki zarūretten durur bayıḳ
Zirā inkār ider olsam girü benden güvāhum var

10. Benüm fiʿlüme baḳarsan beni ben od olup yaḳdım
Velī bir şükrüm aŋadur ki cihān faḫrı penāhum var

11. Egerçi cürm-i ʿisyānum be-ġāyet ḥadden aşurdum
Göŋül ḳaṭʿ-ı recā ḳılmaz ki faẓl issi İlāhum var

---

3 - NP
3[b] kim KK, MK[2], MK[3]**:**ki HS**;** günāhum KK, MK[2], MK[3] **:**cünāhum HS
4[a] derde NP**:** ḍarbe HS, KK, MK[2], MK[3]
5[a] kim yolum şahin NP, KK, MK[2], MK[3]**:** ki yolumu bāz HS**:** mürg NP, HS, KK, MK[2]**:** mevt MK[2]
5[b] pāy-i reftārum NP, MK[2], MK[3]**:** yar-ı reftārum HS**:** pāy-ı rüfḳādem KK**;** ne NP, HS, KK, MK[2]**:** ki MK[3]
6 - MK[3]
7[a] ḳulam NP, HS, KK, MK[2]**:** ḳulın MK[3]**:**eyelerem NP, MK[2]**:** iderem HS, KK, MK[3]
7[b] utanmazven NP, MK[3]**:** utanmazam HS, MK[2]**:** utanmazdan KK
8[a] olupven NP**:** oluben HS, MK[3]**:** olup ben KK**:** oluven MK[2]**;** - ḫayrān MK[3]**;** - bī-zār MK[2]**:** girü NP, KK, MK[2], MK[3]**:** yine HS
9 - NP
9[a] ḳılurven ki KK, MK[2], MK[3]**:** ki ḳılıram HS
9[b] benden NP, KK, MK[2], MK[3]**:** bende HS
10[a] fiʿlüme baḳarsan NP, KK, MK[2], MK[3]**:** bu fiʿlüme baḳsan HS**;** beni ben od olup yaḳdım NP, HS, MK[2]**:**beni ben od oluben yaḳdı KK**:** beni od olup yaḳdı MK[3]
10[b] şükrüm NP, HS, KK, MK[3]**:** şükr**:** MK[2]**;** ki MK[2]**:** kim NP, HS, KK, MK[3]

12. İlāhī tevbe vü tevfīḳ rūzī ḳıl sen bize yā Rabb
Ve gerni ṣıfr-ı yed gitdüm gitdüm yaḳında ʿazm-i rāhum var

13. Eger benden sūʿal itseŋ getür ne iktisāb itdüŋ
Diyem dergāhuŋa maʿlūm GÜNEHKĀRam günāhum var

16.

Mefʿūlü/ Fāʿilātü/ Mefāʿilü/ Fāʿilün
- - +/ - + - +/ + - + +/ - + -

1. Revnaḳ [viren bu] ʿāleme faṣl-ı bahārı gör
Pür nūr ḳılup sürdi göŋülden gubārı gör

2. Āsār-ı raḥmetine Ḥaḳ'uŋ gel nażare ḳıl
İḥyā ne resme eyledi sebze-ẕārı gör

3. Baş açup el götürdügi Ḥaḳ'a [ki] ḥamd içün
Görmek dilerseŋ gel[e] serv ü çenārı gör

4. Vaḳt-i seherde nicesi ṭoldırdı ẕār ile
Her ḳuş dilince diŋle ve her mürġ zārı gör

5. Biŋ dürli dasıtan ile tesbīḥ ider Ḥaḳ'ı
Bir demde teferrüce gel mürg-i hezārı gör

12[a] rūzı ḳıl sen bize NP: hidāyet rūzı ḳıl HS: ki rūzı ḳıl sen bize KK: - sen MK[3]: hidāyet rūzī ḳıl MK[2]
12[b] ve gerni ṣıfr-ı yed gitdüm KK: ve gerni ḫāli bed gitdüm NP: vallāhi cürm ile gitdüm HS: vegerni eli boş gitdüm MK[3]: egerçi işde ben gitdüm MK[2]
13[a] iktisāb itdüŋ HS, MK[2], MK[3]: iktisābuŋ var NP, KK
G. 16 HS: 35[b] KK: 34[a] MK[2]: 150[a] - NP - MK[3]
1[a] viren bu: virdi HS, KK, MK[2]
1[b] ḳlıup MK[2]: ḳıldı KK: oldı HS
2[a] neżāre ḳıl HS: naẓar eyle KK: bir naẓar ḳıla MK[2]
3[a] - Ḥaḳ'a KK,HS; götürdügi HS: götürdügini KK: götürdi MK[2]
3[b] gele: gel baġā HS, KK, MK[2]
4[a] ṭoldurdı HS, KK: ṭoldurır MK[2]
4[b] - ve KK
5 HS'de 6. beyit

6. ʿIşḳuŋ hevāsıdur anı güyā ki germ iden
Kendilüg ile mi ḳılur ol ḳuş bu ẕārı gör

7. Arẕ-ı Ḫoten'den eyledi ʿazm meger ṣabā
Kim ḫoş muaʿṭṭar eyledi uş her diyārı gör

8. Eşcār aldı egnine evraḳ hüllesin
Giydi zümürrütden ḳaba bu ḫakisārı gör

9· Taḫt-ı zeberced üstine otırdı şāh-ı gül
Meydāna ʿizz ü nāz ile ol şeh-süvārı gör

10. Tiz itdi tiġ ü tirini çevre alup şehri
Yaʿni ḥimāyet itmek çün şāh-ı ḫārı gör

11. Eşcār aldı eline ezhār aḳçesin
Ḳıldı bu şāh ayaġına elvān niṯārı gör

12. Ġonce tebessüm idüb başın urdı izine
Taʿẓīm ḳılmaġa meger ol şehriyārı gör

13. Egdi benefşe boynını gül raġmına meger
Girdi kebūd cübbeye ṣusen bu ʿārı gör

14. Yaḳdı şaḳāyıḳuŋ cigerin būy-ı ḥaṣreti
Daġ urdı lāle baġrına gel lālezārı gör

15. Sāki-ṣıfāt elinde çü zerrīn ḳadeh ṭutar
Mestāne geldi meclise nergisi nigārı gör

---

6 HS'de 5. beyit
6[a] ki germ KK: ġūya-yı germ HS: güyā vü MK[2]
6[b] kendilüg ile KK, MK[2]: kendüden mi HS
7[a] ʿazm HS: güzer KK: ʿazmı MK[2]
8[a] evrāḳ KK, MK[2]: varaḳ HS
8[b] zümritden HS: zümüridin KK, MK[2]
9[b] meydāna HS, KK: seyrāna MK[2]; şeh HS: şāh KK, MK[2]
11[b] elvān nisārı HS: egvān KK: elvān şāhı MK[2]
13[a] raġmına KK, MK[2]: raġma HS
13[b] kebūd HS: kebūter KK: giyüp MK[2]
14[a] baġrına HS, MK[2]: nefirne KK
14[b] gel HS, KK: gül MK[2]
15[a] ḳadeh HS, MK[2]: nezeḫ KK
15[b] mestāne geldi HS, MK[2]: mestāne ṭutar geldi KK

17.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

\+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Beḳā ṣanma cihān mülki fenādur
   Ṭolu başdan başa cevr ü ʿanādur

2. ʿAnādur çekdügi hiç rāḥatı yoḳ
   Anuŋ kim dünyeden ḥaẕẕı ġınādur

3. Ḳanāʿatdür cihānda ḥaẕẕ-ı vāfir
   Ḳanāʿatsüz kişüler mübtelādur

4. Bilenler bunı mālın māre ṣaydı
   Çü bildi mālını ʿayn-i belādur

5. Ya şol kim dünyede ḳaydını gördi
   Ḳaraŋu ḳabr aŋa nūr ü żiyādur

6. Olar kim ġaflet ile sürdi ʿömri
   Ödi ḳorkusı yoḳdur bī-ḥayādur

7. Ẕihī devletlü ḳul kim yarın anda
   Liḳāsınuŋ cevābı merḥabādur

8. Bu ʿömri āhiret şuġline ḫarc it
   Ki dünyenüŋ ḳamu şuġli hebādur

9. Daḫı uṣanmaduŋ mı fānī evden
   Göŋül ol dāre baġla kim beḳādur

G. 17 NP: 161[a] HS: 36[b] KK: 35[a] MK[2]: 150[b] - MK[3]

2[b] dünyedan KK, MK[2]: dünyādan HS, NP: ġınādur NP, HS, KK: ʿanādur MK[2]
3[a] vāfir NP, HS, MK[2]: vānir KK
3[b] ḳanāʿatsüz NP, HS, MK[2]: ḳanāʿatdürsüz KK
4[a] mālın NP, KK, MK[2] : yālini HS
4[b] mālını NP, HS, KK: balını MK[2]
6[a] sürdi NP, HS, MK[2]: geçti KK
9[a] daḫı NP, HS, KK: āḫī MK[2]

10. GÜNEHKĀRuŋ murādı medh ü taḥsīn
Degildür līki sizlerden duʿādur

18.

16'lı hece ölçüsü

1. Gelmedi nefsüm yola ben bilmezem ḥikmet nedür
Taʿlīm idüp ögrenmedi taḥkīḳ-i dīn millet nedür

2. Adını müslümān eyledi āyīn erkān anda yoḳ
Rızḳu viren Ḥaḳḳ'dur ḳula özgelere ḥizmet nedür

3. Ecel ḳadeḥin zehr ile ṭolu ṣunupdur elüŋe
Baḳmayup aŋ'içdügüŋ şehd ü şekker şerbet nedür

4. Bilürsin āḫir ʿāḳibet ne menzīle iltür seni
Sen bunda şād ü şādmān zevḳ ü ṣafā ṣoḥbet nedür

5. Gel sen bu ʿizz ü nāzı ḳo yüz yire ur ṭopraḳleyin
Ḫor eyleyü gör nefsüŋi tā göresin ʿizzet nedür

6. Ḥaḳ saŋa ʿaḳl ü maʿrifet virdigi anı bilesin
ʿAḳlı ḳoyup nefse uyup bu ḳılduġun ḫabbet nedür

7. Ḥaḳ saŋa İslām tācını urmış ezelde başuŋa
Ḳadrini bilmezsin aŋun andan ulu niʿmet nedür

8. Ne ḫavf idersin ne recā ḳılduŋ ara yirde ẕelīl
Beŋzer kim itmedüŋ temiz kim nār ü ya Cennet nedür

G. 18 HS: 38[a] KK: 32[b] - NP - MK2 - MK[3]
1[a] ben HS: hiç KK
2[a] erkān KK: İslām HS
2[b] rızḳuŋ HS: rızḳı KK; özgelere KK: o gelenler HS
3[a] ḳadehin zehr ile KK:ḳadehüŋ zehrligi HS
5[a] yüz yire ur KK: yüzin ur HS
6[a] anı HS: ḥaḳı KK
6[b] ḳılduġun ḫabbet KK: itdigüŋ ḥabiş HS
7[a] saŋa HS: senüŋ KK
8[b] kim itmedüŋ temiz HS: ki temiz itmedüŋ KK

9. İrdi GÜNEHKĀR āḫire ʿömrüŋ henüz uyanmaduŋ
Ġafletde geçdüŋ bilmedüŋ ya farż ü ya sünnet nedür

10. Hey ġāfil olma aç gözüŋ fikr eyle āḫir ḥālüŋi
Var mı cevābuŋ ṣorsalar kimdür Eḥad Aḥmed nedür

19.

Mefʿūlü/ Mefāʿīlü / Mefāʿīlü/ Feʿūlün
- - + / +- - + / + - - + / +- -

1. Kimdür kim anı aldamadı dünye-i ġaddār
Ya ẓulm ile ḳatl itmedi bu çerḫ-i sitemkār

2. Sen ṣanma seni ṣaldı hemīn dehr cefāya
Ḳurtulmadı cevrinden anuŋ dünyāda deyyār

3. Kim geldi-y-ise yaydı metāʿın bu dükāna
Dir raḥtuŋı dinildi daḫı girmedi bāzār

4. Nice kişiler ṣandı benimdür bu cihānı
Bilmedi anı olmadı kimseye vefādār

5. Sermāye ile nice kişiler bu maḳāma
Virdi yile hep māyesini iy nice tüccār

6. Yitmez mi saŋa ʿibret eger var ise ʿaḳluŋ
Önüŋce geçen ḳāfileler mü'min ü küffār

9[a] irdi HS: irdüŋ KK; Günehkār KK: Günehkārā;henüz uyanmaduŋ KK: daḫı ayutmaduŋ HS
9[b] geçdüŋ HS: geçdi KK: ya farż HS tā farż KK
G. 19 HS: 39[a] KK: 38[b] - NP - MK2 - MK[3]
1[b] itmedi bu HS: eylemedi KK
2[a] dehr KK: dem HS
3[a] metāʿın: metāʿuŋ HS: metāʿını KK
3[b] - KK
4[a] cihānı KK: cihān HS
4[b] 3[b] KK
5[a] nice kişiler HS: niceler KK
5[b] hep māyesini ey HS: sermāyesini KK
6[a] saŋa KK: aŋa HS; ʿibret HS: bu ki KK
6[b] önüŋce KK: evvelüŋce HS

7. İşitme ṣaḳın sözini ol dīv-i racīmüŋ
Baġlamaya tā bilüŋe tesbīḥ diyü ẕünnār

8. Aŋsuzda yoluŋ çünki Baġdād'a yitişti
Key ṣaḳla metāʿuŋ ṭoludur fitne vü ʿayyār

9. Cellād-ı ecel itmedi bir kimseye ḥürmet
Hep birdür aŋa nīk ü bed ü fācir ü ebrār

10. Ẕinhār göŋül baġlama dünyāya GÜNEHKĀR
Aldamaya tā kim seni ol cīfe-yi mürdār

11. ʿİlm ile ʿamel ḳılmaz iseŋ fā'ide virmez
Ger ḳılurısaŋ buncılayın biŋ daḫı tekrār

20.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Ḳurı cismem hemīn ben cānum oldur
Bu cān içindeki cānānum oldur

2. Baŋa ben dimege yoḳdur mecālüm
Ki ben mücrim ḳulam sulṭānum oldur

3. Anı sevmek dürür dīn-i ḥaḳīḳī
Baŋa anı gerek īmānum oldur

7[a] ṣaḳın sözini ol HS: sözini Key ṣaḳın KK; - dīv KK
7[b] baġlamaya tā HS: balġama KK
8[b] fitne-i āʿyyār HS: fitne vü āʿyyār KK
9[a] itmedi HS: ḳılmadı KK
9[b] fācir KK: fāḫir HS
10[b] tā kim seni ol KK: seni tā kim bu HS
11[a] kılmaz KK: ider HS
11[b] ḳılırısaŋ KK: ider iseŋ HS
G. 2 NP: 163[a] HS: 40[a] KK: 38[b] MK[1]: 173[b] MK[2]: 151[b] MK[3]: 169[b]
1[a] ben cānum HS, KK, MK[2], MK[3]: sultānum NP
1[b] içindeki NP, HS, MK[2], MK[3]: içinde KK
3[a] dürür NP, HS, MK[2], MK[3]: dürdür KK

4. Cüdā düşdim ben ol dostuŋ elinden
Aŋun çün aġlarum efġānum oldur

5. Dilümde ẕikr ü tevḥīd itdigüm ol
Göŋülde āyet-i Ḳur'ān'um oldur

6. İçümde vecd ü ḥālāt-ı sülūkum
Ṭaşımda meẕheb-i Nüʿmān'um oldur

7. Ne deŋlü nefy-i iṯbāt eyler isem
Delīl ü hüccet ü bürhānum oldur

8. Ṣaġ olsam ḳamu andandur ḥayātum
Veger dertlü olam dermānum oldur

9. Ne ġam ger cürm ü ʿiṣyānum çoḳ olsa
Raḥīm ü raḥmet ü Raḥmān'um oldur

10. GÜNEHKĀRam bilür ḥālüm velīkin
Ümidüm aŋadur Ġufrān'um oldur

11. Zebūn oldum bu nefs elünde ʿāciz
Aŋun çün aġlarum efġānum oldur

21.

Mefāīlün/ Mfāīlün/ Mefāīlün/ Mefāīlün

\+ - - -/ +- - -/ + - - -/ + - - -

1. Kimüŋ kim göŋli içünde sever dünyāyı sevdādur
Zihī nādānıŋa her saʿyi ʿabesdür ḳurı ġavġadur

---

4 - NP, HS, KK, MK^2, MK^3 ; + MK^1
5 - NP, KK, MK^3
7 - KK
7^a nef-yi iṯbāt eyler isem NP, HS, MK^3: niʿmeti iṯbāt ider isem MK^2
8 - NP, - KK
8^a andandur HS: anadan MK^2
11 - KK
11^a elinde NP, HS, MK^2: elinden MK^3
G. 21 MK^1: 178^b - NP - HS - KK - MK2 - MK^3

2. Gelenler kendiden öŋdin ne deŋlü cemʿ-i māl itdi
Bıraḳdı gitdi ḳaldı ġayrilar yir görmez ʿamādur

3. Şular kim cemʿ idüp dirdi idi muḥtāca yidirdi
O buldı fānīde ancaḳ ḳalanı külli ġavġadur

4. Ya şol kim cemʿ-i māl itdi ḳoyup ḫarc itmeden gitdi
Şunı kesb eyledi ancaḳ özi bed-baḫt sekbādur

5. Ḥesābuŋ kendözin virdi ṣafāsın ġayriler sürdi
Baŋā bāḳī ḳala dirdi yirinüŋ nār ü süflādur

6. Ẕihī aḥmaḳ bilür iken görüp dünyāya meyl eyler
Ne derde düşdigin görmez gözinden ednā bī-nādur

7. Şular kim aŋladı bildi cihānuŋ terkini urdı
Buradan varıcaḳ yurdı anuŋ Firdevs-i āʿlādur

8. Anuŋ niʿmetleri bāḳī yüriyüp devr ider sāki
Biten niʿmetlerüŋ dadı şekerden ḳanddan eḥlādur

9. Tükenmez niʿmeti dāʿim erilmez devlet[i] kāʿim
O dāruŋ cümle erkānı be-ġāyet ḫūb ü raʿnādur

10. Ḳatı rūşen durur nūrı yıḳılmaz köşk-i maʿmūrı
Eger ġılmān eger ḥūri güzeller şöyle ḥüsnādur

11. Yigitler cümle pir olmaz vücūdı ḥastlıḳ bulmaz
Yaşar daḫı ebed ölmez dükenmez ʿömri ebkādur

12. Egerçi kim GÜNEHKĀRuŋ elinden didigi gelmez
Velī maḳsūdı bu ḫalḳa delālet birle iʿzādur

22.

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. İnanma dünyā ḳavline ki ʿaḥdine vefāsuzdur
   Yalan söyler seni aldar ki fānīdür beḳāsuzdur

2. Eger ẕerrīn libās ile seni ẕeyn itse aldanma
   Zīrā bir ṭon biçüpdür kim yiŋi yoḳdur yaḳasuzdur

3. Senüŋem didügi belki saŋa mekr ile āl eyler
   Nice senüŋ bigi şaḥṣa senüŋem dir ḥayāsuzdur

4. Eger sırça serāy içinde bislerse inanmaġıl
   Zīrā bir dāre iltiser ḳapusı yoḳ bacasızdur

5. Çevür bu dünyeden yüz āḫiret dārine meyl eyle
   Teferrüc ḳıl ne raʿnādur beḳādur hem fenāsuzdur

6. O dāruŋ ehlinüŋ işi hemişe ʿıyş ü ʿişretdür
   Ki dāʿim artar eksilmez belāsı yoḳ ʿanāsuzdur

7. Riyā ile ʿamel ḳılsaŋ anı sen tāʿate ṣayma
   ʿİbādet aŋa eydürler ki ḫālişdür riyāsuzdur

8. Şolar kim dünyā ḥubbına be-ġāyet ḥırṣ ile düşdi
   Elin çekmişdür aḫretden ümīdi yoḳ recāsuzdur

9. Gel imdi var ise ʿaḳluŋ bu dünyāya göŋül virme
   Zīrā bu bir marażdur kim ʿilācı yoḳ şifāsuzdur

G. 22 NP:151[a] HS: 24[a] KK: 22[a] MK[2]: 139[b] MK[3]: 160[a]

1[b] seni aldar NP, HS, MK[2]: vefāsızdur KK, MK[3]
3[a] - belki MK[2]
3[b] bigi şaḥṣa NP: gibi şaḥṣı HS, KK: gibi şaḥṣa MK[2], MK[3]
5[a] yüz NP, MK[3]: yüzüŋ HS, KK, MK[2]; eyle NP: it HS, KK, MK[2], MK[3]
5[b] beḳādur NP, KK, MK[2], MK[3]: beḳāsızdur HS; - hem HS
7[a] ḳılsaŋ NP, KK, MK[2], MK[3]: itseŋ HS;
8[a] kim HS, KK, MK[2]: ki NP
9[b] ẕīrā bu NP, MK[2]: ki ẕīrā HS, KK, MK[3]

10. Ne deŋlü ẕāhid olursa baḫīl uçmaḳa girmez bil
Baḫīl oldur ki ḫayr itmez seḥāsı yoḳ ʿaṭāsuzdur

11. Cihānuŋ cevrine ṣabr it igen feryād ü ẕār itme
Kimi gördüŋ bu ʿālemde ki cevri yoḳ cefāsuzdur

12. Ḳaçan bir kimseyi görseŋ ki ġāyet şād ü ḫürremdür
Sen anı ṣaŋmaġıl kim bir belāya ibtilāsuzdur

13. GÜNEHKĀRĀ günāh içün ümidüŋ kesme raḥmetden
Zīrā ʿālemde kim vardur ki cürmi yoḳ ḫaṭāsuzdur

23.

Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

1. Ne resme ṣayd itdi seni bu dirhem ü dīnārı gör
Aldadı cümle ʿālemi bu fitne vü ʿayyārı gör

2. Virdüŋ cevāhir gencini alduŋ bu sahte parasın
Aç gözüŋi eyle naẕar beyʿ itdügüŋ bāzārı gör

3. Bal aŋladuŋ hiç bilmedüŋ ṣalduŋ belāya cānuŋı
Dön girü furṣat var iken bu cānuŋı ḳurtarıgör

4. Ḳavlüŋe baḳ fiʿlüŋe baḳ tā aŋlayasın ḥālüŋi
Fiʿle muvāfıḳ var mıdur dilüŋdeki güftārı gör

10[a] olursa NP, KK, MK[2], MK[3]: olursaŋ HS
11[b] ṣabr it NP, KK, MK[2], MK[3]: ḳatlan HS
12[a] ki ġāyet NP, HS, KK, MK[2]: be-ġāyet MK[3]
12[b] bir NP, KK, MK[2], MK[3]: ol HS
13[a] ümidüŋ NP, HS, KK, MK[3]: ümidüm MK[2]; kesme NP, HS, KK, MK[3]: kesmezem MK[2]
13[b] ẕīrā ʿālemde kim NP, KK, MK[3]: ki ẕīrā ʿālemde ki HS
G. 23 NP: 153[a] HS: 26[b] KK: 24[b] MK[2]: 142[a] MK[3]: 162[b]
1[b] - ʿālemi NP
2[a] sahte NP, HS: saḫsı KK, MK[2], MK[3]
2[b] itdigüŋ HS, KK, MK[2], MK[3]: itdüŋ NP
3[a] - hiç NP, HS, MK[2], MK[3]; cānuŋı NP, KK, MK[2], MK[3]: kendüŋi HS
3[b] - girü HS
4[a] fiʿlüŋe NP, KK, MK[2], MK[3]: ḫālüŋi HS; tā NP, HS, MK[2], MK[3]: pes KK
4[b] muvāfıḳ var mıdur NP, KK, MK[3]: muvāfıḳmıdur HS, MK[2]

5. Ulu kiçi ʿālem ḳamu dünyāya virdi göŋlini
Bir kişi var mı redd ide bu cīfeyi mürdarı gör

6. Şol ehl-i taḳvā ṣandıġuŋ ḥāline gel eyle naẓar
Elüŋdeki tesbīḥ ile bilindeki ẕünnārı gör

7. Nefsüŋ hevāsı baḥrine ġarḳ oldı cānuŋ ser-te-ser
Ġafletden açup gözüŋi aŋduŋ mı istiġfārı gör

8. Ṣıdḳı olan ʿāşıḳlaruŋ yolına cān olsun fedā
Ẓahirdeki ezkārı vü bāṭındaki envārı gör

9. Nice ḫarāb olduŋ ise gel mürşide arż it ḥālüŋ
Sen yıḳdıġuŋ virāneyi nice yapar miʿmārı gör

10. Dünyā gülistānın saŋa ġaflet müzeyyen gösterür
Hey ġāfil olma sen delü çevre yanuŋda ḫārı gör

11. Biŋ yıl yaşarsaŋ dünyede āḫir ecel virmez emān
İste cihānı ser-te-ser ḳurtulmadı deyyārı gör

12. Dimez ki ol sulṭān durur ya ḳul ya ʿālī-şān durur
ʿĀlem aŋā yeksān durur hep fāḫir ü ebrārı gör

13. Aldanma buŋā āl ile sür ʿömrüŋi ḫoş ḥāl ile
Ḳalma yabanda ḳāl ile Ḥaḳ'dan yaŋa yol varı gör

14. Bir gūr içinde bir niçe emvātı medfūn itseler
Açsaŋ girü farḳ ola mı sulṭān ile ḳulları gör

6[a] gel eyle NP, HS: eyleseŋ KK: eyle naẓar MK[2],MK[3]
6[b] ile NP: vü HS, MK[2]: gör KK: ü MK[3]
7[b] açup gözüŋi NP, HS, KK, MK[3]: gözüŋ açup MK[2]; aŋduŋ KK, MK[2], MK[3]: alduŋ NP, HS
8[a] cān olsun NP, MK[2], MK[3]: cān olur HS: olsun cān KK
10[b] sen NP, MK[2]: ey HS, KK; - sen MK[3]
11[a] biŋ NP, HS, KK, MK[3]: yüz MK[2]
12[a] - durur MK[2]; ol NP, KK: bu HS, MK[2], MK[3]
12[b] hep NP, MK[3]: hebb HS: hem KK; fāḫir NP, HS, MK[3]: fācīr KK
13[a] + ki MK[2]
13[b] - yaŋa HS
14[a] gūr NP, HS, KK, MK[2]: gūŋ içre MK[3]; medfūn itseler NP, KK, MK[2]: medfūnı gör HS

15. ʿİbret gerekse gözüŋe baḳ ehl-i ḳabrüŋ ḥāline
Bunda bilürken ʿıyşını anda gelen ḥālları gör

16. Sen bu GÜNEKĀRuŋ şehā aldanma ḳurı lāfına
Ḳavlindeki iḳrārı ḳo fiʿlindeki inkārı gör

17. MÜCRİM dilerseŋ cānuŋa Ḥaḳḳ'dan ʿināyet irişe
Ṭut yüzüŋi dergāhına yalvarı gör yalvarı gör

24.

Mefāīlün/ Mefāīlün/ Mefāīlün/ Mefāīlün

\+ - - -/ +- - -/ + - - -/ + - - -

1. Sevünme dünyā varına ki dārı pāyidār olmaz
İki gün gösterür ṣūret bozılur ber-ḳarār olmaz

2. Niçe şāhlar yüzin gördüŋ niçenüŋ ḳaṣrına girdüŋ
Kimüŋ bünyādını gördüŋ ki āḫir tārümār olmaz

3. Bunuŋ her devleti letdür ṣafāsı ʿāyn-ı mihnetdür
Yalandur belki ʿādetdür yalana ʿitibār olmaz

4. Cihāna mālik olursaŋ sevünme iftiḫār itme
Çü bildüŋ mülk-i fānīdür bunuŋla iftiḫār olmaz

5. Ṣadakat ṣūretin virür velī ḳaṣdı ʿadāvetdür
Dönüp iʿrāż ider senden senüŋle ṭoġrı yār olmaz

6. Saŋā dünyā senüŋem dir seni şādān ider biş gün
Ḳaçan bir ḥüzn ü ġam gelse senüŋle ġam-güsār olmaz

15[a] gözüŋe NP, HS, MK[2], MK[3]: gözüŋle KK
15[b] ʿayşını NP, KK, MK[2]: ḥālini HS: aşuŋı MK[3]; gelen KK, MK[2], MK[3]: geleŋ HS: gören NP
16[a] - şehā HS
16[b] iḳrārı ḳo fiʿlindeki inkārı NP, KK, MK[2]: inkārı ḳo fiʿlindeki iḳrārı HS: inkārı NP, HS, MK[2]: iḳrārı KK, MK[3]

G. 24 NP: 130[a] HS: 14[a] KK: 13[a] MK[2]: 132[a] MK[3]: 175[a]

1[a] varına HS, KK, MK[3]: dārına NP, MK[2]
2[b] ki NP, KK, MK[2], MK[3]: kim HS
6 - MK[3]
6[b] ḥüzn NP, KK, MK[2]: ḫavf HS

7. Saʿādet ehli oldur kim ola öz nefsine ġālib
Yüzüm ayaġına ṭopraḳ ki nefsine şikār olmaz

8. Kime fer virdi ʿālem kim aŋa ḳıldırmaya feryād
Ya kim cemʿ eyledi māl kim ṣoŋında āh ü zār olmaz

9. Bilürem ṣanma sen seni ḥaḳīḳat belki bilmezsin
Bilenlerden ṣor aḥvāli ki dīnde şeyn ü ʿār olmaz

10. Şu kim bilenlere uydı bilinüŋ n'eydügin bildi
Özi bildügine uyan bilüŋ kim ber-ḫüdār olmaz

11. Ulular silkine uyġıl özüŋi ol yola ḳoyġıl
Senüŋ bildügüni ḳoġıl yaluŋuz ṭaş divār olmaz

12. Kim urdı barmaġın bala aŋa çekdürmedi belā
Ya kimdür loḳma-i ḥelvā yir āḫir zehr-i mār olmaz

13. Bu devlet dārına zinhār yiŋülüp arḳaŋı virme
Seni aŋsuz helāk eyler ki bu muḥkem divār olmaz

14. Çü bildüŋ dünyenüŋ ḥālin işitdüŋ baʿżı evṣāfın
Yönüŋi āḫrete dönder ki aŋun gibi dār olmaz

15. Müsellem andadur şādī şekerden ṭatludur dadı
Ki bāḳī cümle bünyādı bozılup tārümār olmaz

---

8 - MK^3
8^a ḳıldırmaya NP, KK: ḳıldırmadı HS, MK^2
8^b māl ki NP, KK: zer kim HS, MK^2
9 - MK^3
9^b dīnde NP, KK, MK^2: dünyāda HS
10 - MK^3
10^a bildi NP, HS: ṭutdı KK, MK^2
11 - MK^3
11^a silkine NP, KK, MK^2: senligine HS: ḳoġıl NP, HS, KK: ḳolḳol MK^2
11^b bildügüni NP, HS, MK^2: bildügi KK; ḳoġıl NP, HS, KK: ḳoyġıl MK^2
12 - MK^3
12^a bala NP, HS, KK: bala ki MK^2; belā HS: bāle NP: bālā KK
13 - MK^3
13^a yiŋülüp NP, HS, KK: yilüp MK^2
13^b ki bu NP: bu bir HS, KK, MK^2
14^a - MK^3; dünyenüŋ HS, MK^2: dünyā NP: dünye KK; evṣāfın KK: aḥvālin NP, HS, MK^2
14^b yönüŋi āḫrete NP, HS, KK: yönüŋ ahrete MK^2; gibi NP, HS, KK: bigi MK^2
15^b ki bāḳī NP, KK: ebeddür HS: bāḳīdür MK^2, MK^3

16. Kimün kim göŋlüne gelse fülān nesne benüm olsa
Gelür ḳarşusına ḥażır kazanc ü kesb ü kār olmaz

17. Aŋun evrāḳ-ı eşcārı görinür dā'imā ḥaḍrā
Zīrā ıssı ṣovuḳ olmaz ḫazān ü ḳış ü ḳar olmaz

18. O yinen dürlü niʿmetler olupdur nūr ile biryān
Oda bişmek degül ḥācet ki anda dūd ü nār olmaz

19. İçilen cān şerbeti yaḫşī Kevṯer dinilür aŋa
Ṣūdāʿı derd-i ser virmez ya ḫamrında ḥumār olmaz

20. Şu gülzār-ı reyāḥīn kim ḳoḳar ḳoḳısı cānlarda
Aŋun çiçekleri solmaz aŋun gülinde ḫār olmaz

21. O meclis ehlinüŋ cānı hemīşe şād ü ḥürremdür
Melāl ü ḥüzn ü ġam bolmaz göŋüllerde gubār olmaz

22. Ya ol ḥūrīlerüŋ ḥüsni ki ṣunʿinden yaratmış Ḥaḳ
Bu diller anı vasf itmez ḥisāb ü ya şümār olmaz

23. Bu zevḳ ü ʿayş ü mevṣūfı olupdur ṣoḥbet-i bāḳī
Dükenmez lezzeti dā'im aŋa ḥadd ü kenār olmaz

24. Ya ol köşk ü ḳuṣūruŋ kim cevāhirdendür esbābı
Zeberced laʿl ü yāḳūtdur kiraç ü ṭaş divār olmaz

17[a] evrāḳ-ı eşcār NP, HS, KK: eşcār-ı evrāḳ MK^2, ḥarḍā NP, KK, MK^2, MK^3: ḥaẓrā HS
17[b] zīrā ıssı ṣovuḳ olmaz NP, MK^2, MK^3: bu kim görem şitā bile HS; ıssı NP: sinī KK; ḳar NP, KK, MK^2, MK^3: yaz HS
18[a] olupdur NP, MK^2, MK^3: olupdur ki HS: ki olupdur KK
18[b] ki anda dud-ı nār NP, KK, MK^3: daḫı külünde ḫār HS. Ki anda nūr-ı tāb MK^2
19 - HS; + ki NP, KK, MK^3
19[a] cān şerbeti NP, MK^3: şerbet-i cān MK^3; cān NP, MK^3: cam KK
20[a] ḳoḳar ḳoḳısı NP: olur ḳoḳısı HS: tüter ḳoḳısı KK, MK^2: düter ḳamusı MK^3
20[b] aŋun çiçekleri solmaz aŋun NP, HS, MK^2, MK^3: çiçekleri solmaz aŋun; aŋun NP, MK^2, MK^3: daḫı HS: aṣlā KK
21[b] ḥüzn ü ġam NP, KK, MK^2, MK^3: ġām ü ḫūn HS
22[b] - ya KK, MK^3; ḥisāb ü ya NP, KK, MK^3: daḫı ʿaded HS: aḥṣāb ü MK^2
23[a] mevṣūfı olupdur NP: mevṣūfı kim oldur HS, KK, MK^2, MK^3; kim: ki MK^2, MK^3
24[a] ḳuṣūruŋ NP, KK, MK^2, MK^3: ḳaṣrun HS; cevāhirdendür HS: cevāhir dürür NP, KK: cevāhirdür MK^2, MK^3

25. Her eṭrāfa naẓar ḳılsaŋ żīyā vü nūr-ı rūşendür
Ḳaraŋudan eşer yoḳdur zīrā leyl ü nehār olmaz

26. Bu niʿmetler ki ẕikr oldı ḳamusı rāyegān aylaḳ
Kimesne almaz ü ṣatmaz aŋa narḫ ü şiʿār olmaz

27. O dürlü ḳuşlaruŋ eti ki ḳudretden gelür ḥāżır
Yiyenler aṣlını bilmez zīrā ṣayd ü şikār olmaz

28. GÜNEHKĀRā çü bildüŋ kim uzaḳ yola sefer vardur
Düriş zād ü zevāduŋ düz o yolda şār bāzār olmaz

29. Şu kim bunda sefer-ẕādın müheyyā ḳıldı müstevfī
Anuŋ şādisine her giz melāl ü inkisār olmaz

25.

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Kimüŋ bünyādını gördüŋ ki ʿālemde ḫarāb olmaz
Ya bir baġr ü ciger var mı ki bu oddan kebāb olmaz

2. Yigitlige ġurūr itme unutma ölümi ẕinhār
Nice etfāli görmişsin ecel irüp şebāb olmaz

3. Varacaḳ yiri fikr eyle ki ġāyet dār-ı ẓulmettür
Żiyā bundan iletmezseŋ ol oda nūr ü tāb olmaz

25[a] żīyā ü nūr-ı rūşendür NP, KK, MK^2, MK^3: żīyā virür nūr-ı rūşendür HS
26[a] ḳamusı NP, KK, MK^2, MK^3: ḳamu HS; rāyegān NP, KK, MK^2, MK^3: rāyegār HS
26[b] aŋa narḫ ü NP, MK^2, MK^3; ol ilde il ü KK; şiʿār NP, MK^3: şikār HS: şār KK
27[b] aṣlını NP, KK, MK^2, MK^3: eczāsın HS, KK; zirā NP, KK, MK^2, MK^3: bu kim HS
28[a] - kim MK^2; çü bildüŋ NP, KK, MK^2, MK^3: çü sen bildüŋ HS; kim NP, HS: ki KK, MK^3; vardur NP, KK, MK^2 ,MK^3: olur HS
28[b] - düz MK^3; düz NP, KK, MK^2: dür HS; o NP, HS, KK, MK^3: bu MK^2; şād bāzār NP, MK^2: il ü şār HS, KK, MK^3
G. 25 NP: 139[b] HS: 6[b] KK: 6[a] MK^2: 153[b] - MK^3
2[a] itme NP, MK^2: olup HS: olma KK
3[a] varacaḳ MK^2: vara şol NP, HS: yüri şol KK;eyle NP, MK^2: işle HS

4. Olar kim dār-ı dünyāda anuŋ ḳaydını görmişdür
Saʿādetlü ḳul anlardur ki ol evde ʿaẕāb olmaz

5. Ḳara ṭopraḳ olup diller çürüyüp küng ü lāl olmış
Biri birisine her giz sü'āl ü ya cevāb olmaz

6. Ne yimek içmek almaḳ ne ṣatımaḳ ḫōd seyr itmek
Hemīn yatmaḳdur işleri velīkin ḫurd ü ḥāb olmaz

7. Eli hiç nesneye irmez dürilmiş defter-i aʿmāl
Birinden bir ʿamel gelmez yā ecr ü ya ṣevāb olmaz

8. Ne deŋlü sevgilü yāruŋ olursa ḳatına varsuŋ
Eger biŋ kez nidā ḳılsaŋ saŋa bir kez cevāb olmaz

9. GÜNEHKĀRā ne ġāfilsin ki bunca söz eṣer ḳılmaz
Ẓirā hiç bir işüŋ yoḳ kim saŋā andan ʿiḳāb olmaz

26.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Ṣafā bulmayısarsın ṣūfī ḳardaş
Ḥelālden yimeyince etmek ü aş

2. Ṣafāsuz ṭaʿatüŋde revnāḳ olmaz
Eger bir dem ḳoyasuŋ yire biŋ baş

3. Ṣūfī oldur naẓar ḳılmāya naḳşa
Murādı olmayunca anda naḳḳāş

5[b] birisine her giz NP, KK, MK[2]: birine her giz kim HS
6[a] seyr itmek KK, MK[2]: seyrān itmek NP: sīr ü seyr HS.
7[a] aʿmāl, MK[2]: aʿmāli NP, HS, KK
G. 26 NP: 140[a] HS: 7[a] KK: 7[a] MK[2]: 154[a] - MK[3]
1[a] bulmayısarsın NP, MK[2]: bulmayasın HS, KK; ḳardaş NP, MK[2]: ḳarındaş HS, KK
1[b] yimeyince NP, KK, MK[2]: olmayınca HS
2[a] ṭaʿatüŋde NP, KK, MK[2]: ṭaʿatüŋden HS
2[b] bir dem ḳoyasın yire HS, KK: bir demde biŋ kez ḳoyasın NP: bir demde kez ḳyasın MK[2]
3[a] ṣūfī oldur NP, KK: oldur ṣūfī HS ; ḳılmaya NP, KK: ḳılma HS

4. Cihān bir nūr durur faż̧l-ı Ḫüdā'dan
Gözüŋ aç ger degülseŋ miṣl-i ḫuffāş

5. Ḳabūl olmaz riyā-yile ʿibādet
Eger biŋ kerre ursaŋ başıŋa ṭaş

6. Ṣūfī oldur ola ehl-i tevażuʿ
Tekebbürlük idüp ḳaldırmaya baş

7. Ṭaşumda ṣūretümdür ṣūfī ẕāhid
İçümde sīretümdür rind ü ḳallāş

8. Benüm ẓannum budur ki ʿālem içre
Ben itdügüm işi itmedi nebbāş

9. GÜNEHKĀRĀ senüŋ gibi cihānda
Geŋez bulınmaya bir ḳalbi ḳulmaş

27.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Göŋül gözgüsini sil ḳalmasun pas
Dilerseŋ Ḥaḳ ḳatında olasın ḫāṣ

2. Ayaguŋ meskenetden ṭaşra başma
Pelāṣuŋ yirine geyseŋ ḫaṣü'l-ḫāṣ

3. Riyā vü kiẕb ile iş başa varmaz
İçüŋde olmayınca ṣıdḳ ü iḫlāṣ

5[b] biŋ kerre ursaŋ başuŋa ṭaş NP, KK, MK[2]: bir dem ḳoyasın yire biŋ baş HS
6[a] oldur NP, HS, MK[2]: oldur ki KK; tevażuʿ NP, KK: tevażżuʿ HS, MK[2]
8[b] nebbāş NP, KK: nevbāş HS: beşāş MK[2]
9[a] gibi NP, HS, KK: iki MK[2]
9[b] ḳumlaş NP, HS, MK[2]: ḳallāş KK
G. 28 NP: 140[b] HS: 7[b] KK: 7[b] MK[2]: 154[b] - MK[3]

4. Yüri var pehlüvānlıḳ daʿvā ḳılma
Ḳılursaŋ gel berü nefsüŋ itin baṣ

5. Ṣaḳın sen ṣādlıḳ bünyādın itme
Ḳatuŋda ḳardeşüŋ eyler iken yaṣ

6· ʿAmelde süst ü ʿāciz līki dünyā
Göricek çerḫ ururs ın hem çü raḳḳāṣ

7. Ḥisābuŋ ẓāhir olmazsa sevinme
Ḥesabda ger olursaŋ İbn-i ʿAbbāṣ

8. GÜNEHKĀRuŋ içidür füls-i aḥmer
Ṭaşın tābān idüpdür hemçü raṣṣāṣ

28.

Fāʿīlātün / Fāʿīlātün / Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Yüce ṭutma ḳalbüŋi eyle vaḍīʿ
Diler iseŋ ola menzilüŋ refīʿ

2. Ḥaḳḳ'a ḳulluḳ itmege çoḳdur ṭarīḳ
Nefsine ḳuldur olan dā'im şebīʿ

3. Ġāfil olma kim ḥazān irer bozar
Her ne tertīb itdise faṣl-ı rebīʿ

4[b] gel berü NP, KK, MK[2]: beri gel HS
5[a] itme NP, MK[2]: urma HS, KK
5[b] ḳardeşüŋ eyler iken NP, KK, MK[2]: eyler iken ḳardeşüŋ HS
6[a] süst ü ʿāciz līki NP, HS, MK[2]: līki ʿāciz süst ü KK
7[b] ḥasebda NP : ḥisabda HS, KK, MK[2]
8[b] ṭaşın NP, KK, MK[2]: ṭaşuŋ HS: raṣṣāṣ NP, HS, KK: raḳḳāṣ MK[2]
G.29 NP: 141[b] HS: 9[a] KK: 8[b] MK[2]: 155[b] - MK[3]
1[b] menzilüŋ ola HS, MK[2]: ola menzilüŋ NP: ki ola menzilüŋ KK
3[b] tertīb MK[2]: tedbīr NP, HS, KK; itdise faṣl NP, MK[2]: eylese ḳaṣd HS: itse faṣl KK

4. ʿÖmrüŋ irdi ʿāḫire uyanmaduŋ
Ġāfil olduŋ nitekim ṭılf-ı radīʿ

5. Her ḳaçan irse ecel virmez emān
Nefʿ ḳılmaz yapduġuŋ ḳaṣr ü menīʿ

6. ʿĀdet idindüŋ hemīn beyʿ ü şirā
Ya s̱emendür teşvīşüŋ ya ḫod mebīʿ

7. Evliyāya tābiʿ ol kim bulasın
Ḥaḳ Resūl'ini yarın anda şefīʿ

8. Ṭaʿāt eyle żāyiʿ itme ʿömrüŋi
Gice gündüz miṣl-i ḥayvān-ı ratīʿ

9. İy GÜNEHKĀR tevbeye gel tevbeye
Niceye deg saŋa bu fiʿil şenīʿ

29.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Gel iy mü'min eger var ise inṣāf
Demidür ḳıl göŋül āyinesin ṣāf

2. Kime baḳsaŋ ṣafā-y-ile neẓar ḳıl
Hemīn kendüŋi görüp urmaġıl lāf

3. Dege gör kendözüŋde var mıdur hiç
Bu ḫalḳ içinde işidilen evṣāf

4[a] uyanmaduŋ HS, KK, MK[2]: uyatmaduŋ NP
4[b] ṭılf-ı radīʿ NP, HS: olur rażī KK: ṭıfl-ı vaḍīʿ MK[2]
7[b] Resūl'ini NP, KK, MK[2]: Resūl'üŋ HS
8[b] ratīʿ NP, HS: rabīʿ KK, MK[2]
G. 29 NP: 142[b] HS: 9[b] KK: 9[a] MK[2]: 156[b] MK[3]: 172[a]
2[b] hemīn HS, KK, MK[2], MK[3]: hemān NP
3[a] dege NP, HS, MK[2], MK[3]: aŋa KK; kendözüŋde var mıdur NP, KK, MK[2], MK[3]: var mıdur kendözüŋde HS

4. Riyā-y-ile ʿamel sīm ü zeġaldür
Mubaşşırdur ṣaḳın ġāyetde ṣarrāf

5. ʿAmelsüz ʿilmüŋe sen maġrūr olma
Eger maḫfūẓuŋ olsa metn-i Keşşāf

6. Uyan ṭopraḳda anca yatısarsın
Ki düze ṭopraġuŋdan kāse ḥarrāf

7. Var ise ḥācetüŋ ger Ḥaḳ ḳatında
İde gör ḥācetini ḫalḳuŋ eżʿāf

8. Ayaġuŋ ṭoġrı yoldan ṭaşra başma
Anı gözle ki göstermişdür eslāf

9. GÜNEHKERā senüŋ gibi siyah-rū
Bulunmaz isteseler ḳāf ü ber ḳāf

30.

Mefʿūlü/ Fāʿilātü/ Mefāʿīlü/ Fāʿilün
- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ne yatursın iy delü ṭurı gel eyle yaraḳ
Yatmaġıla iş olmaz yol aġır menzil ıraḳ

2. Uzaḳ yola gidersüŋ ile şāre uġramaz
Yola giden kişiye bilirsüŋ gerek azıḳ

5[a] - sen HS, MK[2], MK[3]
6[a] uyan NP, HS, MK[2], MK[3]: usan KK; anca NP, KK, MK[2], MK[3]: nice HS
6[b] kāse KK: kese HS: saŋa NP, MK[2]
7[a] - ger HS
9 İy Günehkār irdi ʿömrüŋ āḫirine menẓilüŋ
Lik sen daḫı henüz ṭūl-i emelden geçmedin MK3
9[b] isteseler ḳāf u ber ḳāf NP, KK: ister isen ḳaf tā ḳaf HS: isdeseler ḳāf ü tā ḳāf, MK2

G. 30 NP: 143[a] HS: 10[a] KK: 9[b] MK[2]: 156[b] - MK[3]

1[a] ṭurı gel NP, KK, MK[2]: ṭuraġ HS
1[b] yol NP, HS, KK: yöŋ MK[2]
2[a] uġramaz NP, HS, KK: uġramazsuŋ MK[2]
2[b] giden NP, HS, MK[2]: gider KK; gerek azıḳ NP, KK, MK[2]: azıḳ gerek HS

3. Bu yir yüzi Çalab'dan bir yayılmış ṣofradur
Cümle maḥlūḳ anı yir henüz ṭolıdur ṭabaḳ

4. Dīn ulusı dünyāyı bir köprüye beŋzetmiş
ʿĀḳil kişi yapar mı köprü üstünde ṭuraḳ

5. Nice ʿartuḳ yaparsaŋ aḥir koyup gidersin
Ol vaḳtin artuḳ olur daḥı ḫasret-i firāḳ

6· Nice ʿamel ḳılursaŋ ṭāʿate ṣayma ṣaḳın
Key ṣaḳın İblis'leyin yile gitmesün emek

7. Āb-ı hāyata irdüŋ ṭoldı ḳabuŋ kaçaġuŋ
Ṣaḳın ki şeyṭān ḳaḳup düşmesin elden ḳapaḳ

8. Ne ḳadar ṣuçluyiseŋ ümidüŋ üzme ṣaḳın
Degme yilden söyünmez Ḥaḳ uyarduġı çeraḳ

9. Var ayaḳlar altına ṭopraḳ eyle yüzüŋi
Dilerseŋ yarın anda merkebüŋ ola Burāḳ

10. Uzun uzaḳ ʿömrüŋi yoḳ yire ḫarc eyledüŋ
İy ġāfil aç gözüŋi henüz var iken ramaḳ

11. Eger var ise ʿaḳluŋ miskinlik yolın gözet
Tekebbürlik ṭonunı çıḳar egnüŋden bıraḳ

12. Dervīş olmaḳ dilerseŋ dök bu dünye çirkini
Ṣaḳalından geçenüŋ nesine gerek ṭaraḳ

3[a] yayılmış NP, HS, MK[2]**:** yaylı KK
4[b] kişi NP, KK**:** olan HS
5[b] vaḳtin NP, KK, MK[2]**:** vaḳtüŋ HS**;** - daḥı HS
6[b] İblis'leyin NP, HS, MK[2]**:** İblis gibi KK
7[a] ṭoldı ḳabuŋ NP, KK, MK[2]**:** ṭoldır ḳab HS
7[b] ṣaḳın NP, HS, KK**:** key ṣaḳın MK[2]**;** ḳapaḳ NP, KK, MK[2]**:** ṭabaḳ HS
8 - HS
8[a] ṣuçluyiseŋ NP, MK[2]**:** ṣuçluyiseŋ de KK**;** üzme NP, KK**:** urma MK[2]
9 ayrı bir şiir başlangıcı HS
11[a] eger var ise ʿaḳluŋ NP, KK**:** var ise ʿaḳluŋ eger HS**:** eger ʿaḳluŋ var ise MK[2]
12[a] dilerseŋ dök bu dünyā MK[2]**:** isterseŋ dök bu dünyā NP, KK**:** dilerseŋ ḳo dünyānuŋ HS**:**

13. Aşı degül kişinüŋ ṣofrası ḳaşı durur
Sen bir miskin göricek çatmaġıl ḳaş ü ḳaraḳ

14. GÜNEHKĀR iş bu sözi kendözinden dimedi
Nāgāh ṣataşı geldi Yunūs'dan aldı sebaḳ

15. Yoġın yumrı sözdür bu degme kişi begenmez
Ṣūretā yaḳın gibi velī maʿnīde ıraḳ

16. İş bu sözüŋ maʿnīsi gereklüdür dutana
Gerek dut gerek dutma hele benden bir dimaḳ

31.

Fā'ilâtün/ Fā'ilâtün/ Fā'ilâtün/ Fā'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. N'oldı saŋa iy göŋül ṭūl-i emelden geçmedüŋ
Bu riyāyile olan fāsid ʿamelden geçmedüŋ

2. Çün bilürsin lā-cerem ṣarrāf öŋine varasın
Pes neçün ḳallābı-veş sīm ü ẕeġalden geçmedüŋ

3. Āḫiret ḥaḳḳına bir ḥaḳ sözi ḳorḳduŋ dimege
Dünyā-y-içün dā'imā ceng ü cidālden geçmedüŋ

4. Ḳanda bir fısḳ ü fesād olsa ḳavī varduŋ aŋa
İllā ṣaliḥ ḳullar uġradıġı yoldan geçmedüŋ

14^{b} nāgāh KK, MK^{2}: nigāh NP, HS
15^{a} sözdür bu MK^{2}: söz durur NP, HS, KK
15^{b} velī NP, KK, MK^{2}: illā HS
16 35. şiirin ilk beyiti HS
16^{a} dutana NP, HS, KK: ṣatana MK^{2}
16^{b} benden NP, HS, MK^{2}: bizden KK
G. 31 NP: 143^{b} HS: 10^{b} KK: 10^{a} MK^{2}: 156^{a} - MK^{3}
1^{a} n'oldı saŋa NP, KK, MK^{2}: saŋa n'oldı HS
2^{a} lā-cerem NP, KK, MK^{2}: ʿāḳibet HS
2^{b} ḳallābı veş HS: ḳallābı var NP, KK, MK^{2}
3^{a} ḥaḳḳına NP: ḥaḳḳında HS, KK, MK^{2}
3^{b} dünyā-y-içün NP, KK, MK^{2}: dünyā içün HS

5. Cīfesizseŋ çābüŋi ü çālāk irüşdüŋ ırmaduŋ
Ḥaḳḳ yolına varmaġa dürlü ʿilelden geçmedüŋ

6. Bunca āḥbār ü āḥādiṯ tilāvet aŋmaduŋ
Nefsüŋe ḫoş geldi çün şiʿr ü ġazelden geçmedüŋ

7. İstiḳāmet üzre ḳılmaduŋ günāhdan ictināb
İrtikāb itdüŋ velī hiçbir ẕelelden geçmedüŋ

8. İy GÜNEHKĀR irdi ʿömrüŋ āḫirine menzilüŋ
Līki sen daḫı henüz ṭūl-i emelden geçmedüŋ

32.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün
- + - -/ - + - -/ - + - -/ - + -

1. ʿAşḳ ile her kim visālüŋ ister ise yārinüŋ
Terk ide dünyā ü ʿuḳbāyı bu güni yarınuŋ

2. Cennet'e meyl eylemez ḫavf-ı Cehennem'den geçer
Ḳanġı ḳul ki ṭālib oldı ʿışḳ ile dīdārunuŋ

3. Sen daḫı Allāh içün ḳıl ʿāşıḳ iseŋ ṭāʿati
Ne ḳıl uçmaġuŋ umup ne ḳorḳusı içün nārınuŋ

4. Gel bu ġāflet panbıġını cān ḳulaġından çıḳar
Tā kim maʿnāsın ṭuyasuŋ evliyā esrārınuŋ

5. Devlet anlaruŋ ki ḳadrin bile żayiʿ itmeye
Fırṣatı fevt itmeye tevfīḳ-i istiġfārınuŋ

6. Māl ü faẓl ü cāh ile dünyāda ḫod-bīn olma sen
Kim metāʿ-ı meskenetdür āḫiret bāzārınuŋ

5[a] çabüŋi ü çalak irüşdüŋ NP, KK, HS: cānuŋı çālāk iderdüŋ
8[a] ʿömrüŋ HS, KK: ʿömrüm NP
8[b] sen daḫı NP, HS: daḫı sen KK
G. 32 MK[1]: 182[b] - NP - HS - KK - MK2 - MK[3]

7. Ger ḥesābından ʿaẕābından iderseŋ iḫtirāz
Pes ḳanāʿat eyle az nesneye gel seŋ yārınuŋ

8. Enbiyā ü evliyā ne yidi içdi giydise
Sen daḫı öyle yi iç giy server-i sālārınuŋ

9. Kimse hiç āzāde fāriʿ şād ü Ḥürrem olmadı
Guṣṣa senden geçmeyince az eger çoḳ varınuŋ

10. Her ki dermān ister ise derd itsüŋ iḫtiyār
ʿĀşıḳuŋ derd dürür devāsı vuṣlat-ı timārınuŋ

11. Ateş-i ʿışḳa yanup bī-dār oldın ise eger
Derd dürür zīrā timārı ʿışḳuŋ bī-dārınuŋ

12. ʿİzz ü mekr ü sihre düşmekden ḳaç ey ʿazīz
Terkin ur iş bu cihān ġaddārınuŋ mekkārınuŋ

13. Ġıybetinden geç bu ḫalḳuŋ aġzını yum gözüŋ aç
Heybetinden ḳorḳar iseŋ yir ü gök Cebbārı'nuŋ

14. Ḫayr ü şer her ne ekerse yine kendi biçer ol
Danesi ġayriye varmaz kimsenüŋ anbārınuŋ

15. Ekmeden biçem diyenler aḥmaḳ olur zirā kim
Tek ekenler biçebilsüŋ ḥāsılı iʿmārınuŋ

16. Hiç baḫīl uçmaġa girmez ẕāhid olursa daḫı
Fa'ide itmez seḫāsuz ṭāʿat ü ezkārınuŋ

17. Bu degirmende gelenler ögüdür leyl ü nehār
Farḳı yoḳdur arpa daru buġday ü çavdarınuŋ

18. Varısa derdüŋ devā ol ḫālikuŋdan iste kim
Nefʿi olmaz aŋa ḫalḳın ḳıldığı timārınuŋ

19. Dā'im aŋ yazuḳlaruŋ hem cürmüŋi dök yaşını
Zār ḳıl kim Ḫālıḳ'a ḫoşdur idenler zārınuŋ

20. Bülbül iseŋ gel temāşā ḳıl maʿāni bāġını
Gülleri pür maʿrifet cemʿiyyet-i gülzārınuŋ

21. Dünye sevmek her ḫatānuŋ başı buyurdu Resūl
Terk it anı ger ṭutarsaŋ ḥükmini aḫbārınuŋ

22. Andan umarsaŋ şefāʿat żāyiʿ itme sünnetin
Ümmetiyiseŋ ol ḳamu ʿālemlerüŋ muḫtārınuŋ

23. ʿĀşıḳam dersin yine dünyā seversin cānıla
Gör bu ʿāşıḳlar sever mi ġayrını dildārınuŋ

24. Ṣādıḳ oldur kim ḳamu maʿnīde maʿnā göstere
Kāẕib oldur kim sözine nisbeti yoḳ kārınuŋ

25. Çoḳ kişiler var durur dir cān ü baş terk iderem
Līk ḳıymaz bir ḳılına cübbe-i destārınuŋ

26. Her ki bugün gördi yarın ol görür yarın daḫı
Gözüŋ aç kim bu günüŋe göre olur yarınuŋ

27. Bu GÜNEHKĀRa göre aġyārı sevmeŋ siz daḫı
Yārı sevüŋ mā-sivā'llāh sevgüsinden arınuŋ

33.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün
- + - -/ - + - -/ - + - -/ - + -

1. Cümle maḫlūḳāt ü mevcūdāt ẕātuŋdan ḫayāl
Ẕātuŋa yol bulmaġa cümle ṣıfātundur me'āl

2. Cümleden mümtāz idüp insān-ı kāmil eyledüŋ
Ḳalblerüŋ mir'āt-ı pāk itdüŋ idüp ʿarż-ı cemāl

3. Görmege ḳādir degül sensüz seni ey pādişāh
Gösteren sensin seni senden yine iy bī-nevāl

G. 34 MK[1]: 183[b] - NP - HS - KK - MK2 - MK[3]

4. Eyle iḥsān ẕāt-ı tevḥīdüŋ beni irşād ide
Feyż-i fażluŋla olur tevḥīd ẕātuŋdan viṣāl

5. Ḳıl mücellā ḳalbümi ḥubb-ı sivādan Yā Raḥīm
Hubb-i ẕātuŋdan kerem-kānı Ḫüdā'sın vir nevāl

6. Çün didük *Bezm-i Elest* [de] Rabb'imüz sensin bizüm
Eyledük *Ḳālü Belā* ikrārını bī-iḥtimāl

7. Bu GÜNEHKĀRı ẕelīl itme irişdür ẕātuŋa
Çün Ḥabībüŋdür şefīʿ andan ṭuyuldı her kemāl

34.

Fā'ilâtün/ Fā'ilâtün/ Fā'ilâtün/ Fā'ilün
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ey ʿazīzler ben bu gün cān ü cihāndan geçmişem
Ṣūreti ṭopraġa urdum cism ü cāndan geçmişem

2. ʿĀşıḳuŋ dīni īmānı maʿşūḳı sevmek dürür
Çünki bildüm ol dīni sāyir īmāndan geçmişem

3. Cān dimāġına çün irdi şevḳ ü zevḳ-i dil-rübā
Ol sebebden māl ü mülk ü ḥān ü māndan geçmişem

4. Çünki gördüm fitnesidür ʿālemün bu ʿiẕẕ ü cāh
Pes aŋunçün fitne-i āḫir zamāndan geçmişem

5. Dünyā vü aḫret hicāb olmış ḳamu ʿāşıḳlara
Ben anı gerçek bilüp āyetle andan geçmişem

G. 34 HS: 38[b] KK: 37[b] MK[2]: 151[a] - NP - MK[3]
1[b] urdum HS, MK[2]: urup KK; cism KK, MK[2]: çeşm HS
2[a] dürür KK: dür HS, MK[2]
4 - KK
4[a] gördüm fitnesidür ʿālemüŋ bu MK[2]: bildüm ʿālemüŋ fitnesidür HS, KK
5[a] āḫiret KK, MK[2] :ʿuḳbā HS; olmış ḳamu KK: olmışdur HS, MK[2]; - ḳamu MK[2]
5[b] gerçek bilüp HS: gizlü bilüben KK; āyetle HS: āyet KK

6. Şimdiye deg gerçi yoldan dūr idüp dürür reyb ü şek
Hamdül'illāh şimdi uş şek ü gümāndan geçmişem

7. Bana eydürler bu yolda cān ü baş terkini ur
Ben anı şimdi degül ḥayli zamāndan geçmişem

8. Ḳāl ü ḥālüŋ farḳını bilen dürür insān olan
Ḳīl ü ḳālüŋ defterin dürdüm divāndan geçmişem

9. Görmedük yirden ḫaber virmek bu yolda kiẕb ola
Terk-i maḥlās anuŋ içündür fülāndan geçmişem

10. Bize ʿāşıḳlar dilinden irişüpdür bu ḫaber
Yoḫsa ne ḥaddüm dimege saŋa cāndan geçmişem

35.

Mefāʿilün/ Feʿi lātün/ Mefāʿilün/ Feʿilün
+ - + -/ + + - -/ + - + -/ + + -

1. Ḥevādiṣ [ile] ṭolupdur cihānı n'eyleyelüm
Bu derdile dīl olupdur divāne n'eyleyelüm

2. Murād üzre dilerdüŋ geçirdüŋ ʿömri ʿazīz
İrādet eli irüşmez ʿinäne n'eyleyelüm

3. Selāmet umduġumca melāmet oldı naṣīb
İçer ṣu yirine ḳanı ẕemāne n'eyleyelüm

7[a] yolda KK, MK[2]: yoldan HS
7[b] ben anı HS: deg KK: tek hemān; ḥayli HS: çoḳ çoḳ KK: ben çoḳ MK[2]
8[a] bilen dürür HS, KK: bilendür MK[2]
8[b] - geçmişem HS
9 - MK[2]
9[a] - kiẕb KK
10[b] ḥaddüm dimege saŋa KK: ḥaddüm dürür dimege HS, MK[2]
G. 35 NP: 145[a] HS: 11[a] KK: 10[b] MK[2]: 158[a] MK[3]: 172[b]
1[a] cihānı KK: cihāna HS, MK[2], MK[3]: cihān NP
2 HS, MK[2], MK[3]'te 3. beyit
2[a] üzre NP: ile HS, KK, MK[2], MK[3]: geçirdüŋ NP, HS, KK: geçdi MK[2],MK[3]
3 HS, MK[2], MK[3]'te 2. beyit

4. Vücūdı ġarḳa virüpdür bu ḫayretüŋ mevci
ʿİnāyetüŋ yili ṣalmaz kenāra n’eyleyelüm

5. Atar ḥevādiṯüŋ oḳlarını cihāna bu çerḫ
Arada bizi ḳılupdur nişāne n’eyleyelüm

6. Ne ṭaʿni var ise dehrüŋ çekem dir idi bu dil
Taḥammül idemez imdi sināne n’eyleyelüm

7. Cigerde zaḫm belürdi cihānda işler-idi
Velīkin şimdi irişdi bu cāne n’eyleyelüm

8. Göŋül çü gördi ki nefiʿ belürmedi ṣabruŋ
Żarūrī başladı şimdi fiġāne n’eyleyelüm

9. Bu şūr ü şeyni ẕemānuŋ cān içre ṣaḳlarduḳ
Żarūret ile getürdük lisāne n’eyleyelüm

10. GÜNEHKĀR ki günāhın ḥisāb idem dirdi
Şaşurdı ʿaḳlını düşdi gümāne n’eyleyelüm

11. Bu āḳl ü dil bu cānuŋ ʿabeṯ geçüp saʿyi
Getürmedi bu nefsi īmāne n’eyleyelüm

4[b] ʿināyetüŋ NP, HS, KK, MK[2]**:** ʿnāyet MK[3]**;** yili ṣalmaz NP, KK **:** eli irmez HS**:** mevci ṣalmaz MK[2]
5[a] - cihāna NP**:** cihāna bu KK, MK[2], MK[3]**:** bu cihāna HS
6[a] - çekem HS**;** dir idi bu dil NP, HS**:** dir idüŋ KK**:** dir bu dil MK[2]**:** cihāndan işledi MK[3]
6[b] teḥammül idemez imdi NP, MK[2]**:** teḥammül idemedi HS**:** teḥammül ide idi kim KK**:** velīkin şimdi irişdi cāna MK[3]
7 - MK[3]
7[a] belürdi NP**:** bu zehrüŋ HS**:** bu dehrüŋ MK[2]
7[b] irişdi bu cāna HS, KK, MK[2]**:** yetişdi figāna NP
8[a] - çü NP, MK[3]**:** - ki HS**;** belürmedi NP, KK, MK[2], MK[3]**;** belürdi HS
8[b] başladı NP, HS, KK, MK[3]**:** getürdi MK[2]**;** fiġāne NP, HS, KK, MK[3]**:** lisāne MK[2]
9 - MK[2]
9[a] ṣaḳlarduḳ KK, MK[3]**:** ṣaḳlardum NP, HS
10[a] Günaehkār ki NP, HS, KK, MK[3]**:** Günehkāruŋ MK[2]**;** ki NP, HS, KK**:** kim MK[3]**;** günāhın NP, KK, MK[2], MK[3]**:** günāhuŋ HS**;** idem NP, HS, KK, MK[2]**:** ide MK[3]
10[b] ʿaḳlını HS, KK, MK[2], MK[3]**:** ʿaḳlı NP
11[a] -bu NP**;** saʿyi HS, KK, MK[2], MK[3]**:** saʿyini NP**;** geçüp NP, MK[3]**:** geçürür KK, geçti HS, MK[2]

36.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

\+ - - -/ + - - -/ + - - -/ + - - -

1. Ḫüdāyā benven ol ʿāṣī ki her dem biŋ günāh itdüm
   Geçirdüm ʿömri ġafletde ṭapuŋda rū siyāh itdüm

2. Cihāna geldüm uş gitdüm dīni dünyāya beyʿ itdüm
   Bu beyʿ ü bu şirā içre ʿömür naḳdin tebāh itdüm

3. Ne ʿişyān işlesem dā'im olubvan üstine kā'im
   Ne bir yaş geldi gözümden ne ḫod bir kerre āh itdüm

4. Ṣalāḥ ehlini gördükde ṣapıtdum izümi yoldan
   Fesād ehline irüşsem yüzümi ḫāk-i rāh itdüm

5. Fenā dārına aldandum beḳā evden girü ḳaldum
   Cihānuŋ fāni cāhi-çün yüzümi kaʿr-i cāh itdüm

6. Resūl'üŋ daʿvetin ḳodum ʿibādetlerden el yudum
   Laʿīn iġvāsına uydum ḳatında ḫān-kāh itdüm

7. ʿÖmür virdüm ḳamu yile bu nefs içün yile yile
   Dükendi vaḳtüm uş yola żarūrī ʿazm-i rāh itdüm

8. Ne cürm itdümse iy Ġaffār'sen itdüŋ setr yā Settār
   Ḳamusına idüp ikrār işigüŋ secdegāh itdüm

G. 36 NP: 159[a] HS: 33[b] KK: 32[a] MK[2]: 147[b] MK[3]: 168[a]

1[a] benven NP, HS, KK**:** benüm MK[3]**:** ben MK[2]
1[b] ġafletde NP, HS, MK[2]**:** ġaflet ile KK**:** ġafletden MK[3]
2[a] uş NP**:** vü KK, MK[3]**:** ü MK[2]**;** - uş HS
2[b] içre NP, KK, MK[2], MK[3]**:** ile HS
3[a] olubvan üstine KK**:** oluben üstine NP, MK[2], MK[3]**:** oluram ben aŋa HS
4[a] ṣapıtdum NP, HS, KK, MK[2]**:** ṣapdum MK[3]**:** izümi HS, KK, MK[2], MK[3]**:** özümi NP
4[b] ḫāk-i rāh NP, KK, MK[2], MK[3]**:** ḫāke rāh HS
5[b] yüzümi NP, KK, MK[2]**:** yirümi HS, MK[3]
7 - NP
7[a] ʿömür **:** ʿömri virdüm KK**:** ʿömr vardı HS, MK[2], MK[3]**;** - bu HS
7[b] - itdüm HS
8[a] yā NP, MK[2]**:** iy HS, KK, MK[3]
8[b] idüp NP, HS**:** ḳılup KK, MK[2], MK[3]

9. Egerçi kim GÜNEHKĀRam bu nefs elinde efgāram
Velī faẓluŋdan umaram çü luṭfuŋı penāh itdüm

37.

Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün
- - + -/ - - + -/ - - + -/ - - + -

1. Ben bu göŋül ḥālātına āşüfte ḥayrān olmışam
Bir dem göresin şād-mān bir dem perīşān olmışam

2. Bir dem içüm ṭaşum ṭolu küfr ü ḍalālet ser-te-ser
Bir dem yine ḳılsaŋ naẓar sünnī müsülmān olmışam

3. Bir dem bu ʿaḳl ü cānumuŋ mülkine mālik şāh-vār
Bir dem bu nefsüm itinüŋ hükmine fermān olmışam

4. Bir dem enīn ü nāleden görmez cihānı gözlerüm
Bir dem melāletden geçüp mesrūr ü şādān olmışam

5. Bir dem ṣalāḥa meyl idüp bil baġlamışam ṭāʿate
Bir dem yine iʿrāż idüp eẕ ehl-i ʿışyān olmışam

6. Bir dem yirümdür müfsīd ü fısḳ ü fesāda müşteġil
Bir dem girüp mescīdlere ḥoş ehl-i ʿirfān olmışam

7. Bir dem göresin müflīsi bir pula muḥtāc ü faḳīr
Bir dem ġanī müstaġnīyem san Mışr'a sulṭān olmışam

9[a] efgārum NP: evkāram HS, KK, MK[2], MK[3]
9[b] çü NP, KK, MK[2], MK[3]: bu HS
G. 37 NP: 144[a] HS: 17[b] KK: 16[a] - MK2 MK[3]: 155[a] (ilk beş beyit eksik)
2[b] müselmān NP: müslümān HS, KK
3[b] nefsüm NP, KK: nefsüŋ HS; ḥükmine NP, KK: emrine HS; fermān KK: kurbān NP
4[b] melāletden NP, KK: melāmetden HS
6[a] müşteġīl NP, KK: muttaṣıl HS
6[b] ḥoş NP, KK, MK[3]: bir HS
7[a] göresin müflīsi NP, KK, MK[3]: müflīsi göresin HS
7[b] müstaġnīyem NP, MK[3]: müstaḳīm KK; ṣan NP: ben HS

8. Bir dem ḳara dikenleyin ḫalḳı ṭalayup ṣoḳaram
Bir dem yine gülşen-ṣıfat pür verd-i reyhān olmışam

9. Bir dem esīr ü mübtelā boynum elümde ġul-bende
Bir dem cihāna şāh olup kisra vü ḥaḳan olmışam

10. Bir dem görürem ben beni ġāyet żaʿīf derd-mend
Bir dem girü ʿĪsā-ṣıfat her derde dermān olmışam

11. Öyle ṣanur beni gören gūyā ki mü'min muḫlişem
Ben bilürem taḥḳīḳümi pür-ʿayb ü noḳsān olmışam

12. Ẓāhir naẓar ḳılan baŋa görür ki Ḳur'ān ehliyem
Bāṭın gözin baḳan ṣanur ḳıssīs ü ruhbān olmışam

13. Bir dem ʿibādetde gören ṣanur ki dāʿim ʿābidem
Bilmez ki ben yoldan çıḳup gümrāh ü ṭuġyān olmışam

14. Her ḫūyuma ḳılsaŋ naẓar ḥayvān-ı mutlaḳdur hemīn
Ḫalḳı anuŋla aldaram ṣūretde insān olmışam

15. Dilüm naṣīḥat söylese her işiden ḫayrān olur
Öyle ṣanurlar kim beni Şıblī vü Süfyān olmışam

16. Bir ʿümmī ḳavmi göricek ẕühd ü kerāmet ṣataram
Bil ki kerāmetden geçüp Mūsī bin ʿİmrān olmışam

8[a] ṣoḳaram NP: bürürem HS: yaḳaram KK, MK[3]
8[b] pür HS, KK, MK[3]: bir NP
9 - HS
9[a] elümde NP, HS: alup KK: elüm MK[3]; ġul-bende NP: ġul-bend KK
9[b] şāh NP, HS: şād KK, MK[3]
10[a] ben beni NP, KK, MK[3]: beni ben HS
10[b] girü ʿİsā NP, KK, MK[3]: yine ʿİsī HS
11[a] gūyā ki NP, HS: kim yaŋ KK, MK[3]
11[b] taḥḳīḳümi pür ʿayb NP, KK, MK[3]: ʿaybımı taḥḳīḳ HS; taḥḳīḳümi NP: taḥḳīḳüni KK; ʿayb NP, KK: ġayb MK[3]
12[a] ḳılan NP, KK, MK[3]: iden HS; ki NP, KK, MK[3]: kim HS
12[b] ṣanur NP, KK, MK[3]: görür HS
14[a] ḳılsaŋ NP, KK, MK[3]: itseŋ HS
14[b] aldaram NP, KK, MK[3]: adların HS; ṣūretde NP, MK[3]: ṣūretā KK
15[a] naṣīḥat NP, KK, MK[3]: nesāyıḥ HS

17. Elümde tesbīḥ ü ʿaṣā dilümde tezvīr ü ḫaṭā
İçüm riyādur mutlaḳā ṭaşumda Selmān olmışam

18. Fażlına baḳsam Ḫālıḳ'uŋ Firdevs-i ʿālādur yirüm
Ger fiʿlüme ḳılsam naẓar eẕ ehl-i nīrān olmışam

19. Her kime kim irmez elüm ḫulḳ ü tevażżuʿ ḳıluram
İllā gücüm yitdügine Firʿavn ü Hāmān olmışam

20. ʿAḳlum delālet eyleyüp bir ḫayra iḳdām eylesem
Nefsüm bozup iḳdāmumı fi'l ḥāl ned-mān olmışam

21. Estaġfirullāh iy Kerīm yüz ururam dergāhuŋa
Bu vaṣf olan efʿālüme külli peşīmān olmışam

22. Yā Rabb GÜNEHKĀR ḳuluŋa sen faẓl ü iḥsān eylegil
Kim baŋa benden yoḳ meded ben baŋa düşmān olmışam

23. *Ḳālū Belā*'da gerçe kim dilüm *belī* dimiş ola
İllā bu yüzüm ḳarasın nidem ki yalan olmışam

38.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Ḳomışam ʿārımı ʿışḳa düşelden
Unıtdum kārımı ʿışḳa düşelden

2. Ḫarāb itdüm girü kendi elümle
Der ü divārumı ʿışḳa düşelden

17[b] daşımda NP: ṭaşımda HS: içüm KK, MK[3]; riyādur NP, HS, MK[3]: diyārum KK
18[b] ḳılsam KK, MK[3]: ḳılsaŋ NP: itseŋ HS
19[a] kime NP, KK, MK[3]: şaḫş kim HS; ḳıluram NP, KK: iderem HS: eylerem MK[3]
21[b] efʿālüme HS, KK: evṣāfuma NP: aḥvālüme MK[3]
22[a] - sen HS
22[b] baŋa NP, KK, MK[3]: saŋa HS
23[a] dimiş NP, KK: itmiş HS, MK[3]
G. 39 HS: 19[a] MK[2]: 135[b] MK[3]: 156[a] - NP - KK

3. Ḳamu terk eyledüm ṭaḥṣīl-i şuġli
Ḳodum teḳrārumı ʿışḳa düşelden

4. Yedi deryā beni ḳılmadı teskīn
Bu yanan nārumı ʿışḳa düşelden

5. Görenler işidenler güler oldı
Benüm güftārımı ʿışḳa düşelden

6. Delü mecnūn olup düşer yabana
İşiden zārumı ʿışḳa düşelden

7. Ḳamu aṣṣılarum virdüm ziyāna
Görüŋ bāzārumı ʿışḳa düşelden

8. Ene'l Ḥaḳ ṭablını çaldum bugün ben
Ki gördüm dārumı ʿışḳa düşelden

9. Bi-ḥamdi'llāh ki girdüm ṭoġrı yola
Kesüp zünnārumı ʿışḳa düşelden

10. Murādı bu GÜNEHKĀRuŋ Ḫüdā'yā
Umar dīdāruŋı ʿışḳa düşelden

39.

Mefāʿīlâtün/ Mefāʿīlâtün/ Mefāʿīlâtün/ Mefāʿīlâtün
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Senüŋ derdüŋ baŋa yigdür ḳamu ḫalḳuŋ devāsından
Senüŋ cevrüŋ igen ḫoşdur daḫınuŋ merḥabāsından

2. Seni sevdügi çün Edhem bıraḳdı tāc vü taḫtı
ʿAbālar iḫtiyār itdi çıḳup zerrīn ḳabāsından

---

8 MK[1] 186[a] **;** - HS, MK[2], MK[3]

G. 39 NP: 146[a] HS: 12[a] KK: 11[a] MK[2]: 158[b] MK[3]: 173[a]

2[a] taḫtı HS, KK**:** taḫtını NP, MK[3]

2[b] itdi NP, HS, KK, MK[3]**:** idüp MK[2]**;** ḳabāsından NP, HS, MK[2], MK[3]**:** ḳabālardan KK

3. Yüzüŋ saŋa dutan ʿāşıḳ daḫı yirden ṣafā bulmaz
İçer aġūları ṭoymaz senüŋ ʿışḳuŋ ṣafāsından

4. Eger maʿşūḳ oda ṣalsa sürer ʿāşıḳ ṣafā andan
Ne āşıḳdur ki yüz dönderdi maʿşūḳuŋ cefāsından

5. Riżāsı maʿşūḳuŋ neyse anı gözler durur ʿāşıḳ
Eger ẕehr ise nūş eyler geçer kendü riżāsından

6. Ve ger faḳr ile olursa ġanīdür ʿāşıḳuŋ göŋli
Ki zīrā fāriġ olmışdur bunuŋ faḳr ü ġınāsından

7. Cihāna ḥükm iden şāhlar öper ʿāşıḳlaruŋ izin
Duʿālar iltimās eyler bu ʿışḳuŋ bī-nevāsından

8. Kime bir ẕerre ʿışḳ irdi cihāndan raḥtını dürdi
Ḫalāṣ eyledi ḳurtardı vücūdınuŋ ʿanāsından

9. Gözinden ḳanlu yaş döküp yüzini ṭopraḳ iderdi
Eger bir ẕerre ʿışḳ irse GÜNEHKĀRa Ḫüdā'sından

40.

16'lı hece ölçüsü

1. Bu ʿāşıḳlar meclisine eydüŋ ki nāşī gelmesün
Çün naẓarı degül ṭoġrı ṣoḥbete şaşı gelmesün

3[a] yirden NP, KK, MK[3]: bir HS: yirde MK[2]
3[b] ṭoymaz NP, KK, MK[2], MK[3]: ḳanmaz HS
4 3. şiir HS
4[a] ṣafā andan NP, HS, KK, MK[3]: andan ṣafā MK[2]
5[a] neyse NP, HS, KK: ḳandese MK[3]: ḳande-y-ise MK[2]; gözler durur NP: gözedür HS, MK[2], MK[3]: pes gözedür KK; HS'de 2. beyit
6[a] faḳr ile olursa NP, KK: bir pulı olmazsa HS, MK[2]: faḳīr daḫı olursa MK[3]
6[b] ki zīrā MK[2]: zīrā kim NP, HS, KK, MK[3]
7[a] şāhlar NP, HS, KK, MK[3]: begler MK[2];izin NP, KK, MK[2]: elüŋ HS: yüzin MK[3]
7[b] bī NP, HS, MK[2]: fī KK
8[b] vücudınuŋ NP,HS,KK,MK[3]: vücudını MK[2];ʿanāsından NP,KK,MK[2], MK[3]:ġınāsından HS
9[a] yüzini ṭopraḳ iderdi NP, MK[2]: yüzin ṭopraġā sürerdi HS: yüzin ṭopraġa urdı MK[3]
9[b] Günehkāra NP, KK, MK[2], MK[3]: Günehkāruŋ HS

G. 40 NP: 148[a] HS: 21[a] KK: 19[b] MK[2]: 137[a] - MK[3]

1[a] - ki NP, KK; nāşī NP, HS, MK[2]: şaşı KK
1[b] degül ṭoġrı NP, KK: ṭoġrı degül HS, MK[2]

2. Zīrā ki ʿışḳuŋ ḫūnunı getürdiler bu meclise
Ḫaber virüŋ ʿışḳsuzlara yimez bu aşı gelmesüŋ

3. Bu ʿışk meydānı içünde ṭop yirine baş oynarlar
Her er ḳomaz bu meydānda ortaya başı gelmesüŋ

4. Bu ʿışḳ bāzārı içünde cānlar mezād olur [iken]
Özge ḳumaş ṣatanlaruŋ geçmez ḳumaşı gelmesüŋ

5. Ceng ü cidāl idenlerüŋ yiridür dünyā bāzārı
Bunda ṣıġmaz hiç kimsenüŋ ṣulḥ ü savaşı gelmesüŋ

6. Naḳşa göŋül virenlerüŋ bu meydānda yoḳdur işi
Şol kimse kim farḳ eylemez naḳş ü naḳḳāşı gelmesüŋ

7. Bu maʿnīden GÜNEHKĀRuŋ ḫālīdür içi key bilüŋ
Tekrār iden bu maʿnīyi ṭaşıdur ṭaşı gelmesüŋ

41.

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cihānuŋ cāhına ḳalma ṣaḳın cānuŋı cāhından
Naṣīḥatdür bu söz aŋla dökülse kalbüŋ āhından

2. Ecel ṣayyādı cān mürġin şikār eylemedin saʿy it
Bilürsin lā-cerem ol ḳuş ḫalāṣ olmaz bu şāhinden

2[a] ki HS, KK: kim NP
2[b] ḫaber virüŋ NP: düstūr olsun HS, KK: destūr ol MK[2]
3[a] - bu HS; - meydānı , MK[2]; oynarlar NP, , MK[2]: oynar HS, KK; meydānı NP, KK: meydānuŋ HS
3[b] er NP: ki HS,KK, MK[2]; meydānda NP, KK: meydāna HS: meydān MK[2]
4 - MK[2]
4[a] - bu HS; bāzārı NP, KK: meydānı HS; cānlar NP, KK: cānlar durur HS
4[b] ṣatanlaruŋ HS: ṣatanuŋ NP, KK
5[a] yiridür dünyā bāzārı NP: yiri dünyā bāzārıdur HS, KK, MK[2]
7[a] - key KK
G. 41 NP: 148[b] HS: 21[b] KK: 20[a] MK[2]: 137[b] MK[3]: 158[a]
1[a] ḳalma NP, HS, MK[2], MK[3]: baḳma KK
1[b] aŋla dökülse NP, HS, MK[2], KK: aŋladın ise MK[3]

3. Ezelde Ḳāsim-i ḳısmet ne kim yazdıysa ḳāniʿ ol
Şikāyet eylemek olmaz ḳul olan kişi şāhından

4. Çü per-vāz ura cān mürġi ḳala bunda daḫı tenhā
ʿAceb farḳ ola mı kim ḳul cihānuŋ padişāhından

5. Ḳaçan kim ḳaṣd ide ḳalbüŋ ḳadīmī rāhı seyr içün
Ḥavāletdür bu nefs aŋa ṣapıdur ṭoġrı rāhından

6. Bir niçe pür maʿārifdür velī kimse anı bilmez
Birinüŋ ḥabbesi yoḳdur ṭurulmaz ḳurı lāfından

7. Ne ḳul kim da'imā faẓluŋ senüŋ kim ilticā eyler
Yapış eline luṭfuŋdan ki çıḳmasun penāhından

8. Şu kim ʿömrini yoḳ yire geçürdi bilmedi ḳadrin
Nedāmetdür anuŋ işi ne ḥāṣıl sāl ü māhinden

9. Ben eydürem GÜNEHKĀRa ki iy MÜCRİM yüzi ḳara
Tecāvüz ḳılma ḥaddüŋden utan rūy-ı siyāhuŋdan

10. Ol eydür kim günāh içün ümidüm kesmezem Ḥaḳ'dan
Zirā kim ḳula ʿayb olmaz umar raḥmet İlāh'ından

3[a] ezelde NP, HS, MK[2], MK[3]: ezelden KK; yazdıysa NP, MK[2], MK[3]: itdise
3[b] olan NP, MK[2], MK[3]: olmaz HS
4[a] bunda daḫı tenhā NP: bu ten tenhā HS: bu ten tehī tenhā KK, MK[3]: bunda tehī tenhā MK[2]
4[b] - ḳul HS
6[b] ḥabbesi NP, HS, MK[2], MK[3]: cellesi KK
7[a] da'imā faẓluŋ senüŋ kim ilticā eyler NP, MK[2], MK[3]: ilticā eyler da'imā faẓluŋa yā Rabb HS: şu ḳul kim daʿīmā faḍluŋ ki senüŋ ilticā eyler KK; faẓluŋ NP, MK[3]: faẓluŋa MK[2]
8[b] sāl ü māhinden NP, HS, MK[2]: māh ü sālinden KK, MK[3]
9[a] - ki MK[3]
9[b] ḳılma NP, KK, MK[2], MK[3]: itme HS
10[a] kim HS, KK: ki NP, MK[3]; kesmezem KK, MK[2], MK[3]: kesmez NP, HS
10[b] - kim MK[2]; İlāh'ından KK, MK[2]: Ḫüdā'sından NP, HS

42.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

- + - -/ - + - -/ - + - -/ - + -

1. Görmek istersen cihānda bir ḳulı ḫor işde ben
   Cānına cevr idici ẓālim sitemkār işde ben

2. Zīrā bildüm ki bulunmaya cihān içre daḫı
   Bencileyin rū siyāh mücrim GÜNEHKĀR işde ben

3. Ẕühd ü taḳvā meclisinde aç ü muḥtāç ü faḳīr
   Maʿṣīyet bāzārı içre Ḥˇāce ʿAṭṭār işde ben

4. Cürm ü fısḳ ü ẕenb ü ʿişyān işleri başarmada
   Feylesofī ʿālem üstād-ı her kār işde ben

5. Bāṭınum şirk-i ḫafīdür ṭolı tezvīr-i ḥased
   Ẓahirüm tesbīḥi ü taḳvā hem-çü ṭurrā işde ben

6. Ṣūretā ṣāliḥ müselmānam taḳīyy ü muttaḳī
   Sīrete itseñ neẓar bir ehl-i zünnār işde ben

7. Ḥaḳ Resūl'ı didi bil ki ehl-i sūfī ehl-i nār
   Dīn ṣatup dünyā alan şol ehl-i bāzār işde ben

8. Cāhına aldanuben ḳalan cihān cāhına
   Cānını pür tāb hem dārına ber-dār işde ben

9. Cehl ü ġaflet şom birle Cennet'e meyl itmeyüp
   Nefs ile kılaŋ bu cānı lāyıḳ-ı nār işde ben

G. 42 HS: 32[b] KK: 31[a] - NP - MK2 - MK[3]

2[a] bulunmaya HS: bulunmaz KK
4[b] her kār HS: be her kār KK
5[a] ṭolu KK: ṭūl HS
5[b] hem-çü KK: ü HS
6[b] sīrete HS: sīretā KK; itseŋ HS: ḳılsaŋ KK; bir HS: ṣaŋ KK
7[a] bil ki KK: kim HS
7[b] şol KK: ol HS
8[a] ululıḳ cāhına aldanuben düşen bu dünyā cāhına ḳavī KK
8[b] ber-dār KK: pür tāb HS

10. Derdime dermān bulunırken ki itmedüm ṭaleb
Şimdi ḳaldum ʿāciz ü ḥayrān ü maḥrūm işde men

11. ʿĀcizem ḫoram ẕelīlem bilmezüm kim neyleyem
Nefs bendine düşüp oldum giriftār işde ben

12. Ṣad hezār estaġfiru'llāh neccinā mine'n nār
Şimdi bu elfāzı ḳıldum dilde tekrār işde men

13. Bu GÜNEHKĀRuŋ İlāhī tevbesin sen ḳıl ḳabūl
Ki direm yā Rabb yā Tevvāb ü Settār işde ben

14. Cürmini bilenlerüŋ ʿavf it günāhın iy Kerīm
Ḳıluram her ṣuçuma biŋ kerre iḳrār işde ben

43.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün
+ - - -/ + - - -/ + - - -/ + - - -

1. Gel iy göŋlüm uṣan bir dem bu dünyānuŋ ṣafāsından
Çü bildüŋ kim cefāsı çoḳ durur anuŋ vefāsından

2. Gel imdi ʿaḳl ü fikr eyle ki bu ne ġabn-ı fāḥişdür
Yine aldanuben ḳalduŋ o sulṭānuŋ liḳāsından

3. Dilüŋle dāyim eydürsin bu ev fānī ol ev bāḳī
Yā n'içün iŋtiyār itdüŋ fenāsını beḳāsından

4. Saʿādet ehline uyṣaŋ saʿid ü server olayduŋ
Şeḳāvet ehline uyduŋ ṣayılduŋ eşḳīyāsından

---

10 - HS
11a kim HS**:** ki KK
13[a] Bu Günehkārın tevbesin ḳıl ḳabul yā İlāhī HS
14[a] iy HS**:** yā KK**;** günāhın KK**:** günāhuŋ HS
G. 43 NP: 159[a] HS: 34[a] KK: 32[b] MK[2]: 148[a] MK[3]: 168[a]
2 - NP
2[a] ki MK[2]**:** kim HS, KK, - MK[3]**;** ġabn-ı fāḥişdür HS**:** ġabn ki fāḥişdür KK, ʿayn-ı fāḥişdür MK[3]**:** ʿayn-ı fāsiddür MK[2]
3[b] iŋtiyār itdüŋ NP, HS, MK[2], MK[3]**:** aldanup iŋtiyār itdüŋ ḳalduŋ KK

5. Ki çün insān ḳāyildür yüri ḳatʿ-ı mesāfet ḳıl
Bu kābil cevheri kim ḳılmaġıl ṭaş ü ḳayasından

6. Ol ulu ḥażrete ḳarşu çü ḥaşr ola cihān ḫalḳı
Nice şaḫṣı ʿaraḳ ter ġarḳ eyliserdür ḥayāsından

7. Ḳaraŋu ḳabre varıcaḳ karīn ü mūnīs isterseŋ
Ḳarardup ḳalbüŋi yatma żiyā al dün ḳarasından

8. Ḳurı lāf ile iş olmaz hemīn daʿvāyi bāṭıldur
Ṣıẓur baġruŋ ḳanı aḳsun gözünüŋ mācerāsından

9. Gel iḫlāṣ ile bir yol ṭut Ḥaḳ'a vaṣl olmaḳ isterseŋ
Ḳo ʿucbi kibri terk it elüŋi çek sen riyāsından

10. GÜNEHKĀRuŋ günāhından Ḫüdā'nuŋ faẓlı fāżıldur
Diler raḥmet umar şefḳat Raḥīm'üŋ Muṣṭafā'sından

44.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Eyā ġaflet meyinden mest ü ḥayrān
Uyan bir dem niceye deg bu sekrān

2. Ne nādānlıḳ dürür kim sen ḳılursın
Ki ʿömr azalduġunca artdı ʿişyān

3. Senüŋ şānuŋda *Kerremnā* didi Ḥaḳ
Ḳanı hiç görinür mi faẓl-ı rüchān

---

5 - NP
6 - NP
6^{b} ʿaraḳ ter ġarḳ eyliserdür KK, MK^{2}, MK^{3}: ġarḳ idiserdür HS
7^{a} ḳaraŋu ḳabre varıcaḳ HS, KK, MK^{2}: ḳaraŋusına varduḳda NP: ḳaraŋu ḳabre varduḳda MK^{3}
7^{b} ḳarardup KK, MK^{2}, MK^{3}: ḳaradup HS, KK; yatma NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: yatmaġa
8^{a} hemīn NP, KK, MK^{2}, MK^{3}: hemān HS
9^{a} vaṣl NP, KK, , MK^{2}, MK^{3}: vāṣıl HS
9^{b} ḳo ʿucbi KK, MK^{2}, MK^{3}: ḳo bu ʿucbi NP: bu ʿucbi HS; it NP: eyle HS, KK, MK^{2}, MK^{3}

G. 44 İlk 29 beyit - MK^{2}; NP: 163^{a} HS: 40^{a} KK: 39^{a} MK^{2}: 160^{a} MK^{3}: 169^{b}

4. Niceler var ki arturdı kerāmet
Saŋa mı ḳaldı dā'im kesb-i noḳsan

5. Bu gün sayʿ it var iken elde furṣāt
Yarın ḳalmaya belki rehb ü meydān

6. Ḳalupdur menzilüŋ Belhüm eḍal
Utan hey ey behāyimden kem insān

7. Ṣaḳın kim tiz geçer ʿömrüŋ bahārı
Ḳış irişür bozılur bāġ ü bostān

8. Dilüŋde ʿādet eyle zikr ü tesbīḥ
Elüŋde bezl ü cūd ü ḫayr ü ihsān

9. Aŋa sayʿ it ki ḳabrüŋ ola ravża
Ṣaḳın andan kim ola ḫufr ü nirān

10. Niceler var ki bunda gördi ḳāydın
Varıcaḳ buldı laḥdin verd-i reyḥān

11. Var ise sende idraküŋ yaraġ it
Nice bir olasın bu nefse sekbān

12. Arıtġıl ḳalbüŋi şirk-i ḫafīden
Bilürsin budur āyin-i müselmān

13. Saŋa ṣandıġuŋı ṣan ḳamu ḫalḳa
Temām olmaz ol olmayınca īmān

---

4 5. beyit HS
4[a] ki NP, KK, MK[3]: aŋı HS
4[b] noḳṣān HS, KK, MK[3]: ʿişyān NP
5 6. beyit HS
6 - KK, MK[3]; 4. beyit HS
6[b] - ey NP
8[a] eyle NP, KK, MK[3]: iden HS
8[b] ḫayr NP, KK, MK[3]: faẓl HS
9[b] kim HS: ki NP, KK, MK[3]
10[a] bunda gördi NP, HS, MK[3]: gördi bundaKK; ḳāydın HS: ḳāydı NP, KK, MK[3]
10[b] laḥdin NP, KK, MK[3]: ḳabrin HS
11[a] sende idraküŋ HS, MK[3]: idraküŋ sende NP, KK
12 - MK[3]
12[b] bilürsin HS, KK: bilürseŋ NP; āyin-i müsülmān NP, HS: āyin ü erkān KK
13[a] ḳamu NP, KK, MK[3]: cümle HS

14. Ḳamu uyḫudadur bu ḫalḳ-ı ʿālem
Ölicek uyanur dir şāh-ı merdān

15. Ol uyanmaḳ kişiye fāyda virmez
Hemīn arturmaz illā āh ü efġān

16. Eger ʿibret gerekse çevre baḳ gör
Görinür ḳaldı mı emṣāl ü aḳrān

17. Bıraḳ bu ʿucb ü kibri ḳıl tevāżuʿ
ʿAzāzīl kibr ucundan oldı şeyṭān

18. Bu dünyā yidi başlu bir yılandur
Cihān ḫalḳın yudup olmadı şeʿbān

19. Saŋa raḥm ide sanma iş bu efʿī
Yudar bir gün seni daḫı bu ṣübān

20. Ataŋ anaŋ ḳamu aġlayı gitdi
Ne deŋlü olasın sen bunda ḫandān

21. Saŋa dikdi gözini olma ġāfil
Dutar nagāh saŋa da virmez emān

22. Kimesne bulmadı bundan ḫalāṣı
Ögitdi nevbet ile bu degirmen

23. ʿİlācın bulmadı Boḳrat ü Soḳrat
Devā bulmadı Eflāṭun ü Loḳmān

24. Yidi iḳlime hükm itdi Sikender
Ḳamu maḫlūka ḥükm itdi Süleymān

14[a] uḫudadur NP, HS, KK: uyḫuda durur MK[3]
15[a] fā'ide NP, KK, MK[3]: nefʿ HS
16[a] çevre baḳ NP, KK, MK[3]: çün baḳa HS
17[a] bıraḳ NP, KK, MK[3]: birHS; tevāżuʿ HS, KK, MK[3]: tevāżżuʿ NP
18[a] yidi başlu bir NP, HS: bir yidi başlu KK
18[b] ḫalḳın NP, KK, MK[3]: ḫalḳuŋ HS;
20[b] olasın sen bunda NP, KK, MK[3]: sen bunda olasın HS
21[b] saŋa da NP: bir gün HS, MK[3]: seni de KK
24[a] Sikender NP, KK, MK[3]: İskender HS
24[b] maḫlūka NP, HS, MK[3]: iḳlime KK

25. Ẕebūn oldılar āḫir mevt elinden
Hezarān ḥasret ile virdiler cān

26. Buları gördüŋ işitdüŋ ḳarındaş
Bu ḥüccetler saŋa yitmez mi bürhān

27. Eṣer ḳıldı mı her giz bu mevāʿız̧
Ḫayālüŋe gelür mi terk-i ʿiṣyān

28. Saŋa böylemi gösterdi ṭarīḳi
Meşāyiḫ yā ḥadīṣ ü ḥükm-i Ḳur'ān

29. Teneʿʿümler ḳılasın dürli dürli
Yanuŋda ḳoŋşularuŋ aç ü ʿüryān

30. Uṣanur bu cihān senden ḥaḳīḳat
Var ısa ʿaḳluŋ ilk evvel sen uṣan

31. Bu dünyāya gelenler bir ḳonuḳdur
İki gün seni de idindi mihmān

32. Żiyāfet müddeti geçdükde taḫḳīḳ
Sürer bir dem daḫı hiç virmez emān

33. O ʿizz ü nāz ile bisledügüŋ ten
Yiyiser mūr ü mār dūd ü kirmān

34. Ḳalur bunda ḳamu cemʿ itdigüŋ māl
Eger sīm ü zer ü yā dürr ü mercān

35. Ḳaraŋu ḳabr içinde sen çekersin
Vebālini nitekim ehl-i ẕindān

25[a] oldılar NP, KK, MK[3]: oldı HS
27[a] ḳıldı KK, MK[3]: ḳılur NP, HS
27[b] ʿiṣyān NP: ṭuġyān HS, KK, MK[3]
29[a] ḳılasın NP, KK, MK[3]: ḳılursın HS
30[b] ilk evvel NP, KK, MK[2], MK[3]: evvel ilk HS
33[a] bisledügüŋ ten NP: bisili vücūdı HS, MK[2], MK[3]: bisledügüŋ vücūdı KK
33[b] kirmān HS: kirbān NP, KK, MK[3]: kiryān MK[2]
34[a] - māl HS
35[a] ḳabr NP, HS, KK, MK[3]: sinn MK[2]
35[b] ẕindān NP, HS, MK[2], MK[3]: vecdān KK

36. Ḥelāl ise ḥisābıdur ʿazabuŋ
Ḥarām ise anuŋ-çün var oda yan

37. Ṣaḳın boynuŋda ḳoma kimse ḥaḳın
Ḥuṣūṣa kim ṣorıla ḥaḳḳ-ı cīrān

38. Kişi kim bile mālın ġayrılar yir
Biregü çün cezā çekmek zī-nadān

39. Ḥaḳīḳatdür bu ḥāli kim bilürsin
Ki böyle sürüli geldi bu devrān

40. Ḳo ḫalḳı kendü ḥālüŋ gör GÜNEHKĀR
Dükendi ʿömrüŋ irdi vaḳt-i hicrān

41. Eyā mücrim elüŋde yoḳ vücūhuŋ
Meger nāgāh irişe fażl-ı Sübḥān

42. Anuŋ lüṭfına eyle iʿtimādı
Ki yoldaşuŋ ola ṣon demde īmān

43. Uṣaŋ olma özüŋde ṣaḳla genci
Ki ġāret ḳılmaya īmānı şeyṭān

44. Ḫüdā'yā ẕāt ü pāküŋ ḥürmeti-çün
Refīḳ eyle bize ṣoŋ demde īmān

36[a] ḥisābıdur NP, KK, MK[2], MK[3]: ḥisāb durur HS
38 - NP
38[b] biregü çün HS, KK, MK[3]: el içün MK[2]; ẕaḥmet çekmek zī-nadān HS: cezā çekmek zī-nadān KK: ẕaḥmet çeke zī-nadān MK[3]: çekesin ẕaḥmet-i zindān MK[2]
39[b] ki NP, HS, MK[2], MK[3]: gir KK: geldi bu NP, HS, KK, MK[3]: gelmişdi MK[2]
40 - MK[3]
40[a] ḳo NP, HS, KK: bu MK[2]
40[b] ʿömrüŋ NP, HS, MK[2]: vaḳt-i ʿömrüŋ KK
41 - MK[3]
41[b] nāgāh NP, HS, KK: nāgāhın MK[2]
42 - MK[3]
43 - NP, MK[3]
43[a] özüŋde KK: öŋde HS, MK[2]
43[b] ġāret HS, KK: ʿāret MK[2]; īmānı KK: nāgāh HS, MK[2]
44 - MK[3]

45.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

- +- - / - +- - / - +- -/ - + -

1. Key şaḳın virme göŋül bu dünyenüŋ mürdārına
   Yevm-i yuḥmānuŋ dilerseŋ yanmayasuŋ nārına

2. Dünyāya göŋül virenler āḫiretden dūr olur
   Bil ki maḥrūm olur irmez Ḫālıḳ'uŋ dīdārına

3. Meskenet yolını dut bu ʿucb ü kibr ü kīni ḳo
   Ger metāʿ iletmek dilerseŋ āḫiret bāzārına

4. İctināb eyle bu efʿīnüŋ aġusından şaḳın
   Zīnet aŋlayup şehā el ṣunma naḳş-ı mārına

5. Bu gülistānuŋ cemāli seni meftūn itmesün
   Ḫārını fikr eyle evvel ṣunma el gülẕārına

6. Dünye sevmek her ḫaṭānın başıdur dir Muṣṭafā
   Sen daḫı sevme inanduŋsa anuŋ aḫbārına

7. Ger şefāʿat ister iseŋ sünnetine ḳā'im ol
   Ümmet olmaḳ ister iseŋ ol Ḫaḳ'uŋ muḫtārına

8. Çün günāh deryāsına ġarḳ itdi seni nefs-i şūm
   Ġāfil olma tevbeden cehd eyle istiġfārına

9. Şimdi furṣat var iken elde ṣakın fevt eyleme
   ʿĀḳil olanlar ḳomaz bugünki güni yarına

G. 45 NP: 132[b] HS: 16[b] KK: 15[a] MK[2]: 134[a] - MK[3]

1[a] dünyānuŋ NP, KK, MK[2]: dünyā HS
2[b] irmez NP, HS, MK[2]: olmaz KK
4[b] aŋlayup NP, KK, MK[2]: ṣanup HS; naḳş-ı mārına NP, KK, MK[2],: anuŋ naḳş-ı mārına HS
5[a] meftūn HS, KK, MK[2]: maġrūr NP
5[b] eyle evvel ṣunma el NP, MK[2]: it ṣaḳın ṣunma el HS: eyle ṣunma el ṣaḳın KK
8 - HS
9[a] - ṣakın HS

10. Bu cihān Baġdād'ınuŋ ʿayyarudur dīv-i racīm
Key ṣakın aldırmaġıl sermāyeŋi ʿayyārına

11. Her ne istimdād iderseŋ Ḫālıḳ'uŋdan it hemīn
İʿtibār itme cihānuŋ yārına aġyārına

12. Kendü vicdānuŋda bulmayup ḥarāretden eṣer
Evliyānuŋ münkiri olma ḥālet-i esrārına

13. Evliyādur bāġbānı mübtedīler bāġınuŋ
Terbiyet virmese anlar lezzet irmez bārına

14. ʿĀr-ı nāmūs perdesidür seni yoldan çıḳaran
Yol eri ḳalmaz cihānuŋ nāmūsına ʿārına

15. Ḫāṣ erenler Ḥaḳ yolına cān ü baş terk itdiler
Ol neʿāṣıḳdur ki ḳaldı cübbe vü destārına

16. Ḫāliṣ eyle naḳdüŋi ṣarrāf öŋine varmadın
Rāst gelmez degmenüŋ naḳdi anuŋ miʿyārına

17. Her ḳuluŋ rızḳı Ḫüdā'dandur ḥaḳīḳat bil anı
Şekk idüp pes dikmegil göz kimsenüŋ anbārına

18. Müddeʿī gerçi ki çoḳdur cān ü baş terk eyleye
Līk Mansūr olmayanlar lāyıḳ olmaz dārına

19. Ṣādıḳ oldur kim muvāfıḳ ola fiʿli ḳavline
Kāẕib oldur kim muḫālifdür işi güftārına

10[a] dīv NP, HS, MK[2],: bu KK
10[b] aldırmaġıl NP, HS, MK[2]: aldanmaġıl KK
11[a] her NP, HS, KK: ger MK[2]
12[a] vicdānuŋda NP, HS, MK[2]: vicdānuŋa KK
12[b] evliyānuŋ münkiri olma NP, HS, MK[2]: münkiri olma evliyānuŋ KK
13[a] evliyādur NP, HS, MK[2]: enbiyādur KK
13[b] virmese NP, MK[2]: itmese HS, KK; bārına NP, KK: yārına HS, MK[2]
14[a] nāmūs NP, HS, MK[2]: nāmūsını KK; çıḳaran NP, HS: dūr iden KK, MK[2]
15[a] yoluna NP, KK: yolında HS, MK[2]
15[b] cübbe vü destārına NP, HS: cübbe-i destārına KK, MK[2]
16[b] - gelmez MK[2]; anuŋ NP, HS, KK: kim anuŋ MK[2]
17[a] ḥaḳīḳat bil NP, KK, MK[2]: bil ḥaḳīḳat HS
17[b] pes dikmegil göz HS: sen dikme gözüŋ NP: sen dikmegil göz KK, MK[2]
18[a] - çoḳdur HS; eyleye KK, MK[2]: eyle NP: eyledi HS
19[b] kim NP, KK, MK[2]: ki HS

20. Kāmil oldur cümle şaḫsı kāmil aŋlar daīm ol
Nāḳış oldur ṭaʿne ḳılur ʿālemüŋ muḫtārına

21. İʿtirāf ehli dirilür ḳavline ḳılsaŋ naẕar
Līk kendü fiʿilini şāhid dutar inkārına

22. Ne ḳadar ẕāhid olursa Cennet'e girmez baḫīl
ʿİtibār olmaz seḫāsuz ṭāʿatüŋ eẕkārına

23. Cürm ü ʿişyānuŋ aŋıcaḳ aġlayu zārīlıḳ it
Ḥaḳ raḥīmdür merḥamet ḳılur ḳulınuŋ zārına

24. Ḳul ḫaṭāsuz olmaya ger ẕenb iderseŋ tevbe ḳıl
Key şaḳın meşġūl olma daʿimā esrārına

25. Bāḳī bünyād ister-iseŋ ol beḳā mülkini yap
ʿİtibār itme şeḥā bu fānī ev miʿmārına

26. Miḥnete ṣabr eyleyenler vāṣıl oldı raḥmete
Niʿmeti vāfir anuŋ k'itdi ḳanāʿat varına

27. Bülbül ol kim maʿnī gülzārın temāşa idesin
Ḳarġa ṭabʿ olup ḳapılma dünyānuŋ mürdārına

28. ʿÖmrüŋ eşcārı henüz ser-sebz iken hem ide gör
Virmedin bād-ı ḥazān āfet anuŋ ezhārına

21[b] fiʿilini şāhid dutar inkārına NP: fiʿilini şāhid durur girü inkārına HS, MK[2]: fiʿili hem şāhid dutar eẕkārına KK
22 - NP
23 - NP
23[a] ü: KK
23[b] zārīlıḳ KK, MK[2]: ẕārlıḳ HS
24 - NP
24[b] ṣaḳın HS, MK[2]: sen ṣaḳın KK
25 - NP
26 - NP
27 - NP
27[a] idesin HS: ḳılasın KK, MK[2]
27[b] - HS
28 - NP
28[a] - HS

29. Her ki sīr-āb itmediyse āb-ı iḥlāṣ ile bil
Virmedi revnāḳ ʿibādet bāġınuŋ eşcārına

30. Sen GÜNEHKĀRā ne var ger cürm ü ʿişyān eyleseŋ
Raḥmeti çoḳdur Ḥaḳ'uŋ ḳalmaz ḳuluŋ āvāzına

31. İrden aşanlar irişdi menzile dutdı maḳām
Sen de uy üftāde ḥayrān aŋlaruŋ āṣārına

46.

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün
- + - - / - + - -/ - + --/ - + -

1. ʿIşḳa vir göŋlüŋi iy cān gel berü ʿār eyleme
Zār olur ʿāruŋ ṣoŋu var işüŋi ẕār eyleme

2. Var ise ʿaḳluŋ bu cānı derde vir derd al ṣatun
Aṣṣılı bāzār ol durur özge bāzār eyleme

3. Naʿrası ʿāşıḳlaruŋ sen ṣanma kim bī-hūdedür
ʿIşḳ odıdur cūş iden var fāsid inkār eyleme

4. ʿĀşıḳuŋ yolı melāmetdür ṭutan irdi Ḥaḳ'a
Sen selāmet gözleyüp anda yirüŋ nār eyleme

5. Evliyānuŋ cümlesi ḥaḳdur ḥaḳ aŋla ḳamusın
Bażına iḳrār idüp bażına inkār eyleme

29[a] itmediyse HS, MK[2]: itmediyse kim ki KK
30[a] eyleseŋ NP: işlesen HS, KK
30[b] - MK[2]
31[a] - MK[2]
31[b] uy üftāde ḥayrān aŋlaruŋ āṣārına NP, HS, MK[2]: uyġıl aŋlaruŋ āṣār ü hem efʿāline KK
G. 46 NP: 133[b] HS: 18[b] MK[2]: 135[a] MK[3]: 155[b] - KK
1[b] var NP, MK[2], MK[3]: gel HS
2[a] - bu HS
2[b] aşıllı bāzār ol durur özge NP, MK[2]: aşılur bāzār ol durur ol ki HS, MK[3]; durur NP, MK[2], HS: dur MK[3]
3[b] iden NP, MK[2], MK[3]: eyleyen HS
4[a] melāmetdür NP, MK[2]: melāletdür HS, MK[3]
5[b] baʿżına NP, MK[2]: baʿżısına HS, MK[3]

6. Geç bu kibrüŋ köprisinden ṭut tevāżuʿ yolını
Kendözüŋden Ḫālıḳ'ı vü ḫalḳı bī-zār eyleme

7. ʿĀleme ṭāhir gelüpsin iy ḳarındaş key şaḳın
Ẕātuŋı bu cīfenüŋ ḥırşına mürdār eyleme

8. Gel bugün āsān iken yola ʿazm-i rāh eyle göŋül
Varduġınca yük başar az işi düşvār eyleme

9. Ger saŋa Ḫaḳ rūzī ḳıldıysa ḥidāyet gencini
Şaḳla cān içinde sırrı keşf-i esrār eyleme

10. Mü'minüŋ ḳalbine Beytu'llāh oḳındı çünki nām
İctināb it kimsenün ḳalbini āẕār eyleme

11. Ḳala ḳalma ḥāle cehd eyle GÜNEHKĀRā şaḳın
Geçmedin nefs ārżūsından ʿazm-i dīdār eyleme

12. Şunca ʿömri żāyiʿ itdün başmadın yola ḳadem
Şimdi ḳurı lāf ile var fażl-ı iẓhār eyleme

47.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

\+ - - - / + - - - / + - -

1. Eger cānān bu cāna cān olursa
Ne ġam biŋ cān aŋa ḳurbān olursa

6[a] tevāżuʿ HS, MK[2]: tevaẕẕuʿ NP, MK[3]
6[b] kendözüŋden ḫālıḳı vü ḫalḳı NP, MK[2]: kendözüŋden sen ḥalḳı sen saŋa HS, kendözüŋden Ḫalıḳ'ı sen MK[3]
7 - HS
7[a] gelüpsin NP, KK, MK[2]: gelüp MK[3];
7[b] ḥırşına NP, KK, MK[2]: ḥırşında MK[3]
9 - Ḫaḳ MK[3]
10 - NP
11 - NP
G. 47 NP: 139[b] HS: 6[b] KK: 6[b] MK[2]: 153[b] - MK[3]

2. Zihī devletlü cān ol kimsenüŋ var
Ki cānān ḥükmüne fermān olursa

3. Yoluŋdur rāst sözüŋ yavlaḳ ḳavīdür
Ṭarīḳüŋ meẕheb-i Nuʿmān olursa

4. Ümid oldur seni yoldan çıḳarmaz
Cihān ḫalḳı ḳamu şeyṭān olursa

5. Yüceltme ḳalbüŋi zinhār ü zinhār
Maḳām ü menzilüŋ keyvān olursa

6. ʿİbādet ḳıl velīkin ḳılma tekye
Gice gündüz işüŋ iḥsān olursa

7. Iraḳ aŋlama mevti senden iy cān
Niçemā ṣıḥḥat-i ebdān olursa

8. Saŋa ne nefʿi var ḳabrüŋ ṭar olsa
Cihān başdan başa meydān olursa

9. Sevinüp dünyeye şādīlıḳ itme
Ḫazīneŋ sīm ü zer mercān olursa

10. Bil ol demdür saŋa şādī müsellem
Gidicek yoldaşuŋ īmān olursa

11. Niçelerden ḳalupdur saŋa bu yurt
Melūl olma eger vīrān olursa

3[a] yoluŋdur NP**:** yoluŋ HS, KK, MK[2]
6[a] ḳılma NP, KK, MK[2]**:** itme HS
7[a] cān HS, KK, MK[2]**:** dost NP
7[b] niçemā NP, MK[2]**:** niçe HS**;** ṣıḥḥat-i ebdān MK[2]**:** ṣıḥḥat ü ebdān NP, HS, KK
8[a] olsa NP, MK[2]**:** olursa HS**:** olmaḳ KK
8[b] - saŋa KK
9[a] dünyeye şādīlīḳ itme NP, KK, MK[2]**:** düyā içün itme şādī HS
9[b] mercān NP, KK, MK[2]**:** meydān HS
10[a] müselem NP, HS, KK**:** müselmān MK[2]
10[b] gidicek yoldaşuŋ NP, KK, MK[2]**:** ḳarīnüŋ gidicek HS

12. Ṣanur bu ḫalḳ seni sünnī müselmān
Zihī yüz ḳarası yalan olursa

13. Bu ḳurı lāf ile dervīşlik olmaz
Hezārān defter ü dīvān olursa

14. GÜNEHKĀRā saʿadetlü cānuŋ var
Eger ʿāşıḳlara ḳurbān olursa

15. Veger ḫimmet irerse evliyādan
Ol olur derdüŋe dermān olursa

48.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Yine göŋlüme geldi bir belāġa
Naṣīḥatdür ṣaḳın götürme lāġa

2. Cihānda maʿnīsiz söz çoḳ dinilür
İşitme degmesin ḳoyma ḳulaġa

3. Nice söz var ki her giz nefʿi yoḳdur
Daḫı belki żarar ider dimāġa

4. İgen semürtmegil nefsüŋ itini
Ṭutup cerb ü şirīn ü bala yaġa

12[a] ṣanur bu ḫalḳ seni NP, KK, MK[2]: beni ṣanur bu ḫalḳ HS
13[b] defter ü HS: defter-i NP, KK, MK[2]
15[a] veger NP, KK, MK[2]: eger HS
G. 48 NP: 142[a] HS: 9[a] KK: 8[b] MK[2]: 156[a] MK[3]: 171[b]
1[a] göŋlüme geldi NP, KK, MK[2], MK[3]: geldi göŋlüme HS
2[a] söz çoḳ dinilür NP, KK, MK[2], MK[3]: çoḳ dinilür söz HS
3[a] - ki KK; yoḳdur NP, KK, MK[2], MK[3]: yoḳ HS
3[b] ider NP, KK: virir HS, MK[2], MK[3]
4 - KK, MK[3]
4[a] semürtmegil nefsüŋ NP: semürtme nefsüŋüŋ HS: semürtme nefsüŋgil MK[2]

5. Ṣaḳın aŋsuzda bu ʿömrüŋ güneşi
Yana geh ġaflet içinde uyaġa

6. Saŋa fikr it ki ne ḫaclet geliser
Niceler anda binicek Buraġ'a

7. Cānuŋı atma oda dünye içün
Ḳo bu cünbişleri eyle ferāġa

8. Şeker yimege sayʿ it ṭūṭī-ṭabʿ ol
Özüŋ mürdārı çün beŋzetme ẕāġa

9. GÜNEḤKĀRĀ naṣīḥat sen saŋa ḳıl
Yüri ṭalcınma yaḳın ü ıraġa

49.

Fā'ilâtün/ Fā'ilâtün/ Fā'ilâtün/ Fā'ilün

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ol Raḥīm'üŋ raḥmeti dutdı cihānı ġam yime
Ḳıldı müstaġrāḳ zemīn ü āsumānı ġam yime

2. Her ne deŋlü çoġ-ısa cürm ü günāhuŋ iy faḳīr
İʿtiẕār itseŋ girü virür emānı ġam yime

3. ʿİtimāduŋı ḳavī ḳıl raḥmetine Ḫālıḳ'uŋ
Ḳalbüŋe alma şaḳın şekk ü gümānı ġam yime

4. Rayb ü şekden ṭāhir eyle ḫānesini göŋlünüŋ
İʿtiḳād ile getür muḥkem īmānı ġam yime

5[a] ʿömrüŋ aŋsuzda bu güneşi NP: aŋsuzda ʿömrüŋ güneşi HS: aŋsuzda bu ʿömrüŋ güneşi KK, MK^2, MK^3
6[a] ḫaclet NP, KK, MK^2, MK^3: ḫacālet HS
6[b] anda binicek NP, KK, MK^2, MK^3: binicek anda HS
7[a] oda NP, KK, MK^2, MK^3: odda HS
7[b] eyle ferāġa NP, KK, MK^2: ḳaṣd it yıraġa HS: eyle yıraġa MK^3
8[b] özüŋ mürdārı çün beŋzetme ẕāġa NP, KK, MK^2, MK^3: igen ṭalcınma yaḳına ıraġa HS

G. 49 NP: 156[b] HS: 30[b] KK:28[b] MK^2: 145[b] MK^3: 166[a]

2[a] çoġ ise cürm ü günāhuŋ NP, KK, MK^2, MK^3: ecrüm ü günāhuŋ çoġ ise HS
2[b] virür NP, HS, MK^2, MK^3: virmez KK

5. Raḥmet-i deryāsınuŋ naḳṣ olmıya bir ḳatresi
Ġarḳ iderse bu ḳamu kevn ü mekānı ġam yime

6. Nice müstaġraḳ olursın bu melāmet baḥrine
İrişe bir gün ʿināyet nāgehānī ġam yime

7. Olma nevmīd ol Raḥīm'üŋ raḥmetinden dā'imā
Ẕikrini tekrār idüp depret lisānı ġam yime

8. Dime kim yoḳdur ṣıġıncaġum ne ḳılam n'eyleyem
Çün şefīʿ itdi saŋa Faḫr-i Cihān'ı ġam yime

9. Cānuŋı şükrāna vir Sulṭān-ı Şerʿ'üŋ yolına
Buŋ deminde ḳomaya maḥrūm o seni ġam yime

10. *Raḥmeten li'l ʿālemīn* oḳındı çün ki şānına
Dilese alur ḳamu pīr ü cüvānı ġam yime

11. Seyyi'ātuŋ gerçi kim defter idüpdür kātibīn
N'ola āsandur aŋa yuymaḳ dīvānı ġam yime

12. Her ḳaçan virse küdūret ḳalbüŋe nār-ı caḥīm
Tāzelendür cānuŋı ẕikr it cinānı ġam yime

13. Sen GÜNEHKĀRā ne var ger cürm ü ʿiṣyān işleseŋ
İgen āsāndur aŋa ʿavf itmek anı ġam yime

14. ʿÖmrüŋ irdi āḫire dünyā ġamından geçmedüŋ
Şimdiden girü nidersin ḫān ü mānı ġam yime

5[a] olmıya NP, HS, MK[2]: ola mı KK, MK[3]
7[a] raḥmetinden NP, HS, MK[2], MK[3]: raḥmetine KK; dā'imā NP, HS, KK, MK[3]: dā'imā ol MK[2]
9 - NP
9[b] - o HS
11 - NP
11[a] idüptür NP, HS, KK, MK[3]: ḳılupdur MK[2]
12 - NP
13[a] - ne var HS; ger NP, HS, MK[2]: pes KK, - ger MK[3]
13[b] itmek anı KK, HS, MK[2], MK[3]: eylemeklik NP
14[b] girü NP, HS, MK[2], MK[3]: soŋra KK

50.

Mefāīlün/ Mefāīlün/ Feūlün

\+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Günāhlarum beni ḳıldı divāne
   Düketdüm ʿömrü başladum fiġāne

2. ʿAceb ʿaḳlı olan her giz ḳıla mı
   Bu ebrāmı ki ben ḳıldum bu cāne

3. Dirīġā żayiʿ itdüm naḳd-i ʿömri
   Bilimedüm ḳamu virdüm ziyāne

4. Ben aldanmaġ ile oldum giriftār
   Ṣaḳın aldamasun seni zamāne

5. Ṣanurdum ben ki sermāye-yi ʿömri
   Dükenmeyüp ḳalaydı cāvidāne

6. Benüm ḫālüm yeter ʿibret gerekse
   Ḫaber virüŋ ḳamu pīr ü cüvāne

7. Şunı kim ṭāʿat aŋlardum bilüsüz
   Bu dem bildüm ki degmez bir ṣamane

8. Muḥāl ola kim el vire saʿādet
   Gice gündüz yilüp dünyā ḳovane

9. Fenādur çünki bildüŋ bu cihānı
   Yönüŋi dönder ol bāḳī cihāne

10. Ebed maʿmūr iken ol dār-ı Cennet
    Neden virdüŋ göŋül iş bu virāne

G. 50 NP: 160[b] HS: 35[b] KK: 33[b] MK[2]: 149[b] MK[3]: 169[a]

3[b] bilimedüm NP, HS, MK[2], MK[3]**:** ki bilmedüm KK
4 - KK
5[a] ki NP, MK[2]**:** bu KK, MK[3]**:** - ki HS
7[a] kim NP, HS, MK[2], MK[3]**:** ki KK**;** kim ṭāʿat aŋlardum NP, MK[2], MK[3]**:** ṭāʿat aŋlardum kim HS**;** bilisüz NP, HS, MK[3]**:** bilürsüz KK, MK[2]
8[b] yılup NP, KK, MK[2], MK[3] **:** bilüp HS

11. Elüm irişmedi hiçbir yaḳīne
Velī günden güne düşdüm gümāne

12. Uyan ḳāfle irişdi menzīline
Bu daḫı az ola nefse uyane

13. İlāhī virme furṣat ol laʿīne
Ki āḫir demde el ura īmāne

14. Niçe maḥrūm idesin şol ḳulu kim
Senüŋ fażluŋ ʿaṣāsına ṭayane

15. Ḫüdā'yā ḳomaġıl ġaflet içinde
Bu miskini ki āḫir bir uyane

16. Çü imsāk ile ol yola varılmaz
Ṣalā olsun bugün cāna ḳıyane

17. Bu devlet degmeye olmaz müyesser
Meger kim yoluŋa cānlar ḳoyane

18. Ṭut elin bu GÜNEHKĀRuŋ İlāhī
Ḳoma lutfuŋdan oda düşe yane

11[a] hiçbir NP, KK, MK[2], MK[3]: hir giz HS; yaḳīne NP, HS, MK[2], MK[3]: sevāba KK
12[a] ḳāfle HS, KK: ġafle NP, MK[2], MK[3]
13[b] ki NP, KK, MK[2], MK[3]: kim HS
14[b] ʿaṣāsına NP, HS, MK[2], KK: ʿṭāsına MK[3]
15[b] ki NP, KK, MK[2], MK[3]: kim HS: āḫir bir NP, HS, MK[3]: āḫirde KK, MK[2]
16 - NP, - KK; MK[2]'de 17. beyit
16[b] bugün HS: hemīn MK[2],MK[3]
17 - MK[3]; MK[2]'de 16. beyit
17[a] degmeye NP, HS, MK[2]: kimseye KK
18[a] elin bu NP, MK[2]: elüŋ bu HS: elini KK
18[b] ḳoma NP, HS, KK, MK[3]: ḳoyma MK[2]

51.

Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilün

- + - -/ - + - -/ - + - -/ - + -

1. Ḥālüŋi fikr it ḳarındaş tevbeye gel tevbeye
   Gizlü sırruŋ olmadın fāş tevbeye gel tevbeye

2. Ger dilerseŋ yarın anda yüz ṣuyı ḥāṣıl ola
   Gel muṭiʿ ol çekmegil baş tevbeye gel tevbeye

3. Yüzüŋ aḳ olmaḳ dilerseŋ Ḥaḳ ḳatında iy faḳīr
   Ḥükmine ḳandarmaġıl ḳaş tevbeye gel tevbeye

4. Kendü ḥālüŋ fikrini ḳıl dil uzatma kimseye
   Ṭaʿne ḳılup atmaġıl ṭaş tevbeye gel tevbeye

5. İçüŋi kibr ü ḥased birle mülevveṣ eyleme
   Ṭaşuŋı ḳılma munaḳḳāş tevbeye gel tevbeye

6. Ḫālıḳ'a ṭaʿāt ḳılursaŋ ḥāliṣ eyle [özini]
   Kimseden aḥsend ü sābāş tevbeye gel tevbeye

7. Gel bu gün furṣat var iken nevm-i ġafletden uyan
   Dehr eli urmaz iken tevbeye gel tevbeye

8. Bil ḥaḳīḳat ḥāven-i devrān bir gün cismüni
   Eyleyiser ḫurd-ı ḥaşḥāş tevbeye gel tevbeye

G. 51 NP: 160[b] HS: 36[a] KK: 34[b] - MK2 - MK[3]

2[a] yüz ṣuyı NP, KK: rū HS
3 - NP
3[b] ḳandarmaġıl KK: ḳaytarma HS
4[a] uzatma HS, KK: uzatmaya NP
4[b] ḳılup NP, KK: idüp HS
5[a] kibr ü NP: çünki HS; eyleme NP: eyleyüp KK: eyledüŋ HS
6 - NP
6[a] özini: öteye hiç HS: öte hiç KK
7[a] nevm-i NP: yine HS, KK
7[b] dehri eli urmazken NP, HS: dehre pes eli uzatma KK

9. Ḥaḳ güneşden ẓāhir iken görmeze urmaḳ neden
Aç gözüŋi olma ḫuffāş tevbeye gel tevbeye

10. ʿAḳla uydur ḳalbüŋi Ḥaḳ yolına meyl ide gör
Niceye deg böyle evbāş tevbeye gel tevbeye

11. Tevbe ḳulbuna yapış muḥkem ü ḫāliṣ olasın
Olma igen rind ü ḳallāş tevbeye gel tevbeye

12. Sırruŋı setr itmiş iken luṭf-ı Settār'uŋ bugün
Açmadın ʿaybuŋı nebbāş tevbeye gel tevbeye

13. Sen GÜNEHKĀRā öġüdüŋ kendü öz nefsüŋe vir
İy utanmaz kalbi ḳumlāş tevbeye gel tevbeye

52.

14'lü hece ölçüsü

1. ʿÖmrini ṣarf iden kişi nefsi murādına
Bu hiẕmet ile Ḫālıḳ'a ṣanma ki yaraya

2. Ne deŋlü ʿayş ü ʿişret ü zevḳ idenüŋ
Bir gün sürer ḳaṣṣab-ı ecel seni de ḳanarya

3. Aldanma irtifāʿına bu fāni dünyānuŋ
Atmaġ içün çıkārdı seni ol mināreye

4. Doldı sihām-ı devlet ile yir yüzi temām
Ḳandurdı cümleyi hiç gelmedi ben baḫt-ı ḳaraya

5. Benüm gibi GÜNEHKĀR hiç yir yüzinde var mı kim
Bulmaya kimesne kim ʿālemi ser-tā-ser araya

---

9 - NP
9[a] yolına meyl ide gör KK: yolında ḫarc eylegil HS
9[b] evbāş HS: erbāş KK
11 - NP
11[a] ü HS: ki KK
13[a] - öz HS; öz NP: evvel öz KK
G. 52 + MK[1]: 194[b] - NP - HS - KK - MK[2] - MK[3]

53.

14’lü hece ölçüsü

1. Aç gözini ey ġāfil bu cihānı naẓar eyle
   Mekrine düşersin ṣaḳın andan ḥazer eyle

2. Ṣaratdı īmān bāġınuŋ evrāḳını ʿişyān
   Ṣal tevbe ṣuyı nehrin aŋa sen ḥaḍar eyle

3. Raḥmān evini yapmaġa ḳıl saʿyüŋi her dem
   Bak nefsüŋ evin şöyle ki zīr ü zeber eyle

4. Vaḳtā ki ġulüv ide saŋa leşker-i şeyṭān
   Raḥmān çerisine çıḳar oldum ḫaber eyle

5. Bu dünyāya kübrā dimiş ol şāh-ı şeriʿat
   Çün uġradı yoluŋ yüri turma güzer eyle

6. Dün içre göçen ḳāfileler menzile irdi
   Ḳalḳ yatma yüri sen daḫı çın-seher ile

7. Göŋül evine gire çü şeyṭān ider iġvā
   Ṭaşla anı tevḥīd ile sür der-be-der eyle

8. Şehvet oḳına ger seni umac ide nefsüŋ
   Taḳvā ḳılıcını ḳarşu ṭut aŋa siper eyle

9. Cehd eyle ṣaḳın yimeyesin ẕehr-i ḥarāmı
   Rızḳuŋı ḥelāl ile ye şehd ü şeker eyle

10. İsterseŋ eger yanmayasuŋ nār-ı Caḥīme
    Dök göz yaşını ḫavf ile ḫūn-ı ciger eyle

11. Eger MÜCRİM eger irişesin merd-i Ḫüdā’ya
    Çek ārī tozın gözine ki küḥl-i baṣar eyle

G. 53 MK[1]: 195[a] - NP - HS - KK - MK2 - MK[3]

54.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

\+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Dirīġā ʿömrüm irişdi zevāle
   Yaraġ eylemedüm zād ü nevāle

2. Yüküni ḳaruben baġladı göçdi
   Beni yoldan ḳodı ḫırş ü ḥavāle

3. Elüm irişmedi hiçbir ṣevāba
   Velī günden güne düşdüm vebāle

4. Günāhum yükleri bükdi bilümi
   Bu elīf ḳadümi dönderdi dāl'e

5. Beni gören ṣanur sünnī müsülmān
   Ne bilsün aldanur bu yāl ü bale

6. ʿAmel işlemege varmadı göŋlüm
   Ne nefʿide baŋa bu ḳurı nāle

7. Direm bu nefsüme key iḫtiyāṭ it
   Ki şeyṭān yolına ḳurdı ḫiyāle

8. ʿAceb nefʿi ola mı ol meṭāʿuŋ
   Ki sen gidesin ol ayruġa ḳala

9. Bu uzaḳ fikri gel terk eyle zinhār
   Kime ḳaldı cihān kim saŋa ḳala

G. 54 NP: 143[b] HS: 11[a] KK: 10[a] MK[2]: 157[b] MK[3]: 172[a]

2[b] yoldan HS, KK, MK[3]: yolda NP, MK[2]
3[a] hiçbir NP, KK, MK[2], MK[3]: her giz HS
3[b] vebāle NP, HS, MK[2], MK[3]: gümāne KK
5[a] gören NP, KK, MK[2], MK[3]: görün HS; müsülmān NP, KK, MK[2], MK[3]: müslümān HS
5[b] aldanur yāl ü bale NP, KK, MK[2]: aldanup bu yāl ü bale HS, MK[3]
6[b] baŋa HS, KK, MK[2], MK[3]: saŋa NP
8[b] ayruġa HS, KK, MK[2], MK[3]: ayruḳa NP
9 - HS

10. Muḥāl ola kim iresin temāme
Çü tābiʿ olmaduŋ ehl-i kemāle

11. GÜNEHKĀRā ṣaḳın şeyṭān şerinden
Düşürmesün seni mekr ile āle

12· Yaraşa mı ʿaceb fikrüŋ cüvānī
Çü ʿömrüŋ irişe heştād sāle

55.

Mefʿūlü/ Mefāʿīlü/ Mefāʿīlü/ Feʿūlün
- - +/ + - - +/ + - - +/ + - -

1. Dīn ister iseŋ ṣıdḳıla dīnāre yapışma
Yār olmadı ol kimseye aġyāre yapışma

2. Ur terkini aġyāruŋ[a] ṭut yār[ān] etegin
Aldayıcudur dünyā ḳo ʿayyāre yapışma

3. Seḫḫār durur siḥr ile ḳılur seni mesḥūr
Aldanmayı gör siḥr ile seḫḫāre yapışma

4. Ger mü'min iseŋ mü'min ile ṭurġıl oturġıl
Münkir degül iseŋ yüri küffāre yapışma

5. ʿĀşıḳ degül iseŋ ḳo bu ʿışḳ daʿvīsin itme
Manṣūr olımazsaŋ yüri kenāre yapışma

10[a] ola kim iresin temāme NP, MK[2]: ol kim sen iresin kemāle HS: oldur ol kim iresin temāme MK[3]; kim NP, HS: ki KK, MK[2]
12 - KK
12[a] yaraşa NP, MK[2], MK[3]: yaraşur HS; fikrüŋ cüvānī NP, MK[2], MK[3]: fikr ü cüvānī HS
12[b] irişe NP, KK, MK[2], MK[3]: irişdi HS
G. 55 NP: 148[a] HS: 21[a] KK: 19[b] MK[2]: 137[a] MK[3]: 157[b] (ilk dört beyit eksik)
2 - NP
2[a] ur terkini aġyāruŋ[a] ṭut yār[ān] etegin HS, KK, MK[3]: ḳurtar elüŋi aġyārdan yār etegin ṭut MK[2]
3[a] seḫḫār durur NP, KK, MK[2]: seḫḫārdur HS: siḥr NP, KK, MK[2]: bile HS; ḳılur seni NP, HS, MK[2]: seni ḳılur KK
3[b] ile NP, HS, KK: vü MK[2]
4[b] küffāra HS, MK[2]: kenāre NP, KK
5[a] - itme NP
5[b] yüri kenāre NP: yüri dāre HS: yüri var dāre KK, MK[2], MK[3]

6. Avlamaġ-içün dünyāyı taḳvā ṭuzaġın ḳur
Tesbīḥ alup elüŋe zünnāre yapışma

7. Dünyā ile ʿuḳbā meşeli ḫār ile güldür
Nādānlıḳ idüp güli ḳoyup ḥāre yapışma

8. Ẓāhir görinürken gözüŋe mismil ü mürdār
Cehd ile ḳoyup mismili mürdāra yapışma

9. İḫlāṣ ile dervīşlige ger yoġ ise meylüŋ
Var pençe-ṣıfat dāmen-i ebrāre yapışma

10. Dünyā mālına mār dimiş girçek erenler
ʿAḳluŋ var ise māl diyüben māre yapışma

11. İy MÜCRİM eger aŋlar-ısaŋ maʿnī sözinden
Ṭut yaḳasını nefsüŋ [o] deyyāre yapışma

56.

Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün
- - + -/ - - + -/ - - + -/ - - + -

1. Yoḳdur beḳāsı iy göŋül baḳma cihānuŋ varına
ʿÖzri öküşdür key ṣaḳın düşersin āh ü zārına

2. Ġafletden uyar özüŋi ʿömrüŋi żayiʿ eyleme
Furṣat demidür ḥāżır ol ḳoma bugünüŋ yarına

6[a] ṭuzaġın NP, KK, MK[2], MK[3]: ṭuzaġuŋ HS
8[a] görinürken HS, KK, MK[2]: görinür NP
9[a] - ger NP, KK, MK[3]
9[b] var pençe KK, MK[3]: var peççe NP: var boḫçe HS: ḳarınca MK[2]
10[a] mālına NP, HS: mālını KK, MK[2], MK[3]
10[b] - māl MK[2]; diyüben HS: ṣanup NP, KK, MK[2], MK[3]
11[a] Mücrim NP, KK, MK[2]: Günehkār HS
G. 56 NP: 156[a] HS: 30[a] KK: 28[a] MK[2]: 145[a] MK[3]: 165[b]
1[b] ʿözri NP, KK, MK[2], MK[3]: ġaddarı HS
2[a] özüŋi NP, MK[2], MK[3]: cānuŋı HS: göŋlüŋi KK
2[b] bugünüŋ NP, HS, KK, MK[2]: bugüni MK[3]

3. Külli hebādur cünbüşi bu ʿālemün key aŋlaġıl
ʿAḳluŋ var ise baḳma hiç yārına vü aġyārına

4. Yoḳdur vefāsı kimseye dāʿim cefādur pīşesi
Mekrini gördüŋ niçe kez göŋül viren dil-dārına

5. Bünyādı yoḳdur key ṣaḳın aŋsuz helāḳ eyler seni
Sevinmegil muḥkem ṣanup devlet evi divārına

6. Dün içre ṭurġıl ṭāʿate ayaḳ uzadup yatmaġıl
Anca yatasın sinnde ṣūr-i İsrāfīl çalına

7. ʿIşḳ tevbesinde ḳalbüŋi yandur maḥabbet odına
Ṣarrāf öŋine varmadın cehd it ki ḳalbüŋ arına

8. Tāhir gelüpsin ʿāleme cehd eyle ṭāhir varasın
Budur ṭahāret dünyānuŋ virme göŋül mürdārına

9. Nefsüŋ diler iseŋ bay ola ṭutġıl ḳanāʿat etegin
Ḥaḳ'dan ne gelse ḳısmetüŋ ol kāniʿ az çoḳ varına

10. Balı belādur ʿalemüŋ nūş itme nīşinden ṣaḳın
Dikenlerinden ḳıl ḥaẕer ṣunma elüŋ gülẕārına

11. Ṣüʿbān-ı dehrüŋ żehrine ẕinhār kim uzatmaġıl el
Nīreng ü rengine baḳup aldanma naḳş ü mārına

---

4 - NP
5[b] devlet HS, KK, MK[2], MK[3]: miḥnet NP
6[a] durġıl NP, KK, MK[2], MK[3]: dur HS
6[b] sinnde NP, , MK[2] MK[3]: sinüŋde KK: سنلده HS; çalına NP, KK, MK[2], MK[3]: ḥāline HS
7[a] odına NP, KK, MK[2], MK[3]: nārına HS
7[b] it ki NP, KK, MK[2], MK[3]: eyle HS
8[a] eyle NP, HS, MK[3]: it ki KK
8[b] Budur ṭahāret dünyānuŋ virme göŋül NP, HS, KK, MK[3]: virme göŋül sen ṣaḳın ol bu dünyānuŋ MK[2]
9[b] az çoḳ varına NP, HS, MK[2], MK[3]: az u çoġuna KK
10[a] nīşinden NP, HS, KK, MK[3]: nīşininden MK[2]
10[b] elün NP, HS, KK, MK[3]: eli MK[2]
11[a] żehrine NP, HS, MK[2]: izine KK; zinhār NP, HS, KK: zinhār zinhār MK[2], MK[3]
11[b] nīreng NP, KK, MK[3]: nīzeŋg KK

12. Yā Rabb bu MÜCRİM ḳulınuŋ çoḳdur günāhı gerçe kim
Sen kendü faẕluŋ işlegil baḳma ḳuluŋ evzārına

13. İnanma dünyā ḳavline ʿaḥdi vefāsuzdur bunuŋ
Niçeler ile ʿaḥd idüp bulunmadı iḳrārına

57.

Mefʿūlü/ Mefāʿīlü/ Mefāʿīlü/ Feʿūlün
- - +/ + - - +/ + - - +/ + - -

1. Ġāfil gel aḫī terk ide gör dār-ı tebāhı
Tā kim irişe cānuŋa bir feyż-i ilāhī

2. Naḳdini bu ʿömrün ḳamu żayiʿ yile virdüŋ
Āh kim anuŋ içün dimedüŋ derd ile āhı

3. Hiç aŋmaduŋ ol ḫacleti yarın iledicek
Ol Ḥayy ü Ḳayyūm öŋüne bu rūy-ı siyāhı

4. Ḥaḳ yolına ḫarc eylemedüŋ şey-i ḳalīli
Nefsüŋ yolına neŋ var ise virdüŋ kemāhī

5. ʿUcūbe libāsın giyüp eyle[ce] ṣanursın
Gelmez gözine zerrece hiç mīr ü sipāhī

12[b] faẕluŋ işlegil NP, HS, KK, MK[3]: luṭfuŋ gözlegil MK[2]; ḳuluŋ NP, KK, MK[2], MK[3]: itüŋ HS: evzārına HS, KK, MK[2], MK[3]: āvazına NP
13[a] bunuŋ NP, KK, MK[3]: şehnā HS
G. 57 NP: 147[b] HS: 20[b] KK: 19[a] MK[2]: 136[b] - MK[3]
1[a] dār-ı tebāhı NP: rāh-ı tebāhı HS, KK, MK[2]
1[b] - bir HS; bir NP, MK[2]: pes KK
2[a] - bu HS; -ḳamu NP, KK, MK[2]; yile virdüŋ NP, KK, MK[2]: virdüŋ yile HS
2[b] kim anuŋ içün dimedüŋ NP, HS, MK[2]: ki dimedüŋ anuŋ içün derd KK; ile āhı NP, KK, MK[2]: bir gün derd ile āhı HS
3[b] rūy-ı siyāh NP, KK, MK[2]: yüzi siyāh HS
4[a] eylemedüŋ NP, HS: eylemedi KK: idmedi MK[2]; ḳalīli NP, HS, MK[2]: ḳaylī KK
4[b] neŋ NP, HS, MK[2]: ne KK
5[a] ʿucūbe libāsın giyüp eyle[ce] NP, HS: bu ʿucube libāsını eyle KK: bir ʿucb libās giyüp eyle MK[2]
5[b] zerrece hiç HS, KK, MK[2]: hiç zerrece NP

6. Yüz ḳarasınuŋ çāresini ṣorar olursaŋ
Tevbe ṣabunı giderür ancak bu siyāhı

7. Anda varıcaḳ āġladuġuŋ fāyide virmez
Ger bunda iken olmayasın keyyīs ü rāhī

8. İḥlāṣ ile dervīşlige bil baġlamaduŋsa
Urma başıŋa yoḫ yire bu tāc ü küllāhı

9. MÜCRİM ḳo anı tevbeye gel vaḳt yitişdi
Niçeye deg vird idinürsüŋ bu günāhı

58.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Raḳīḳ it ḳalbüŋi terk it ġılāẓı
Çü işitdüŋ şidādı vü ġılāẓı

2. Naṣiḥat söylenilse ṭuṭ ḳulaġuŋ
Geçürme ġaflet ile ittiʿāẓı

3. Kimesneye ṣaḳın ḫışm ile baḳma
Arıt ḳalbüŋi gider iġtiyāẓı

4. Velī şeyṭān durur insāna düşmen
Anuŋla baġla muḥkem ibtiġāẓı

5. Giceler yatmayup eyle ʿibādet
Bulasın ḳalbüŋe Cennet riyāẓı

6[b] + bu NP, HS; ḳarasınuŋ NP, KK, MK[2]: ḳarası HS; ṣorar olursaŋ NP, HS, MK[2]: sorar iseŋ ger KK
8[a] bil baġlamaduŋ ise HS: meylüŋ yoġ ise NP: bil baġladuŋ ise KK: ger yoġ ise meylüŋ MK[2]
9[a] Mücrim MK[2]: Günehkār NP, HS, KK; ḳo NP: dut HS, MK[2]: dön KK; - gel NP

G. 58 NP: 141[b] HS: 8[b] KK: 8[a] MK[2]: 155[b] - MK[3]

1[b] çü NP, HS, MK[2]: ki KK; şidādı vü ġılāẓı NP, MK[2]; HS: ġılāẓı vü şidādı KK
2[a] söylenilse NP, KK, MK[2]: söylenürse HS
3[b] iġtiyāẓı NP, HS, MK[2]: ittiʿāẓı KK
4[b] ibtiġāẓı NP, HS, MK[2]: ittiʿāẓı KK
5[b] - NP; ḳalbüŋe HS, KK: ḳalbüŋi MK[2]

6. Günāhuŋ çoḳluġından nevmīd olma
İşitdüŋse Fuḍayl ibn-i ʿİyāẕı

7. GÜNEHKĀRā ṭarıḳma zaḥmet içün
Bilürsin Ḥaḳ ḳatında var ʿivāẕı

59.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Ne muḥkem yapduŋ iy ġāfil bināyı
Hiç aŋmaduŋ ḫarābı vü fenāyı

2. Ḳanı senden daḫı muḥkem yapanlar
Görinür mi gözüŋ aç baḳ ṭolayı

3. Kiraç ü ṭaş ile ḳalʿa yapanlar
Ḳodı gitdi ḳamu şehr ü ḳalʿāyı

4. Ḳanı ol pehlüvānlar kim göricek
Bozarlardı nice ṣaff ü alāyı

5. Bilürsin lā-cerem aḫir yıḳılur
Nidersin yoḳ yire çeküp belāyı

6. Bunuŋ şuġli igen zaḥmetlü işdür
Hemīn terkindedür ancaḳ ḳolayı

7. Naẕar ḳıl ʿāleme ʿibret gerekse
Olar gitdi saŋa ḳaldı ṣalāyı

6[a] - NP**;** çoḳluġından nevmīd olma KK, MK[2]**:** çoḳluġına olma nevmīd HS
6[b] işitdüŋse NP, HS, KK**:** işitdün ki MK[2]
G. 59 NP: 154[a] HS: 27[b] KK: 25[a] MK[2]: 143[a] MK[3]: 163[a]
1[a] ḫarābı vü HS, KK, MK[2], MK3**:** ḫarābını NP
3 - NP**;** KK, MK[3]'de 4. beyit
4 - NP**;** KK, MK[3]'de 3. beyit
4[a] kim NP, HS, KK, MK[3]**:** ki MK[2]
4[b] niçe HS, MK[2], MK[3]**:** ḳamu KK
5[a] yıḳılur NP, KK, MK[2], MK[3]**:** yaḳılur yıḳılur HS
5[b] belāyı NP, KK**:** ʿenāyı HS, MK[2], MK[3]

8. Seni ġaflet şu resme bağlamışdur
K’işitmez ḳulaġuŋ iş bu ṣadāyı

9. İçüŋde ḳat ḳat olmışdur senüŋ pas
Velī ṭaşraya ḫoş virdüŋ cilāyı

10. Eger nefsi zebūn itmek dilerseŋ
Bir iki loḳma eksük vir ġıdāyı

11. Yimek içmek bu ḥayvānī ṣıfatdur
Buŋa meşġūl olan görmez liḳāyı

12. Çevür yüzüŋi bu dār-ı fenādan
Dilerseŋ bulasın dār-ı beḳāyı

13. Ḳoġıl bu şuḫḫ ü buḫli iy ḳarındaş
Unutma ḫayr ü iḥsān ü seḫāyı

14. Kimi görür iseŋ eyle tevażżuʿ
Dilerseŋ ola īmānuŋ ʿaṭāyī

15. Cihān ṭoldı nidā-yı *ircīʿī* den
Saŋa n’oldı k’işütmezsin nidāyı

16. Elest vaḳtinde ḫod ʿahd itmiş idüŋ
Niçün gözlemedüŋ ʿahde vefāyı

17. Murādı bu GÜNEHKĀRuŋ ʿazīzān
Diriġ itmeyesiz andan duʿāyı

18. Zīrā bulunmaz elde vücūhı
Hemīn andan umar derde devāyı

9[a] olmışdur senüŋ pas NP, KK, MK[3]: olmış jeng ü pasuŋ HS, MK[2]
9[b] ṭaşraya ḫoş virdüŋ NP: ṭaşra yüze urduŋ HS, MK[2]: ṭaş yüze ḫoş urduŋ KK, MK[3] ; + velī MK[3]
10[a] nefsi NP, KK, MK[2], MK[3]: nefsüŋ HS
15 - NP
15[a] irciʿī den HS, MK[2], MK[3]: recʿīden KK
15[b] - ki KK
16 - NP
16[a] ḫod ʿahd itmiş idüŋ HS, KK, MK[3]: ʿahd itmiş idüŋ ḫod MK[2]
17[b] itmeyesiz NP, KK, MK[2], MK[3]: itmeyesin HS

19. Kerem ehli ʿazīzler ḫāşe l'illāh
Ki red ide ḳapusından gedāyı

60.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + -

1. İgen yapma yüce köşk ü ḳuṣūrı
[Aŋa virseŋ] gerek gūr ü ḳubūrı

2. Dilerseŋ kim ola ḳabrüŋ münevver
Düriş bundan ilet miṣbāḥ ü nūrı

3. Uyarġıl nevm-i ġafletden özüŋi
Unutma şol ṣıraṭ üzre ʿubūrı

4. Ecel eli yapışmadın yaḳaŋa
Gider başuŋdaki [bār-ı] ġurūrı

5. Niceye deg bu ġaflet iy ḥayāsuz
Çalası oldı İsrāfīl çü ṣūrı

6. Bugün terk it var iken iḫtiyāruŋ
Yarın ḫod terk idisersin żarūrī

7. Sevünme bu cihānuŋ şādīsine
Ki bunuŋ ʿayn-i mātemdür sürūrı

8. Gidenler āḫiret menzilin aldı
Seni yoldan ḳodı dünyā ümūrı

19[a] ʿazīzler NP, KK, MK[2], MK[3]: olandur HS
G. 60 NP: 158[a] HS: 32[a] KK: 30[b] - MK2 - MK[3]
1[b] aŋavirseŋ : aŋa varasıŋ NP, KK: aŋadur var ısa HS; - gerek HS
3[a] uyarġıl KK: uyar bu NP, HS
4[b] bār-ı ġurūrı: bārī ġurūrı NP,HS,KK
5[b] - çü HS, KK
6[b] terk NP, KK: tāruŋ HS idisersin NP: olur HS: idersin pes KK
7[a] bu cihānuŋ şādisine NP, KK: şādisine bu cihānuŋ HS
8[a] gidenler NP, HS: niçeler; menzilin NP: yolını HS, KK
8[b] yoldan HS, KK: yolda NP

9. Geçer göŋlüŋde Cennāt'üŋ naʿīmi
Saʿīrüŋ yāduŋa gelmez şübūrı

10. Aŋamazsın meger baṭş-ı şedīdi
Hemīn tekrār idisersin Ġafūr'ı

11. Teneʿʿümler ki ḳılduŋ ḳanı şükrüŋ
Oḳımaduŋ meger abden şekūrı

12. Arıtġıl ḳalbüŋi şirk-i ḫafīden
ʿAlīmdür ḫod bilürsin ẕāt ṣudūrı

13. Ḳoma ḫavf ü recā yolın elüŋden
Dilerseŋ bulasın Cennāt ü ḥūrī

14. GÜNEHKĀRı ẕelīl itmedi kimse
Hemīn illā ki nefsinüŋ şürūrı

15. Meger fażluŋ ire ide mükemmel
Vegerni ḫadden aşmışdur ḳuṣūrı

61.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. İşit nedür direm iy dīn āyāsı
Var ise fehm ü ʿaḳluŋ aŋlayası

9[a] göŋlüŋde NP, KK: şehrüŋde HS
9[b] yāduŋa NP, KK: yanuŋa HS
10[b] hemīn NP, KK: hemān HS
11[a] şükrüŋ NP, KK: şükri HS
12[b] ʿalīmdür NP, HS: ki ʿalīmdür KK; - ḫod KK; ẕāt NP, KK: ẕātı HS
13[b] Cennet ü NP, KK: Cenneti HS
14[a] itmedi kimse NP, KK: itmez kimesne HS
14[b] hemīn NP, KK: hemān HS; nefsinüŋ NP, KK: nefsüŋ HS
15 - HS
15[a] meger NP, HS: eger KK; ide NP: oldı HS, KK
15[b] vegerni KK: velī bī NP, HS
G. 61 NP: 154[b] HS: 27[b] KK: 26[a] MK[2]: 143[b] MK[3]: 163[b]
1[a] nedür NP, MK[2], MK[3]: kim ne HS: ne direm KK; āyāsı NP, KK, MK[2], MK[3]: ayusı HS; + saŋa MK[3]

2. Naṣīḥat ḳılana ṭutġıl ḳulaġuŋ
Ḳo kendüŋden biten ẓann ü ḳıyāsı

3. Utan Ḥaḳ'dan igen nādānlıḳ itme
Var ise yüzüŋüŋ ödi ḥayāsı

4. Ḳoyasın sünnetini Muṣṭafā'nuŋ
Uyasın nefse bu mıdur revāsı

5. Naẓar ḳılsaŋ cihāna ʿibret ile
Ḫaber vire saŋa ṭaş ü ḳayası

6. Görinmez bir işüŋde her giz iḫlāṣ
Velīkin ʿāleme ṭoldı riyāsı

7. Seni Ḥaḳḳ'dan yaŋa baḳdurmadı hiç
Temāmet ḳapladı nefsüŋ hevāsı

8. N'içün ḫoşnūd idersin ol laʿīni
Öŋüŋe gelmez Allāh'uŋ rıżāsı

9. Revā mı olasın küfrān-ı niʿmet
İrüşürken saŋa her dem ʿaṭāsı

10. Ne yavlaḳ baġladuŋ dünyāya göŋli
Görinürken ḫatāsı vü fenāsı

11. Ne ḥācet bunda muḥkem yapu yapmaḳ
Bu bir yurt yiridür ancaḳ ḳonası

2[a] ḳılana NP, KK, MK[2], MK[3] **:** idene HS
3[b] ödi ḥayāsı NP, MK[2]**:** öd ü ḥayāsı HS, KK, MK[3]
4[a] sünnetini NP, MK[2]**:** sünneti HS
4[b] nefse bu mıdur NP, KK, MK[2], MK[3]**:** bu mıdur nefse HS
5[a] ḳılsaŋ NP, KK, MK[2], MK[3]**:** itseŋ HS
6[a] bir NP, HS, MK[2]**:** bu KK, MK[3]
8[a] n'içün NP, MK[3]**:** ne ḫoş HS, KK, MK[2]
10[a] ne NP, KK, MK[2]**:** ki HS**;** göŋli NP, KK, MK[2]**:** miṣīl HS
11 - NP

12. Niçeler buldı bunı żacret ile
Ki degmedi ʿanāsına ġanāsı

13. Cihānuŋ balına barmaḳ yetürme
Zīrā balından artuḳdur belāsı

14. İki ḳat biz olısardur giyesüŋ
Dökersin bunda bu fāḫir libāsı

15. Be-ġāyet ḳaraŋudur vardıġuŋ yir
Meger bundan bile vara żīyāsı

16. İlāhī raḥmetüŋden ḳılma maḥrūm
GÜNEHKĀRuŋ budır senden recāsı

17. Zihī devlet anuŋ iki cihānda
Eger maḳbūl olur ise duʿāsı

62.

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün
+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Göŋül deryāsı yine cūşa geldi
Bu gözler baḥri andan taşa geldi

2. Ki çün ḳaynatdı baḥri bād-ı fikret
Teḥayyūr mevci başdan aşa geldi

3. Ne ḳılam gerçi Ḥaḳ virmiş uzun yaş
Dükendi şimdi müddet başa geldi

---

12 - NP
12[a] żacret HS: şacret KK, MK^2, MK^3
12[b] Zīrā balından artuḳdur belāsı MK^2
13[a] - MK^2; uzatma NP, HS, KK: yetürme MK^3
13[b] MK^2'de 12[b]
15 - MK^2
G. 62 NP: 138[b] HS: 5[b] KK: 5[b] MK^3: 171[b] - MK^2
3 - HS; KK, MK^3'te 4. beyit

4. Bu ben nādānı gör kim naḳşa ḳaldum
Bilen naḳşı ḳodı naḳḳāşa geldi

5. Bu żayiʿ ḳıldıġum ʿömrüŋ hisābın
Anıcaḳ ʿaḳlı başdan şaşa geldi

6. Bu vech ile ḥaṣārat bu cihānda
Kime geldi ki ben ḳallāşa geldi

7. Nuḫūset yılduzı ṭoġdı cihāna
Eŋ evvel ben żaʿīfe ṭuşa geldi

8. Saʿādet ʿālemi duttı serāser
Şeḳāvet ṭoġrı ben ḳulmaşa geldi

9. Şikāyet eyleme Ḥaḳ'dan GÜNEHKĀR
Hemīn çekmek gerek çün başa geldi

63.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün
+ - - -/ + - - -/ + - - -/ + - - -

1. Eyā ġāfil utan Ḥaḳ'dan ki żayiʿ ḳılduŋ eyyāmı
ʿÖmür naḳdin yile virdüŋ neye aldanduŋ iy ʿāmi

2. Neden geldüŋ neye geldüŋ unutduŋ geldigüŋ ḳaydı
Hemīn ṣanduŋ bugündür gün aŋamaduŋ ser-encāmı

3. Seni Ḥaḳ ḳulluġa ṣaldı ḳanı ḳulluḳ ḳanı ṭāʿat
Ḳanı ʿahd ü ḳanı īmān yitürdüŋ dīn-i imānı

G. 63 NP: 159[a] HS: 33[b] KK: 31[b] MK[2]: 147[a] MK[3]: 167[b]
1[a] utan Ḥaḳ'dan NP, KK, MK[2], MK[3]: utanmaḳdan HS; ḳılduŋ NP, KK, MK[2]: itdüŋ HS, MK[3]
1[b] ʿömür naḳdin virdüŋ NP, KK, MK[2], MK[3]: ʿömr naḳdini virüben HS; yile virdüŋ NP, KK, MK[2]: virdin yine HS, MK[3]
2[a] geldigüŋ HS, MK[2], MK[3]: geldüŋ NP, KK
2[b] bugündür NP, KK, MK[2], MK[3]: bugünden HS; aŋamaduŋ HS, KK, MK[2], MK[3]: aŋaduŋ NP
3[b] dīn ü imānı MK[2]: dīn-i İslām'ı HS, KK, MK[3]: dīn ü İslām'ıNP

4. Yarın anda diyisersin ki *fārciʿnā ile'd-dünyā*
Diyeler *min hünā cīte* göresin anda ilẕāmı

5. Ṭurı gel diŋle ṭāʿat ḳıl dün içinde ʿibādet ḳıl
Ki yarın ol ṣıraṭ üzre kişinüŋ ditrer endāmı

6. Seni ṣayd itmege iblīs hezārān ḥīle vü telbīs
İdüp mekr ü füsūn ile ṣaçup dāne ḳurar dāmı

7. Ṣaḳın şeyṭāna aldanma ʿadūvdur anı dost ṣanma
Yarın ḥażret'de utanma yıġup boynuŋa eṣāmı

8. Saŋa Ḥaḳḳ didi şeyṭānı ki düşmandur idin düşman
Sen anı dost idinürsin ḳılursın dün gün ikrāmı

9. Bu ne ʿaḳl ü ne danışdur eyā ġāfil bu ne işdür
Ki biş gün fānī ʿömr-içün ḳılasın cāna ibrāmı

10. Saŋa bir kişi ḫayr itse niçe eyyām unutmazsın
Utan Ḥaḳḳ'dan ḳanı ʿaḳluŋ ḳanı Allāh'uŋ inʿāmı

11. Yiter bir kula bir maʿbūd anı idinigör maḳsūd
ʿİbādet eyle Ḫālıḳ'a bıraḳ boynuŋdan eṣnāmı

12. Erenler etegin ṭutġıl günehlerüŋe tevbe ḳıl
Ki tāʿīb ḳula artuḳdur Ḫüdā'nuŋ faẓl ü ilhāmı

13. Şular kim büti şındurdı yüzüŋi Ḥaḳḳ'a döndürdi
O şevḳ odına yandurdı ḳamu nāmusı vü nāmı

---

5 - NP
7[b] yıġup NP, KK, MK[2], MK[3]: yıḳup HS; eṣāmı NP, KK, MK[2], MK[3]: enāmı HS
8[b] idünirsin NP, HS, KK: idündin MK[3]: idinüben MK[2]
9[b] ʿömr-içün NP,HS, MK[2], KK: ʿömr-i fāni içün MK[3]: ḳılasın NP, KK, MK[2], MK[3]: ḳılursın HS
11[a] bir kula HS, MK[2], MK[3]: kişiye NP, KK; anı idini gör NP, KK, MK[2], MK[3]: idini gör anı HS
11[b] eyle Ḫālıḳ'a NP: Ḫālıḳ'a eyle HS, KK, MK[2], MK[3]
12[a] günehlerüŋe NP, KK, MK[2]: günāhlarıŋa HS, MK[3]
12[b] ilhāmı NP, KK, MK[2], MK[3]: inʿāmı HS
13 - NP

14. GÜNEHKĀRā günāh içün ümidüŋ kesme raḥmetden
Niçemā żayiʿ itdüŋse bilüsizlükde eyyāmı

15. Bu fānī dehre aldanma saŋa bāḳī ḳala ṣanma
Bilürsin ḳalmadı her giz kimesne bunda ārāmī

64.

14'lü hece ölçüsü

1. Ḥaḳ çalaba ḳul iseŋ ḳulluḳ eyle ḳul gibi
Ṣaç ü ṣaḳal sarḳıdup ṣalınma sünbül gibi

2. Dervīşligüŋ ṭarīḳi kendüni hiçe ṣaymaḳ
Sen tenüŋi semirdüp ne şaḳırsın pil gibi

3. Bu ʿömr didükleri bir ḳıymetī gevherdür
Olur olmaz yerlerde ḫarc eyleme pul gibi

4. İḫlāṣ ile dervīş ol riyāyı elden bıraḳ
Dilerseŋ vara ḳoḳuŋ ildeŋ ile gül gibi

5. Sen bu ḳurı lāf ile dervīş olam ṣanmaġıl
Cehd ile gözin yaşın aḳıtıgör seyl gibi

6. ʿĀşıḳ olan ādeme uyḫu ḥarāmdur begüm
Dün uyḳusın uyuma öte gör bülbül gibi

14[b] niçemā NP, MK[3]: nice HS, KK: nicesi MK[2]; bilisizlükten NP, HS, KK: bilürsizlükten MK[2],MK[3]
15 - NP
15[a] dehre HS, MK[2], MK[3]: dāre , KK
15[b] ārāmī KK, MK[2], MK[3]: eyyāmı HS
G. 64 HS 38[b] KK: 37[a] -NP - MK2 - MK[3]
1[b] ṣalınma sümbül gibi HS: şaḳırsın pil gibi KK
2[a] dervīşligüŋ KK: dervīşlik HS
3[a] ḳıymetli HS: ḳıymeti KK
3[b] yerlerde KK: yire HS; pul HS: كپول KK
4[b] vara ḳoḳuŋ HS: ḳoḳuŋ vara KK
5 - HS
6[a] ādeme HS: kişiye KK: begüm KK: cānum HS

7. Erenler kisvetini giymege geyer gerek
ʿİzzetini bilmeyen ha giyer bir çul gibi

8. Bir uluya söyleseŋ ünün sesüŋ belürmez
Bir faḳīre buluşsaŋ ḫoş ötersin zil gibi

9. Ḥaḳ çalab GÜNEHKĀRa ḫoş uzun ʿömür virmiş
İllā ḳadrin bilmedi geldi geçdi yil gibi

65.

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün
+ - - - / + - - - / + - - - / + - -

1. Utandum senden iy Allāh ki żāyiʿ eyledüm ʿömri
Beni ḥayrān mest itdi Ḫüdāyā ġafletüŋ ḫamri

2. Günāhum raḫtını yaysam ṣanasın ḫaˇce bezzāẕam
ʿAmel dükkanına geçsem içinde ḥabbe yoḳ cimri

3. ʿİbādet bābına gelsem be-ġāyet küng nādānum
Velī dil döksem aldaram nice ʿayyār ise ʿAmri

4. Ulular gerçi ḳılmışdur delālet mustaḳīm yola
Velī şeyṭān azdurdı unutdum bildügüm emri

5. Ne ẕikrüm var ne tesbīḥüm velī lāyaʿni sözlerde
Benümle hem zübān olmaz hezārān ṭuṭī vü ḳumri

6. ʿAmelde Key ḳatı süstem żaʿīfem ẕār ü bīzāram
Velī bu nefs iti gürbüz baṣar yüz biŋ żaʿīf temri

7[a] kisvetini KK: kisvetin HS
9[a] çalab KK: eceli HS

G. 65 NP: 162[a] HS: 39[a] KK: 38[a] - MK2 - MK[3]

1[b] itdi NP, KK: eyledi KK
2[a] raḫtını NP, KK: ẕahmetin HS
3[a] küng HS: külli NP, KK
5[a] - var HS; lāyaʿni NP, KK: mālāyaʿni HS
6[a] key NP, KK: ben HS; bīzāram HS: nīrānam NP, KK

7. GÜNEHKĀRam ki ālemde naẓīrüm begdeşüm yoḳdur
Meger kim kendi luṭfından ʿināyet eyleye Teŋgri

66.

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün
+ - - -/ + - - -/ + - - -/ + - - -

1. Bugün ol pīr-i enverdür cihānuŋ ḳuṭb-ı aḳṭābı
Şehādet iderdi görse Resūlu'llāh'uŋ aṣḥābı

2. Oturmış Ḥaḳḳ ḳapusında gice gündüz ḳılu[r] tekrār
Göŋülde fikr envārı dilinde ẕikr eṣvābı

3. İşiginde ḳoyanlar yüz ḳamusı ḥaṣ erenlerdür
Bilā şek evliyālardur aḫlāsı ü aḥbābı

4. Ẕihī kim mürşīd-i kāmildür ki bir kez baḳışında
Olur elbetde ehlu'llāh berāber cāhil aʿrābı

5. Kim Allāh içün olursa olur Allāh anuŋçün
Bu rūh içün müheyyādur hep anuŋ külli esbābı

6. Kimesne ḥarfine parmaḳ urımaz nīce cehd itse
Resūlu'llāh'dan almışdur meger tertīb-i ādābı

7. Her elfāẓı ki nuṭḳ eyler degildür ḫālī ḥikmetden
Muʿaṭṭar ḳılur āfāḳı anuŋ enfāsı eṭyābı

8. Fünūn-ı ʿilm-i evvelden Ḥaḳḳ aŋa ḳılmış erzānī
Maʿānī ḥikmet ü mantıḳ kelām ü ṣarf ü iʿrābı

9. Eḥādīṣ daḥı tefsīr ü fürūʿ ü fiḳh usūl ü fen
Müyesser eylemiş Allāh ḳamu biʿl-faẓli ve'l-bābı

---

7 - HS

G. 66 MK[1]: 201[a] - NP - HS - KK - MK2 - MK[3]

10. Mübārek ḳalbi ḥıfẓ içün olupdur maḫzen-i Raḥmān
Bilür bi'l-lafẓü ve'l-maʿnā ve bi't-tecvīd-i Ḳur'ān'ı

11. Vücūdı birle her mevżiʿ olupdur Cennet-i Me'vā
Ne resme zeyn idüp gör yüzinüŋ nūr-ı envārı

12. Vefānuŋ maʿdenidür çün umar ʿālem vefā andan
ʿAcep midür ḫalāṣ itse günāhından GÜNEHKĀRı

67.

Mefʿūlü/ Fāʿilātü/ Mefāʿīlü/ Fāʿīlün
- - +/ - + - +/ + - - +/ - + -

1. Gün geldügince ḳalbimüŋ artdı ḳasāveti
Yā Rabb günāhlu ḳuluŋa sen ḳıl ʿināyeti

2. Çendān ki cehd eyledüm almadı nuṣḥ-i pend
Āḫir ṭapuŋa ʿarẓ ide geldüm şekāyeti

3. Ben didügümce göŋlüme gel ṭoġrı yola gir
Ol daḫı artuḳ eyledi her dem ḍalāleti

4. Nefs ile el bir eyledi ḳalb-i ḫasīsi gör
Girmedi semʿine daḫı ʿaḳluŋ dalāleti

5. Cehd eyleüp saʿādete meyl itmedi göŋül
İllā ki ciddi ü cehd ile ṭutdı şeḳāveti

6. Ol bildigüŋi işledi nefsüŋ murādına
İllā ki ben çekiserem āḫir ġarāmeti

G.67 NP: 157[a] HS: 31[a] KK: 29[a] MK[2]: 146[a] MK[3]: 166[b]
1[a] geldügince NP, HS, MK[2]: geldükçe KK, MK[3]
1[b] günāhlu NP, HS: günāhkār KK, MK[2], MK[3]
2[a] nuṣḥ-i pend NP, KK, MK[2], MK[3]: naṣiḥatı HS
3 - NP, HS
3[b] göŋlüme MK[2]: iy göŋül NP, HS,KK; - iy MK[3]
5[a] eyleyüp NP, HS, MK[2], MK[3]: eyledüm KK
5[b] illā ki ciddi ü cehd NP, KK, MK[2], MK[3]:illā cidd ü cehd; şekāveti NP, KK: ḍalāleti HS
6[a] bildigüni NP, KK, MK[2], MK[3]: bildigün HS

7. Bu ikinüŋ hücūmına olamadum ḥarīf
Ḳıldum bulara ben daḫı nā-çār iṭāʿatı

8. Pend itdigümçe nefsüme işitmedi meni
Belki ẕiyāde bağladı daḫı ʿadāveti

9. Virdi ḫarāba ṭaḫtını ʿaḳluŋ hucūm ile
Pes aldı ḍarb-i dest ile āḫir ḫilāfeti

10. Çün geçdi taḫta baḫt ile şāh oldı nefs-i şūm
Yaḳdı vü yıḳdı ẕulm ile şehr ü vilāyeti

11. Ḳalbüŋ çü geldi başına ʿaḳlı gözin açup
Başladı şimdi çalmaġa ṭabl-ı nedāmeti

12. Furṣat elinde var iken aldurdı taḫtını
Ṣurūʿ itdi nāle ḳılmaġa gör bu ḥamāḳati

13. Ṣandı bu fāni dünyede ḳalam ebed muḳīm
Bilmedi niçe düzedür ancaḳ iḳāmeti

14. Ḳıldum hebā hevā ile bu naḳd-i ʿömrümi
Olmadı dem ki ḳılmadum anda cināyeti

15. Bunca vaʿīd ü vaʿdeler eylemedi eṣer
İllā ġurūra ṣaldı beni raḥmet āyeti

7[a] ikinüŋ NP, HS, MK[2] : ikisinüŋ KK, MK[3]; olamadum NP, HS, MK[2]: olmadum KK, MK[3]
7[b] iṭāʿatı NP, HS, KK, MK[3]: ṭāʿatı MK[2]
8[a] pend itdigümçe NP, HS, MK[2], MK[3]: ben didügümce KK : meni NP, MK[3]: beni KK, HS, MK[2]
8[b] bağladı NP, KK, MK[2], MK[3]: eyledi HS
10[a] taḫta NP, HS, MK[2], MK[3]: taḫtına KK
11 - NP
11[a] gözin açup HS: açup gözin KK, MK[2], MK[3]
11[b] şimdi çalmaġa HS, MK[2]: çalmaġa şimdi KK, MK[3]
12 - NP
12[a] elinde KK, MK[2], MK[3]: elde HS
12[b] ḳılmaġa HS, MK[2], MK[3]: ḳalmaġa KK
13 - NP
13[a] fāni HS, KK, MK[2]: fenā MK[3]
13[b] nice düzedür ancaḳ HS, MK[2], MK[3]: hiçbir gündür ancaḳ anuŋ KK
14[a] ʿömrümi HS, KK, MK[2], MK[3]: ʿömri NP
15[b] - beni MK[3]

16. Dār-ı şifāya irgüre faż̇l-ı Ḥaḳ’uŋ meger
Yoḥṣa kim ola defᶜ ide iş bu seḳāmeti

17. Sulṭān-ı şerᶜüŋ izine ḫāk eyle yüzüŋi
Tā kim irişe cānuŋa anuŋ şefāᶜati

18. Āl-i Resūl etegine cidd ile ur elüŋ
Maḥrūm ḳalmaz anlara ḳılan irādeti

19. Ṣıddīḳ’ı kim bu serverüŋ ol yār-ı ġārıdur
Taṣdīḳ ḳıldı ḳavlini ṣormadın āyeti

20. ᶜÖmer ki şerᶜī yolına urdı anuŋ ḳadem
Irmadı ḳılca ḳalbini sürdi imāmeti

21. Oṣmān’ı ki ḥayā ile ḳılurdı iştihār
Nūreyn-i ezhereyn ile buldı ḳarābeti

22. Ḥayder ki yıḳdı bābını Ḥayber ḥiṣārınuŋ
Gösterdi cümle ᶜāleme cūd ü şecāᶜati

23. Bedreyn-i envereyn-i şehīdeyn-i Kerbelā
ᶜAyn-i Tebük’üŋ anlar eyledi nūr-ı raḥtı

24. Ervāh-ı pākine bularuŋ gönder iy faḳīr
Her demde biŋ selām ile yüz biŋ ṣalāvatı

16[a] irgüre NP, MK[2]: irüven KK: irde HS: irüre MK[3]
16[b] şeḳāmeti NP, HS, MK[2], MK[3]: maḳameti KK
17[a] ḫāk eyle NP, HS, MK[2], MK[3]: gel ḫāk eyle KK
17[b] kim MK[2], MK[3]: ki NP, HS, KK
18[a] cidd ile NP, HS, KK, MK[2]: ciddi MK[3]
18[b] ḳılan NP, KK, MK[2], MK[3]: ḳıluŋ HS
19[a] yār-ı ġārıdur HS, KK, MK[2]: yārıdur NP: ġārıdur MK[3]
19[b] ḳavlini HS, MK[2]: ḳavlin NP, KK, MK[3]
20[a] urdı anuŋ KK , HS, MK[3]: anuŋ urdı NP: çü başdı evvel MK[2]
20[b] imāmeti NP,HS, MK[2]: imāreti KK, MK[3]
21[a] Oṣmān’ı NP: Oṣmān HS,KK, MK[2], MK[3]
23[b] Tebük’üŋ anlar eyledi nūr-ı raḥtı MK[2]:Tebük’üŋ eyledi rāḥatı KK Tebük’üŋdür anlara nūr-ı raḥatı NP: Tebük’üŋ atar ıdı nūr-ı raḥatı HS: Tebüküŋ eyledi nūr-ı rāḥatı MK[3]; - anlara KK
24[a] pākine NP,HS, MK[2]: pāklarına KK; gönder NP,KK, MK[2], MK[3]: işle HS
24[b] her demde biŋ selām ile NP, HS, KK, MK[2]: biŋ selām ile her demde MK[3]; demde HS: dem NP, KK: - biŋ KK

25. Yā Rabb bağışla bunlaruŋ ayaġı tozına
MÜCRİM ḳuluŋ günāhını virme ḫacāleti

26. Vardır ümidi ki soŋucı ʿavf ide Kerīm
Dünyā ḫabāṣetinden iderseŋ ṭahāreti

27. Gel tevbe ḳıl bu ʿömrüŋi ṭab żayiʿ eyleme
ʿAḳl-ıla danış işüŋi terk it ġabāveti

26[a] ümidi NP, HS, KK, MK[2]: ümid MK[3]: ki NP, HS, MK[2], MK[3]: kim KK; soŋucı NP: suçını HS, KK, MK[3]
26[b] idserseŋ HS, KK, MK[2], MK[3]: idicek NP
27[a] eyleme NP: işlegil HS: eylegil KK: eylemeŋ MK[3]: eylemegil MK[2]

MÜELLİFİ MEÇHUL ŞİİRLER

Sadece NP'de yer alan bu şiirler, nüshalardaki yerleri, mahlassız oluşları ve yazı karakterleri bakımından Günahkār dışında bir şaire ait izlenimi vermektedir. NP 134[a]-134[b]'de yer alan üç gazel iki kıt'a muhtemelen divanı istinsah eden ve metinden anlaşıldığı üzere Günehkār'ın müridlerinden birine aittir.

Ketebe kaydı olarak tarih şiirini de içeren şiirler olarak görülmektedirler. Aksi takdirde bu kısımda geçen H. 1035/ M 1626 tarihi Günahkār 'ın biyografisi açısından yanıltıcı bilgi olacaktır. Bu şiirlerde geçen "Hacı Pīrī'nin cinānı" olarak vasıflandırılan tekke çevresindeki sāliklerden birinin, şeyhi ve muhibleri için dua içerikli şiirleri olmalıdır.

Bu kısıma aldığımız ilk şiir, sadece NP nüshasında 147[a]'da ve yazmanın başında dua klişesinden önce yazılmış olan bir şiirdir. Farklı yazı karakterleri ile kaleme alınmış olan bu manzum metin Günahkār Dîvanı'nı istinsah eden müstensihin manzum bir mukaddime olarak nüshanın başına aldığı şiir olarak değerlendirilmiştir. Bu bakımdan bu şiiri ve aynı nüshanın 134[a]-134[b] numaralı sayfalarında bulunan iki kıta üç şiiri daha aynı müstensihin tasarrufu ile eklenmiş metinler olarak kurulu metnin sonuna aldık.

Bu manzum mukaddimeden anlaşıldığı kadarıyla NP nüshası H. 1035/ M.1626 tarihinde Sultan Murad'ın Bağdat seferi için karar verdiği tarihlerde kaleme alınmıştır denebilir.

GAZELLER

1.

(Manzum mukaddime)

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

\+ - - -/ + - - -/ + - -

1. Bu nüsḫādur şehā miftāḥ-ı kevneyn
   Bu dürdür on sekiz biŋ ʿāleme ʿayān

G. 1 NP: 147[a] - HS - KK - MK2 - MK[3]

2. Bu miftāḥı ḳabūl itmekde ḥikmet
Bu kevneynüŋ tılısmıdur ḥaḳīḳat

3. Göŋül Baġdād'ı tā fetḥ olmayınca
Bu Baġdād ele girmez top çekince

4. Hemān ṭutdum sözüm Baġdād senüŋdür
Sözüm ki redd ola ḥeyhāt senündür

5. Kimüŋ elinde dime fetḥ-i Baġdād
Murād elindedür olursa irşād

6. Vücūdın eyle ḳısac iy Murād Ḫān
Vücūduŋdur senüŋ miftāḥ-ı devrān

7. Boyın vir ehl-i Ḫaḳ'uŋ sözlerine
Murād Baġdād ise düş izlerine

8. Yüzüŋ sür Ḫaḳḳ'a dime padişāham
Di yā Rabb ben gedā ṣāfī günāham

9. Gözüŋ yaşı şehā ırmaḳ gerekdür
ʿAdl gözi ile ḳan aḳmaḳ gerekdür

10. Meseldür bu çirāḳ dibi ḳaraŋluḳ
Dirīġā bulmadum bir yār-ı ṣādıḳ

2.

Fāʿilātün/ Fāilātün/ Fāʿilün
- + - -/ - + - -/ - + -

1. Bu maḳām-ı Cennet'üŋ rıḍvānı kim
Şeyḫ ʿAbdulkādir-i Geylānī'dür

2. ʿAdn ile Firdevs'i gel bu bāba ṣor
Bu ḳapunuŋ içü devlet kānıdur

G. 2 NP: 134[a] - HS - KK - MK2 - MK[3]

3. Ḥacı Pīrī'nüŋ cinānı bu sarāy
Bundan özge cümle var fānidür

4. Uş bu Beytu'llāh'a ḫizmet eyleyen
Cennet'üŋ vildān ile ġılmānudur

5. Kaʿbe birdür gel ṭavāfa gāhice
Ḥacc-ı ekber ṣādıḳuŋ devrānıdur

6. Şimdi Rūm'a geldi meger ṭayy ile
Cismi Rūm'uŋ iş bu tekye cānıdur

7. Ol maḳām-ı ḳuṭba ey ġayb-ricāl
Feyże gel bu himmetüŋ ʿummānıdur

8. Ġavs-ı aʿẓam feyżidür ḫalvetleri
Pīr-i ʿışḳ u evliyā sulṭānıdur

9. Ey şerīfüm sizüŋ İsmaʿīl ise
Sen Ḫalīl'üŋ ins ü cin ḳurbānıdur

10. Biŋ otuzbeş tariḫi oldı temam
Ehl-i derdün ṣahib-i Loḳmān'ıdur

3.

Fāʿilātün/ Faʿlātün/ Fāʿilātün
- + - -/ - + - -/ - + - -

1. Verd-i būya ʿāşıḳ iseŋ güle baḳ ḫār isteme
Ehl-i dünyāya ḳarışma nār olur nār isteme

2. Mıṣr-ı ḳalbde büt idinme ḫalḳuŋ istiḳbālini
Ḥubb-ı ẕāta ṭālib ol kim ala zünnār isteme

3. Gir vücūduŋ şehrine gör istedügüŋ sen de bul
Zīnet-i dünyā içün gel dilküveş ġār isteme

G. 3 NP: 134[b] - HS - KK - MK2 - MK[3]

4. Ḳoy belā mancılıġına nār-ı İbrāhīm'e at
Nefsüŋi ḳahr ile öldür benlügüŋ var isteme

5. Göŋlüŋi aġyāra virme cāhid-i Ḥaḳḳ ile ol
Ḥaḳḳ saŋa senden yaḳīndür ġayrı[dan] yār isteme

4.

Fāʿilātün/ Faʿlātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün
- + - -/ - + - -/ - + - -/ - + -

1. Zāġ-veş cīfeye baḳan besleyen emmāresin
Cennet-i ʿAdn'üŋ gülistānında bülbül olmadı

2. Yanmadı yāruŋ firāḳı nārına Yaʿḳūb gibi
Mıṣr-ı ḳalbe girmeyenler cān Yūsuf'ın bulmadı

3. Kim ki ʿışḳ mey-ḫānesinde başmadı bunda ḳadem
Tā-ebed ẕulmetde ḳaldı ẕāta ḥayrān olmadı

4. Bulmayan ẕātı ṣıfātı kendü özinde bugün
Göremez yarın dīdārın ehl-i īmān olmadı

5. Ölü işitmez kelāmuŋ ḳo anı çekme emek
Dīv olan münkir münāfıḳ [cehd ü dermān] bulmadı

KIT'ALAR

1.

Faʿlātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün
- + - -/ - + - -/ - + -

1. Şeyḫüme cümle muḥibbe ḳıl naẓar
Ṣoŋ nefes īmānına eyle naẓar

2. Ṣāḫḫaten Sulṭān Murād'a ḳıl naẓar
Cümle mü'minler ile eyle naẓar

G. 4 NP: 134[b] - HS - KK - MK2 - MK[3]
5[b] cehd ü dermān: جاهدی NP
Kt. 1 NP: 134[a] - HS - KK - MK2 - MK[3]

2.

Faʿ lātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilün

- + - -/ - + - -/ - + -

1. Yā İlāhī Muṣṭafā’ŋa ümmet it
   ʿ Āḳibet īmān-ı müncī ḫatmin it

2. Ol ḥabībüŋle bizi ḳoy Cennet’e
   Ḳaṭremüz ġarḳ eyle baḥr-i raḥmete

Kt. 2 NP: 134[a] - HS - KK - MK2 - MK[3]

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında 16. yüzyıl şairlerinden olduğunu düşündüğümüz Günakâr mahlaslı şairin Divân'ı üzerinde durduk. Eseri ortaya koymadan önce, çalışmamızın birinci bölümünde şairin hayatı, edebi kişiliği ve dünya görüşü üzerine tespit ettiğimiz bigileri aktardık.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Günahkâr Divânı'nın ele geçirdiğimiz nüshalarının tavsîfi üzerinde durduk. Ortaya çıkardığımız bu çalışmada tüm nüshalardan yararlandığımız için bu bölümde nüsha yazım özellikleri olarak yeni bir başlık açmamayı uygun gördük.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, eserin dış yapı incelemesine yer vererek vezin özellikleri üzerinde durduk. Çalışmamızın dördüncü ve son bölümünde de metin kuruluşuyla ilgi bir takım özellikleri de sıraladıktan sonra Günahkâr Divânı'nın ele geçirdiğimiz yedi nüshasını karşılaştırarak tenkitli metni sunduk.

Günahkâr'ın hayatı hakkında kaynaklarda herhangibir bilgiye rastlamamakla beraber şairin şiirlerinden edindiğimiz kadarıyla hayatı hakkında bilgi vermeye çalıştık. Böylesine akıcı bir dille tasavvufi meseleleri şiire aktarabilen, döneminin dil özelliklerini ustaca kullanabilen ve eserinden anladığımız kadarıyla oldukça tanınan ve sevilen bir kişilik olmasına rağmen şair ve eseri ya da eserleri hakkında kaynaklarda bir bilgi bulunmaması ve hak ettiği yerde olmaması oldukça üzücüdür. Umudumuz odur ki: İlerleyen zamanlarda yapılacak yeni çalışmalarda bu büyük şairin kimliği ve eserleri hakkında açıklayıcı ve tatmin edici bilgilere ulaşılacağıdır.

TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ

Süleymaniye Kütüphanesi Nazif Paşa Bölümü nüshası

Süleymaniye Kütüphanesi Nazif Paşa Bölümü nüshası

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi nüshası

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi nüshası

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi nüshası

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi nüshası

Milli Kütüphane 1 Nühası

Milli Kütüphane 1 Nühası

هذا كتاب مستطاب كنهكار ه

زهي سورك حسني لا اله الا الله — كه در ضمير غني لا اله الا الله
حقك كلام قديمي اوتك سندي — سورشوبني داني لا اله الا الله
اساسي دينك شرينك عطاي رحمتك — وجنتك ثمني لا اله الا الله
هزاران حمد ثنا طقديي بو نيمزه — بوحق دينك درسني لا اله الا الله
دماغ جانه دي شهد شكر لوايدر — چو طولدره دهني لا اله الا الله
برزجهانه عرد سي لعل جواهر ايله — طوپ دري عدني لا اله الا الله
يا وزره انسي فلكدن ملك لو قلور تكراد — دلنده بوسختي لا اله الا الله
چراغ دينه ضيا ورمنور ايدن — بوتوحيدك نغمي لا اله الا الله
درسه صدقله بوكونه اولورمي خالص — يهودي ودثني لا اله الا الله
طوپ دردي جهاني ظلاني ظلمات — كه ردي بوقتي لا اله الا الله
شكركي حق طرفندن بزه اولدي عطا — اوتكي ومدتي لا اله الا الله
كه ايتجاد ولوسك شرور شيطاندن — الذ طوت بومجني لا اله الا الله
غريق رحمت اولوردي بوجان يتته — صرلسه بوكفني لا اله الا الله
نهال سروري عنايت دلوسه فضل خدا — زهي بودل چمني لا اله الا الله

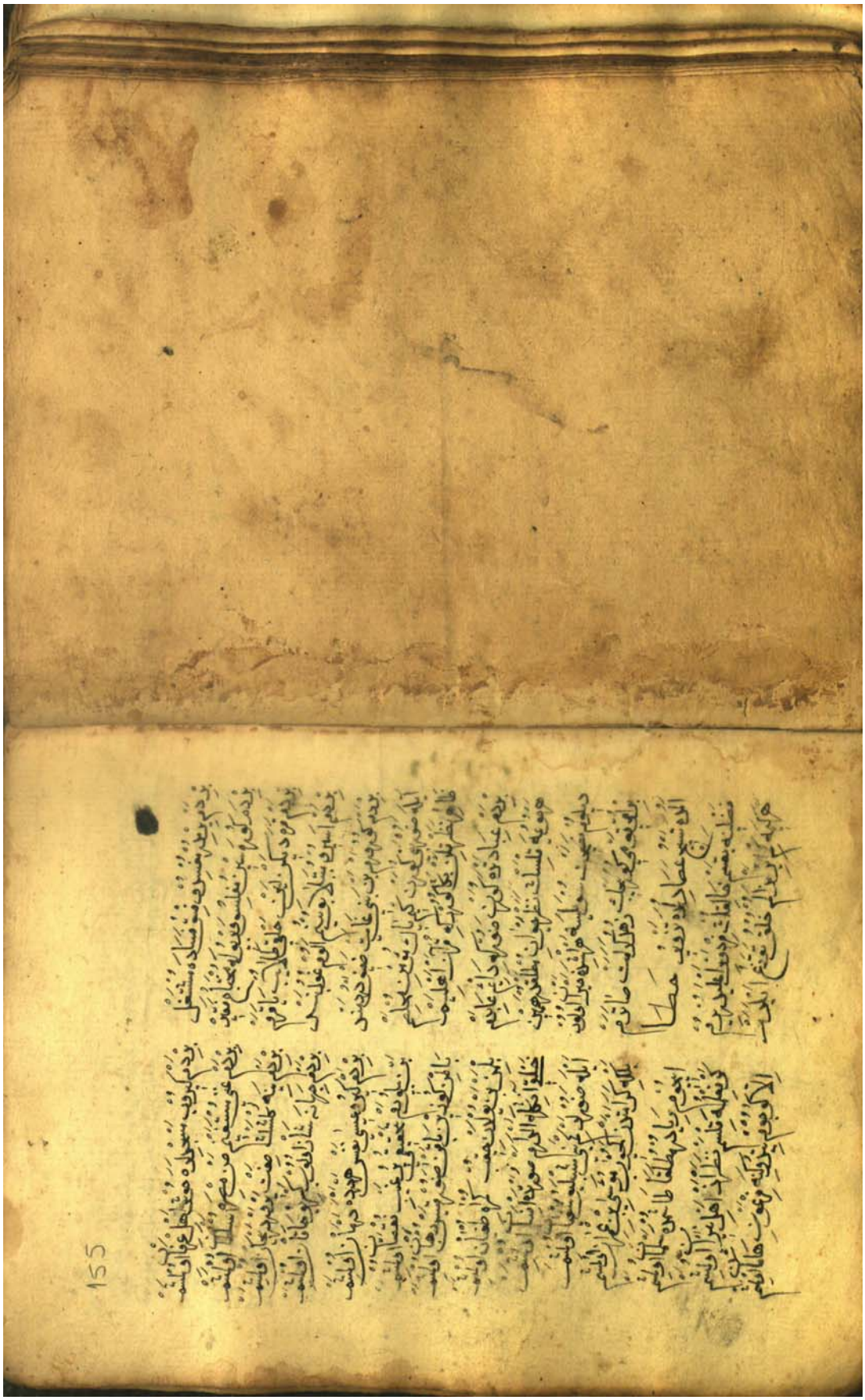
يحني كه

قچن كه آه ايچ مؤمن يوزسما يوزنه — بل اهنك دوحني لا اله الا الله
بوجان طفليتي كرامز درسه دايه دين — بوشكوي لبني لا اله الا الله
زهي سعادت دولت كنهكار كه اوله — كوآخر نفسنده سختي لا اله الا الله

مدح رسول عليه السلام

يا صاحب الشفاعة والفضل والهدى — طوبي لمن تيسر من بابك العطا
چون ذاتوك اولدي زينت كونين كاينات — طوتدي يوزن ساكه قوادوح انبيا
حتى انكه الف اولميا سرمايه عمل — يوقدر مجالي اكادني قطع ايدرجا
هريم صفتدي غيركه اول بولدي فلاح — دولتلو قول كه سني شاهه ايلدي التجا
ايودي شرين ذاتكه شرمندي اوندي — شول كمسلركه شرعكي اوندي رهنما
بشتن بشابو عالمي معراجه سيرايچون — نورك منور ايلدي في ليلة الدجا
اظهار قلدك اول كيجه انوار سرتكي — بدري نامه دنشدي كوكب جهانا
وردي خبر بوعالمه خلاق كاينات — وصفنا ايلمكدن قربكي قوسين اوادنى
عميا يكي قناديه رد اولدي نورعين — اينك توزنده اردي اكاچونكه تويتا
سن اول شاه سنكه شانكه رحمت اوقدي — كه اولدي رهبني راقد كه رحمت خدا
زهي عز رغبت وولدي ساكه تا ابد — سوررسوزنبي ايوذكه هرشاه هركدا

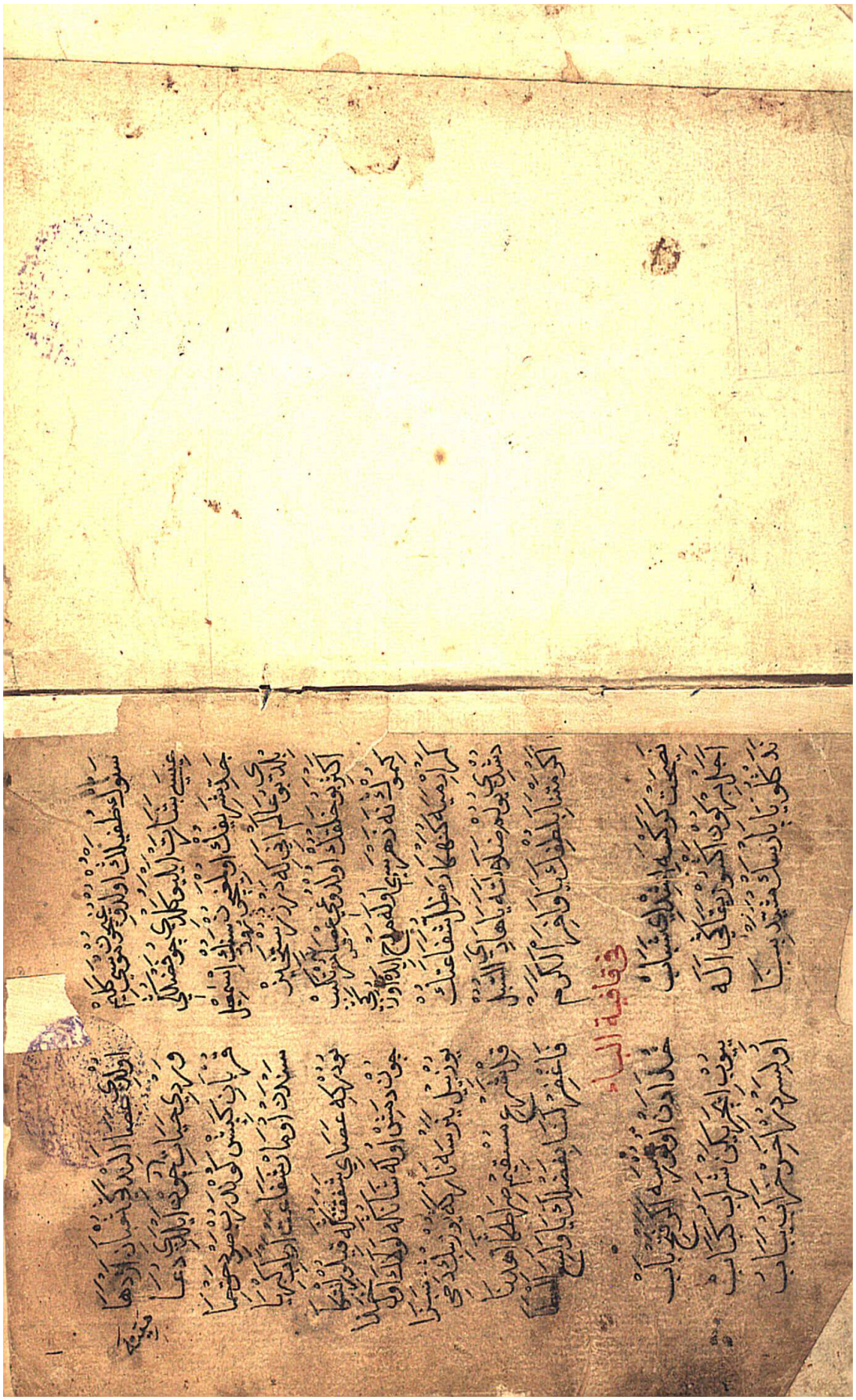
Milli Kütüphane 2 Nühası

Milli Kütüphane 3 Nühası

Milli Kütüphane 3 Nühası

Uşşaki Tekkesi Nüshası

آتاك انك قوا غلاوي كتدي
نه كلوا وله سن سن بوينه خندان

سكا دكدي كوزني اوله غافل
دوتر بركون ناكاه وير مزامان

كسنه بولدي بوندن خلوصي
اوكندي نوبتيله بودكرمان

عراجين بلدي بقراط سقراط
دوا بولدي افلاطون لقمان

يدي اقليمه حكم اتدي اسكندر
قمو مخلوقه حكم اتدي سليمان

زبون اولديلر اخر موت النده
هزاران حسرتيله فردلر جان

بولدي كورديك اشتدك فرياد اش
بوحجتا سكا يتمز مي برهان

انر قلدي هركز بو مواعظ
خيالكله كلوري ترك طغيان

سكا بيلمي كوستردي طريقي
مشايخ يا حديث حكم قرآن

تنعملر قلوبن دركودكلو
يا نكله قونشلرك اج عريان

اوصانور بوجهان سندن حقيقت
وارسه عقلك الك اولسن اوصان

بودنيايه كلنلر بر قونقدر
اكي كون سنده ايدندي مهمان

ضيافت مدتي كجدكده تحقيق
سرد بر دم دنجي هيچ ور مزامان

او

او عزرا نازله بسلي وجودي
پيسر هور مارد ودكريان

قلور بوندن قموجمع اتدركوك مال
اكر سيم زر ويادر مرجان

قراكوقبر اچنده سن چكرسن
وبالني نتكم اهل ذندان

حلاله حساب بيدر عذابك
حرامي سه انوچون وادا ويا

صقن بوينكده قومه كمسه حقين
خصوصا صورله حتى جيران

كشيكم بله مالن غيرلو بيور
بركوچون چكله زحمت ذنالان

حقيقتدر بوحالي يكم بلورسين
كه بيله سروبي كلدي بودوران

قوخلقي كندحالك كوركنهكار
دوكندي عمرك ايردي وقت هجران

اياممجرم الكده يوقاوجوهك
مكر ناكاه ارسه فضل سبحان

انك لطفنه ايله اعتمادي
كه يولداشكله اوله صوكدمده ايمان

اوصاك اوله اوكده صقله كنجي
كه غارت قلميه ناكاه شيطان

خذا يادات پاكك حرمتيچون
رفيق ايله بيزه صوكدمده ايمان

قافية الباء

KAYNAKÇA

Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, Haz. Süleyman Solmaz, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, İnceleme Tenkitli Metin, Haz. Filiz Kılıç, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı ABD Doktora Tezi, Ankara 1994.

Bağdatlı İsmail Paşa, *İzâhü'l-Meknûn fi'z-Zeyl-i 'alâ Keşfi'z-Zünûn an Esâmîi'l-Kütübi ve'l-Fünûn*, MEB Yayınları, İstanbul 1947.

Beyânî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Haz. İbrahim Kutluk, TTK Yayınları, Ankara 1997.

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Haz. Mustafa İsen, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994.

İpekten, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.

İpekten, Haluk, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, MEB Yayınları, c. 2, İstanbul 1972.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Haz. İbrahim Kutluk, TTK Yayınları, Ankara 1981.

Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, Haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Levend, Agah Sırrı, *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

_____, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara 1998.

Mehmed Riyazi, *Riyazü'ş-şuarâ*, Nuruosmaniye Kütüphanesi, No: 3724.

Mehmed Süreya, *Sicil-i Osmanî*, Haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, c. 3, İstanbul 1996.

Onay, Ahmet Talat, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, MEB Yayınları, İstanbul 1996.

Sehî Bey, *Heşt-Behişt*, Haz. Mustafa İsen, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî*, Haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.

Ünver, İsmail, *Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*, Türkoloji Dergisi, cilt XI, sayı I, Ankara 1993.

ÖZGEÇMİŞ

Murat BİLGE

24.08.1981 tarihinde Mardin'de doğdu. İlkokulu 1993 yılında Vali Kazım İlkokulu'nda tamamladı. Orta okulu 1996'da Şehit Fethi Bey Ortaokulu'nda tamamladı. 2000 yılında İzmir Atatürk Lisesi'nde lise öğrenimini tamamladı. 2000 yılında başlamış olduğu Kocaeli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrenimini 2004 yılında bitirdi. 2005'te Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda öğrenciliğe başladı. Halen İzmir'de ikamet etmektedir.